A
SHORT IN
TRODUCTION
of GRAMMAR,
generally to be
vied.

Compiled and set forth
for the bringing vp of all
those that intend to at
taine to the knowledge
of the Latine
Tongue.

Imprinted at London by
Bonham Norton, Printer to
the Kings most excellent
Maiestie in Latine, Greek,
and Hebrew, 1631.

Charles [illegible]
[illegible]
[illegible]

The

Trite

Thumyou [illegible] The The

Tr

Francis Halls

Francis

Francis

Trit

The [illegible]

Mayou [illegible]
[illegible]
You you [illegible]
[illegible]

To the Reader.

DO whot euery man to the learning of Grammar that intendeth to attaine to the vnderstanding of the Tongues, (wherein is contained a great treasure of wisedome & knowledge) it would seeme much vaine, and little needfull: forasmuch as it is knowne, that nothing can surely be ended, whose beginning is eyther feeble or faulty: and no building bee perfect, when as the Foundation and ground worke is ready to fall, and vnable to vphold the burthen of the Frame. Wherefore it were better for the thing it selfe, and more profitable for the learner, to vnderstand how hee may best come to that, which hee ought most necessarily to haue, and to learne the gayneste way of obtayning that, which must be his best and certaineste guide, both of reading & speaking, then to fall in doubt of the goodnesse and necessity thereof. Which I doubt whether he shall more lament that he lacketh, or elles he that hath it: and whether he shall oftener stumble in trifles, and bee deceiued in light matters, when he hath it not, or iudge truely and faithfully of waiers weight & things, when

he hath it. The which hath seemed to many very hard to compasse aforetime because that they who professed this Arte of teaching Grammar, did teach diuers Grammars and not one: and if by chance they taught one Grammar, yet they did it diuersly, and so could not doe it all best, because there is but one bestnesse, not only in euery thing, but also in the manner of euery thing.

As for the diuersity of Grammars, it is well and profitably taken away by the Kings Maiesties wisedome, who foreseeing the inconueniences, and fauourably prouiding the remedie, caused one kinde of Grammar by sundry learned men to be diligently drawne, and so to be set out, onely euery where to be taught for the vse of learners and for auoyding the hurt in changing of Schoolemasters.

The variety of teaching is diuers yet, and alwaies will be, for that euery Schoolemaster liketh that he knoweth, and seeth not the vse of that he knoweth not, and therefore iudgeth that the most sufficient way, which he seeth to be the readiest meane, and perfectest kinde to bring a learner to haue a through knowledge herein.

Wherefore it is not amisse, if one seeing by triall an easier and readier way, than the common sort of teachers doe, would say what he hath proued, and for the commoditie allowed, that others not knowing the same might by experience proue the like, & then by proofe reasonable iudge the like, not hereby excluding the better way when it is found, but in the meane season forbidding the worse.

The first and chiefest point is, that the diligent Master make not the Scholler haste too much,

much, but that he in continuance & diligence of teaching make him to rehearse so that while hee hath perfectly that, that is behinde, he suffer him not to goe forward: for this posting haste overthroweth and hurteth a great sort of wits, and casteth them into an amazednesse, when they know not how they shall eyther goe forward, or backward, but sticke fast as one plunged, that cannot tell what to doe, or which way to turne him: and then the Master thinketh the Scholler to be a dullard, and the Scholler thinketh the thing to be vnease, and too hard for his wit: and the one hath an euill opinion of the other, when often times it is in neyther, but in the kinde of teaching. Wherefore, the best and chiefest point throughly to be kept is, that the Scholar haue in minde so perfectly that, which hee hath learned, and vnderstand it so, that not only it be not a stop for him, but also a light and helpe vnto the residue that followeth. This shall be the Masters ease, and the childes incouraging, when the one shall see his labour take good effect, and thereby in teaching the lesse tormented: and the other shall thinke the thing the easier, and so with more gladnesse be ready to goe about the same.

In going forward, let him haue of euery declension of Nounes, and coniugation of Verbes, so many seuerall examples, as they passe them, that it may seeme to the Schoolemaster no word in the Latine tongue to be so hard for that part, that the Scholler shall not be able praiseably to enter into the forming thereof. And surely the multitude of examples, (if the easiest and commonest be taken first, and so come to the stranger and harder) must needs bring this profit

withall, that the Scholar should best vnderstand, & soonest conceiue the reason of the rules, & best bee acquainted with the fashion of the Tongue, Wherein it is profitable, not onely that hee can orderly decline his Noune and his Verbe, but euery way, forward, backeward, by cases by persons: that neither case of Noune, nor person of Verbe can be required, that hee cannot without stop or study tell. And vntill this time I count not the Scholar perfect, nor ready to goe any further, till he hath this, already learned.

This when he can perfectly doe, and hath learned euery part, not by rote, but by reason, and is more cunning in the vnderstanding of the thing then in rehearsing of the words (which is not past a quarter of a peares diligence or very little more, to a painefull and diligent man, if the Scholar haue a meane wit) then let him passe to the Concords, to know the agreement of parts among themselues, with like way and diligence as is afore described.

Wherein plaine and sundry examples and continuall rehearsall of things learned and specially the daily beating of a Verbe, and turning him into all fashions, shall make the great and heauy labour so easie and so pleasant for the framing of sentences, that it will bee rather a delight vnto them that they be able to doe well, than paine in searching of an vnused and vnacquainted thing.

When these Concords be well knowne vnto them, (an easie and pleasant paine, if the foregrounds be well & thoroughly beaten in) let them not continue in learning of their Rules orderly, as they lye in their Syntaxis: but rather learne some merry booke, wherein is contained not only the

the eloquence of the tongue, but also a good plain lesson of honesty and godlinesse, and thereof take some little sentence as it lyeth, and learne to make the same first out of English into Latine, not seeing the booke, or construing it thereupon. And if there fall any necessary rule of the Syntax to be knowne, then to learne it, as the occasion of the sentence giueth cause that day: which sentence once made well and as nigh as may be with the words of the Booke, then to take the Booke and construe it, and so shall hee bee lesse troubled with the parsing of it, and easilliest carry his lesson in minde.

And although it was sayde before, that the Scholars should learne but a little at once, it is not meant, that when the master hath heard them a while, hee should let them alone (for that were more negligence for both parts) but I would all their time they be at schoole, they should neuer be idle, but alwaies occupied in a continual rehearsing & looking backe againe to those things they haue learned, & be more bound to keepe well their old, than to take forth any new.

Thus if the Master occupie them, he shall see a little lesson take a great deale of time: and diligently enquiring & examining of the parts and the rules, not to be done so quickly and speedily as it might be thought to be: within a while by this vse the Scholar shall be brought to a good kinde of readinesse of making, to the which if there be adioyned some vse of speaking (which must necessarily be had) he shall be brought past the wearisome bitternesse of his learning.

A great helpe to further this readinesse of making and speaking, shall be, if the Master giue

him

him an English booke, and cause him ordinarily to turne every day some part into Latine. This exercise cannot be done without his rules, and therefore doth establish them and ground them surely in his minde for readinesse, and maketh him more able to speake suddenly, whensoeuer any present occasion is offered for the same. And it doth helpe his learning more a great deale, to turne out of English into Latine, then on the contrary.

Furthermore, wee see many can vnderstand Latine, that cannot speake it, and when they reade the Latine word in the Booke, can tell you the English thereof at any time: but when they haue layd away their booke, they cannot contrariwise tell you for the English the Latine again, whensoeuer you will aske them. And therefore this exercise helpeth this sore well, and maketh those words which he vnderstandeth, to be readier by vse vnto him, and so perfecteth him in the tongue handsomely.

These precepts well kept, will bring a man cleane past the vse of this Grammar booke, and make him as ready as his booke, and so meete to further things: whereof it were out of season to giue precepts here. And therefore this may bee for this purpose enough, which to good Schoolemasters and skilfull is not so needfull: to other meaner and lesse practised it may be, not onely worth the labour of reading, but also of the vsing.

The

The Printer: Advertiſement.

IN this Impreſſion, for the greater profit and eaſe both of Maſter and Scholler, in the Engliſh rules, and in the Latine Syntax, thoſe words, wherein the force of each Example lyeth, are noted with Letters and Figures, where neede is: the gouernor, director, or guider, or that which is in place of it, with an [a]: the gouerned, or that which is guided by it, with [b]: or if there be more gouernors the firſt with [a], the ſecond with [a]2 or [a a], and ſo if more gouerned, the firſt with [b], the ſecond with [b]2 or [b b], and ſometimes the order is directed by [a], [b], [c], or by figures, and words of the ſame, or ſuch like nature, coupled together with little ſtroakes betweene, ſo much as may bee, That ſo in ſaying the inſamples, the Children may (where or when the Maſter pleaſeth) render

render againe onely those words which are the ensample, as saying, *Quis nisi* [b] *mentis* [a] *inops oblatum respuat aurum:* may repeate againe [a]*inops* [b]*mentis*. So throughout all the Latine rules for better vnderstanding thereof, & for short repetition, when the master pleaseth, the summes of all the rules are set downe either in the words before the Rule, or in the Margent, that so they may be chained together briefly, & make perfect sense. What is any way amisse, future impressions will (God willing) amend. Vse it, & finding the benefit, be thankfull to the Lord.

The

The Latine letters are thus written:

The capitall Letters.

A B C D E F G H I K L M N
O P Q R S T V X Y Z:
A B C D E F G H I K L M
N O P Q R S T V X Y Z.

The ſmall letters.

a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ s
t v u x y z.
a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ s
t v u x y z.

Letters are diuided into Vowels and Conſonants.

A Vowell is a letter which maketh a full and perfect ſound of himſelfe; and there are fiue in number, namely, *a, e, i, o, u,* whereunto is added the Greeke vowell *y.*

A Conſonant is a letter which muſt needs be ſounded with a vowell; as *b* with *e*: and all the letters, except the vowels, are conſonants.

A Syllable is the pronouncing of one letter or more, with one breath; as *Au-e.*

A Diphthong is the ſound of two vowels in one ſyllable, and of them there be foure in number, namely, *æ, œ, au, eu;* whereunto is added *ei,* as *Æneas, cœna, audio, euge, hei.*

ſtead of *æ* and *œ*, we commonly doe pronounce *e.*

The Greeke letters are thus written.

The capitall letters.

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π
Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω.

The ſmall letters.

α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π
ρ ς τ υ φ χ ψ ω.

Pre-

PRECATIO.

Domine Pater, cœli ac terræ effector, qui liberaliter tribuis ſapientiam omnibus eam cum fiducia abs te petentibus, exorna ingenij mei bonitatem, quam cum cæteris naturæ viribus mihi infudiſti, lumine divinæ gratiæ tuæ, ut non modò quæ ad cognoſcendum te, & ſervatorem noſtrum Dominum Ieſum valeant, intelligam: ſed etiam ita mente & voluntate perſequar, & indiès benignitate tuâ, tum doctrinâ, tum pietate proficiam, ut qui efficis omnia in omnibus, in me reſplendeſcere dona tua facias, ad gloriam ſempiternam immortalis Majeſtatis tuæ. Amen.

A PRAYER.

Almighty Lord and mercifull Father, maker of Heauen and Earth, which of thy free liberality giueſt wiſedome abundantly to all that with faith and full aſſurance aske it of thee: beautifie by the light of thy heauenly grace the towardneſſe of my wit, the which with all power of nature thou haſt powred into me, that I may not onely vnderſtand thoſe things, which may effectually bring me to the knowledge of thee and the Lord Ieſus our Sauiour, but alſo with my whole heart and will conſtantly follow the ſame. and receiue daily increaſe through thy bountifull goodneſſe towards me, as well in goodlike as doctrine, ſo that thou which workeſt all things in all creatures, mayeſt make thy gracious benefits ſhine in me, to the endleſſe glory and honour of thine immortall Maieſty. So be it.

Articles.

ARticles are borrowed of the Pronoune, and be thus declined.

Singulariter		Pluraliter	
Nominat.	hic, hæc, hoc	Nominatiuo	hi, hæ, hæc
Genitiuo	huius.	Gen.	horum, harum, horum.
Datiuo	huic.	Datiuo	his.
Accuſ.	hunc, hanc, hoc.	Accuſatiuo	hos, has, hæc
Vocatiuo	caret.	Vocatiuo	caret.
Ablatiuo	hoc, hac, hoc.	Ablatiuo	his.

Genders of Nounes.

GEnders of Nounes bee ſeuen: the Maſculine, the Feminine, the Neuter, the Commune of two, the Commune of three, the Doubtfull, and the Epicene.

The Maſculine Gender is declined with this article Hic: as Hic Vir, *a man*.

The Feminine Gender is declined with this article Hæc: as Hæc mulier, *a woman*.

The Neuter Gender is declined with this article Hoc: as Hoc ſaxum, *a ſtone*.

The Commune of two is declined with Hic and Hæc, as Hic & hæc parens, *a father, or mother*.

The Commune of three is declined with Hic, hæc, and hoc: as Hic, hæc & hoc felix, *happy*.

The Doubtfull Gender is declined with Hic or hæc, as, Hic vel hæc dies, *a day*.

The Epicene Gender is declined with one article, and vnder that one article both kindes be ſignified: as, Hic paſſer, *a ſparrow*. Hæc aquila, *an Eagle*, both he and ſhee.

An Introduction Of The The declensions of Nounes.

There be fiue declensions of Nounes.

I. The first is whē the Gen. & Dat. end in æ / The Accusat. in am. / The Vocatiue like the Nominatiue. / The Ablatiue in a. — The Nom. plur. in æ / The Genit. in arum. / The Datiue in is. / The Accusat. in as. / The Vo. like the No. / The Ablatiue in is.

As in example

Hæc Mensa, Hic Poeta, Hic & hæc Verna.

Singulariter: *Nominat. hæc musa.* / *Genit. huius musæ.* / *Dativo huic musæ.* / *Accus. hanc musam* / *Vocativo ô musa.* / *Ablat. ab hac musa.*

Pluraliter: *Nominativo hæ musæ.* / *Gen. harum musarum.* / *Dativo his musis.* / *Accusat. has musas.* / *Vocativo ô musæ.* / *Ablat. ab his musis.*

Note — Note that Filia and Nata, doe make the Datiue and the Ablatiue plurall in is or in ābus. Also Dea, Mula, Equa, liberta, make the Datiue and the Ablatiue case plurall in abus onely.

II. The second is whē the Genitiue endeth in i. / The Datiue in o. / The accusatiue in um. / The Voc. for the most part like the Nomin. / The Ablatiue in o. — The Nom. pl. in i. / The Gen. in orum / The Dat. in is. / The Accus. in os. / The Vocat. like the Nominatiue / The ablatiue in is.

As in example.

Hic Vir, Hic Liber, Hæc Colus, Hic Logos.

Singulariter: *Nom. hic magister.* / *Gen. huius magistri.* / *Dat. huic magistro.* / *Ac. hunc magistrum.* / *Vocat. ô magister.* / *Ab. ab hoc magistro.*

Pluraliter: *Nominat. hi magistri.* / *G. horum magistrorum.* / *Dativo his magistris.* / *Accusat. hos magistros.* / *Vocativo ô magistri.* / *Ablat. ab his magistris.*

Vers

Here is to be noted, that when the Nominatiue endeth in us, the Vocatiue shall end in e; as Nominativo hic Dominus, Vocativo ô Domine; Except DEUS, that maketh ô DEUS; and Filius, that maketh ô Fili. Note.

When the Nominatiue endeth in ius, if it be a proper name of a man, the Vocatiue shal end in i; as Nominativo Hic Georgius, Vocativo ô Georgi

Also these Nounes following, make their Vocatiue in e or in us; as Agnus, lucus, vulgus, populus, chorus, fluvius.

Note also that all Nounes of the Neuter Gender, of what declension soeuer they be; haue the Nominatiue, the Accusatiue, and the Vocatiue like in both numbers, and in the plurall number they end all in a, as in example. Note.

Singulariter	*Nom. hoc regnum.*	pluraliter	*Nominat. hæc regna.* Hoc damnum.
	Gen. huius regni.		*Gen. horum regnorum* Hoc malum
	Dat. huic regno		*Dativo his regnis.* Hoc verbum.
	Accus. hoc regnum.		*Accusat. hæc regna.*
	Vocativo ô regnum.		*Vocativo o regna.*
	Ablat. ab hoc regno.		*Ablat. ab his regnis.*

Except Ambo and DUO, which make the Neuter gender in o, and be thus declined.

Plurabter	*Nominativo Ambo, ambæ, ambo.*
	Genitivo Amborum, ambarum, amborum.
	Dativo Ambobus, ambabus, ambobus.
	Accusativo Ambos, ambas, ambo.
	Vocativo Ambo, ambæ, ambo.
	Ab. Ambobus, ambabus, ambobus. Likewise DUO

The third is when the Genitiue endeth in is: The Datiue in i: The Accusat. in em, and sometimes in im, and sometime in both: The Vocatiue, like the Nominatiue: The Ablatiue in e, sometime in i, and sometime in both.

The Nomina. plurall in es, The Gen. sometime in um: and sometime in ium: The Datiue in bus, The Accusatiue in es: The Vocatiue, like the Nominatiue. The Ablat. in bus.

As in example.

Singulariter	*Nomin. hic lapis.*	*Nomin. hi lapides.*
	Genit. huius lapidis.	*Gen. horum lapidum.*
	Dativo huic lapidi.	*Dat. his lapidibus.*
	Accu. hunc lapidem.	*Accus. hos lapides.*
	Vocativo ô lapis.	*Vocativo ô lapides.*
	Ablat. ab hoc lapide.	*Abl. ab his lapidibus.*

Hic vel hæc bubo. Hæc virtus. Hoc animal Hoc cubile. Hoc calcar.

Singulariter	*No. hic & hæc parens.*	*No. hi. & hæ parentes*
	Gen. huius parentis.	*G. horũ & harũ parentũ*
	Dativo huic parenti.	*D. his parentibus (tum*
	A. hũc & hãc parẽtẽ	*A. hos & has parentes.*
	Vo. ô parens. (rente,	*Vocat. ô parentes.*
	Ab. ab hoc & hac pa-	*Ab. ab his parentibus.*

1111

The fourth, is when the Genitiue case singular endeth in us. The Datiue in ui, The Accusatiue in um, The Voc. like the Nom. The Ablatiue in u.

The No. plu. in us The Gen. in ũum, The Dat. in ibus, The Accus. in us, The Voc. like the Nominatiue, The Abla. in ibus:

Again in example.

Singula-

singulariter
Nomi. hæc manus.
Gen. huius manus.
Dativo huic manui.
Accu. hanc manum.
Vocat. ô manus.
Abla. ab hac manu.

pluraliter
Nominativo hæ manus.
Gen. harum manuum:
Dativo his manibus.
Accusativo has manus.
Vocativo ô manus.
Ablat. ab his manibus.

The fift, is when the Genit. and Dat. case singular doe end in ei, The Accusat. in em, The Vocatiue like the Nominatiue, The Ablatiue in ê,

The Nom. plu. in e, The Genit. in erum, The Datiue in ebus, The Accusat. in e, The Vocatiue like the Nominatiue. The Ablat. in ebus.

As in example.

Singulariter
Nom. hic meridies.
Gen. hujus meridiei.
Dat. huic meridiei.
Acc. hunc meridiem.
Vocat. ô meridies.
Abl. ab hoc meridiê.

Pluraliter
Nom. hi meridies.
Ge. horum meridierum.
Dat. his meridiebus.
Accusat. hos meridies.
Vocat. ô meridies.
Ablt. ab his meridiebus.

Note that all Nounes of the fift declension bee of the feminine gender, except meridies and dies.

The declining of Adiectiues.

A Noune adiectiue of three terminations, is thus declined, after the first and second declension.

Singulariter
No. bonus, bona, bonũ
Gen. boni, bonæ, boni,
Dat. bono, bonæ, bono,
Ac. bonũ, bonã, bonũ,
Voc. bone, bona, bonũ
Abl. bono, bona, bono.

Plu. aliter
Nom. boni, bonæ, bona,
G. bonorum. bonarum,
Dat. bonis. (bonerum.
Ac. bonos, bonas, bona.
Vocat. boni, bonæ, bona.
Ablatiue bonis.

There are besides these, certaine Nounes adiectiues of another manner of declining, which make the Genitiue case singular in ius, and the Datiue in i: which bee these that follow, with their compounds.

Singulariter		pluraliter	
	No. unus, una, unum.		Nom. uni, unæ, una.
	Genitivo unius.		Gen. unorum, unarum
	Dativo uni.		Dat. unis. (unorum.
	Ac. unū, unā, unum.		Accu. unos, unas, una.
	Vo. une, una, unum.		Vocat. uni, unæ, una.
	Abla. uno, una, uno.		Ablativo unis.

Note. Note that Vnus, a, um, hath not the plurall number, but when it is ioyned with a word that lacketh the singular number: as Vnæ literæ Vna mœnia.

Alius hath aliud neut. In like manner be declined totus, solus, & also ullus, alius, alter, uter, & neuter: sauing that these fiue last rehearsed lacke the Vocatiue case.

Nounes Adiectiues of three articles. A Noune Adiectiue of three Articles is thus declined, after the third declension.

Agens. Solers. Capax. Vetus.

Singulariter		pluraliter	
	Nomina. hic hæc & hec fœlix.		Nomi. hi & hæ felices, & hæc felicia.
	Genit. huius fœlicis		Gen. horum, harum, & horum, fœlicium.
	Dativo huic felici		Dativo his fœlicibus.
	A. hunc & hanc fœlicem & hoc fœlix.		Acc. hos & has felices. & hæc fœlicia.
	Vocativo ô fœlix.		V. ô fœlices, & ô fœlicia
	A. ab hoc hac & hoc fœlice, vel felici.		Ab. ab his, fœlicibus.

Levis & leve. Celer, celeris & celere Melior & melius.

Singulariter		pluraliter	
	No. hic & hæc tristis & hoc triste.		Nom. hi & hæ tristes, & hæc tristia.
	Genit. huius tristis.		Gen. horum [illegible] & horum tristium.
	Dativo huic tristi.		Dativo his tristibus.
	Accus. hunc & hanc tristem, & hoc triste		Acc. hos & has tristes & hæc tristia.
	V. ô tristis, & ô triste		V. ô tristes & ô tristia
	Abl. ab hoc, hac & hoc tristi.		Ablat. ab his tristibus.

Comparisons of Nounes.

ADiectiues whose signification may increase or be diminished, may forme Comparison.

There

There be three degrees of Comparison: The Poſitive, the Comparatiue and Superlatiue. *Three degrees of comparison.*

The Poſitive betokeneth the thing abſolutely without exceſſe: as Durus, *Hard.* *The Poſitiue.*

The Comparatiue somewhat exceedeth his Poſitiue in ſignification: as Durior, *Harder.* And it is formed of the firſt caſe of his Poſitiue that endeth in i, by putting thereto or and us: as of Duri, hic & hæc durior, & hoc durius: of Triſti, hic & hæc triſtior, & hoc triſtius: of Dulci, hic & hæc dulcior, & hoc dulcius. *The comparatiue.*

The Superlatiue exceedeth his poſitiue in the higheſt degree: as Duriſſimus, *Hardeſt.* And it is formed of the firſt caſe of his Poſitiue that endeth in i. by putting thereto ſ, & ſimus: as of Duri, duriſſimus, of Triſti, triſtiſſimus: of Dulci, dulciſſimus. *The Superlatiue.*

From theſe generall rules are excepted theſe that follow: Bonus, melior, optimus. Malus, peior, peſſimus. Magnus, major, maximus. Parvus, minor, minimus. Multus, plurimus, multa, plurima, multum, plus, plurimum. *Exception*

And if the poſitiue end in er, the Superlatiue is formed of the Nominatiue caſe, by putting to rimus: as Pulcher, pulcherrimus. *Acer. Teter. Asper.*

Alſo theſe Nounes ending in lis, make the Superlatiue by changing lis, into limus: as, Humilis, humillimus, Similis, ſimillimus: Facilis, facillimus, Gracilis, gracillimus. Agilis, agillimus. Docilis, docillimus.

All other Nounes ending in lis, do follow the generall rule aforegoing: as Valde, valdiſſimus.

Alſo if a vowel come before us, it is compared by Magis, and Maxime: as Pius, magis pius, maxime pius. Aſſiduus, magis aſſiduus, maxime aſſiduus. *Pius. Magis pius. Maxime pius. Aſſiduus. Magis aſſiduus. Maxime aſſiduus.*

The third is when the Genitiue endeth in is: The Datiue in i: The Accusat. in em, and sometimes in im, and sometime in both: The Vocatiue, like the Nominatiue: The Ablatiue in e, sometime in i, and sometime in both.

The Nomina. plurall in es, The Gen. sometime in um: and sometime in ium: The Datiue in bus, The Accusatiue in es: The Vocatiue, like the Nominatiue. The Ablat. in bus.

As in example.

Singulariter
Nomin. hic lapis.
Genit. huius lapidis.
Dativo huic lapidi.
Accu. hunc lapidem.
Vocativo ô lapis.
Ablat. ab hoc lapide.

Pluraliter
Nomin. hi lapides.
Gen. horum lapidum.
Dat. his lapidibus.
Accus. hos lapides.
Vocativo ô lapides.
Abl. ab his lapidibus.

Hic vel hæc bubo. Hæc virtus. Hoc animal Hoc cubile. Hoc calcar.

Singulariter
No. hic & hæc parens.
Gen. huius parentis.
Dativo huic parenti.
A. hūc & hāc parētē
Vo. ô parens. (rente,
Ab. ab hoc & hac pa-

Pluraliter
No. hi. & hæ parentes
G. horū & harū paren-
D. his parentibus (tum
A. hos & has parentes.
Vocat. ô parentes.
Ab. ab his parentibus.

IIII

The fourth, is when the Genitiue case singular endeth in us. The Datiue in ui, The Accusatiue in um, The Voc. like the Nom. The Ablatiue in u.

The No. plu. in us The Gen. in ūum, The Dat. in ibus, The Accus. in us, The Voc. like the Nominatiue, The Abla. in ibus:

As in example.

Singula-

Singulariter	Nomi. hæc manus.	Pluraliter	Nominativo hæ manus.
	Gen. huius manus.		Gen. harum manuum:
	Dativo huic manui.		Dativo his manibus.
	Accu. hanc manum.		Accusativo has manus.
	Vocat. ô manus.		Vocativo ô manus.
	Abla. ab hac manu.		Ablat. ab his manibus.

The fift, is when the Genit. and Dat. case singular doe end in ei, The Accusat. in em, The Vocative like the Nominative, The Ablative in ê, The Nom. plu. in es, The Genit. in erum, The Dative in ebus, The Accusat. in es, The Vocative like the Nominative. The Ablat. in ebus.

As in example.

Singulariter	Nom. hic meridies.	Pluraliter	Nom. hi meridies.
	Gen. hujus meridiei.		Gen. horum meridierum.
	Dat. huic meridiei.		Dat. his meridiebus.
	Acc. hunc meridiem.		Accusat. hos meridies.
	Vocat. ô meridies.		Vocat. ô meridies.
	Abl. ab hoc meridiê.		Ablt. ab his meridiebus.

Note that all Nounes of the fift declention bee of the feminine gender, except meridies and dies.

The declining of Adiectiues.

A Noune adiective of three terminations, is thus declined, after the first and second declention.

Singulariter	No. bonus, bona, bonũ	Pluraliter	Nom. boni, bonæ, bona,
	Gen. boni, bonæ, boni,		G. bonorum. bonarum,
	Dat. bono, bonæ, bono,		Dat. bonis. (bonerum.
	Ac. bonũ, bonã, bonũ,		Ac. bonos, bonas, bona.
	Voc. bone, bona, bonũ		Vocat. boni, bonæ, bona.
	Abl. bono, bona, bono.		Ablativo bonis.

There are besides these, certaine Nounes adiectiues of another manner of declining, which make the Genitive case singular in ius, and the Dative in i: which bee these that follow, with their compounds.

Singulariter	No. unus, una, unum.	plurāliter	Nom. uni, unæ, una.
	Genitivo unius.		Gen. unorum, unarum (unorum.
	Dativo uni.		Dat. unis.
	Ac. unu, unā, unum.		Accu. unos, unas, una.
	Vo. une, una, unum.		Vocat. uni, unæ, una.
	Abla. uno, una, uno.		Ablativo unis.

Note. Note that Vnus, a, um, hath not the plurall number, but when it is ioyned with a word that lacketh the singular number: as Vnæ literæ Vna mœnia.

Alius hath aliud neut. In like manner be declined totus, solus, & also ullus, alius, alter, uter, & neuter: sauing that these fiue last rehearsed lacke the Vocatiue case.

A Noune Adiectiue of three Articles is thus declined, after the third declension.

Nounes Adiectiues of three articles.

Singulariter	Nomina. hic hæc & hoc fœlix.	plurāliter	Nomi. hi & hæ felices, & hæc felicia.
	Genit. huius fœlicis		Gen. horiem, harum, & horum, fœlicium.
	Dativo huic felici		Dativo his fœlicibus.
	A. hunc & hanc fœlicem & hoc fælix.		Acc. hos & has felices. & hæc fœlicia.
	Vocativo ô fœlix.		V. ô fœlices, & ô fœlicia
	A. ab hoc hac & hoc fœlice, vel felici.		Ab. ab his, fœlicibus.

Egens. Indigens. Volens. Capax. Vetus.

Singulariter	Nc. hic & hæc tristis & hoc triste.	plurāliter	Nom. hi & hæ tristes, & hæc tristia.
	Genit. huius tristis.		Gen. horum & harum & horum tristium.
	Dativo huic tristi.		Dativo his tristibus.
	Accuſ. hunc & hanc tristem, & hoc triste		Acc. hos & has tristes & hæc tristia.
	V. ô tristis, & ô triste		V. ô tristes & ô tristia
	Abl. ab hoc, hac & hoc tristi.		Ablat. ab his tristibus.

Lævis & leve. Celer, celeris & celere Melior & melius.

Comparisons of Nounes.

ADiectiues whose signification may increase or be diminished, may forme Comparison.

There

There be three degrees of Comparison: The Positive, the Comparative and Superlative. The Positive betokeneth the thing absolutely without excesse: as Durus, *Hard.* *Three degrees of comparison.*

The Comparative somewhat exceedeth his Positive in signification: as Durior, *Harder.* And it is formed of the first case of his Positive that endeth in i, by putting thereto or and us: as of Duri, hic & hæc durior, & hoc durius: of Tristi, hic & hæc tristior, & hoc tristius: of Dulci, hic & hæc dulcior, & hoc dulcius. *The Positive.* *The comparative.*

The Superlative exceedeth his positive in the highest degree: as Durissimus, *Hardest.* And it is formed of the first case of his Positive that endeth in i. by putting thertos, issimus: as of Duri, durissimus, of Tristi, tristissimus: of Dulci, dulcissimus. *The Superlative.*

From these generall rules are excepted these that follow: Bonus, melior, optimus. Malus, peior, pessimus. Magnus, major, maximus. Parvus, minor, minimus. Multus, plurimus, multa, plurima, multum, plus, plurimum. *Exception*

And if the positive end in er, the Superlative is formed of the Nominative case, by putting to rimus: as Pulcher, pulcherrimus. *Acer, Teter, Aceo.*

Also these Nounes ending in lis, make the Superlative by changing lis, into limus: as, Humilis, humillimus, Similis, simillimus: Facilis, facillimus, Gracilis, gracillimus: Agilis, agillimus: Docillis, docillimus.

All other Nounes ending in lis, do follow the generall rule aforegoing: as Vtilis, vtilissimus.

Also if a vowel come before us, it is compared by Magis, and Maximè. as Pius, magis pius, maximè pius. Assiduus, magis assiduus, maximè assiduus. *Ignous. Impius Arduus*

Of the Pronounes.

A Pronoune is a part of speech much like to a Nounc: which is used in shewing or rehearsing.

There be fifteene Pronounes, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras, whereof foure haue the Vocatiue case: as Tu, meus, noster, and nostras: and all other lacke the Vocatiue case. To these may be added their compound. Ego, met, ute, idem, and also Qui, quæ, quod.

These eight Pronounes, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, and is, be Primitiues: so called, for because they bee not deriued of others. And they bee also called Demonstratiues, because they shew a thing not spoken of before.

And these fiue Hic, ille, iste, is, idem, and qui, be Relatiues, because they rehearse a thing that was spoken of before.

These seuen, Meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras, be Deriuatiues: for they be deriued of their Primitiues, Mei, tui, sui, nostri, and vestri.

There belong to a Pronoune these fiue things, Number, Case, and Gender, as are in a Nounc, Declension and person, as here followeth.

The Declensions of Pronounes.

There be foure Declensions of Pronounes.

These three, Ego, tu, sui, be of the first declension, and be thus declined.

Singulariter	*Nominatiuo Ego.*	Pluraliter	*Nominatiuo nos.*
	Genitiuo mei.		*Genostrum vel nostri.*
	Dativo mihi.		*Dativo nobis.*
	Accusativo me.		*Accusativo nos.*
	Vocativo caret.		*Vocativo caret.*
	Ablativo à me.		*Ablativo à nobis.*

lariter

Singulariter	*Nominativo Tu.*	Pluraliter	*Nominativo vos.*
	Genitivo tui.		*Ge. vestrum vel vestri.*
	Dativo tibi.		*Dativo vobis.*
	Accusativo te.		*Accusativo vos.*
	Vocativo ô tu.		*Vocativo ô vos.*
	Ablativo à te.		*Ablativo à vobis.*

Singulariter and Pluraliter: *Nominativo caret. Genitivo sui. Dativo sibi. Accusativo se. Vocativo caret. Ablativo, à se.* The second declension.

These sixe, Ille, Ipse, Iste, hic, is, and qui, be of the second declension, and be thus declined.

Singulariter	*Nom. iste, ista, istud.*	Pluraliter	*Nom. isti. istæ, ista.*
	Genitivo istius.		*Ge. istorũ. istarum, istorũ*
	Dativo isti.		*Dativo istis.*
	Ac. istum, istã, istud.		*Accus. istos, istas, ista.*
	Vocativo caret.		*Vocativo caret.*
	Abla. isto, ista, isto.		*Ablativo istis.*

Ille is declined like Iste, and also Ipse, saving that the Neuter gender in the Nominative case and in the accusative case singular maketh ipsum. Nominativo, hic, hæc, hoc. Genitivo huius, Dativo huic: as before in the Noune.

Singulariter	*Nomin. is, ea, id.*	Pluraliter	*Nominativo ii, eæ, ea.*
	Genitivo eius.		*G. eorum, earum, eorum.*
	Dativo ei.		*Dativo iis, vel eis.*
	Acc. eum, eam, id.		*Accusat. eos, eas, ea.*
	Vocativo caret.		*Vocativo caret.*
	Ablativo eo, eâ, eo.		*Ablat. iis, vel eis.*

Singulariter	*Nom. qui, quæ, quod.*	Pluraliter	*No. qui, quæ, quæ.* (rum
	Genitivo cuius.		*G. quorum, quarum, quo-*
	Dativo cui.		*Dativo quibus, vel queis.*
	A. quem, quam, quod		*Acusat. quos, quas, quæ.*
	Vocativo caret. (qui		*Vocativo caret.*
	Abl. quo, qua, quo vel		*Abl. quibus vel queis.*

Likewise Quis and Quid be declined, whether they

they be Interrogatiues, or Indefinites. Also Quisquis is thus declined.

The compounds of Quis.

No.	Quisquis. Quicquid.	Ac.	Quicquid.	Ab.	Quoquo. Quaqua. Quoquo.

Note. where note that Quid is alwayes a Substantiue of the Neuter gender.

The third declension.

These due, meus, tuus, suus, noster & vester, are of the third declension, & be declined as nounes adiectiues of three terminations, in this wise.

Singulariter	N. meus, mea, meum	pluraliter	Nomin. mei, meæ, mea.
	Geni. mei, meæ, mei.		Gen. meorum, mearum.
	Dat. meo, meæ, meo.		Dat. meis. (mearum.
	A. meũ, meã, meum.		Accus. meos, meas, mea
	Vo. mi, mea, meum.		Vocat. mei, meæ, mea.
	Ab. meo, mea, meo.		Ablativo meis.

So is Noster declined, and Tuus, suus, vester, saving that these three last lacke the Vocatiue case.

The fourth declension.

Nostras, Vestras, and this Noune Cuias, be of the fourth declension, and bee thus declined

Singulatiter	No. hic & hæc nostras & hoc nostrate.	plaraliter	N. hi & hæ nostrates & hæc nostratia.
	Gen. huius nostratis.		G. horum, harum & horum nostratium
	Dativo huic nostrati.		Dat. his nostratibus.
	A. hunc & hanc nostratem, & hoc nostrate.		A. hos & has nostrates & hæc nostratia.
	Vocat. ó nostras & ó nostrate.		Voca. ó nostrates, & ó nostratia.
	Ab. ab hoc, hac & hoc nostrate vel nostrati.		A. ab his nostratibus.

Note. Here is to be noted, that Nostras, Vestras, and this Noune Cuias bee called Gentiles, because they properly betoken pertaining to Countries or Nations, to sects, or Factions.

A Pronoune hath three Persons.

The first person speaketh of himselfe: as Ego I; Nos, wee. *Persons three.*

The second person is spoken to: as, Tu, Thou Vos, yee. And of this person is also euery Vocatiue case.

The third person is spoken of, as Ille, He, Illi, They. And therefore all Nounes, Pronounes and Participles be of the third person.

Of a Verbe.

A Verbe is a part of speech, declined with mood and tense, and betokeneth doing, as, Amo, I loue, or suffering, as Amor, I am loued, or being, as, Sum, I am. *A Verbe.*

Of Verbes such as haue persons, bee called Personals, as, Ego amo, Tu amas. And such as haue no persons, be called Impersonals, as Tædet, it irketh, Oportet, it behoueth.

Of Verbe Personals there be fiue kinds, Actiue, Passiue, Neuter, Deponent, & Cõmune. *Verbes personals*

A Verbe Actiue endeth in o, and betokeneth to doe, as, Amo, I loue, and by putting tor, it may be a Passiue; as Amor. *Actiue.*

A Verbe Passiue endeth in or, and betokeneth to suffer; as, Amor, I am loued, and by putting away r, it may be an Actiue, as Amo. *Passiue.*

A Verb Neuter endeth in o, or m, and cannot take r, to make him a Passiue, as, Curro, I run, Sum, I am. And it is Englished sometime Actiuely; as Curro, I run, and sometime Passiuely; as Ægroto, I am sicke. *Neuter.*

A Verbe Deponent endeth in r like a Passiue, and yet in signification is but eyther Actiue; as Loquor verbum, I speake a word; or Neuter; as Glorior, I boast. *Deponent.*

A Verbe commune endeth in r, and yet in ſignification is both Actiue and Paſſiue: as Oſculor te, I kiſſe thee: Oſculor à te, I am kiſſed of thee.

MOODS.

There be fiue Moods: the Indicatiue, the Imperatiue, the Optatiue, the Potentiall, the Subiunctiue, and the Infinitiue.

Indicatiue. The Indicatiue mood, ſheweth a reaſon true or falſe: as Ego amo, *I loue*. Or elſe aſketh a queſtion: as Amas tu? *Doeſt thou loue?*

Imperatiue. The Imperatiue biddeth or commandeth: as Ama, *Loue thou*.

Optatiue. The Optatiue wiſheth or deſireth with theſe ſignes, *Would God, I pray God*, or *God grant*: as Vtinam amem, *I pray God I loue*: and hath commonly an Aduerbe of wiſhing ioyned with him.

Potentiall. The Potentiall Mood is knowne by theſe ſignes, *May, can, might, would, ſhould, could*, or *ought*: as Amem, *I may* or *can loue*, without an Aduerbe ioyned with him.

Subiunctiue. The Subiunctiue mood hath euermore ſome Coniunction ioyned with him: as Cùm amarem *when I loued*: And it is called the Subiunctiue mood, becauſe it dependeth of another Verbe in the ſame ſentence, either going afore or cõming after: as Cùm amarem, eram miſer: *When I loued, I was a wretch.*

Infinitiue. The infinitiue ſignifieth to do, to ſuffer, or to be; and hath neither number, nor perſon, nor nõminatiue caſe before him; and is knowne commonly by this ſigne, *To*: as Amare, *To loue*. Alſo when two verbes come together, without any Nominatiue caſe betweene them, then the latter ſhall be the infinitiue mood: as Cupio diſcere, *I deſire to learne*.

GERVNDS.

THere bee moreouer belonging to the infinitiue mood of Uerbes, certaine voyces called Gerunds, Di, do, dum: which haue both the actiue and passiue signification: as Amandi, *of louing*, or *of being loued*. Amando, *In louing* or *in being loued*. Amandum, *To loue*, or *to be loued*. *Gerunds three, Di, do, dum.*

SVPINES.

THere bee also pertaining vnto Uerbes, two Supines: the one ending in um, which is called the first Supine, because it hath the signification of the Uerbe actiue: as Eo amatum, *I goe to loue*. And the other in u, which is called the latter Supine, because it hath for the most part the signification passiue: as Difficilis amatu, *Hard to bee loued*. *Supines two, um, u.*

TENSES.

THere bee fiue tenses of Times: the Present tense, the Preterimperfect, the Preterperfect, the Preterpluperfect, and the Futnre tense. *Tenses five.*

The Present tense speaketh of the time that now is: as Amo, *I loue*.

The Preterimperfect tense speaketh of the time not perfectly past: as Amabam, *I loued* or *did loue*.

The Preterperfect tense speaketh of the time perfectly past, with this signe *Haue*: as Amavi, *I haue loued*.

The Preterpluperfect tense speaketh of the time more then perfectly past, with this signe *Had*: as Amaueram, *I had loued*.

The Future tense speaketh of the time to come, with this signe *Shall* or *will*: as Amabo, *I shall or will loue*.

Persons

PERSONS.

Persons Three.

There bee also in verbes three persons, in both numbers: as singulariter, Ego amo, *I loue* Tu amas, *Thou louest.* Ille amat, *He loueth.* Pluraliter Nos amamus, *We loue.* Vos amatis, *Ye loue.* Illi amant, *They loue.*

CONIVGATIONS.

Foure Conjugations.

VErbs haue foure Coniugations, which be knowne after this manner.

I. The first Coniugation hath a long, before re and ris: as Amāre, Amāris.

II. The second Coniugation hath e long, before re and ris: as Docēre, docēris.

III. The third Coniugation hath e short, before re and ris: as Legĕre, legĕris.

IIII. The fourth Coniugation hath i long, before re and ris: as Audīre, audīris.

Verbs in O, of the foure Coniugations, be declined after these examples.

AMo, amas, amavi, amare: Amandi, amando, amandum: Amatum amatu, amans, amaturus. } To loue.

Docco, doces, docui, docere, Docendi, docendo, docendum: Doctum, doctu, docens, docturus. } To teach.

Lego, legis, legi, legere: Legendi, legendo, legendum: Lectum, lectu, legens, lecturus. } To read.

Audio, audis, audiui, audire: audiendi, audiendo, audiendum: Auditum auditu, audiens, auditurus. } To heare.

Indicatiue Mood, Preſent tenſe ſingular.

I loue, or *doe loue,*	*Thou loueſt,* or *doeſt loue.*	*He loueth* or *doth loue.*	*We loue,* or *doe loue,*	*Ye loue,* or *doe loue.*	*They loue* or *doe loue.*
AMo,	amas,	amat.	Amamus,	amatis,	amant.
Doceo,	doces,	docet.	Docemus,	docetis,	docent.
Lego,	legis,	legit.	Legimus,	legitis,	legunt.
Audio,	audis,	audit.	Audimus,	auditis.	audiunt.

Pluraliter.

Preterimperfect tenſe ſingular. Amabam, Docebam, Legebam, Audiebam, — *I loued or did loue.* — bas, bat. *Plur.* bamus, batis, bant.

Preterperfect tenſe ſingular. Amaui, Docui, Legi, Audiui, — *I haue loued.* — iſti, it. *Plur.* imus, itis, ērunt vel ēre.

Preter pluperfect tenſe ſingular. Amaueram, Docueram, Legeram, Audiueram, — *I had loued.* — ras, rat. *Plur.* ramus, ratis, rant.

Future tenſe ſingular. Amabo, Docebo, Legam, Audiam, — *I ſhall or will loue.* — bis bit. *Plur.* bimus, bitis, bunt. es, et. *Plur.* emus, etis, ent.

Impera-

Imperatiue Mood.

	Loue thou.	*Loue he, or let him loue.*	*Loue we, or let vs loue.*	*Loue yee.*	*Loue they or let them loue.*
Present tense singular.	Ama, amato.	amet, amato.	Pl. amemus,	amate,	ament. amatote. amanto
	Doce, doceto.	doceat, doceto.	Pl. doceamus,	docete,	docent, docetote. docēto.
	Lege, legito.	legat, legito.	Pl. legamus,	legite, legitote.	legant, legunto
	Audi, audito.	audiat, audito.	Pl. audiamus,	audite, auditote.	audiant, audiūto

Optatiue Mood.

God grant I loue.

Present tense singular. Vtinam. Amem, ames, amet. Doceam, Legam, Audiam, as, at. Pl. utinam amus, atis, ant. Pl. utinam amemus, ametis, ent.

Preterimperfect tense singular, Vtinam. Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, res ret. *Would God I loued, or did loue.* Pl. utinam remus, retis, rent.

Preterperfect tense singular. Vtinam. Amauerim, Docerim, Legerim, Audiuerim, ris, rit. *I pray God I haue loued.* Pl. utinam rimus, ritis, rint.

Preterpluperfect tense singular, Vtinam. Amauissem, Docuissem, Legissem, Audiuissem, ses, set. *Would God I had loued.* Pl. utinam semus, setis, sent.

Future

Future tense singul. { Amauero, Docuero, Legero, Audiuero, } *God grant I shal or will loue hereafter* ris, rit. *Pl. vtinam* rimus, ritis, rint.

Potentiall Mood.

I may or can loue.

Present tense singular. { Amem, ames, amet. *Plu.* amemus, metis, ent. Doceam, Legam, Audiam, } as, at. *Plu.* amus, atis, ant.

Preterimperfect tense singular. { Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, } *I might, would, should, ought, or could loue.* res, ret. *Plu.* remus, retis, rent.

Preterperfect tense singular. { Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim, } *I might, would, should, or ought to (haue loued,* ris, rit. *Plu.* rimus, ritis, rint.

Preterpluperfect tense singular. { Amaviſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiviſſem, } *I might, would, should, or ought, to (had loued.* ſes, ſet. *Plu.* ſemus, ſetis, ſent.

Future tense singular. { Amavero, Docuero, Legero, Audivero, } *I may or can loue hereafter.* ris, rit. *Plu.* rimus, ritis, rint.

Subiunctiue Mood.

When I loue.

Present tense singul. Cùm { Amem, ames, amet. *Plur. cùm* amemus, metis, ent. / Doceam, / Legam / Audiam, } as, at. *Pluraliter. cùm* amus, atis, ant.

Preterimperf. tense singular. Cùm { Amarem, / Docerem, / Legerem, / Audirem, } *when I loued or did loue.* resset, *Plur. cùm* remus, retis, rent

Preterperfect tense singular. Cùm { Amauerim, / Docuerim, / Legerim, / Audiverim, } *when I haue loued.* ris, rit, *Plur. cùm* rimus ritis, rint.

Preterpluperf. tense singular. Cùm { Amauissem, / Docuissem, / Legissem, / Audivissem, } *when I had loued.* ses, set, *Plur. cùm* semus, setis, sent.

Future tense sing. Cùm { Amauero / Docuero, / Legero, / Audiuero } *when I shall or will loue.* ris, rit, *Plur. cùm* rimus, ritis, rint.

Infinitiue Mood:

Present and Preterimperfect tense. { Amare, / Docere, / Legere, / Audire, } To { Loue. / Teach. / Read. / Heare. }

Preterperfect tense and preterpluperfect tense. { Amauisse, / Docuisse, / Legisse, / Audivisse, } To haue or had { Loued. / Taught. / Read. / Heard. }

Amaturum

Future tense. Amaturum / Docturum / Lecturum / Auditurum } esse. To { loue / teach / reade / heare } hereafter.

Gerunds.
- Amandi, of louing. do, in louing. dum to loue.
- Docendi, of teaching. do, in teaching. dum to teach.
- Legendi, of reading. do, in reading. dum to reade.
- Audiendi, of hearing. do, in hearing. dum to heare.

Supines.
- Amatum, Doctum, Lectum, Auditum, } To { loue, teach, reade, heare, } Amatu, Doctu, Lectu, Auditu, } To bee { loued. taught. read. heard.

A participle of the present tense.
- Amans, louing.
- Docens, teaching.
- Legens, reading.
- Audiens, hearing.

The participle of the first future tense.
- Amaturus to loue, or about to loue.
- Docturus, to teach, or about to teach.
- Lecturus, to reade, or about to reade.
- Auditurus, to heare or about to heare.

Before we decline any Uerbs in or, for supplying of many tenses, lacking in all such verbs, we must learne to decline this verbe Sum, in this wise following.

Sum, es, fui, esse, Futurus. To bee,

Indicatiue Mood.

Present tense singular. Sum, I am: es, est, *Pluraliter* sumus, estis, sunt,

Preterimperfect tense singular. Eram, I was: eras, erat, *Pluraliter*, eramus, eratis, erant.

Preterperfect tense singular. Fui, I haue beene: fuisti, fuit. *Plur.* fuimus, fuistis, fuerant, vel fuêre.

Preterpluperfect tense singular. Fueram, I had beene: fueras, fuerat. *Plur.* fueramus, fueratis, fuerant.

Future tense singular. Ero, I shall or will be: eris, erit, *Plur.* erimus, eritis, erunt.

Imperatiue Mood.

Present tense singular. Sis, Es, Esto, be thou, Sit, Esto, *Plur.* simus, Sitis, Este, Estote, Sint, Sunto.

Optatiue Mood.

Present tense singular. Vtinam Sim, I pray God I be: sis, sit, *Plur. utinam* simus, sitis, sint.

Preterimperfect tense sing. Vtin. Essem, would God I were: esses, esset. *Pluraliter utinam* essemus, essetis, essent.

Preterperfect tense singular Vtinam Fuerim, would God I haue beene: fueris, fuerit. *Plur. utinam* fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tense singular. Vtin. Fuissem, would God I had beene: fuisses, fuisset. *Plu. utinam* fuissemus, fuissetis, fuissent.

Future tense singular. Vtinam Fuero, God grant I bee hereafter: fueris, fuerit. *Plur. utinam* fuerimus, fueritis, fuerint.

Parentis

Potentiall Mood.

Preſẽt tenſe ſingular. { Sim, I may or can be: ſis, ſit. *Pluraliter,* ſimus, ſitis, ſint.

Preterimperfect tenſe ſingular. { Eſſem, I might or could, be: eſſes, eſſet. *Plural* eſſemus, eſſetis, eſſent.

Preterperfect tenſe ſingular. { Fuerim, I might, could, ſhould, or ought to haue beene: fueris, fuerit. *P.* fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tenſe ſingular. { Fuiſſem, I might, could, ſhould, or ought, to had beene: fuiſſes, fuiſſet. *Plu,* fuiſſemus, fuiſſetis. fuiſſent.

Future tenſe ſingular. { Fuero, I may or can be hereafter: fueris, fuerit. *Plu.* fuerimus, futuritis, fuerint.

Subiunctiue Mood.

Preſenttenſe ſing. Cùm { Sim, when I am: ſis, ſit. *Pl cùm* ſimus, ſitis, ſint.

Preterimperfect tenſe ſing. Cùm { Eſſem, when I was: eſſes, eſſet. *Pl. cùm* eſſemus, eſſetis, eſſent.

Preterperf. tenſe ſingular Cùm { Fuerim, when I haue beene: fueris, fuerit. *Plu. cùm* fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tenſe ſing Cùm { Fuiſſem, when I had beene: fuiſſes, fuiſſet. *Plu. cùm* fuiſſemus, fuiſſetis, fuiſſent.

Future tenſe ſing. Cùm { Fuero, when I ſhall or will be: fueris, fuerit. *Plu. cùm* fuerimus, fueritis, fuerint.

Infinitiue Mood.

Preſent and preter imperfect tenſes { Eſſe, to be } *Preterperfect, and preterpluperfect tenſe.* { Fuiſſe, } to haue or had beene.

future tenſe. { Fore vel futurum eſſe, To be hereafter.

Verbes in *Or* of the foure Conjugations, be declined after these examples.

AMor, amaris vel amâre, amatus sum vel fui, amari, amatus, amandus. To be loued.

Doceor, doceris, vel docere, doctus sum vel fui, doceri, doctus, docendus. To be taught.

Legor, legeris vel legere, lectus sum vel fui, legi, lectus, legendus, To be read.

Audior, audiris vel audire, auditus sum vel fui, audiri, auditus, audiendus. To be heard.

Indicatiue Mood.

I am loued.

Present tense sing.
Amor, amaris vel amare, amatur.
Doceor, doceris, vel docere, docetur
Legor, legeris, vel legere, legitur.
Audior, audiris vel audire, auditur.
Plurahter. mur, mini, ntur, untur.

Preterimperfect tense singular.
Amabar, Docebar, Legebar, Audiebar: I *was loued.* baris vel bare, batur, *plurali.* bamur, bamini, bantur.

Preterperfect tense singular.
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, *I haue bin loued,* sum vel fui, tus es vel fuisti, tus est vel fuit. *Plur.* ti sumus vel fuimus, ti estis vel fuistis, ti sunt, fuêrunt vel fuere.

Preterpluperfect tense singular.
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, *I had bin loued.* eram vel fueram, tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. *Pl.* ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Future tense sing.
Amabor, Docebor, Legar, Audiar, *I shall or will be loued.* beris vel ere, itur. *P.* bimur, imini, untur êris vel êre, etur, *P.* êmur, êmini, entur.

Imperatiue

Imperatiue Mood.

	Bethou loued.	*Let him be loued.*	*Let vs be loued.*	*Beyee loued.*	*Let them bee loued.*
Preſent tenſe ſingular.	Amare, amatur, amator, amator.	*Pl.* amemur.	Amamini, amantur. amaminor: amantor.		
	Docere, doceatur, docêtor: docêtor.	*P.* doceamur.	Docemini, doceantur. docêminor, docentor.		
	Legere, legator, legitor: legitor.	*Pl.* legamur.	Legimini, legantur. legiminor: leguntor.		
	Audire, audiatur, auditor: auditor.	*P.* audiamur.	Audimini, audiantur, audiminor: audiuntor.		

Optatiue Mood.

God grant I be loued.

Preſent tenſe ſing. Vtin. Amer, êris vel êre, êtur. *Pl. ut.* êmur, êmini, entur. Docear, Legar, Audiar, aris vel are, atur. *P. ut.* amur, amini, antur.

Preterimperfect tenſe ſing. Vtin. Amarer, Docerer, Legerer, Audirer. *Would God I were loued.* reris vel rere, retur. *Pl. ut.* remur, remini, rentur.

Preterperfect tenſe ſingular. Vtinam Amatus, Doctus, Lectus, Auditus. *I pray God I haue beene loued.* ſim vel fuerim, tus ſis vel fueris, tus ſit vel fuerit. *Pl. ut.* ti ſimus vel fuerimus ti ſitis vel fueritis, ti ſint vel fuerint.

Preterpluperfect tenſe ſingular. Vtin. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus. *Would God I had beene loued.* eſſem vel fuiſſem, tus eſſes vel fuiſſes, tus eſſet vel fuiſſet. *Plu. utin.* ti eſſemus vel fuiſſemus, ti eſſetis vel fuiſſetis, ti eſſent vel fuiſſent.

Future tense singular. Vtinam.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — *God grant I be loued hereafter.*
ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit, vel fuerit. *Plur.* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Potentiall Mood.

I may or can be loued.

Present tense sing.

Amer, Docear, Legar, Audiar — êris vel êre, êtur. *Plur.* êmur, êmini, êntur
aris vel are, atur. *Plur.* amur, amini, antur.

Preterimperfect tense singular.

Amarer, Docerer, Legerer, Audirer — *I would, should, or ought to be loued.*
reris vel rere, retur, *Plur.* remur, reminl (rentur.

Preterperfect tense singular.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — *I would, should, or ought to haue bin loued.*
sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. *Plur.* ti simus vel fuerimus, sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preterpluperfect tense singular.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — *I would, should, or ought to had bin loued.*
essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. *Pluraliter*, ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Future tense singular.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — *I may or can be loued hereafter.*
ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Plu.* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Subiunctiue

Subiunctiue Mood.

When I am loued.

Present tense sing. Cùm Amer, êris vel êre, êtur. *P. cùm* êmur, êmini, entur,
Docear, aris vel are, atur. *Plu. cùm* amur, amini, antur.
Legar,
Audiar,

Preterimperfect tense singular. Cùm Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, rêris vel rêre, rêtur. *Pl. cùm* rêmur, rêmini, rentur. *When I was loued.*

Preterperfect tense singular. Cùm Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit, vel fuerit. *P. cùm* ti simus vel fuerimus, tì sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint. *When I haue beene loued.*

Preterpluperfect tense singular. Cùm Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. *Plu. cùm* ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent. *When I had beene loued.*

Future tense singular. Cùm Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *P. cùm* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erint vel fuerint. *When I shall or will be loued.*

Infinitiue Mood.

Present and preterimperfect tense. Amari, Docèri, Legi, Audiri, To be Loued, Taught, Read, Heard.

Preterperfect tense and preterpluperfect tense. Amatum, Doctum, Lectum, Auditum, To haue or had beene loued. esse vel fuisse.

Amatum

Future tense: Amatum iri, vel amandum esse, Doctum iri, vel docendum esse, Lectum iri, vel legendum esse, Auditum iri, vel audiendũ esse, — to be loued, taught, read, heard — hereafter.

A participle of the preter-perfect tense. Amatus, Loued. Doctus, Taught. Lectus, Read. Auditus, Heard.

A participle of the Future in dus. Amandus, Docendus, Legendus, Audiendus, — To be Loued, Taught, Read, Heard.

Of certaine Verbs going out of rule, which are declined and formed in manner following.

POssum, potes, potui, posse, potens. To may or can.

Volo, vis, volui, velle: volendi, volendo, volendum: supinis caret, volens. To will or to be willing.

Nolo, non vis, nolui, nolle: nolendi, nolendo, nolendum: supinis caret, nolens. To nill, or to bee vnwilling.

Malo, mauis, malui, malle: malendi, malendo, malendum: supinis caret, malens. To haue rather, or to be more willing.

Edo, edis, ves les, edi, edere vel esse: edendi, edendo, edendum: esum, esu, vel estum, estu: edens, esurus vel esturus. To eate.

Fio, fis, factus sum vel fui, fieri: factus, faciendus, To be made, or to be done.

Fero, fers, tuli, ferre, ferendi, ferendo, ferendum: latum, latu: ferens, laturus. To beare or suffer.

—Feror, ferris vel ferre, latus sum vel fui, ferri: latus, ferendus. To be borne or suffered.

Indicatiue Mood.

Preſent tenſe ſingular.

Poſſum, potes, poteſt.
Volo, vis, vult.
Nolo, non vis, non vult.
Malo, mauis, mavult.
Edo, edis vel es, edit vel eſt.
Fio, fis, fit.
Fero, fers, fert.
Feror, ferris, vel ferre, fertur.

Plurāliter.

Poſſumus, poteſtis, poſſunt.
Volumus, vultis, volunt.
Nolumus, non vultis, nolunt.
Malumus, mavultis, malunt.
Edimus, editis vel eſtis, edunt.
Fimus, fitis, fiunt.
Ferimus, fertis, ferunt.
Ferimur, ferimini, feruntur.

Preterimperfect tenſe ſingular.

Poteram,
Volebam,
Nolebam,
Malebam,
Edebam,
Fiebam,
Ferebam,
Ferebar, baris vel bare, batur. *Plu.* bamur, bamini, bantur.

Pluraliter amus, atis, ant.

Preterperfect tenſe ſingular.

Potui,
Volui,
Nolui,
Malui,
Edi
Tuli,

iſti, it, *Plur.* imus, iſtis, erunt vel ere.

Factus
Latus

ſum vel fui, tus es vel fuiſti, tus eſt vel fuit. *Plur.* ti ſumus vel fuimus, ti eſtis vel fuiſtis, ti ſunt, fuerunt vel fuere.

Preterpluperfect tenſe ſingular.

Potueram,
Volueram,
Nolueram,
Malueram,
Ederam,
Tuleram,

ras, rat. *Plur.* ramus, ratis rant.

Factus
Latus

eram vel fueram, tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. *Plur.* ti eramus vel fueramus, ti eratis, vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Potero

Potero, eris, erit. *Plural.* poterimus, eritis, erunt.

Future tense singular.
Volam, Nolam, Malam, } Edam, Fiam, Feram, } es, et. *Plur.* emus, etis, ent.
Ferar, ferêris vel ferêre, ferêtur. *Plural.* ferêmur, feremini, ferentur.

Possim, Velo, Malo, haue no Imperatiue Mood.

Imperatiue Mood.

Present tense singular.
Noli, Nolito. *Pluraliter*, Nolite, Nolitote.
Es, esto, ede, edito, } edat, esto, edito, } *P.* Edamus, } edite, este, estote, editote, } edant, edunto.
Fito tu, } Fiat, fito. } *P.* Fiamus, } Fite, fitote. } Fiant, fiunto.
Fer, ferto. Ferte fertor } Ferat, ferto. Feratur, fertor. } *Pl.* Feramus, *Pl.* Feramur. } Ferte, fertote. Ferimini, feriminor. } Ferant, ferunto, Ferantur, feruntor.

Optatiue Mood.

Present tense singular. Vtinam
Possim, Velim, } Nolim, Malim, } is, it. *Plural. utinam* imus, itis, int.
Edam, Fiam, feram, } as, at. *Pluraliter vtinam* amas, atis, ant.
Ferar, raris vel rare, ratur, *Plur.* amur, amini, antur.

Preterimperfect tense singular. Vtinam
Possem, Vellem, Nollem, Mallem, } Ederem vel essem, Fierem, Ferrem, } es, et. *Pluraliter vtinam* emus, etis, ent.
Ferrer, reris vel rere, retur. *P. vt.* remur, remini, rentur.

Potue-

Preterperf. tense singular. Vtin.

Potuerim, Voluerim, Noluerim, } Maluerim, Ederim, Tulerim, } ris, rit. *Plurabiter* *utinam* rimus, ritis, rint.

Factus Latus } sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. *Plur.* ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preterpluperfect tense sing. Vtin.

Potuissem, Voluissem, Noluissem, } Maluissem, Edissem, Tulissem, } ses, set. *Plur.* *utinam* semus, seris, sent.

Factus Latus } essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. *Plur.* *uti* ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Future tense singular. Vtin.

Potuero, Voluero, Noluero, } Maluero, Edero, Tulero, } ris, rit. *Plur.* *utinam* rimus, ritis, rint.

Factus Latus } ero, vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Pl.* *ut.* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

The potentiall and the Subiunctiue Mood be formed like the Optatiue in voice, and do differ only in signification and signe of the Mood.

Infinitiue Mood.

Present tense and preter-imperfect tense.

Posse. Velle. Nolle. Malle. } Preterperfect & Preterpluperfect tense. } Potuisse. Voluisse. Noluisse. Maluisse.

Edere vel esse. Ferre. Fieri. Ferri. } Preterperfect & Preterpluperfect tense. } Edisse. Tulisse. Factum esse vel fuisse. Latum esse vel fuisse.

Future tense. Esurum esse. Laturum esse. } Factum iri, vel faciendum esse. Latum iri, vel ferendum esse.

Eo and Queo, make Ibam and Quibam in the Preterimperfect tense of the Indicatiue Mood, and Ibo and Quibo in the Future Tense: and in all other Moodes and Tenses are varied like verbes in o of the fourth Coniugation, sauing that they make their Gerunds, Eundi, eundo, eundum. Queundi, queundo, queundum.

Tenses formed of the Preterperfect tense.

Of the Preterperfect tense of the Indicatiue Mood, bee formed the Preterpluperfect Tense of the same Mood; the Preterperfect Tense, the Preterpluperfect Tense, and the Future Tense of the Optatiue Mood, the Potentiall Mood, and the Subiunctiue Mood; the Preterperfect tense, and the Preterpluperfect tense of the Infinitiue Mood: as of Amavi, are formed, Amaveram, amaverim, amavero, by changing into e short: as amavissem, amavisse, keeping still.

Impersonals

Impersonalls bee declined throughout all Moods and Tenses, in the voice of the third person singular onely: as Delectat, delectabat, delectavit, delectaverat, delectabit. Decet, decebat, decuit, decuerat, decebit, decere. Studetur, studebatur, studitum est vel fuit, studitum erat vel fuerat, studebitur, &c.

And they haue commonly before their english this signe *It*: as, It delighteth, Delectat, It becommeth not, Non decet.

Of the Participle.

A Participle is a part of speech, deriued of a Verbe, and taketh part of a Noune, as Gender, case and declension: and part of a Verbe, as Tense and signification: and part of both, as number and figure.

There be foure kinds of Participles: one of the Present tense, another of the Preter tense; one of the Future in rus, and another of the Future in dus. *Foure kinds of participles.*

A participle of the Present Tense, hath his English ending in *ing*: as *Louing*. And his Latine in ans, or ens: as Amans, docens. And it is formed of the Preterimperfect Tense of the Indicatiue Moode, by changing the last syllable into ns: as Amabam, amans. Audiebam, audiens. Auxiliabar, auxilians, Poteram, potens. *present tense.*

A participle of the Future in rus, betokeneth to doe, like the Infinitiue Moode of the Actiue voice: as Amaturus, *To loue* or *about to loue*. And it is formed of the latter Supine by putting to rus: as Doctu, docturus. *The first Future tense in rus*

A Participle of the Preter Tense, hath his English ending in *d*, *t*, or *n*, as *loued*, *taught*, *slaine*: and his Latine in tus, sus, xus, as amatus, visus, nexus; and one in itus, as Mortuus. And it is formed of the latter Supine, by putting to s: as lectu lectus, except Mortuus. *preter tense*

A Participle of the Future in dus, betokeneth to suffer like the Infinitiue Moode of the passiue voice: as Amandus, *to be loued*. And it is formed of the Genitiue case of the Participle of the Present *The second future tense in dus.*

sent tense, by changing tis into dus: as Amandi amandus, Legentis, Legendus. And it is also found to haue the signification of the Participle of the Present tense: as Legendis veteribus proficis, *In reading old Authors thou doest profit.*

Of an actiue come two Participles.

Of a verbe actiue, and of a verbe neuter which hath the Supines, come two participles: one of the Present tense, and another of the Future in rus: as of Amo, commeth Amans, amaturus: of Curro, currens, cursurus.

Of a passiue come two.

Of a Verbe Passiue, whose actiue hath the Supines, come two Participles: one of the Preter tense, and another of the Future tense in dus: as of Amor, commeth amatus, amandus.

Of a Deponent, three.

Of a Verbe Deponent come three Participles: one of the Present tense, one of the Preter tense, and another of the Future in rus: as of Auxilior, commeth Auxilians, auxiliatus, auxiliaturus.

And if the verbe Deponent do gouerne an accusatiue case after him, it may forme also a Participle in Dus: as of Loquor, Loquendus.

Of a Commune, foure.

Of a verbe Commune come foure Participles: as of Largior, commeth Largiens, largiturus largitus, largiendus.

Participles declined like Adiectiues.

Participles of the Present tense, be declined like Nounes Adiectiues of three Articles: as Nominatiuo hic, hæc & hoc amans, Genitiuo hujus amantis, Dativo huic amanti, &c.

Participles of other tenses be declined like Nounes Adiectiues of three diuers endings: as Amaturus, amatura, amaturum: Amatus, amata, amatum: Amandus, amanda, amandum.

Of

Of an Adverbe

AN Aduerbe is a part of speech ioyned to the Verbs, to declare their signification.

Aduerbes some bee of time: as Hodiè, cras, heri, perindè, olim, aliquando, nuper, quando.

Some be of
- Place: as Vbi, ibi, hîc, istic, illic, intûs, foris.
- Number: as Semel, bis, ter, quater, iterum.
- Order: as Inde, deinde, denique, postremò.
- Asking or doubting: as Cur, quare, undè, quorsum, num, nunquid.
- Calling: as Heûs, ô, ehodum.

Some be of
- Affirming: as Certè, næ, profectò, sanè, scilicet, licet, estò.
- Denying: as Non, haud, minimè, neutiquam nequaquam.
- Swearing: as Eol, ædepol, hercle, medius, fidius.
- Exhorting: as Eia, agè, agitè, agedum.

Some be of
- Flattering: as Sodes, amabo.
- Forbidding: as Ne.
- Wishing: as Vtinam, si, ô, si, ô.
- Gathering together: as Simul, unà, pariter, non modò, non solùm.
- Parting: as Seorsim, singillatim, vicatim.

Some be of
- Choosing: as Potiùs, imò.
- A thing not finished: as Penè, ferè, propè, vix, modò, non.
- Shewing: as En, ecce.
- Doubting: as Forsan, forsitan, fortassis, fortasse.
- Chaunce: as Fortè, fortuitò.

Some be of { Likenesse: as Sic, sicut, quasi, ceu, tanquam, velut.
Quality: as Benè, malè, doctè, fortiter.
Quantity: as Multùm, parùm, minimùm, paulùm, plurimùm.
Comparison: as Tàm, quàm, magis, minùs, maximè.

Certaine Aduerbes bee compared: as Doctè, doctiùs, doctissimè. Fortiter, fortiùs, fortissimè. Propè, propiùs, proximè.

Also the voices of Prepositions, if they be set alone, not hauing any casuall word to serue vnto, ioyned with them, bee not Prepositions, but are changed into Aduerbs: as, Qui antè non cauet, pòst dolebit: He that bewareth not afore, shall bee sorry afterward. Coràm laudare, & clàm vituperare, inhonestum est: In presence to commend one, and behind the backe to dispraise, is an vnhonest point.

Of a Coniunction.

A Coniunction is a part of speech, that ioyneth words and sentences together.

Of Coniunctions some bee Copulatiues: as Et, que, quoque, ac, atque, nec, neque.

Some be { Disiunctiues: as Aut, ve, vel, seu, sive.
Discretiues: as Sed, quidem, autem, verò, at, ast.
Causals: as Nam, námque, enim, etenim, quia, vt, quòd, quum, quoniam, and quando set for quoniam.

Some

Some be
- Conditionals: as Si, sin, modò, dum, dummodò.
- Exceptiues: as Ni, nisi, quin, alio quin, præterquam.
- Interrogatiues: as Ne, an, vtrùm, necne, ánne, nonne.
- Illatiues: as Ergo, ideo, igitur, quare, itaque, proin.

Some be
- Aduersatiues: as Etsi, quanquam, quamuis, licèt, esto.
- Reddittiues to the same: as Tamen, attamen.
- Electiues: as Quam, ac, atque.
- Diminutiues: as Saltem, vel,

Of a Preposition.

A Preposition is a part of speech most commonly set before other parts, either in apposition: as Ad patrem; or else in Composition: as Indoctus.

These Prepositions following, serue to the *Accusatiue case.*

Ad, To.
Apud, At.
Ante, Before.
Aduersus, } Against.
Aduersum: }

Cis, } On this side.
Citra: }
Circum, } About.
Circa: }
Contra, Against.
Erga, Towards.
Extra, without.
Intra, within.
Inter, Betweene.
Infra, Beneath.
Iuxta, Beside, or nigh to.
Ob, For.

Ponè, Behinde.
Per, By, or through.
Propè, Nigh.
Propter, For.
Vltra, Beyond.
Præter, Beside.
Supra, Aboue.
Circiter, About.

Secundùm, } After.
Post, }
Trans, On the further side.
Vsque, Vntill.
Secùs, By.
Versus, Towards.
Penès, In the power.

where note, that Versus is set after his casuall word: as Londinum versus, Towards London. And likewise may Penès bee set also.

These prepositions following serue to the Ablatiue case.

A, ab, abs. From or fro.
Cum, With.
Coram, Before, or in presence.
Pro, For.
Præ, Before, or in comparison.
Palàm, Openly.

Clam, Priuily.
De, }
E, } Of or fro.
Ex. }
Sine, }
Absque, } without.
Tenus, vntill, or vp to.

where note, that if the casuall word ioyned with Tenus, be the plurall number, it shall be put in the Genitiue case, and be set before Tenus: as Auriùm tenus, Vp to the eares. Genuum tenus, Vp to the knees.

where note, that the voyces of Prepositions being set alone without their casuall words, be not Prepositions, but are changed into Aduerbs: as is aforesaid in the Aduerbe.

These prepositions following serue to both cases.

In with this signe *To*, to the Accusatiue case: as In vrbem. Into the city. In without this signe *To*, to the Ablatiue case: as In te spes est, My hope is in thee. Sub noctem, Alittle before night:

Sub

Sub iudice lis est, The matter is before the Iudge.
Super lapidem, Upon a stone.
Super viridi fronde, Upon a greene leafe.
Subter terram, Under the earth.
Subter aquis, Under the water.

Of an Interiection.

AN Interiection is a part of speech, which betokeneth a sudden passion of the minde, vnder an vnperfect voice. Some are of mirth: as Euax, vah.

Some are of
- Sorrow: as Heu, hei.
- Dread: as Atat.
- Marueiling: as Papè.
- Disdaining: as Hem, vah.
- Shunning: as Apagè.
- Praising: as Euge.
- Scorning: as Hui.
- Exclamation: as Proh deûm atq; hominum fidem.
- Cursing: as Væ malum.
- Laughing: as Ha, ha, he.
- Calling: as Eho, oh, io.
- Silence: as Au. And such others.

THE CONCORDS of Latine speech.

FOr the due ioyning of words in construction, it is to be vnderstood, that in Latine speech there be three Concords. The first, betweene the Nominatiue case and the Verbe: The second, betweene the Substantiue and the Adiectiue: The third betweene the Antecedent and the Relatiue. This

The first Concord.

WHen an English is giuen to bee made in Latine, looke out the principall Verbe. If there be moe verbs then one in a sentence, the first is the Principall verbe, except it be the Infinitiue Mood, or haue before it a Relatiue: as That, whom, which: or a Coniunction: as Vt, *that*, Cum, *when*, Si, *if*: and such others.

When ye haue found the Verbe, aske this question, *who*? or *what*? and the word that answereth to the question, shalbe the nominatiue case to the verbe, except it bee a verbe Impersonall, which will haue no Nominatiue case. And the Nominatiue shall in making and construing Latine, be set before the verbe, except a question be asked, and then the Nominatiue is set after the Verbe, or after the signe of the Verbe: as Amas[a] tu? Louest thou? Venitne[a] Rex? Doth the King come?

Likewise if the verbe be of the Imperatiue Mood: as [b] Ama[a] tu, Loue thou. [b] Amato[a] ille, Let him loue.

And sometime when this signe *it*, or *there*, commeth before the english of the Verbe: as [b] Est liber meus, It is my booke. [b] Venit ad me[a] quidam, There came one to me. And that casuall word which commeth next after the Verbe, and answereth to this question *Whom*, or *what*, made by the Verbe, shall commonly be the Accusatiue case, except the verbe doe properly gouerne another case after him to be construed withall: as Si cupis[a] placere[b] magistro, utere[b] diligentia, nec[a] sis tantus[b] cessator, ut[b] calcaribus[a] indigeas: If thou couet to please thy master, vse diligence, and be not so slacke, that thou shalt need spurres.

A Verbe Personal agreeth with his Nominatiue case in number and person: as [a] Præceptor [b] legit, vos

vero

verò [b] negligitis, The Maister readeth, and ye regard not. Where note, that the first person is more worthy than the second, and the second more worthy than the third.

Many Nominatiue cases singular, with a Coniunction Copulatiue comming betweene them, will haue a verbe plurall; which verbe plurall shall agree with the Nominatiue case of the most worthy person: as [a] ego-&-tu [b] sumus in tuto, I & thou be in safegard. [a] Tu-&-pater [b] periclitamini, Thou & thy father are in ieopardie. [a] Pater & præceptor [b] accersunt te, Thy father and thy maister haue sent for thee.

When a Verbe commeth betweene two Nominatiue cases of diuers numbers, the Verbe may indifferently accord with either of them, so that they be both of one person: as Amantium [a] iræ, amoris redintegratio [b] est, the falling out of louers is the renuing of loue. [a] Quid enim nisi vota [b] superant? For what remaineth, sauing onely prayers? Pectora percussit, [a] pectus quoque [a] robora [b] hunt, Shee strook her brest, and her brest turned into oke also.

Here note also, that sometime the Infinitiue mood of a verbe, or else a whole clause afore going, or else some member of a sentence, may be the Nominatiue case to the verbe: as [a] Diluculò surgere, salubrerimum [b] est, To arise betime in the morning, is the most wholesom thing in the world. [a] Multum scire, vita [b] est iucundissima, To know much, is the most pleasant (or sweetest) life of all.

The second Concord.

WHen yee haue an Adiectiue, aske this question, *who?* or *what?* & the word that answereth to the question, shall be the Substantiue to it. The Adiectiue, whether it be a Noune, Pronoune

or participle, agreeth with his Substantiue in case, gender and number, as [a] Amicus [b] certus in [a] re incerta [b] cernitur. A sure friend is tried in a doubtfull matter. [a]Homo [b] armatus. A man armed. [a]Ager [b] colendus, A field to be tilled. [b] Hic [a] vir. This man. [b]Meus [a] herus est, It is my master.

Where note, that the Masculine gender is more worthy then the Feminine, and the Feminine more worthy then the Neuter.

Many Substantiues singular hauing a coniunction copulatiue comming betweene them, will haue an Adiectiue plurall; which Adiectiue shall agree with the substantiue of the most worthy gender: as [a] Rex & Regina [b] beati, the King and the Queene are blessed.

The third Concord.

WHen ye haue a Relatiue, aske this question *who?* or *what?* and the word that answereth to the question, shall be the Antecedent to it.

The Antecedent most commonly is a word that goeth before the Relatiue, and is rehearsed againe of the Relatiue.

The Relatiue agreeth with his Antecedent in Gender, Number and Person: as [a] Vir sapit [b] qui pauca loquitur. That man is wise that speaketh few things or wordes.

Sometime the Relatiue hath for his Antecedent the whole reason that goeth before him, and then hee shall be put in the neuter gender and singular number: as [a] In tempore veni, [b] quod omnium rerum est primum, I came in season, which is the chiefest thing of all. But if the Relatiue be referred to two clauses or more, then the Relatiue shall be put in the plurall number: as [a] Tu multum dormis, & [a] 2 sæpe

notas

potas, [b]quæ ambo sunt corpori inimica, Thou sleepest much and drinkest often, which both things are naught for the body.

When this English *that*, may be turned into this English *which*, it is a Relatiue; otherwise it is a Coniunction, which in Latine is called quòd or ut: and in Latine making it may elegantly be put away by turning the Nominatiue case into the Accusatiue, and the verbe into the Infinitiue Mood: as Gaudeo [a]quòd tu bene [b]vales: Gaudeo [a]te benè [b]valere. I am glad that thou art in good health. Iubeo [a]ut tu [b]abeas: Iubeo [a]te [b]abire, I bid that thou goe hence.

Many Antecedents singular hauing a Coniunction Copulatiue betweene them, will haue a Relatiue plurall; which Relatiue shall agree with the Antecedent of the most worthy gender: as [a]Imperium & dignitas [a]quæ petiisti, The rule and dignity which thou hast required.

But in things not apt to haue life, the Neuter gender is most worthy: yea and in such case, though the Substantiues or Antecedents bee of the Masculine or of the Feminine gender; and none of them of the Neuter, yet may the Adiectiue or Relatiue be put in the Neuter gender: as [a]Arcus & [a]calami sunt [b]bona, The bow and arrowes be good. [a]Arcus & [a]calami [b]quæ fregisti, The bow and arrowes which thou hast broken.

The case of the Relatiue.

When there commeth no Nominatiue case betweene the Relatiue and the Verbe, the Relatiue shall be the Nominatiue case to the Verb. as Miser est [a]qui nummos [b]admiratur, wretched is that person which is in loue with money.

But

But when there commeth a Nominatiue case betweene the Relatiue and the Verbe, the Relatiue shall be such case as the Verbe will haue after him: as Fœlix quem faciunt aliena pericula cautum, Happie is he, whom other mens harmes do make to beware.

As the Relatiue may be the Nominatiue case to the Verbe, so it may bee the Substantiue to the Idiectiue that is ioyned with him, or that commeth after him: as Diuitias amare noli, quod omnium est sordidissimum, Loue not thou riches, which to doe, is the most beggerly thing in the world.

Nounes Interrogatiues and Indefinites, follow the rule of the Relatiue: as Quis, vter, qualis, quantus, quotus, &c. which euermore come before the Verbe like as the Relatiue doth: as Hei mihi, qualis erat? talis erat, qualem nunquam vidi.

Yet heere is to bee vnderstood and noted, that the Relatiue is not alwayes gouerned of the Verb that it commeth before, but sometime of the Infinitiue mood that commeth after the verbe: as Quibus voluisti me gratias agere, egi: What persons thou willedst me to thanke, I haue thanked.

Sometime of a Participle: as [b] Quibus rebus adductus feci ti? with what things moued didst thou it?

Sometime of the Gerund: as [b] Quæ nunc non est narrandi locus, which thing at this present is no time to tell.

Sometime of the Prepositiō set before him: as [b] Quem in locū deducta res sit vides: Vnto what state the matter is now brought, thou seest.

Sometime of the Substantiue that hee doth accord with, as Senties qui vir sim, Thou shalt perceiue what a fellow I am. Albeit in this manner speaking, Qui, is as indefinite, and not a Relatiue.

Sometime

Sometime of a Noune Partitiue or Distributiue: as, [b] Quarum rerum [a] vtrum minus velim, non facilè possum existimare, Of the which two things whether I would with lesse will haue, I cannot easily esteeme.

Sometime it is put in the Genitiue case, by reason of a Substantiue comming next after him; as, Ego illum non noui, [b] cuius [a] causa hoc incipis, I knew him not for whose cause thou beginnest this matter.

Sometime it is otherwise gouerned of a Noune Substantiue; as, Omnia tibi dabuntur, [b] quibus [a] opus habes, All things shalbe giuen thee which thou hast need of.

Sometime of an Aduerbe: as, [b] Cui vtrum [a] obuiam procedam, nondum statui, Whom whether I will go to meete with, I haue not yet determined.

Sometime it is put in the ablatiue case with this signe *than*, & is gouerned of the comparatiue degree cõming after him: as Vtere virtute, [b] quâ nihil est [a] melius, Vse vertue, than the which nothing is better.

Sometime it is not gouerned at all, but is put in the Ablatiue case absolute: as, Quantus erat Iulius Cæsar, [b] quo [a] Imperatore, Romani primum Britanniam ingressi sunt? How worthy a man was Julius Cesar, vnder whose conduct the Romans first entred into Britaine?

Also when it signifieth an instrument wherwith a thing is to be done, it is put in the ablatiue case: as, Ferrum habuit [b] quo se [a] occideret, Hee had a knife wherewith hee would haue slaine himselfe.

When a Relatiue commeth betweene two Substantiues of diuers genders, it may indifferently accord with either of them: as [a] Auis, [b] quæ passer appellatur; or Auis, [b] qui [a] passer appellatur, The bird which

which is called a Sparrow, yea though the Substantiues bee of diuers numbers also; as Estne ea [a] Lutetia, [b] quam nos Parisios dicimus? Is not that called Lutetia, that we doe call Paris? Or else, Estne ea Lutetia, [b]quos nos [a] Parisios dicimus?

Constructions of Nounes Substantiues.

WHen two Substantiues come together, betokening diuers things: the latter shall bee the Genitiue case: as, [a] Facundia [b] Ciceronis, The eloquence of Cicero. [a] Opus [b] Virgilij, The worke of Virgil. [a] Amator [b] studiorum, A louer of studies. [a] Dogma [b] Platonis, The opinion of Plato. But if they belong both to one thing, they shall bee put both in one case: as [a] Pater meus [b] vir, amat [a] me [b] puerum, My father being a man, loueth me a child.

When the English of this word Res, is put with an Adiectiue, yee may put away Res, and put the Adiectiue in the Neuter gender, like a Substantiue, as [a] Multa [b] me impedierunt, Many things haue letted me. And being so put, it may bee the Substantiue to an Adiectiue: as [a] Pauca his [b] similia, A few things like vnto these. [a] Nonnulla [b] huiusmodi, Many things of like sort.

An Adiectiue in the Neuter gender, put alone without a Substantiue, standeth for a Substantiue, and may haue a Genitiue case after him, as if it were a Substantiue: as [a] Multum [b] lucri, Much gaine. [a] Quantum [b] negotij, How much businesse: [a] Id [b] Operis, That worke.

Words of any quality or property, to the praise or dispraise of a thing, coming after a Noune Substantiue, or a Verbe Substantiue, may bee put in the Ablatiue case, or in the Genitiue; as [a] Puer [b] bona indole, or [a] Puer [b] bonæ indolis, A child of a good

good towardnes. [a] Puer [b] boni ingenij; or [a] Puer [b] bono ingenio, A child of a good wit.

Opus and Vsus, when they be Latine for neede, require an Ablatiue case: as [a] Opus est mihi [b] tuo iudicio, I haue need of thy iudgement. Viginti [b] minis [a] usus est filio, My sonne hath need of twenty pounds.

Constructions of Adiectiues.

The Genitiue case.

ADiectiues that signifie desire, knowledge, remembrance, ignorance, or forgetting, and such other like, require a Genitiue case: as [a] Cupidus [b] auri, Couetous of money. [a] peritus [b] belli, Expert of warfare. [a] Ignarus [b] omnium, Ignorant of all things. [a] Fidens [b] animi, Bold of heart. [a] Dubius [b] mentis, Doubtfull of minde. [a] Memor [b] præteriti. Mindfull of that is past. [a] Reus [b] furti, Accused of theft.

Nounes Partitiues, and certaine Interrogatiues, with certaine Nounes of number, require a Genitiue case: as Aliquis, vter, neuter, nemo, nullus, solus, vnus, medius, quisque, quisquis, quicunque, quidam, quis, for aliquis, or quis an Interrogatiue: Vnus, duo, tres: Primus, secundus, tertius, &c. as [a] Aliquis [b] nostrum. [a] Primus [b] omnium.

When a question is asked, the answere in Latine must bee made by the same case of a Nounе, Pronoune or Participle, and by the same tenie of a Verbe, that the question is asked by: as [a] Cuius est fundus? [b] Vicini. Quid [a] agitur in ludo literario? [b] Studetur. Except a question be asked by Cujus, ja, jum: as [a] Cuja est sententia? [b] Ciceronis. Or by a word that may gouerne diuers cases; as [b] Quanti [a] emisti librum? [b a] Parui. Or except I must answere by one of these possessiues, Meus, tuus, suus, noster, vester, as [a] Cujus est domus? Non [b] vestra, sed [b a] nostra.

Nounes

Nounes of the Comparatiue and the Superlatiue degree being put partitiuely, that is to say, hauing after them this English of or among, require a Genitiue case: as [b] Aurium [a] mollior est sinistra, Of the eares, the left is the softer. Cicero [b] oratorum [a] eloquentissimus, Cicero the most eloquent of Orators.

Nounes of the Comparatiue degree, hauing than or by after them, doe cause the word following to be the Ablatiue case; as [a] Frigidior [b] glacie, More cold than ice. Doctior [b] multo, Better learned by a great deale. Vno [b] pede altior, Higher by a foote.

The Datiue case.

ADiectiues that betoken profit or disprofit, likenesse or vnlikenesse, pleasure, submitting or belonging to any thing, require a Datiue case; as Labor est [a] vtilis [b] corpori. Labour is profitable to the body. Æqualis [b] Hectori, Equall to Hector. [a] Idoneus [b] bello, Fit for war. [a] Iucundus [b] omnibus, Pleasant to all persons. [b] Parenti [a] supplex, Suppliant to his father. [b] Mihi [a] proprium, Proper to me.

Likewise Nounes adiectiues of the passiue signification in bilis, and Participles in dus: as [a] Flebilis, [a] flendus [b] omnibus, to be lamented of all men. [a] Formidabilis, [a] formidandus [b] hosti, To be feared of his enemies.

The Accusatiue case.

THe measure of length, breadth, or thicknesse of any thing, is put after Adiectiues in the Accusatiue case, and sometime in the Ablatiue case; as Turris [a] alta [b] centum pedes, A tower an hundreth foot high. Arbor [a] lata [b] tres digitos, A tree three fingers broad. Liber [a] crassus [b] tres pollices, vel [a] tribus pollicibus, A booke three inches thicke.

The

The Ablatiue case.

ADiectiues signifying fulnesse, emptinesse, plentie, or wanting, requite an Ablatiue case, and sometime a Genitiue: as [b] Copiis [a] abundans. Cruta [b] thymo [a] plena. [a] Vacuus [b] ira, [b] iræ, [b] ab ira. Nulla epistola [a] inanis [b] re aliqua. [a] Ditissimus [b] agri. [b] Stulterum [a] plena sunt omnia. Quis nili [b] mentis [a] inops, oblatum respuat aurum? [a] Integer [b] vitæ, [b] scelerisq; [a] purus, non egit Mauri iaculis nec arcu. [a] Expers [b] omnium. Corpus [a] inane [b] animi.

These Adiectiues, Dignus, Indignus, præditus, captus, contentus, with such others, will haue an Ablatiue case: as [a] Dignus [b] honore. [a] Captus [b] oculis. [a] Virtute præditus. Paucis [a] contentus.

Where note, that Dignus, Indignus and contentus, may in stead of the Ablatiue case, haue an Infinitiue Mood of a Verbe: as [a] Dignus [b] laudari, worthy to be praised. [a] Contentus in pace [b] viuere, Content to liue in peace.

Construction of the Pronoune.

THese Genitiue cases of the Primitiues, Mei, tui, sui, nostri, and vestri, be vsed, when suffering, or passion is signified: as [a] Pars [b] tua. [a] Amor [b] mei. But when possession is signified, Meus, tuus, suus, noster, & vester, be vsed: as [a] Ars [b] tua. [a] Imago [b] tua.

The Genitiue cases, Nostrûm, vestrûm, be vsed after Distributiues, Partitiues, Comparatiues, and Superlatiues; as [a] Nemo [b] vestrûm. [a] Aliquis [b] vestrûm. [a] Major [b] vestrûm. [a] Maximus natu [b] nostrûm.

Construction of the Verbe: and first with *the Nominatiue case.*

SVm, fore m, fio, existo; and certaine Verbs passiues: as Dicor, vocor, salutor, appellor, habeor,

Exiitimor

Existimor, videor, with other like, will haue such case after them, as they haue before them; as [a]Fama [a]2 est [b]malum, Fame is an euill thing. [a]Malus cultura [a]2 fit [b]bonus, In euill person, by due ordering or gouernance is made good. [a]Crœsus [a]2 vocatur [b]diues, Cresus is called rich. [a]Horatius [a]2 salutatur [b] Poeta, Horace is saluted by the name of Poet. Malo [a]te [b] divitem [a]2 esse quàm haberi, I had rather thou wert rich indeed, then so accounted.

Also Verbes that betoken bodily mouing, going, resting or doing, which be properly called verbes of Gesture: as Eo, incedo, curro, sedeo, appareo, bibo, cubo, studeo, dormio, somnio, and such other like, as they haue before them a Nominatiue case of the doer or sufferer, so may they haue after them a Nominatiue case of a Noune, or Participle declaring the maner or circumstance of the doing or suffering: as [a]Incedo [b]claudus, I goe lame. [a]Petrus [a]2 dormit [b] securus, Peter sleepeth void of care. [a]Tu [a]2 cubas [b] supinus, Thou liest in bed with thy face vpward. [a]Somnias [b] vigilans, Thou dreamest waking. [a]Studeto [b] stans; Study thou standing. And likewise in the Accusatiue case, as Non decet [a]quenquam [a]2 meiere [b] currentem, aut mandentem, It doth not become any man to pisse running, or eating.

And generally, when the word that goeth before the verbe, and the word that commeth after the verb belong both to one thing, that is to say, haue respect either to other, or depend either of other, they shall be put both in one case, whether the verbe be Transitiue or Intransitiue, of what kind soeuer the verbe be: as [a]Loquor [b] frequés, I speak often. Taceo [b] multus, I hold my peace much. Scribo epistolas [b] rarissimus, I write letters very seldom. Ne [a] assuescas [a]bibere vinũ [b] jejunus, Accustome not thy selfe to

drinke

drinke wine next thy heart, or not having eaten some what afore.

The Genitiue case.

THis Verbe Sum, when it betokeneth or importeth possession, owing or otherwise pertaining to a thing as a token, property, duty, or guise, it causeth the noune, pronoune or participle following to be put in the genitiue case, as: Hęc vestis [a] est [b] patris, This garment is my fathers. [b] Insipientis [a] est discere: Non putaram, It is the property of a foole to say: I had not thought. Extremæ [a] est [b] dementiæ discere dediscenda, It is a point of the greatest folly in the world, to learne things that must afterward be learned otherwise. [b] Orantis [a] est nihil nisi cœlestia cogitare, It is the duty of a man that is saying his prayers, to haue minde on nothing but heauenly things. Except that these pronouns, Meus, tuus, suus, noster and vester, shall in such manner speaking bee vsed in the Nominatiue case: as Hic codex [a] est [b] meus, This booke is mine. Hæc domus [a] est [b] vestra, This house is yours. Non [a] est mentiri [b] meum, It is not my guise (or property) to lie. [b] Nostrum [a] est iniuriam non inferre, It is our parts not to do wrong. Tuum [a] est omnia iuxta pati, It is thy part (or duty) to suffer all things manner in like.

Verbes that betoken to esteeme or regard, require a Genitiue case betokening the value: as [b] Parui [a] ducitur probitas, Honesty is reckoned little worth. [b] Maximi [a] penditur nobilitas, Nobleneſſe of birth is very much regarded.

Verbes of accusing, condemning, warning, purging, quitting or assoiling, will haue a Genitiue case of the crime, or of the cause, or of the thing that one is accused, condemned or warned of; or else an ablatiue case most commonly without a

prepoſition: as Hic [b] furti ſe [a] alligat, vel [b] furto. [a] Admonuit me [b] errati, vel [b] errato. [b] De pecunijs repetundis [a] damnatus eſt.

Satago, miſereor, miſereſco, require a Genitiue caſe: as [a] [b] Rerum ſuarum [a] ſatagit. Miſerere [b] mei deus. Reminiſcor, obliuiſcor, recordor, & memini, will haue a Genitiue, or an Accuſatiue caſe: as [a] Reminiſcor [b] hiſtoriæ. [a] Obliuiſcor [b] carminis. [a] Recordor [b] pueritiam. [a] Obliuiſcor [b] lectionem. [a] Memini [b] tui, *vel* [b] te, I remember thee. [a] Memini [b] de te, I ſpake of thee. [a] Egeo, or [a] indigeo [b] tui, *vel* [b] te, I haue need of thee. [a] Potior [b] vrbis, I conquer the City. [a] Potior [b] voto, I obtaine my deſire.

The Datiue caſe.

ALl manner of Verbs put acquiſitiuely, that is to ſay, with theſe tokens *to* or *for* after them, will haue a Datiue caſe: as Non [b] omnibus [a] dormio, I ſleepe not to al men. [b] Huic [a] habeo, non [b] tibi, I haue it for this man, and not for thee.

To this rule doe alſo belong Verbs betokening profit or diſprofit: as Commodo, incommodo, noceo.

10 Compare: as Comparo, compono, confero.
Giue or Reſtore: as Dono, reddo, refero.
Promiſe or to pay: as Promitto, polliceor, ſoluo
Command or ſhew: as Impero, Indico, monſtro.
Truſt: as Fido, confido, fidem habeo.
Obey or to be againſt: as Obedio, adulor, repugno.
Threaten or be angry with: as Minor, indignor, iraſcor.

Alſo Sum with his compounds, except Poſſum. Alſo Verbs compound with Satis, benè & male: as Satisfacio, benefacio, malefacio. Finally, certaine Verbs compound with theſe Prepoſitions, Præ, ad, con, ſub, ante, poſt, ob, in and inter, will haue a Datiue caſe; as Præluceo, adiaceo, condono, ſubcleo,

oleo, antesto, posthabeo, obiscio, insulto, interfero.

This verbe Sum, es, fui, may oftentimes be set for Habeo, and then the word that seemeth in the English to be the Nominatiue case, shall be put in the Datiue, and the word that seemeth to bee the accusatiue case, shall be the Nominatiue: as, [a] Est [b] mihi mater, I haue a mother. Non [a2] est [b] mihi [a] argentum, I haue no money. But if Sum be the infinitiue Moode, this Nominatiue shall be turned into the Accusatiue: as Scio [b] tibi non [a2] esse [a] argentum. I know thou hast no money.

Also when Sum hath after him a Nominatiue case and the Datiue, the word that is the Nominatiue case, may bee put also into the Datiue, so that Sum may in such manner speaking bee construed with a double Datiue case: as [a] Sum [b2] tibi [b] præsidio, I am to thee a safegard. Hæc res [a] est [b2] mihi [b] voluptati, This thing is to me a pleasure: and not onely Sum, but also many other verbs may in such manner speaking haue a double Datiue case, one of the person, and another of the thing: as Do [b] tibi vestem [b2] pignori. [a] Verto hoc [b] tibi [b2] vitio. Hoc tu [b] tibi [b2] laudi [a] ducis.

The Accusatiue case.

VErbes Transitiues are all such as haue after them an accusatiue case of the doer or sufferer, whether they bee actiue, Commune, or Deponent: as Vsus [b] promptos [a] facit. Fœminæ [a] ludificantur [b] viros. [a] Largitur [b] pecuniam.

Also verbs Neuters may haue an accusatiue case of their owne signification: as [a] Somnium [b] somnum [a] dormis. [a] Gaudeo [b] gaudium. [a] Vivo [b] vitam.

Verbs of asking, teaching, and arraying will haue two accusatiue cases, one of the sufferer and another of the thing: as [a] Rogo [b] te [b2] pecuniam. [a] Doceo te [b2] literas. [b] Quod [b2] te iamdudum [a] hortor. [a] Exuo [b] me [b2] gladium.

The ablatiue case.

ALl verbes require an ablatiue case of the instrument, put with this signe *with* before it, or of the cause, or of the manner of doing: as [a] Ferit cum gladio. [a] Taceo [b] metu. Summa [b] eloquentia causam egit.

The word of price is put after verbes in the ablatiue case: as, [a] Vendidi [b] auro. [a] Emptus sum [b] argento. Except these Genitiues when they bee put alone without Substantiues: Tanti, quanti, pluris, minoris, tantiuis, tantidem, quantiuis, quantiliber, quanticunque - as, Quanti [a] mercatus es hunc equum? [b] certe [b] pluris quam [a] vellem. Sauing that after Verbes of price, we shall alwayes vse these Aduerbes, Carius, viliùs, melius, and peius, in stead of their Casuals.

Verbs of plenty or scarfenesse, filling, emptying, Loding or vnloding, will haue an Ablatiue case: as [a] Affluis [b] opibus. [a] cares [b] virtute, [a] Expleo te [b] fabulis. [a] Spoliauit me [b] bonis omnibus. Onerat stomachum [b] cibo. [a] Leuabo te hoc [b] onere. Likewise, Vtor, fungor, fruor, potior, lætor, gaudeo, dignor, muto, munero, communico, afficio, prosequor, impertio, impertior.

Verbs that betoken receiuing, or distance, or taking away, will haue an Ablatiue case, with a, ab, e, ex, or de: as, [a] Accepi literas [b] à Petro. [a] Audiui [b] ex nuntio. Longè [a] distat [b] à nobis. [a] Eripui te [b] è malis. And this ablatiue after verbes of taking away, may be turned into the Datiue: as, [a] Subtraxit [b] mihi cingulum. [a] Eripuit [b] illi vitam.

Verbes of comparing or exceeding. may haue an ablatiue case of the word that signifieth the measure of exceeding: as, [a] præfero hunc [b] multis gradibus, I prefer this man by many degrees. [a] Paulo interuallo illum [a] superat, He is beyond the other but a little

A Noune, or a Pronoune substantiue, ioyned with a Participle, expressed or vnderstood, and hauing none other word whereof it may bee gouerned, it shall bee put in the ablatiue case absolute: as, [ab] Rege veniente, hostes fugerunt, The King comming, the enemies fled. [ab] Me duce vinces, I being Captaine, thou shalt ouercome.

And it may bee resolued by any of these words, dum, cum, quando, si, quamquam, postquam: as [ab] Rege veniente; id est, Dum veniret Rex. [ab] me duce; id est, Si ego dux fuero.

Constructions of Passiues.

A Verbe Passiue will haue after him an ablatiue case with a preposition, or sometime a datiue of the doer: as, Virgilius [a] legitur [b] à me. [b] Tibi fama [a] petatur. And the same ablatiue or datiue, shall be the Nominatiue case to the Verbe, if it bee made by the actiue: as, [a] Ego [b] lego Virgilium. [b] Petas [a] tu famam.

Gerunds.

GErunds and Supines, will haue such cases as the Verbes that they come of: as, Otium [a] scribendi [b] literas. Ad [a] consulendum [b] tibi. [a] Auditum [b] poëtas.

WHen the English of the Infinitiue Mood commeth after any of these Nounes substantiues, Studium, causa, tempus, gratia, otium, occasio, libido, spes, opportunitas, voluntas, modus, ratio, gestus, satietas, potestas, licentia, consuetudo, consilium, vis, norma, amor, cupido, locus, and others like, if the verbe should bee of the actiue voyce, it shall bee made by the Gerund in di. And the same Gerund in di, is vsed also after certaine adiectiues: as, [a] Cupidus [b] visendi. [a] Certus [b] eundi. [a] Peritus [b] iaculandi. [a] Gnarus [b] bellandi.

WHen we haue an English of the Participle of the Present tense, with this signe *of* or *with* comming after a Noune adiective, it shall in Latine making be put in the Gerund in do: as [a] Defessus sum [b] ambulando, I am weary of walking.

Also the English of the Participle of the present tense comming without a Substantiue, with this signe *in* or *by* before him, shall in Latine making be put in the Gerund in do: as Cæsar [b] dando, [b] subleuando, [b] ignoscendo, gloriam [a] adeptus est. [b] In apparando totum hunc [a] consumunt diem. And the same Gerund in do is vsed either without a prepositiō, or with one of these Prepositions A, ab, de, e, ex, cum, in: as Deterrent [a] à [b] bibendo. [a] Ab [b] amando. Cogitat [a] de [b] edendo. Ratio benè scribendi [a] cum [b] loquendo coniuncta est.

THe English of the Infinitiue Mood, comming after a reason, and shewing the cause of a reason, may bee put in the Gerund in dum: as Dies mihi vt satis sit ad [a] agendum, vereor, I feare that a whole day will not bee enough for me to doe my businesse.

The Gerund in dum, is vsed after one of these Prepositions, Ad, ob, propter, inter, ante: as [a] Ad [b] capiendum hostes, [a] Ob (vel propter) [b] redimendum captiuos. [a] Inter [b] cœnandum. [a] Ante [b] damnandum.

And when ye haue this English *must* or *ought*, in a reason where it seemeth to be made by this verbe Oportet, it may be put in the Gerund in dum with this verbe est, set impersonally; and then the word that seemeth in the English to bee the Nominatiue case, shall be put in the Datiue: as [a] [b] mihi, I must goe hence.

Supines.

THe firſt Supine hath his active ſignification, and is put after Verbes and Participles that betoken mouing to a place: as [a] Eo [b] cubitum. [b] Spectatum [a] admiſſi, riſum teneatis amici?

The latter Supine hath his paſſiue ſignification, and is put after Nounes Adiectiues: as, Dignus, indignus, turpis, fœdus, procluis, facilis, odioſus, mirabilis, optimus, and ſuch like. And the ſame Supine may alſo bee turned into the Infinitiue Mood Paſſiue: as it may bee indifferently ſayd in Latine, [a] Facile [b] factu, or [a] Facile fieri, Eaſie to bee done. [a] Turpe [b] dictu, or [a] Turpe [b] dici, Vnhoneſt to be ſpoken.

The Time.

NOunes that betoken part of time, bee commonly put in the Ablatiue caſe: as Nocte [a] vigilas. [b] Luce [a] dormis. But Nounes that betoken continuall terme of time, without ceaſſing or intermiſſion, be commonly vſed in the Accuſatiue caſe: as [b] Sexaginta annos [a] natus. [b] Hyemem totam [a] ſteriis.

Space of Place.

NOunes that betoken ſpace betweene place and place, be commonly put in the Accuſatiue caſe: as [b] Pedem hinc ne [a] diſceſſeris, Goe not thou a foot from this place.

A place.

NOunes Appellatiues, or names of great places, be put with a Prepoſition, if they follow a Verbe that ſignifieth in a place, to a place, from a place, or by a place: as [a] Viuo [b] in Anglia. [a] Veni [b] per Galliam [bb] in Italiam. [a] Proficiſcor [b] ex vrbe.

In a place, or at a place, if the place be a proper

name, of the first, or second Declension, and the singular number, it shall be put in the Genitiue case: as, [a]Vixit [b]Londini. [a]Studuit [b]Oxoniæ.

And these Nounes, humi, domi, militiæ, belli, belli, likewise vsed: as, [a]Procumbit [b]humi bos. [b]Militiæ nutritus est. [b]Domi [bb]bellique otiosi [a]vivitis.

But if the place be of the third declension, or the Plurall number, it shall be put in the Datiue, or in the Ablatiue case: as, [a]militauit [b]Carthagini, or [b2]Carthagine. [b]Athenis [a]natus est. Likewise we say [b]Ruri, or [b2]Rure [a]educatus est.

To a place, if the place be a proper name, it shall be put in the Accusatiue case, without a Prepositiõ: as, [a]Eo [b]Romam. Likewise, [a]Confero me [b]domum [a]Recipio me [b]rus.

From a place, or by a place, if the place be a proper name, it shall be put in the Ablatiue case without a Prepositiõ: as, [a]Discessit [b]Londino. [a]Profectus est [b]Londino (vel per Londinum) Cantabrigiam. Domus and Rus, be likewise vsed: as, [a]Abijt [b]domo. [b]Rure [a]reuersus est.

Impersonals.

A Verbe Impersonall hath no Nominatiue case before him, and this word *It*, or *there*, is commonly his signe: as, [a]Decet, It becommeth. [a]Oportet aliquem esse, There must be some body. But if it hath neither of these words before him, then the word that seemeth to be the Nominatiue case, shall be such case as the Verbe Impersonall will haue after him: as, [b]Me [a]oportet, I must. [b]Tibi [a]licet, Thou maiest.

Interest, refert, and est for interest, require a Genitiue case of all casuall words, except Mea, tua, sua, nostra, vestra, and cuia, the Ablatiue cases of thes Pronounes

Pronounes Possessiues as, [a]Interest [b]omnium rectè agere. [b]Tua [a]refert teipsum nosce.

Certaine Impersonals require a Dative case: as, Libet, licet, patet, liquet, constat, placet, expedit, prodest, sufficit, vacat, accidit, conuenit, contingit; and other like. Some will haue an accusatiue case onely: as Delectat, decet, iuuat, oportet. Some beside the Accusatiue case, will haue also a Genitiue: as [bb]Nostri [b]nosmet [a]pœnitet. [b]Me [bb]ciuitatis [a]tædet. [a]puder [b]me [bb]negligentiæ. [a]miseret [b]me [bb]tui. [b]me [b]illorum [a]misereſcit.

Verbes Impersonals of the Passiue voice being formed of Neuters, doe gouerne such case, as the Verbes Neuters which they come of: as [a]Parcatur sumptui, Let cost be spared: because we say [a]parcamus [b]pecuniæ, Let vs spare cost.

A Verbe Impersonall of the Passiue voyce, hath like case as other verbes Passiues haue: as, [a]Benefit multis [b]à principe. Yet many times the case is not expressed but vnderstood: as, maxima vi [a]certatur, iub audi [b]ab illis.

When a deede is signified to be done of many, the Verb being a verbe Neuter, we may well change the Verb Neuter into the Impersonall in tur: as In ignem posita est, [a]fletur.

Impersonals.

PArticiples gouerne such cases as the Verbes that they come of: as, Fruiturus [b]amicis. [a]consulens [b]tibi. Diligendus [b]ab omnibus.

Here note, that Participles may foure manner of waies be changed into Nounes. The first is, when the voice of a Participle is construed with an other case then the Verbe that it commeth of: as, [a]Appetens [b]vini, Greedy of wine.

The

The second, when it is compounded with a preposition, which the verbe that it commeth of can not be compounded withall: as, Indoctus, Innocens.

The third, when it formeth all the degrees of comparison: as Amans, amantior, amantissimus, Doctus, doctior, doctissimus.

The fourth, when it hath no respect nor expresse difference of time: as, Homo [b] laudatus. A man laudable. Puer [b] amandus i. amari dignus, A child worthy to bee loued. And all these are properly called nounes participials.

Participles when they bee changed into nounes, require a Genitiue case: as, [a] Fugitans [b] litium. [a] Indoctus [b] pilæ. [a] Cupientissimus [b] rei. [b] Lactis [a] abundans.

These Participiall voices, perosus, exosus, pertæsus, haue alwaies the actiue signification, and gouerne an Accusatiue case: as [a] Exosus [b] sæuitiam, hating cruelty. [b] Vitam [a] pertæsus, weary of life.

The Aduerb.

Aduerbs of quantity, time and place, do require a Genitiue case: as [a] Multum [b] lucri. [a] Tunc [b] temporis. [a] Vbique [b] gentium.

Certaine Aduerbes will haue a Datiue case, like as the Nounes that they come of: as Venit [a] obuiam [b] illi. Canit [a] similiter [b] huic.

These datiues be vsed Aduerbially, Tempori, luci, vesperi: as Tempore surgendum, [b] Vesperi cubandum. [b] Luci laborandum.

Certaine Aduerbs will haue an Accusatiue case of the Preposition that they come of: as [a] Propiùs [b] vrbem. [a] Proximè [b] castra.

Where note, that Prepositions, when they be set without a case, or else doe forme the degree of Comparison, be changed into Aduerbs.

The

The Coniunction.

CONiunctions Copulatiues and Diſiunctiues, and theſe foure, Quam, niſi, præterquam, an, ſemple like caſes: as [a] Xenophon-&-Plato [b] fuere equites. And ſometime they be put betweene diuers caſes: as [a] Studui [b] Romæ-&-[bb] Athenis. Eſt [a] liber meus-& [bb] fratris. [a] Emi fundum [b] centum nummis-&-[bb] pluris.

Coniunctions Copulatiues and Diſiunctiues, moſt commonly ioyne like Moods and Tenſes together: as [a] Petrus & Iohannes [b] precabantur-&-[bb] docebant. And ſometime diuers tenſes: as Et [b] habetur-&-[bb] referetur tibi à me gratia.

The Prepoſition.

SOmetime this Prepoſition In, is not expreſſed but vnderſtood, and the caſuall word neuertheleſſe put in the Ablatiue caſe: as Habeo te [b] loco parentis. i. [a] in loco.

A Verbe compound, ſometime requireth the caſe of the Prepoſition that hee is compounded withall: as [a] Exeo [b] domo. [a] Prætereo [b] te inſalutatum. [a] Adeo [b] templum.

The Interiection.

CErtaine Interiections require a Nominatiue caſe: as [a] O [b] feſtus-dies hominis. Certaine a Datiue: as [a] Hei [b] mihi. Certaine an Accuſatiue: as [a] Heu [b] ſtirpem inuiſam. Certaine a Vocatiue: as [a] Proh [b] ſancte-Iupiter. And the ſame proh, will haue an Accuſatiue caſe: as [a] Proh Deum atque hominum [b] fidem.

FINIS.

GVILL.

GVLIELMI LILII AD suos Discipulos monita Padagogica, seu carmen de Moribus.

QVi mihi discipulus puer es, cupis atque doceri,
Huc ades, hæc animo concipe dicta tuo.
Manè citus lectum fuge, mollem discute somnum:
Templa petas supplex, & venerare Deum.
Attamen inprimis facies sit lota manúsque,
Sint nitidæ vestes, comptaque cæsaries.
Desidiam fugiens, cùm te schola nostra vocarit,
Adsis, nulla pigræ sit tibi causa moræ.
Me præceptorem cùm videris, ore saluta,
Et condiscipulos ordine quosque tuos,
Tu quoque fac sedeas ubi te sedisse iubemus,
Inque loco nisi sis iussus, abire, mane.
Ac magis vt quisque est doctrinæ munere clarus,
Sic magis is clara sede locandus erit.
Stalpellum, calami, atramentum, charta, libelli,
Sint semper studiis arma parata tuis.
Si quid dictabo, scribes, at singula recte,
Nec macula, aut scriptis menda sit vlla tuis.
Sed tua nec laceris dictata, aut carmina chartis
Mandes, quæ libris inseriisse decet.

Sæpe

Sæpè recognoscas, tibi lecta, animoque reuoluas,
Si dubites, nunc hos consule, nunc alios.
Qui dubitat, qui sæpe rogat, mea dicta tenebit,
Is qui nil dubitat, nil capit inde boni.
Disce puer, quæso, noli dediscere quicquam,
Ne mens te insimulet conscia desidiæ,
Sisque animo attentus: quid enim docuisse iuuabit,
Si mea non firmo pectore verba premis?
Nil tam difficile est, quod non solertia vincat,
Inuigila, & parta est gloria militiæ.
Nam veluti flores tellus nec semina profert,
Ni sit continuo victa labore manus:
Sic puer ingenium si non exercitet, ipsum
Tempus & amittet, spem simul ingenij.
Est etiam semper lex in sermone tenenda,
Ne nos offendat improba garrulitas:
Incumbens studio submissa voce loqueris,
Nobis dum reddes, voce canorus eris.
Et quæcunque mihi reddis, discantur ad vnguem,
Singula & abiecto verbula redde libro:
Nec verbum quisquam dicturo suggerat vllum,
Quod puero exitium non mediocre parit.
Si quicquam rogito, sic respondere studebis,
Vt laudem dictis & mereare decus
Non lingua celeri nimis aut laudabere tarda,
Est virtus medium quod tenuisse iuvat.
Et quoties loqueris, memor esto loquare Latinè,
Et veluti scopulos, barbara verba fuge.
Præterea socios, quoties te cunque rogabunt,
Instrue, & ignaros ad mea vota trahe.
Qui docet indoctos, licet indoctissimus esset,
Ipse breui reliquis doctior esse queat.
Sed tu nec stolidos imitabere Grammaticastros,
Ingens Romani dedecus eloquij.

Quorum

Quorum tam fatuus nemo, aut tam barbarus ore est,
Quem non autorem barbara turba probet.
Grammaticas rectè si vis cognoscere leges,
Discere si cupias cultius ore loqui,
Addiscas veterum clarissima scripta virorum,
Et quos authores tuba Latina decet.
Nunc te Virgilius, nunc ipse Terentius optat,
Nunc simul amplecti te Ciceronis opus,
Quos qui non discit, nil præter somnia videt,
Certat & in tenebris viuere Cimmerijs.
Sunt quos delectat (studio virtutis honestæ
Posthabito) nugis tempora conterere:
Sunt quibus est cordi, manibus, pedibúsque sodales,
Aut alio quouis sollicitare modo.
Est alius, qui se dum clarum sanguine iactat,
Insultsoreliquis improbat ore genus.
Te tam praua sequi nolim vestigia morum,
Ne tandem factis præmia digna feras.
Nil dabis aut vendes, nil permutabis, emésue,
Ex damno alterius commoda nulla feres.
Insuper & nummos, irritamenta malorum,
Mitte alijs, puerum nil nisi pura decent.
Clamor, rixa, ioci, mendacia, furta, cachinni,
Sint procul à vobis, Martis & arma procul.
Nil penitùs dices quod turpe, aut non sit honestum.
Est vitæ ac pariter ianua lingua necis.
Ingens crede nefas cuiquam maledicta referre;
Iurare aut magni numina sacra Dei.
Denique seruabis res omnes atque libellos,
Et tecum quoties ísque redísque feres.
Effuge vel causas faciunt quæcunque nocentem,
In quibus & nobis displicuisse potes.

FINIS.

BREVISSIMA Institutio,

Seu

Ratio Grammatices cognoscendæ ad omnium pu[illegible]tum vtilitatem præscripta.

Quam solam regia Maiestas in *omnibus Scholis profitendam præcipit.*

LONDINI,
Excusum per *Bonhamum Norton*, Typographum Regium *Latinè, Græcè & Hebraicè.*

1632.

Studium Grammatices omnibus eſt neceſſarium.

Grammatices labor eſt paruus, ſed fructus in illa eſt
Non paruus, parua hæc diſcito parue puer:
Nemo eſt tam doctus, qui non cognouerit iſta:
Cur pudeat pueros iſta labore ſequi.

DE GRAMMATICA
& eius partibus.

GRAMMATICA, est rectè scribendi atque loquendi ars.

GRAMMATICÆ quatuor sunt partes.

Orthographia, Etymologia, } { Syntaxis, Prosodia.

DE ORTHOGRAPHIA.

ORTHOGRAPHIA, est rectè scribendi ratio, quâ docemur, quibus quæque dictio sit forma apud literis: ut lectio, non lexio: ab ὀρθὸς rectus, & γραφὴ scriptura.

DE LITERIS.

EX Vicinti duabus literis quinque sunt vocales. *a, e, i, o, u,* (nam) Græca est. Ex quibus variè duplicatis quadrisonis diphthongi quinque: *ae, au, ei, eu, ui, Musæ, Apollo, Sæcum, Hei, Pope.* Reliquæ literæ consonantes appellantur, quarum novem sunt Mutæ: *b, c, d, f, g, k, p, q, t.*

Vocales. Diphthongi. Consonantes. Mutæ. Semivocales. Liquidæ.

Septem autem semivocales *l, m, n, r, s, x, z.* Ex quibus quatuor vocantur etiam Liquidæ: *l, m, n, r.*

S. verò

Quorum tam fatuus nemo, aut tam barbarus ore est,
Quem non autorem barbara turba probet.
Grammatica recte si vis cognoscere leges,
Discere si cupias cultius ore loqui,
Addiscas veterum clarissima scripta virorum,
Et quos authores turba Latina docet.
Nunc te Virgilius, nunc ipse Terentius optat,
Nunc simul amplecti te Ciceronis opus,
Quos qui non didicit, nil præter somnia vidit,
Certat & in tenebris viuere Cimmerijs.
Sunt quos delectat (studio virtutis honestæ
Posthabito) nugis tempora conterere:
Sunt quibus est cordi, manibus, pedibúsque sodales,
Aut alio quouis sollicitare modo.
Est alius, qui se dum clarum sanguine iactat,
Insulsoreliquis improbat ore genus.
Te tam praua sequi nolim vestigia morum,
Ne tandem factis præmia digna feras.
Nil dabis aut vendes, nil permutabis, emésue,
Ex damno alterius commoda nulla feres.
Insuper & nummos, irritamenta malorum,
Mitte alijs, puerum nil nisi pura decent.
Clamor, rixa, ioci, mendacia, furta, cachinni,
Sint procul à vobis, Martis & arma procul.
Nil penitùs dices quod turpe, aut non sit honestum.
Est vitæ ac pariter ianua lingua necis.
Ingens crede nefas cuiquam maledicta referre;
Iurare aut magni numina sacra Dei.
Denique seruabis res omnes atque libellos,
Et tecum quoties ísque redísque ferts.
Effuge vel causas facium quæcunque nocentem,
In quibus & nobis displicuisse potes.

FINIS.

BREVISSIMA Institutio,

Seu

Ratio Grammatices cognoscendæ ad omnium pu[illegible]rum vtilitatem præscripta.

Quam solam regia Maiestas in *omnibus Scholis profitendam præcipit.*

LONDINI,
Excusum per *Bonhamum Norton*, Typographum Regium *Latinè, Græcè & Hebraicè.*

1632.

Studium Grammatices omnibus est necessarium.

Grammatices labor est paruus, sed fructus in illa est
Non paruus, parua hæc discito parue puer:
Nemo est tam doctus, qui non cognouerit ista:
Cur pudeat pueros ista labore sequi?

DE GRAMMATICA
& eius partibus.

GRAMMATICA, est rectè scribendi atque loquendi ars.

GRAMMATICÆ quatuor sunt partes.

Orthographia, Etymologia, } { Syntaxis, Prosodia.

DE ORTHOGRAPHIA.

ORTHOGRAPHIA, est rectè scribendi ratio, qua docemur, quibus, quæque dictio sit formanda literis: ut lectio, non lexio: ab ὀρθὸς rectus, & γραφὴ scriptura.

DE LITERIS.

EX Vicinti duabus literis quinque sunt vocales. Vocales.
a, e, i, o, u, [illegible] Græca est. Ex quibus variè Diphthongi.
[illegible] diphthongi quinque: { æ, au, œ, ei, eu } VI { *Musæ, Aulæ, Cœlum, Hei, Fuge.* } Reliquæ literæ consonantes appellantur, quarum novem sunt Mutæ: *b, c, d, f, g, k, p, q, t.* Consonantes. Mutæ.
Septem autem semivocales, *l, m, n, r, s, x, z.* Semivocales.
Ex quibus quatuor vocantur etiam Liquidæ: *l, m, n, r.* Liquidæ.

S. verò

S. X & Z. S vero suæ cujusdam potestatis litera est, quæ interdum etiam liquescit. X & Z duplices sunt consonantes, atque etiam j inter duas vocales.

I & V Consonantes aliquando. Adduntur etiam consonantibus j & v, quando sibi vel alijs vocalibus in eadem syllaba præponuntur; ut homo, Jovis, voluntas, vultus.

K Y & Z. H, aspiratio. K, y, z, Latinis dictionibus nunquam admiscentur. H, propriè quidem litera non est, sed aspirationis nota. Apud Poetas autem interdum consonantis vim obtinet.

Præponitur autem vocalibus omnibus; ut Hamus, hebenus, hiatus, homo, humus, hymnus. Consonantibus verò nullis; rectè itaque enuntiamus.

Hinsus, Hiacchus,	trisyllaba	Hieronymus, Hieremias,	pentasyllaba

At in Latinis dictionibus interdum h postponitur c; ut Charus, charitas, pulcher, pulchritudo.

Bifariam pinguntur literæ, Majusculis scilicet characteribus, & minusculis. Majusculis inchoantur sententiæ; ut Deum time; Regem honora; & propria nomina; ut *Henricus, Anglia.*

Diligenter observari oportebit quæ dictiones diphthongis scribantur, nam hæ quidem vel scribi omninò vel signari debent; ut Musæ præsunt; vel Musę pręsunt.

Literæ majusculæ. Literæ majusculæ, cum solæ ac paucæ scribuntur, aliquando significant Pręnomen, aliquando numerum:

A Aulus.	P.C. Patres Conscripti.
C. Caius.	Q Quintus, Quæstor, Quirites.
D. Decius.	R.P. Respublica.
G. Gaius.	Sp. Spurius.
L. Lucius.	Sex. Sextus.
M. Marcus.	S.P.Q.R. Senatus, populusq; Romanus.
P. Publius.	T. Titus.
S.R. Populus Romanus.	T.C. Tua clementia; & ejus generis infinita.

In

In numeris verò significat

I	1	Vnum
V	5	Quinque
IX	9	Novem
X	10	Decem
XL	40	Quadraginta
L	50	Quinquaginta
XC	90	Nonaginta
C	100	Centum
D	500	Quingenta
M	1000	Mille.

DE SYLLABARVM DISTINCTIONIBVS.

RECtè scripturo discendum est in primis, syllabas inter scribendum aptè distinguere atque connectere. In simplicibus vocibus, b d, vocali sequenti adhærent, ut A-bdomen, A-bdera.

Quam quidem rationem sequuntur & ista,

ct	ut	Do-ctus, San-ctus,	gm gn	ut	A-gmen. I-gnis.
pt	ut	Scri-psi, Sum-psi,	st	ut	Ve-ster, Magi-ster.
sc sd	ut	Pi-scis, Di-sco, Æ-tna,	xi	ut	An-xius. Di-xi; & similia.

Inter m & n non interseritur p. Male igitur pingeretur Sompnus pro somnus, Columpna pro columna.

Post x non scribitur s, ut Excribo, exolvo, non exscribo, exsolvo. In compositis cum præpositione auribus & euphoniæ serviendum est.

ut	Occurro, Officio, Aufero,	potius quàm	Obcurro, Obficio, Abfero.
contra	Abstineo, Obtineo, Obrepo,	non autem	Austineo, Ortineo, Orrepo.

Atque hujus rei gratia, etiam consonantes in compositione aliquando interseruntur: ut Redamo, redeo, ambigo, ambio.

DE ORTHOEPIA.

Orthoepia.

ORTHOGRAPHIÆ affinis est Orthoëpia, hoc est, emendatè rectéq; loquendi ratio, ab ὀρθὸς rectus, & ἔπος verbum. Hic inprimis curandum est, ut præceptores tenera ac balbutientia puerorum ora, sic effingant & figurent, ne vel continuâ linguæ volubilitate ita sermonem præcipitent, ut nusquam, nisi ubi spiritus deficit, orationem claudant: vel contrà, ad singulas quasque voces longâ interspiratione consilescant, rictu, risu, singultu, screatu, vel tussi, sermonis tenorem ineptè dirimentes.

Cæterum ante omnia deterrendi sunt pueri ab ijs vitijs, quæ nostro vulgo, penè propria esse videntur: cujusmodi sunt Iotacismus, Lamdacismus, Ichnotes, Traulismus, Plateasmus, & similia.

Iotacismus dicitur, quando (I) litera pleniore sono, & supra justum decorem extenditur, quo vitio ex nostratibus maximè laborant Angli septentrionales.

Lambdacismus est, ubi quis (L) nimis operuosè sonat; ut Ellucet pro elucet, Saulvus pro salvus.

Nostrati vulgo [illegible] vitium impingitur, nempe quò [illegible] literam pingimus justo pronuntiant, dum

pro { Mulcus, Molsis, Falsus, } auditur { Moultus. Moulis. Faulsus. }

Ichnotes est quædam loquendi exilitas, quoties syllabas aliquas exilius & gracilius enuntiamus, quam par est [illegible]

pro { Nunc, Tunc, Aliquis, Alius, } proferimus { Nync. Tync. Eliquis. Elius. }

Trau-

Traulismus est hæsitantia quædam, aut titubantia oris, quando eadem syllaba sæpius repetitur; ut Cacanit, pro canit; Tutullius, pro Tullius.

Huic vitio ut fœdissimo, ita periculosissimo, sic succurrendum putat Fabius; si exigatur à pueris, ut nomina & versus affectatæ difficultatis, ac plurimis & asperrimis inter se coëuntibus syllabis concatenatis, ac velut confragosis, quàm citissimè volvant; ut

Arx, tridens, rostris, sphynx, præstes, torrida, seps, strix,
postquam discordia tetra
Belli ferratos postes, portasque refregit.

Plateasmus est quando crassiùs & voce plusquam virili loqui nitimur; ut cum

pro { Montes, Fontes, Pontes, } efferimus { Mountes. Fountes. Pountes. } ut etiam

pro { Ergo, Sperma, Perago, } efferimus { Argo. Sparma. Parago.

Sunt & alibi apud nostrates, qui pro v consonante sonant f, & contra v pro f.

ut { Folo, Fis, Folui, Felle, } pro { Volo. Vis. Volui. Velle.

Et cursum { Vero, Vers, Verre, } pro { Fero. Fers. Ferre.

S, vero mediam inter duas vocales corruptè sonant nonnulli.

pro { Læsus, Visus, Risus, } pronuntiantes { Læzus. Vizus. Rizus.

H, initio dictionis leniùs, in medio asperiùs enuntiari volunt: malè ergo

pro	Homo,	Efferimus	Omo.
	Hamus,		Amus.
	Humus,		Vmus.
	Christus,		Cristus.
	Chrisma,		Crisma.
	Chremes,		Cremes.
	Thus,		Tus.
	Diphthongus,		Diptongus.
	Sphæra,		Spæra.

Fœdè quoque erratur à nostris, ubi *t* & *d* tanquam aspiratas pronuntiant,

ut	Amath,	pro	Amat.
	Caputh,		Caput.
	Aputh,		Apud.

At innumera penè sunt hujus generis vitia, quæ bonarum literarum candidatis, & præceptorum diligentiæ emendanda relinquimus.

DE SENTENTIARVM PVNCTIS.

NEque exigua Orthographiæ pars in scripturâ rectè distinguendâ consistere videtur. Proinde de clausularum distinctionibus paucula annotasse non fuerit supervacaneum.

puncta quæ. Puncta ergo sive notæ, quibus in scribendo utuntur eruditi, Latinis dicuntur, Subdistinctio, Media distinctio, Plena ac perfecta distinctio; Græcis, Comma, Colon, Periodus.

Subdistinctio seu Comma, est silentij nota, seu potius respirandi locus; utpote quâ pronuntiationis terminus, sensu manente, ita suspenditur, ut quod sequitur, continuò succedere debeat. Notatur autem puncto deorsum caudato, ad hunc modum (,)

Ovidius. *Utendum est ætate, cito pede præterit ætas:*
Nec bona tam sequitur, quam bona prima fuit.

[illegible] notâ distinguuntur orationum singulæ [illegible]

Iuvenalis

Iuvenal. *Gram mat icus, rhetor, geometres, pictor, aleptes,*
Græ culus esuriens in cœlum, iusseris, ibit.

Media distinctio seu Colon, est ubi tantum fere de sententia restat, quantum jam dictum est: & est perfecta periodi pars, notaturque duobus punctis sic (:) Colon.
Quemadmodum horologij umbram progressam sentimus, progredientem non cernimus: & fruticem aut herbam crevisse apparet, crescere autem nulli videtur: ita & ingeniorum profectus, quoniam minutis constat auctibus, ex intervallo sentitur.

Plena distinctio, quæ & Periodus dicitur, ponitur post perfectam sententiam, quæ & puncto plano notatur hoc modo (.) Periodus.

Dic mihi musa virum, captæ post tempora Troiæ,
Qui mores hominum multorum vidit, & urbes.

Huc annumerari solent Parenthesis & Interrogatio.

Parenthesis est sententia duabus semilunulis inclusa, qua remota, sermo tamen manet integer; ut Parenthesis.
——princeps (quia bella minantur
Hostes) militibus urbes præmunit, & armis.

Interrogatio signatur duobus punctis, ac superiore sursum caudato, sic (?) ut Interrogatio
Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?

DE ETYMOLOGIA.

ETymologia versatur inprimis circa investigãdas dictionũ origines: ut num cœlebs dicatur, quasi cœlestẽ vitã agens; nũ lepus, quasi levipes. Cæterum, Etymologia (quatenus nos hoc loco de ea disserimus) est ratio cognoscendi casuum discrimina; ut fortis, fortiter; lego, legit; omnésq; orationis partes complectitur; Cicero notationem seu verilo quium vocat. Componitur autem ab ἔτυμος verus, & λόγος sermo.

DE OCTO PARTIBVS ORATIONIS.

Partes orationis sunt octo.

- declinab.
  - Nomen,
  - Pronomen,
  - Verbum,
  - Participium,
- indeclinab.
  - Adverbium,
  - Conjunctio,
  - Præpositio,
  - Interjectio,

NOMEN

NOMEN est pars orationis, quæ rem significat sine ulla temporis aut personæ differentiâ.

Nomen dupliciter dicitur: Substantivum & Adjectivum.

Substantivum est, quod nihil adjectivum postulat ad suam significationem exprimendam.

Est autem substantivum duplex, { Appellativum, & Proprium.

Appellativum est, quod rem multis communem significat, ut *Homo, lapis, justitia, bonitas.*

Proprium est, quod rem unam individuo propriam significat, ut *Jesus, Maria, Londinum, Thamesis.*

Propria nomina tria sunt genera.

- Prænomen, quod vel differentiæ causâ, vel veteri ritu præponitur; ut *Lucius, Publius, Aulus, Marcus.*
- Nomen, quod suum est cuique; ut *Petrus, Paulus, Cato, Tullius.*
- Cognomen, quod vel à cognatione impositum est; ut *Cornelius, Fabius, Scipio, Cicero,* vel ab eventu aliquo; ut *Africanus, Macedonicus, Germanicus.*

Adjectivum est, quod substantivo indiget, cui in oratione adhæreat; ut *Niger, Altus, Candidus, Clarus.*

Adjectivum est duplex; Gemmune & Proprium.

- Commune est, quod affectionem multis communem significat, ut *bonus, malus, filius, frater.*
- Proprium est, quod affectionem unius individui peculiarem significat; ut *Ovidius Nasi, Quirinus Horatius.*

DE ACCIDENTIBVS NOMINI.

Nomini accidunt septem. { Species, Figura, Numerus, Casus, Genus, Declinatio, Comparatio.

DE SPECIE.

Species Nominum est duplex: { Primitiva & Derivativa.

Primitiva est, quæ aliunde non ducitur.

Derivativa est, quæ aliunde ducitur.

Primitivæ subjiciuntur hæc quæ sequuntur, & hujusmodi.

Collectivum scilicet, quod singulari numero multitudinem significat; ut *Concio, cœtus, plebs, turba, pecus, grex.*

Fictitium, quod à sono fingitur: ut *Sibilus, tintinnabulum, stridor, clangor.*

Interrogativum: ut Quis, uter, qualis, quantus, quot, nunquis; Quæ aliquando migrant in Indefinita, aliquando in Relativa.

Redditivum, quod interrogativo respondet: ut Talis, tantus, tot.

Numerale, cujus species hæ numerantur:

Cardinale, a quo ceu à fonte alij numeri dimanant; ut *Vnus, duo, tres, quatuor.*

Ordinale, ut *Primus, secundus, tertius, quartus.*

Distributivum; ut *Singuli, bini, terni, quaterni.*

Primitivum, quod significat vel multa singularia, ut *Quisque, vnusquisque, vterque, neuter*, vel numerè minus; ut *Alter, aliquis, cætera, reliquus.*

Vniversale; ut *Omnis, cunctus, nullus, nemo.*

Particulare; ut *Aliquis, quisquam, vllus, quidam.*

Derivativa autem has species subjectas habent, nimirum Verbale; ut *Lectio, litura, auditus, oratrum.*

Patrium

Patrium, ut *Eboracenſis*, *Londinenſis*, *Oxonienſis*, *Etonenſis*.

Gentile, ut *Græcus*, *Latinus*, *Hebræus*, *Anglus*.

Patronimicum, quod vel à patre, vel ab aliâ quapiam ſuæ familiæ perſonâ derivatur,

ut { *Æacides* filius vel nepos *Æaci*. / *Nerine*, filia vel neptis *Nerei*. / *Latoïdis*, filius *Latonæ*. / *Menelais*, uxor *Menelai*.

Diminutivum, ut *Regulus*, *papillio*, *manuſculus*, *minuſculus*.

Poſſeſſivum, ut *Herilis*, *ſervilis*, *regius*, *paternus*.

Materiale, ut *Faginus*, *Lapideus*, *Gemmeus*, *Aureus*.

Locale, ut *Hortenſis*, *agreſtis*, *marinus*, *montanus*.

Adverbiale, ut *Hodiernus*, *heſternus*, *craſtinus*, *clandeſtinus*.

Participiale, ut *Amandus*, *docendus*, *videndus*, *ſcribendus*.

Et quæ in his exeunt, à verbis deducta, ut *Fictilis*, *cœlilis*, *flexilis*, *penſilis*.

DE FIGURA.

Figura aut eſt ſimplex, ut *Juſtus*, aut compoſita, ut *injuſtus*. Sunt qui huc addunt & decompoſita, ut *Irreparabilis*.

DE NVMERO.

Nomen ſunt duo, Singularis de uno, ut *Pater*, pluralis de pluribus, ut *Patres*.

DE CASV.

Caſus Nominum ſunt ſex.

Nominativus, qui & rectus dicitur, eſt prima vox quâ rem aliquam nominamus.

Genitivus, qui ſignificat cujus ſit res quæpiam, Atque hic Patrius, Gignendi, aut interrogandi caſus dici ſolet.

Dativus, ſive dandi caſus dicitur, quo quid cuipiam attribuimus. Sub hâc voce octavum etiam caſum compre-

comprehenderunt; ut *Il [illegible] cœlo*, id est, [illegible].

Accusativus, qui & Incusativus, vel [illegible] dici potest, qui verbum sequitur; ut [illegible] actio verbi immediatè transit; ut *Amo patrem*.

Vocativus, quem & salutatorium vocant, vocandis appellandisve personis accommodatur.

Ablativus, qui quippiam ab aliquo inferre significat. Hic Sexus [illegible] casus appellatur, nempe quod [illegible] proprius.

DE GENERE.

Genus est sexus dicere [illegible] genera numero septem. Masculinum, cujus nota est hic. Fœmininum, hæc. Neutrum, hoc. Commune, hic & hæc. Commune trium, hic, hæc, & hoc. Dubium, hic vel hæc. Epicœnum seu Promiscuum, quum sub unâ generis notâ utrumque sexum complectimur; ut *Hic anser, hæc aquila*. Quanquam hoc quidem genus ad præsens negotium non ita proprie spectare videtur, cùm hoc quidem loco non de natura rerum agatur, sed de qualitate vocum.

Porro inter commune genus & dubium, hæc est differentia; quod ubi semel communis generis nomini adjectivum copulaveris, non jam interim fuerit de eadem re loquenti, mutare genus adjectivi; ut si dixeris, *Durus parens*, aut *Canis fœta*; quamdiu de eisdem ipsis individuis loquaris, non licebit mutato genere dicere, *Parentem iniquam*, aut *Canem fœtum*. At vero dubij generis substantivo posito, eorum adjectivum masculinum addideris, nihilo tamen secus de eadem re sermonem continuanti, licuerit pro suo arbitratu mutare genus adjectivi; ut si dixeris, *Durum corticem*, poteris etiam de eodem loqui pergens dicere, *eandem corticem esse & amaram*.

Vt autem genera nominum ad amussim calleas, sic sequentes canones tibi summâ diligentiâ [illegible] sunt, quos & Guliel. Lilio Angl. acceptos referre debe.

DE OCTO PARTIBVS ORATIONIS.

Partes orationis sunt octo.
- declinab.: *Nomen*, *Pronomen*, *Verbum*, *Participium*
- indeclinab.: *Adverbium*, *Conjunctio*, *Præpositio*, *Interjectio*

NOMEN

NOMEN est pars orationis, quæ rem significat sine ulla temporis aut personæ differentiâ.

Nomen dupliciter dicitur: Substantivum & Adjectivum.

Substantivum est, quod nihil additum postulat ad suam significationem exprimendam.

Est autem substantivum duplex, { Appellativum, & Proprium.

Appellativum est, quod rem multis communem significat; ut *Homo, lapis, justitia, bonitas.*

Proprium est, quod rem unî individuo propriam significat, ut *Jesus, Maria, Londinum, Thamesis.*

Propria nominis tria sunt genera.

Prænomen, quod vel differentiæ causâ, vel veteritu præponitur; ut *Lucius, Publius, Aulus, Marcus.*

Nomen, quod suum est cuique; ut *Petrus, Paulus, Cato, Tullius.*

Cognomen, quod vel à cognatione impositum est; ut *Cicero, Fabius, Scipio, Cicero*, vel ab eventu aliquo; ut *Africanus, Macedonicus, Germanicus.*

Adjectivum est, quod substantivo indiget, cui in oratione adhæreat; ut *Niger, Alacer, Candidus, Clemens.*

Adjectivum est duplex; Commune & Proprium.

Commune est, quod affectionem multis communem significat, ut *Bonus, malus, felix, fatuus.*

Proprium est, quod affectionem uni individuo peculiarem significat; ut *Gradivus Marti, Quirinus Romulo.*

DE ACCIDENTIBVS NOMINI.

Nomini accidunt septem. { Species, Figura, Numerus, Casus, Genus, Declinatio, Comparatio.

DE SPECIE.

Species Nominum est duplex: { Primitiva & Derivativa.

Primitiva est, quæ aliunde non trahitur.

Derivativa est, quæ aliunde derivatur.

Primitivæ subjiciuntur hæc quæ sequuntur, & hujusmodi.

Collectivum scilicet, quod singulari numero multitudinem significat; ut *Concio, cœtus, plebs, turba, pecus, grex.*

Fictitium, quod à sono fingitur: ut *Sibilus, tintinnabulum, stridor, clangor.*

Interrogativum: ut Quis, uter, qualis, quantus, quot, nunquis; Quæ aliquando migrant in Indefinita, aliquando in Relativa.

Redditivum, quod interrogativo respondet: ut Talis, tantus, tot.

Numerale, cujus species hæ numerantur:

Cardinale, a quo cen à fonte alij numeri dimanant; ut *Vnus, duo, tres, quatuor.*

Ordinale, ut *Primus, secundus, tertius, quartus.*

Distributivum; ut *Singuli, bini, terni, quaterni.*

Primitivum, quod significat vel multa singularia, ut *Quisque, vnusquisque, vterque, neuter*, vel vnum è multis; ut *Alter, aliquis, cætera, reliquus.*

Vniversale; ut *Omnis, cunctus, nullus, nemo.*

Particulare; ut *Aliquis, quisquam, vllus, quidam.*

Derivativa autem has species subjectas habent, nimirum Verbale; ut *Lectio, litura, auditus, oratrum.*

Patrium

Patrium, ut *Eboracenſis*, *Londinenſis*, *Oxonienſis*, *Ætonenſis*.

Gentile, ut *Græcus*, *Latinus*, *Hebræus*, *Anglus*.

Patronimicum, quod vel à patre, vel ab aliâ quapiam ſuæ familiæ perſonâ derivatur,

ut { *Æacides* filius vel nepos *Æaci*.
{ *Nerine*, filia vel neptis *Nerei*.
{ *Latoides*, filius *Latonæ*.
{ *Menelais*, uxor *Menelai*.

Diminutivum, ut *Regulus*, *papillus*, *majuſculus*, *minuſculus*.

Poſſeſſivum, ut *Herilis*, *ſervilis*, *regius*, *paternus*.

Materiale, ut *Faginus*, *Lapideus*, *Gemmeus*, *Aureus*.

Locale, ut *Hortenſis*, *agreſtis*, *marinus*, *montanus*.

Adverbiale, ut *Hodiernus*, *heſternus*, *craſtinus*, *clandeſtinus*.

Participiale, ut *Amandus*, *docendus*, *videndus*, *ſcribendus*.

Et quæ in lis exeunt, à verbis deducta, ut *Fictilis*, *ductilis*, *flexilis*, *penſilis*.

DE FIGURA.

Figura aut eſt ſimplex, ut *Juſtus*, aut compoſita, ut *injuſtus*. Sunt qui huc addunt & decompoſita, ut *Irreparabilis*.

DE NVMERO.

Nomen ſunt duo, Singularis de uno, ut *Pater*, pluralis de pluribus, ut *Patres*.

DE CASV.

Caſus Nominum ſunt ſex.

Nominativus, qui & rectus dicitur, eſt prima vox quâ rem aliquam nominamus.

Genitivus, qui ſignificat cujus ſit res quæpiam, Atque hic Patrius, Gignendi, aut interrogandi caſus dici ſolet.

Dativus, ſive dandi caſus dicitur, quo quid cuipiam attribuimus. Sub hâc voce octavum etiam caſum compre-

comprehenderunt; ut *Il cauter cœla*, id est [illegible].

Accusativus, qui & Incusativus, vel [illegible] dici potest, qui verbum sequitur; utpote in quem actio verbi immediate transit; ut *Amo patrem*.

Vocativus, quem & salutatorium vocant, vocatis appellandisve personis accommodatur.

Ablativus, qui quippiam ab aliquo auferre significamus. Hic Sex [illegible] appellatur, nempe quod [illegible] proprius.

DE GENERE.

Genus est sexus dilectio. [illegible] genera numero septem. Masculinum, cujus nota est hic. Fœmininum, hæc. Neutrum, hic. Commune, hic & hæc. Commune trium, hic, hæc, & hoc. Dubium, hic vel hæc. Epicœnum seu Promiscuum, quum sub unâ generis notâ utrumque sexum complectimur; ut *Hic anser*, *Hæc aquila*. Quanquam hoc quidem genus ad præsens negotium non ita propriè spectare videtur, cùm hoc quidem loco non de natura rerum agatur, sed de qualitate vocum.

Porro inter commune genus & dubium, hæc est differentia; quod ubi semel communis generis nomini adjectivum copulaveris, non jam integrum fuerit de eadem re loquenti, mutare genus adjectivi; ut si dixeris, *Durus parens*, aut *Canis fœta*; quamdiu de eisdem ipsis individuis loquaris, non licebit mutato genere dicere, *Parentem iniquam*, aut *Canem fœtum*. At vero dubij generis substantivo posito, etiamsi adjectivum masculinum addideris, nihilo tamen secùs de eadem re sermonem continuanti, licuerit pro tuo arbitratu mutare genus adjectivi; ut si dixeris, *Durum corticem*, poteris etiam de eodem loqui pergens dicere, *eandem corticem esse & amaram*.

Vt autem genera nominum ad amussim calleas, hi sequentes canones tibi summâ diligentiâ imprehendi sunt, quos & Guliel. Lilio Angl. acceptos referre debet.

G. LILII

Regulæ generales propriorum.

Mas. sunt nomina Divorum: Virorum: Fluviorum Mensium. Ventorum

PRopria quæ maribus tribuũtur mascula dicas,
Vt sunt diuorũ, Mars, Bacchus, Apollo: virorũ
Vt Cato, Virgilius: fluviorum, ut Tybris, Orontes:
Mensiũ, ut October: Ventorũ, ut lybs, notus, auster.

De Fœmininis.

Fœmin. Dearum. Mulierum Vrbium. Regionũ. Insularum. Excipe ista urbiũ.

PRopria fœmineum referentia nomina sexum,
Fœmineo gereri tribuuntur: sive Dearum
Sunt, ut Iuno, Venus; mulierum, ceu Anna, Philotis.
Vrbiũ, ut Elis, Opus: regionum, ut Græcia, Persis,
Insulæ item nomen, ceu Creta, Britannia, Cyprus,
Excipienda tamen quædam sunt urbium, ut ista
Mascula, Sulmo, Agragas, quædam neutralia, ut
Argos, (trumque.
Tybur, Præneste: & genus Anxur quod dat u-

Regulæ generales Appellativorum.

Appell. Arborum Fœm. Excipe.

APpellativa arborũ erunt muliebria ut alnus,
Cupressus, cedrus, mas spinus, mas oleaster.
Et sunt neutra siler, suber, thus, robur, acerq.

Epicœna.

Nomina Volucrum Ferarum Piscium. Excepto Generali.

SVnt etiam volucrũ, ceu passer, hirundo: ferarũ,
Vt Tigris, vulpes: & piscium, ut ostrea, cetus;
Dicta epicœna, quibus vox ipsa genus feret aptũ.
Attamen ex cunctis, quæ diximus ante, notandum
O quæ quod exit in um seu Græcum sive Latinũ,
Esse genus neutrum, sic invariabile nomen.

Ipsius tribus regularum specialiũ.

Sed nunc de reliquis, quæ Appellativa vocantur,
Aut quæ sunt tanquam Appellativa, ordine dicã

Nam

Nam genus his semper dignoscitur ex genitivo,
Infra ut monstrabit specialis regula triplex.

Prima Regula specialis.

NOmē non crescens genitivo, ceu caro carnis,
Capra capræ, nubes nubis, genus est muliebre.

Nomen non cres. gen. fœm.

Quoniam Lilius noster genus nominum Appellativorum ex genitivo dignoscendum docet, admonendi hoc loco sunt pueri, hanc primam regulā esse omnium nominum Appellativorū non crescentiū in genitivo: cujus generis sunt omnia primæ & quartæ inflectionis, & secundæ etiam, præter paucula quædam, quæ infra in tertia regula excepta reperies.

Pertinent etiam ad hanc classem, seraq; tertiæ declinationis, cujusmodi sunt, Labes, labis: pestis, pestis: Vis genitivo vis: mater, matris.

Masculina excepta ex non crescentibus.

MAscula nomina in a, dicuntur multa virorum.

1. Nomina virorum in a.

Ut scriba, assecla, scurra et rabula, lixa, lanista,
Mascula, Græcorum quot declinatio prima
Fundit in as, & in es; & ab illis quot per a fiunt:
Ut satrapas satrapa, athletes, athleta, Laguntur
Mascula item verres, natalis, aquilis: ab asse
Nata, ut centussis: conjunge lienis & orbis,
Callis, caulis, follis, colis, mensis & ensis,
Fustis, funis, panis, penis, crinis & ignis,
Cassis, fascis, torris, sentis, piscis & unguis,
Et vermis, vectis, postis, societur & axis.
Mascula in er, ceu venter: in os vel us, ut legat, annus.

2. In as, es & a. primæ declinat. græcorum.
3. Verres, &c.
4. In er, os, et us.

Fœminina

Fœminina non crescentia in *er*, *os*, & *us*.

Fœm. excepta in *er*, *os*, & *us*.

Fœminei generis sũt mater, humꝰ, domꝰ, alvus,
Et colus, & quartæ pro fructu sicus, acusq;
Porticus, atquaribus, socrus, nurus, & manus, idus:
Huc annis addẽda est, huc mystica vãnus Iacchi,
His jungas os in us vertentia Græca, papyrus,
Antidotus, costus, diphthongus, byssus, abyssus,
Chrystallus, synodus, saphirus, eremus, & arctus:
Cum multis alijs quæ nunc perscribere longũ est.

Neutra non crescentia.

NEutrum nomen in e, si gignit is; ut mare, rete:
Et quot in on vel in um sunt: ut barbiton, ovum.
Est neutrum hippomanes genus, & neutrum cacoethes.
Et virus, pelagus: neutrum modo, mas modo vulgus.

Dubia non crescentia.

INcerti generis sunt talpa & dama, canalis,
Halcionis, finis, clunis, restis, penus, amnis,
Pampinus, & corbis, linter, torquis, specus, anguis:
Pro morbo sicus fici dans, atque phaselus,
Lecythus ac atomus, grossus, pharus & paradisus.

Communia non crescentia.

COmpositum à verbo dans a, commune duorum est,
Grajugena à gigno, agricola à colo, id advena men-
A venio: adde senex, auriga, & verna, sodalis, (strat,
Pater, extorris, patruelis, perque duellis,
Affinis, juvenis, testis, civis, canis, hostis.

Secunda

Secunda regula ſpecialis.

NOmen creſcentis penultima ſi genitivi(tis, Nomen acute creſcens fœm.
Syllaba acuta ſonat, velut hæc pietas pietatis
Virtus virtutis monſtrant, genus eſt muliebre.

Huc ſpectant quæ acuunt penultimam genitivi creſcentis: qualia ſunt omnia quintæ inflexionis, præter Fides.

Omnia item monoſyllaba, præter vis. Reliqua omnia ſunt tertiæ declinationis. ut ſunt omnia deſinentia

In C, In, An ut Halec, halêcis. Delphin, inis. Titan, ânis.

In Ans ut Infans, Quadrans, antis.

In Ens, Vnx ut Continens, Triens, entis. Decunx, decuncis.

In er longum, quæ Græcis per ηρ ſcribuntur: ut Character, crater, ſtater, ſoter, êris.

Latina in er ad tertiam regulam pertinent, quare mulier haud rectè hâc claſſe collocatur.

In Inx, Anx ut Syrinx, ingis. Phalanx, angis.

In Vnx ut Deunx, Septunx, uncis

In Ons ut Effrons, Bifrons, ontis.

In Ors ut Cohors, Conſors, ortis

Præterea in o Latina, quæ ônis & ênis habent in genitivo; ut Lectio, lego, ſpado, ônis; Anio ênis.

Præter paucula gentilia, quæ ad tertiã regulam pertinent; ut Macedo, Britto, Saxo, Vangio, Lingo, onis.

In

In Al neutra; ut Vectigal, animal, ālis. Cætera in Al sunt tertiæ regulæ.

In Ēn, quæ ēnis habent in genitivo; ut Lien, Syren, ēnis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

In ων Græca quæ retinent ω in genitivo; ut Damon, Ladon, [illegible], Tyron, ōnis.

Quædam [illegible], ut Orion, Edon, Egeon, ōnis, & ōnis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

In Ar Latina; ut Laquear, exemplar, calcar, ārīs; Pl[illegible], Nectar, [illegible], Hepar, hepātis.

In Or Latina; ut Amor, timor, uxor, ōris.

Præter [illegible], quæ ad tertiam regulam spectant; ut [illegible], [illegible], æquor, ador, robor, &c. ōris. Et Græca quoque nonnulla; ut Rhetor, Hector, Nestor, Stentor, &c. ōris.

In As Latina; ut Majestas, lenitas, humilitas, humanitas, &c. ātis. Excipe Anas anatis, & Græca quædam [illegible]; ut Lampas, monas, trias, decas, ādis.

In Es Latina aliquot; ut Quies, magnes, locuples, ētis. Merces, hæres, cohæres, edis.

[illegible] Græca quædam, ut Lebes, Tapes, [illegible], ētis.

In Is quæ faciunt ĭdis, ĭnis, & ĭdis in genitivo; ut Samnis, Quiris, ĭtis, Salamis, Trachis, ĭnis; Hophis, Cronis, ĭdis.

Cætera sunt tertiæ regulæ.

In Os Latina; ut Custos, ōdis, Nepos, ōtis. Præter Compos, Impos, ōtis.

In Græca quæ retinent ω in penultima genitivi; ut Heros, [illegible], Rhinoceros, Ægoceros, ōtis.

In [illegible] quæ mittunt genitivum singularem in ūtis, [illegible], salus, palus, tellus, opus, [illegible] Pecus, pecudis.

[illegible] comparativa neutra in us; ut Sanctius, [illegible], ōris.

In [illegible] quam Græca, ut Limax, formax, thorax,

thorax, phœax, audax, bibax, âcis.

Excipe Græca quædam appellativa & Gentilia: ut Abax, ſtorax, ſtyrax, ſmilax, colax, corax, tropax, pharmax, candax, ăcis. Syphax tamen variat Syphācis & ăcis.

In Ex paucula quædam, ut Vervex, êcis; vibex, îcis; exlex, êgis; alex, alêcis.

Reliqua in ex ad tertiam regulam referenda ſunt.

In Ix Latina & Græca, ut Lodix, radix, cornix, ſpadix, fœlix, Phœnix, perdix, coturnix, &c. îcis. Et verbalia omnia in trix, ut Victrix, nutrix, motrix, lotrix, &c îcis. Cætera pertinent ad tertiam regulam.

In Ox ſubſtantiva & adjectiva: ut Celox, velox, ôcis: præter Cappadox, ŏcis. Allobrox, ŏgis.

In Vx; ut Pollux, Pollûcis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In Yx; ut Bombyx, bombycis. Bebryx autem variat Bebrycis. Cætera ad tertiam regulam relegari debent.

In S Græca præcedente p; ut Hydrops, Cyclops, conops, cercops, ôpis. Reliqua in ops, ad tertiam regulam referenda ſunt.

Maſcula excepta ex acutè creſcentibus.

Maſcula dicuntur monoſyllaba nomina quædam, Monoſyllaba quædam, ut illa, Sal, ſol.
Sal, ſol, ren et ſplen, car, cer, vir, vas vadis, as, mas,
Bes, cres, pres et pes, glis gliris habens genitivo:
Mos, flos, ros et tros, mus, dens, mons, pons, ſimul & fons.

Seps pro ſerpente, gripx, thrax, rex, grex gregis, et (phryx.
Maſcula ſunt etiam polyſyllaba in N. *ut Acarnan,* Polyſyllaba in N & O.
Lichen et delphin: et in O *ſignantia corpus,*
Vt leo, curculio: ſic ſenio, termo, ſermo,
Maſculain er, or, *et* os, *ceu crater, conditor, heros:* In er, or, os, Ens & as.

In Al neutra; ut Vectigal, animal, âlis. Cætera in Al sunt tertiæ regulæ.

In En, quæ ênis habent in genitivo; ut Lien, Syren, ênis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

In ων Græca, quæ retinent ω in genitivo; ut Damon, Ladon, Simon, Trion, ônis.

Quædam variant; ut Orion, Edon, Egeon, ônis, & ŏnis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

In Ar Latina; ut Laquear, exemplar, calcar, âris; Præter Jubar, Nectar, ăris, Hepar, hepătis.

In Or Latina; ut Amor, timor, uxor, ôris.

Præter sequentia, quæ ad tertiam regulam spectant; ut Arbor, marmor, æquor, ador, robor, &c. ŏris. Et Græca quoque nonnulla; ut Rhetor, Hector, Nestor, Stentor, &c. ŏris.

In As Latina; ut Majestas, lenitas, humilitas, humanitas, &c. ātis Excipe Anas anătis, & Græca quædam fœminina; ut Lampas, monas, trias, decas, ădis.

In Es Latina aliquot; ut Quies, magnes, locupes, ētis. Merces, hæres, cohæres, edis.

Accedunt his etiam Græca quædam, ut Lebes, Tapes, Dares, Chremes, ētis.

In Is, quæ faciunt ītis, înis, & ĭdis in genitivo; ut Samnis, Quiris, ītis; Salamis, Trachis, înis; Pliophis, Crenis, ĭdis.

Cætera sunt tertiæ regulæ.

In Os Latina; ut Custos, ôdis, Nepos, ôtis. Præter Compos, Impos, ŏtis.

Et Græca quæ retinent ω in penultima genitivi; ut Heros, Minos, Rhinoceros, Ægoceros, ôtis.

In Vs, quæ mittunt genitivum singularem in ûtis, ûdis, ûris, untris; ut salus, palus, tellus, opus.

Præter unam vocem, Pecus, pecudis.

Huc pertinent & comparativa neutra in us: ut Sanctius, probius, melius, pejus, ôris.

In Ax tam Latina quàm Græca, ut Limax, fornax, thorax,

thorax, phœax, audax, bibax, âcis.

Excipe Græca quædam appellativa & Gentilia ut Abax, ſtorax, ſtyrax, ſmilax, colax, corax, dropax, pharnax, candax, ăcis. Syphax tamen variat Syphăcis & ăcis.

In Ex paucula quædam, ut Vervex, ĕcis; vibex, ĭcis; exlex, ĕgis; alex, alĕcis.

Reliqua in ex ad tertiam regulam referenda ſunt.

In Ix Latina & Græca, ut Lodix, radix, cornix, ſpadix, fœlix, Phœnix, perdix, coturnix, &c. ĭcis. Et verbalia omnia in trix, ut Victrix, nutrix, motrix, lotrix, &c ĭcis. Cætera pertinent ad tertiam regulam.

In Ox ſubſtantiva & adjectiva: ut Celox, velox, ŏcis: præter Cappadox, ŏcis. Allobrox, ŏgis.

In Vx; ut Pollux, Pollûcis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In Yx; ut Bombyx, bombycis. Bebryx autem variat Bebrycis. Cætera ad tertiam regulam relegari debent.

In S Græca præcedente p; ut Hydrops, Cyclops, conops, cercops, ŏpis. Reliqua in ops, ad tertiam regulam referenda ſunt.

Maſcula excepta ex acutè creſcentibus.

Maſcula dicuntur monoſyllaba nomina quædam, Sal, ſol, ren et ſplen, car, cer, vir, vas vadis, as, mas, Bes, cres, pres et pes, glis gliris habent genitivo: Mos, flos, ros et tros, mus, dens, mons, pons, ſimul & fons. Monoſyllaba quædam, ut iſta, Sal, ſol.

Sepr pro ſerpente, gripx, thrax, rex, grex gregis, et (phryx.

Maſcula ſunt etiam polyſyllaba in N, *ut Acarnan, Lichen et delphin: et in* O *ſignantia corpus, Vt leo, curculio: ſic ſenio, ternio, ſermo,* Polyſyllaba in N & O.

Maſculain er, or, *et* os, *cen crater, canditer, heros:* In er, or, os, Ens & as.

Sic torrens, nefrens, oriens, cum pluribus in dens,
Quale bidens, quando pro inſtrumento reperitur:
Adde gigas, elephas, adamas, garamaſq; tapeſque,
Atque lebes, cures, magnes, unumque meridies
Nomen quintæ: & quæ componuntur ab aſſe,
Vt dodrans, ſemis: iungantur maſcula Samnis,
Hydrops, nycticorax, thorax, & maſcula vervex,
Phœnix & bombyx pro vermiculo. Attamen ex his
Sunt muliebre genus, Syren, mulier, ſoror, uxor.

Neutra excepta ex acutè creſcentibus.

Sunt neutralia & hæc monoſyllaba nomina, mel, fel,
Lac, far, ver, cor, æs, vas vaſis, os oſſis, & oris,
Rus, thus, ius, crus, pus. Et in al polyſyllaba in ar q,
Vt capital, laquear. Neutrum halec & muliebre.

Dubia acutè creſcentia.

Sunt dubia hæc python ſcrobs, ſerpens, bubo, rudens:
Perdix, lynx, limax, ſtirps pro trunco, pedis & calx,
Adde dies numero tantum mas eſto ſecundo.

Communia acutè creſcentia.

Sunt commune parens, authorq; infans, adoleſcens,
Dux, illex, hæres, exlex: à fronte creata,
Vt bifrons, cuſtos, bos, fur, ſus, atque ſacerdos.

Tertia & ultima regula ſpecialis.

NOmen, creſcentis penultima ſi genitivi (mas
Sit gravis, ut ſangis, genitivo ſanguinis, eſt

Huc

ota quod
irps pro
ogenie,
lx pro ſa-
) excocto
nt fœm.

Huc ſpectant penultimam genitivi creſcentis grauantia. Cujus generis ſunt pauculæ illa ſecundæ declinationis, de quibus ſuprà meminimus, videlicet, Socer, puer, ĕri. Adulter, adultĕri.

Compoſita à vir viri, ut Levir, Triumvir, Decemvir. Centumvir, ĭri.

Compoſita item à gero & fero; ut Armiger, claviger, caduficer, lucifer, ĕri. Et adjectiva quædam; ut Tener, ſatur, dexter, proſper ĕri. Spectant Huc & Græca omnia neutrius generis in a; ut poëma, dogma, ſophiſma, ænigma, ătis.

In Yr item Græca: ut Martyr, Martyris. Pſithyr, pſithyris.

Omnia item in Vr Latina, ut Augur, murmur, furfur, cicur, ŭris.

In Vt etiam omnia; ut caput, capĭtis, occiput, occipĭtis.

Præterea in O Latina omnia, præter illa quæ ſuperiùs excipiuntur; ut imago, ſarrago, ordo, cardo, ĭnis.

In L, ut Annibal, ălis. Mugil, ĭlis. Conſul, præſul, ŭlis.

In En; ut pecten, tibicen, carmen, crimen, ĭnis.

In On Græca, quæ ſumunt o parvum in penultimâ genitivi ſingularis; ut canon, dæmon, architecton, Philemon, ŏnis.

In Or Latina & Græca; ut arbor, æquor, marmor, pantocrator, apator, ŏris.

In As, ut anas, anătis.

Et Græca; ut Arcas, chilias, hebdomas, enneas, ădis.

In Es Latina; ut fomes, limes, ĭtis, præſes, deſes, ĭdis.

In Is Latina & Græca; ut Sanguis, pollis, ĭnis. Tyrannis, paropſis, ĭdis.

In ar Latina & Græca; ut Iubar, compar, nectar, bacchar, ăris.

In er Græca; ut aër, æther, ĕris.

In S, præcedente conſonante, tam Latina quàm Græca, ut

præceden- consonante. Princeps, Hiems, Inops, } cĭpis. ĕmis. ŏpis. } Æthiops, Arabs, Chalybs, } ŏpis. ăbis. ybis.

In Os Latina: ut Compos, ŏtis.

In Vs Latina & Græca: ut pecus, decus, ŏris. Vellus, vulnus, ĕris. Tripus, Oedipus, ŏdis.

In Ax Græca; ut Abax, storax colax, climax, ăcis.

In Ex Latina: ut Index, vindex, carnifex, aruspex, ĭcis.

In Ix Latina & Græca; ut Varix, fornix, calix, ĭcis, Mastix, ĭgis.

In Ox Latina & Græca, ut præcox, cappadox, ŏcis, allobrox, polyphlox, ŏgis.

In Vx Latina: conjux, conjugis: redux, reducis. Deniq; in yx Græca, ut Onyx, Sardonyx, ychis. Ceryx, Eryx, ychys.

Fœmin. excepta ex graviter crescentibus.

Fœminei generis sit hyperdissyllabon in do,
Quod dinis, atq; in go, quod dat ginis in genitivo:
Id tibi dulcedo faciens dulcedinis, idq;
Monstrat compago compaginis: adjice virgo,
Grando, fides, compes, teges, et seges, arbor hyemsq;
Sic Bacchar, syndon, gorgon, icon & amazon.
Græcula in as vel in is finita, ut lampas, iaspis,
Cassis, cuspis; in us vox una, pecus pecudis dans,
His forfex, pellex, carex, simulatque supellex,
Appendix, histrix, coxendix, adde filixque.

Neutra excepta ex graviter crescentibus.

Est neutrale genus signans rem non animatam
Nomen in a, us problema: en, ut omen: ar, ut iubar:
ur dans,

Ut

Ut jecur: us, ut onus: put, ut occiput: attamen ex his
Masculа sunt pecten, furfur: sunt neutra cadaver,
Verber, iter, suber, pro fungo tuber, & uber,
Gingiber & lacer, cicer & piper, atque papaver,
Et sicer atque siler: Neutra æquor, marmor, ador q;
Atque pecus quando pecoris facit in genitivo.

Dubia ex graviter crescentibus.

Sunt dubij generis, cardo, margo, cinis, obex,
Pulvis, adeps, forceps, pumex, ramex, anas, imbrex;
Adde culex, natrix & onyx, cum prole, silexque.
Quamvis hæc melius vul: masculа dicier usus.

Communia ex graviter crescentibus.

Communis generis sunt ista, vigil, pugil, exul,
Præsul, homo, nemo, martyr, lygur, augur & arcas,
Antistes, miles, pedes, interpres, comes, hospes;
Sic ales, præses, princeps, anceps, eques, obses,
Atque alia à verbis quæ nomina multa creantur;
Vt conjux, judex, vindex, opifex, & aruspex.

Regula Adjectivorum generalis.

Adiectiva unam duntaxat habentia vocem,
Vt fœlix, audax, retinent genus omne sub una;
Sub geminâ si voce cadant, velut omnis & omne,
Vox commune duûm prior est, vox altera neutrum:
At si tres variant voces, sacer ut, sacra, sacrum,
Vox prima est mas, altera fœmina, tertia neutrum.
At sunt quæ flexu propè substantiva vocares,

Adiectiva tamen naturâ usuque reperta:
Talia sunt pauper, puber, degener, uber,
Et dives, locuples, sospes, comes, atque superstes,
Cum paucis aliis quæ lectio iusta docebit.
Hæc propriũ quendã sibi flexum ascisc ere gaudent
Campester, volucer, celeber, celer, atque saluber.
Iunge pedester, equester, & acer: iunge palustr,
Ac alacer, sylvester. At hæc tu sic variabis:
Hic celer, hæc celeris, neutro hoc celere. *Aut aliter sic,*
Hic atque hæc celeris, rursum hoc celere est tibi neutrum.
Sunt quæ deficiunt genere adiectiva notanda,
De quibus atque aliis, alibi tibi mentio fiet.

DE DECLINATIONE.

Declinationes nominum.

DEclinatio est variatio dictionis per casus. Sunt autem declinationes numero quinque.

Prima.

PRima declinatio complectitur quatuor terminationes:

A, As, } ut { Mensa, Æneas, } { Es, E, } ut { Anchises, Penelope.

Porro Græca sunt omnia quæ in { As, Es, E, } finiuntur; ut { Thomas, Anchises, Phœbe.

Sunt qui huc addunt Hæbræa quædam in am: ut Adam Adæ, Abraham Abrahæ. Quæ tamen melius ad Latinorum formam redacta, ad hunc modum inflexeris: Adamus, Adami, Abrahamus Abrahami.

As, accusativum in am & in an facit: ut Æneas, Æneam vel Æneam. Vocativum in a: ut Æneas, Ænea.

Es

Es in accusativo en sumit; ut Anchises, Anchisen. In Vocativo & Ablativo vel a; ut Anchise vel Anchisa.

E, genitivum in es mittit, dativum in e, accusativum in en, vocativum & ablativum in e; ut

Nom.	Penelope,	Acc	Penelopen.	
Gen.	Penelopes,	Voc.	Penelope.	
Dat.	Penelopê,	Abl.	Penelopê.	

As in genitivo nominum Latinorum, interdum reperitur ad Græcorum imitationem, ut Pater familias, Filius familias. Id quod veteres observabant in multis alijs. Ennius. As in genit.

Dux ipse vias. Livius Andronicus. *Mercurius cum eo filius Latonas*, pro *Latonæ*. Sic Nivius. *Filij terras*, pro *terræ*. Virgilius. *Nec auras nec sonitus memor.* Aulai & pictai, atque id genus alia, priscis relinquito.

Genitivus pluralis interdum Syncopen admittit; ut Æneadûm, Grajugenum, pro Æneadarum, Grajugenarum.

Hæc dativos & ablativos plurales mittunt in âbus: Dea, mula, equa, liberta, ambæ, duæ, âbus.

Hæc vero tam in is quam in âbus; Filia, filijs vel filiâbus. Nata, natis vel natâbus.

SECUNDA DECLINATIO.

Secunda declinatio.

Secundæ declinationis terminationes sunt apud Latinos quinque.

Er,	ut	Aper.	
Vr,		Vir.	
Ir,		Satur.	
Vs,		Dominus.	
Vm,		Templum.	

Et Græcorum,

Os,	ut	Delos.
On,		Ilion.
Eus,		Orpheus.

Attica in Os, genitivum in O mittunt, accusativum in ôn; ut Androgeôs, Androgeô. Accusative Androgeôn.

Quædam Græca contracta in us, vocativum formant in u; Panthûs ô Panthû. Oedipûs, ô Oedipû.

Notabis & Latina quædam tam in us quàm in e mittere vocativum singularem; ut Agnus, vulgus, lucus, fluvius, chorus, populus, pro natione. * Quin Ovidius ausus est dicere, *Latmius Endymion, non est tibi luna rubori?* Sed Atticam Græcorum dialecton imitatus, quæ vocativum recto similem semper format.

* *Qui vult autherem falsum esse in hoc exemplo, non malè sentit.*

Eus genitivum format in ëi vel ëos, dativum in ëi, accusativum in ëa, vocativum in eu; ut

Nominativo Orpheus.
Genitivo Orphëi vel Orphëos.
Dativo Orphëi.
Accusativo Orphëa, Ovi Orpheon.
Vocativo Orpheu.
Ablativa Orpheo.

Notandæ sunt deniq; Syncopationes illæ Deûm, Virûm, pro Deorum, Virorum.

Item anomala illa Ambo & duo, quas duas voces Poëtæ etiam in Accusativo masculino usurpant; ut Virg. *Si duo præterea tales Idæa tulisset terra viros.* Hor. *Ne nos titillet gloria, Iure jurando obstringam ambos:* Cicero in Phi. secunda. *Præter duo vos, nemo sic loquitur.*

TERTIA DECLINATIO.

Tertia declinatio admodum varia est, cujus difficiliores duntaxat casus hoc loco attingemus.

Tertia declinatio.

Quorundam accusativi flectuntur tantum in im, ut Vim, ravim, tussim, sitim, maguderim, amussim, charybdim.

Sic & quorundam fluviorum accusativi: ut Tybrim, Ararim.

Quædam accusativos flectunt in im & in em communiter; ut Buris, pelvis, clavis, securis, puppis, torquis, turris, restis, febris, navis, bipennis, aqualis, im vel em.

Ablativus

Ablativus regulariter in e desinit; ut Pectus, salus; ablativo pectore, salute. Ablativus singularis.

Propria nomina adjectivis similia ablativos in e mittũt; ut Fœlice, Clemente, Iuvinale, Martiale, &c. At neutra desinantia in al, ar, & e, ablativũ magna ex parte mittunt in i; ut { Vectigal, Calcar, Mare, } Ab. { Vectigali Calcari. Mari.

Ablativus rete, à nominativo retis est; non à nominativo rete. Par cum compositis, tam e quàm i habet; ut par, compar; ablativo pare, compare vel ri. Retis.

Hæc tamen e retinent, far, hepar, jubar, nectar, gausape, præsepe, ê.

Et hæc propria, { Soracte, Præneste, Reate, } Ab. { Soractê. Prænestê. Reatê.

Festorum nomina, quæ tantum pluralia sunt, genitivum interdum in ôrum mittunt; ut Agonalia, Vinalia; genitivo Agonaliôrum, Vinaliôrum. Festorum nomina.

Interdum autem in ium; ut Floralia, feralia; Genitivo Floralium, feralium.

Aliquando verò tam in ôrum quàm in ium; ut Parentalia, Saturnalia. Genitivo Parentaliôrum, Saturnaliôrum vel ium.

Dativos vero & ablativos in ibus; ut Saturnalibus, Bacchanalibus. Præter Quinquatrijs, quod juxta secundam declinationem [illegible] prædictos casus.

Mensium nomina in er v[illegible] in i solum mittunt; ut September, Aprilis; A[illegible] Septembri, Aprili. Mensium nomina.

Quorum accusativus in im tan[illegible] desinit, ijs ablativus exit in i, ut Sitim, Tussim, Ablativo Siti, Tussi.

Adiectiva quæ nominativum in is vel er & e neutrum faciunt, ablativum mittum in i solum: ut

Fortis,

Fortis, mollis, dulcis. Ablativo forti, molli, dulci.
Sic acer, acris, acre. Ablativo acri.
Licet Poëtæ interdum metri causâ E pro I usurpent.

Nota. Cætera adjectiva tam in e quam in i mittunt: ut Capax, duplex. Ablativo capâce, duplice vel ci. Præter pauper, degener, uber, sospes, hospes, quæ in e tantum faciunt ablativum.

Comparativa etiam bifariam faciunt ablativum; ut Melior, doctior. Ablativo meliore, doctiore, vel ri. Similiter & substantiva quædam; ut Ignis, amnis, anguis, supellex, unguis, vectis. Ablativo e vel i.

Rariùs autem Civis, } Abla- { Cive vel civi.
Rariùs autem Arpinas, } tivo { Arpinâte vel ti.

Et sic de cæteris id genus gentilibus. Denique ad eundem modum ablativos formant, quorum accusativi per em & im finiunt; ut puppis, navis. Ablativo puppe, nave vel i. Et verbalia item in trix, ut Victrix, Altrix. Ablativo Victrice, Altrice, vel ci.

Neutra quorum ablativus singularis exit in i tantum, vel in e & i, nominativum pluralem mittunt in ia; ut Molli, duplici vel ci. Nominativo plurali. Mollia duplicia. Præter ubera, plura vel pluria, aplustra, vel aplustria: sic comparativa, ut Meliora, fortiora, doctiora, priora.

Gen. plur. Ex ablativis in i tantum, vel in e & i, fit pluraliter genitivus in ium: ut Vtili utilium, puppe vel pi, pubium.

Præter comparativa; ut { Majorum, Meliorum, } Item præter ista, Supplicum, complicum, strigilum, artificum, vigilum, veterum, memorum, pugilum, inopum. At plus, pluium format.

Sunt quæ syncopen aliquando admittunt, cujusmodi sunt Sapientûm pro sapientium, Serpentûm pro serpentium.

Quando

Quando nominativi ſingulares duâbus conſonantibus finiuntur, genitivi plurales exeunt in ïum : ut Pars, urbs, falx, glans, trabs, merx. Genitivo plurali, Partium, urbium, falcium, glandium, trabium, merciũ.

Excipe hyemum, principum, participum, municipum, forcipum, inopum, cœlibum, clientum.

Vbi in nominativis & genitivis ſingularibus reperiuntur pares ſyllabæ, genitivus pluralis exit in ïum : ut { Collis, Menſis, Auris, } in Gen. { Collium, Menſium, Aurium, } Adde iſtis litium, ditium, vitium, ſalium, manium, penatium.

Excipe tamen Canum, panum, vatum, juvenum, opum, apum.

As formar aſſium, mas marium, vas vadis vadium, nox noctium; nix nivium, os oſſium, faux faucium, mus murium, caro carnium, cor cordium, Alituum ab ales aſſumit u.

Boum anomalum eſt, ut etiam bobus vel bubus.

Quorum genitivi plurales deſinunt in ïum, accuſativum formant per es & eis diphthongum : ut partium, omnium. Partes, omnes vel eis. Accuſ. plur.

Græco fonte derivata pleraq; quando juxta linguæ ſuæ morem variantur, genitivum mittunt in os; ut Titan, Pan, Daphnis, Phyllis. Genitivo Titânos, Panos, Daphnidos, Phyllidos. Dativum vero in i breve : ut Titâni, Pani, Daphnidi, Phyllidi. Græcorum declinatio.

Accuſativum in a, niſi ſint neutrius generis in a non terminantia ; ut Pana, Phyllida, Amaryllida, Orphëa.

Is tamen & ys per os purum declinata in genitivo, accuſativum faciunt S, nominativi mutatâ in N : ut

Tethys, Tethyos.	Accuſativo	Tethyn.
Decapolis, lios.		Decapolin.
Geneſis, ſios. (os.		Geneſin.
Metamorphôſis, ſi-		Metamorphoſin.

Sunt

Sunt quæ duplicem genitivum faciunt, alterum in os non purum, alterum in os purum. Atque hæc pro genitivorum ratione duplicem quoque accusativum formant, alterum in n, alterum in a; ut Paris, genitivo Paridos & Parios, accusativo Parida & Parin. Themis, genitivo Themidos & Themios, accusativo Themida & Themin.

Fœminina in ô, genitivum in ûs, & accusativum in ô mittunt.

ut { Sapphô, Sapphûs. / Manto, Mantûs. / Cliô, Cliûs. } hanc { Sapphô. / Mantô. / Cliô.

Vocativus. Vocativus nominativo magnâ ex parte similis est, in nonnullis tamen à nominativo abjicitur s; ut Pallas, Pallantis. Theseus, Theseos. Tethys, Tethios, Vocativo ô Palla, Theseu, Tethy.

{ Phyllis, Phyllidos. / Alexis, Alexeos. / Achilles, Achilleos. } Vocat. ô { Phylli. / Alexi. / Achille.

Græca neutra in A. Neutra singularia in a Græca sunt; ut problêma, poëma, quæ veteres juxta Latinam quoque formam declinabant, addito syllaba tum; ut hoc problematum, hoc poëmatum.

Quorum dativi & ablativi plurales adhuc in frequentiore usu sunt; ut problematis, poëmatis.

QUARTA DECLINATIO.

Quarta declinatio nominum. QVartæ declinationi nihil fere difficultatis inest, nam duas tantũ sortitur terminationes in recto singulari; nempe us & u; ut manus, genu.

Veteres à nominativis Anus, tumultus, ornatus, dixerunt Anuis, tumulti, ornati, in genitivo.

Terentius.

Terentius. *Ejus annuis causa.*
Idem. *Nihil ornati. Nihil tumulti.*

Dativus ui habet, & interdum etiam u. ut Fructui, concubitui; rarius fructu, concubitu. Dativus singularis.
Virgilius. *Quòd neque concubitu indulgent.*
Terentius *Vestitu nimio ne fulges.*

Currûm autem pro curruum Synæresis est, ut & in alijs declinationibus fieri solet.

Iësus in accusativo Iësum habet, in reliquis verò casibus ubique Iësu. Iesus.

Hæc dativum & ablativum pluralem in ûbus formant; Acus, lacus, artus, arcus, tribus, ficus, ſpecus, quercus, partus, portus, veru, ûbus. Dativus Alativus plurales.

Cætera omnia in ĭbus: ut Fructibus, fœtibus, manibus, motibus.

QVINTA DECLINATIO.

QVinta declinatio genitivum, dativum, & ablativum pluralem in paucioribus sortita est, quemadmodum infra in Heteroclitis fusiùs tradetur. Quinta declinatio nominum.

Olim juxta hanc declinationem flectebantur quædam nomina tertiæ inflexionis; ut *Plebes, plebi.*

Genitivus hujus declinationis olim etiam in es, ij, & e, exibat. Genitivus singularis.
Cicero. *Equites verò daturos illius dies pœnas.*
Virgilius. *Munera lætitiamque dij.*
Saluſt. *Vix decimâ parte die reliquâ.*

Cæterum, præter ista quæ jam diximus, notabis etiam diligenter ea nomina, quę à Grammaticis Heteroclita dicuntur. Hæc partim variâ priscorum authorum lectione, partim à sequentibus regulis discere licebit.

De

DE NOMINIBVS HETEROCLITIS. *Rob. Robinſ.*

Heteroclita quæ ſunt.

QVæ genus aut flexum variant, quæcunq; novato
Ritu deficiunt, ſuperántve, Heteroclita ſunto.

Variantia genus.

1 Fœm. ſing. Neut. plur.

Hæc genus ac partim flexum variantia cernis,
Pergamus infœlix urbs Troum, Pergama gignit:
Quod, niſi plurali careat, facit ipſa ſupellex,
Singula fœmineis, neutris pluralia gaudent.

Dat prior his numerus neutrũ genus, alter utrũq;
1 Neut. ſing. Maſ. & neut. plur. *Raſtrum cum fræno, filum ſimul atque capiſtrum,*
Argos item & cœlum ſunt ſingula neutra. Sed audi,
Maſcula dum taxat cœlos vocitabis & Argos.
2 Neutr. Maſc. tantum plur. Neut. ſing. fœm. plur. *Fræna ſed & frænos, quo pacto cætera formant.*
Nundinum, & hinc epulum, quibus additò balneum.
(Et hæc ſunt
Neutra quidem primo, muliebria rite ſecundo:
Balnea plurali Iuvenalem conſtat habere.

2 Maſc. ſing. Neut. plur. *Hæc maribus dantur ſingularia, plurima neutris;*
Mænalus, atque ſacer mons Dyndimus, Iſmarus atq;
Tartara, Taygetus, ſic Tænera, Maſſica, & altus
2 Maſc. ſing. Maſc. & neut. plur. *Gargarus. At numerus genus his dabit alter utrũq;*
Sibilus, atq; iocus locus & Campanus, Avernus.

Defectiva.

Quæ ſequitur manca eſt numero caſuve propago.

Aptôta.

Aptôta.

Quæ nullum variant casum, ut fas, nil, nihil, instar:
Multa & in u simul i, ut sunt hæc, cornuq; genuq;,
Sic gummi, frugi, sic tempe, tot, quot, & omnes
A tribus ad centum numeros, Aptôta vocabis:

1 Aptota sũt quæ à recto non variant casum.

Monoptôta.

Estque Monoptôton nomen, cui vox cadit una:
Ceu noctu, natu, iussu, iniussu, simul astu,
Promptu, permissu: plurali legimus astus,
Legimus insidias, sed ea sola reperta est.

2 Monoptota sunt quæ unico in obliquo reperiuntur.

Diptôta.

Sunt Diptôta quibus duplex flexura remansit:
Vt fors forte dabit sexto, sponte quoque sponte,
Sic plus pluris habet, repetundarum repetundis;
Ingeris & sexto dat ingere, verberis autem
Verbere, suppetiæ quarto quoque suppetias dant.
Tantundem dat tantidem, simul impetis hoc dat
Impete, iunge vicem sexto vice, nec lego plura.
Verberis atque vicem, sic plus cum ingere cunctos
Quatuor hæc numero casus tenuere secundo.

3 Diptota, quæ duobus casibus.

Triptôta.

Tres quibus inflectis casus, Triptôta vocantur;
Vt precis, atq; precem, petit & prece blandâ amicã.
Sic opis est nostræ, fer opem legis, atque ope dignus.
At tantum recto frugis caret, & ditionis.

4 Triptota quæ tribus casibus.

Integra

Integra vox vis est, nisi desit forte dativus.
Defect. ocativo. *Omnibus his mutilus numerus prior, integer alter,*
Quæ referunt, ut Qui: quæ percontantur, ut Ecquis:
Et quæ distribuunt, ut nullus, neuter, & omnis:
Infinita solent his iungi, ut quilibet, alter:
Quinto hæc sæpe caren: casu, & pronomina, præter
Quatuor hæc infra, Noster, nostras, meus, & tu.
propria efect. plu. *Propria cuncta notes, quibus est natura coërcens,*
Plurima ne fuerint, ut Mars, Cato, Gallia, Roma,
Ida, Tagus, Lælaps, Parnassus, Bucephalusque:
His frumenta dabis, pensa, herbas, uda, metalla,
In quibus authorum quæ sint placita ipse requiras.
Est ubi pluralem retinent hæc, est ubi spernunt.

Neutra singularia carentia quibusdam casibus pluralibus.

Hordea, farra, forum, mel, mulsum, defruta, thusq;
Tres tantum similes voces pluralia servant.
Hesperus & vesper, pontus, limusque, simusque;
Sic penus & sanguis: sic æther, nemo. Sed ista
Mascula sunt numerum vix excedentia primum.
Singula fœminei generis, pluralia raro:
Pubes atque salus, sic talio, cum indole, tussis,
Pix, humus atque lues, sitis & fuga, iunge quietem,
Sic cholera atque fames, bilisque senecta, iuventus,
Sed tamen hæc, soboles, labes, ut & omnia quinta,
Treis similes casus plurali sæpe tenebunt.
Excipe res, species, facies, aciesque diesque.

Quas

Quas voces numero totas licet esse secundo:
Istis multa solent muliebria nectere, ut hæc sunt,
Stultitia, invidia & sapientia, desidia, atque
Id genus innumeræ voces, quas lectio præbet;
Quam tibi præfixam ceu certum colliqe filum,
Rarius his numerũ quandoq; sed adde secundum.

Nec licet his neutris numerum deferre secundum: 10 Neutra carentia plurali.
Delicium, senium, lethum, cœnumque salumq;:
Sic barathrum, virus, vitrum, viscumq; pecumq;,
Iustitium, nihilum, ver, lac, gluten simul halec:
Adde geln, solium, iubar. Hic quoq; talia ponas,
Quæ tibi, si observes, occurrent multa legenti:

Masculа sunt tantum numero contenta secundo, 11 Masculina carentia singulari.
Manes, maiores, cancelli, liberi & antes,
Menses profluvium, lemures, fasti atq; minores
Cum genus assignant: natales, adde pennates,
Et loca plurali, quales, Gabiique Locriqne:
Et quæcunque legas passim similis rationis.

Hæc sunt fœminei generis numerique secundi, 12 Fœminina carentia singulari.
Exuviæ, phaleræ, grates q; manubiæ & idus,
Antiæ & inducie simul insidiæque, minæque,
Excubiæ, nonæ, nugæ, tricæque, calendæ,
Quisquiliæ, thermæ, cunæ, diræ, exequiæque,
Feriæ & inferiæ, sic primitiæque plagæque
Retia signantes, & valvæ, divitiæque,
Nuptiæ uẽ et lactes. Addãtur Thebæ et Athenæ:

Quod genus invenias & nomina plura locorum.

4 Neutra carentia singulari.

Rarius hæc primo pluralia neutra leguntur,
Mœnia, cum teſquis, præcordia, luſtra ferarum,
Arma, mapalia: ſic bellaria, munia, caſtra,
Funus inſtæ petit, petit & ſponſalia virgo;
Roſtra diſertus amat, pueriq; crepundia geſtant,
Infanteſque colunt cunabula, conſulit exta
Augur, & abſolvens ſuperis effata recantat:
Feſta Deûm poterunt, cen Bacchanalia jungi.
Quod ſi plura leges, licet hâc quoq; claſſe reponas.

Redundantia.

1 Redundantia.

Hæc quaſi luxuriant, varias imitantia formas,
Nam genus et vocem variant, tonitrus tonitruq;
Sic clypeus, clypeũ, baculus, baculũ, atq; baculũ,
Senſus & hoc ſenſum, tignus, tignumq; tapetum
Atque tapete, tapes, punctus, punctumq;, ſinapi,
Quod genus immutans, fertur ſcelerata ſinapis:
Sinus & hoc ſinum, vas lactis: mendaq; mendũ,
Viſcus & hoc viſcum, ſic cornu & flexile cornũ:
At Lucanus ait, Cornus tibi cura ſiniſtri.
Eventus ſimul eventum. Sed quid moror iſtis?
Talia doctorum tibi lectio mille miniſtrat.

2 Nominativi ex accuſativis Græcis in a.

Sed tibi præterea quædam ſunt Græca notanda,
Quæ quarto caſu fœtum peperêre Latinum.
Nam panther panthera creat, craterag; crater,
Caſſida caſſis habet, ſed & æther æthera fundit.

Hinc

Hinc cratera venit, venit athera, ſic caput ipſum
Caſſida magna tegit, nec vult panthera domari.

Vertitur his rectus, ſenſus manet, & genus unum: 3 Rectum variantia.
Gibbus et hic gibber, cucumis cucumer, ſtipis et ſtipes
Sic cinis atq; ciner, vomis vomer, ſcobis & ſcobs,
Pulvis item pulver, pubes, puber, quibus addes,
Quæ pariunt or et os, honor, et labor, arbor adorq;
His et apes et apis, plebs plebis. Sunt quoq; multa
Accepta à Grecis, geminam referentia formam;
Vt delphin delphinus, & hic elephas elephantus,
Sic congrus conger, Meleagrus ſic Meleager;
Teucrus itē Teucer. Dabis huc & cetera cuncta,
Quæ tibi par ratio dederint & lectio caſta.

Hæc ſimul & quarti flexus ſunt atque ſecundi, 4 Declinationem variantia.
Laurus enim lauri facit & laurus genitivo.
Sic quercus, pinus, pro fructu ac arbore ficus,
Sic colus atq; penus, cornus quãdo arbor habetur;
Sic lacus atq; domus, licet hæc nec ubiq; recurrãt;
His quoq; plura leges quæ priſcis iure relinquas.

Et quæ luxuriant ſunt adiectiva notanda (dunt; 5 Adiectiva luxuriantia.
Multa, ſed inprimis quot & hæc tibi nomina ſunt.
Arma, iugum, nervus, ſomnus, clivus q; animus q;
Et quot limus habet, quot frenũ & cera, bacillum,
A quibus ut ſimulis formes, ut inermus inermis.
Rarior eſt hilarus, vox eſt hilaris bene nota.

COMPARATIO NOMINVM.

Nominum compar.

COmparantur nomina quorum significatio augeri minuive potest.

Gradus comparationis sunt tres.

Positivus gradus.

Positivus, qui rem sine excessu significat; ut Albus, niger, probus, improbus.

Comparativus.

Comparativus qui significationem sui positivi per adverbium magis, auget: ut Albior, probior, id est, magis albus, magis probus. Fit autem regulariter à primo positivi casu in i, addità syll. bâ or; ut ab amici, pudici, fit amicior, pudicior.

Superlativus

Superlativus, qui supra positivum cum Adverbio Valdè vel Maximè significat; ut

Doctissimus, } { id est valdè } { Doctus.
Iustissimus, } { vel maximè } { Iustus.

Fit autem regulariter à primo positivi casu in i, adjectis ssimus & simus; ut à Candidi, prudenti, fit Candidissimus, prudentissimus.

In rimus.

Quæ vero positiva in r desinunt, adjecto rimus, superlativum formant; ut Pulcher, pulcherrimus, Niger, nigerrimus.

Excipiuntur dextimus à dexter, Maturimus sive Maturissimus ab antiquo matur.

In lis.

Sex ista in lis superlativum formant in limus, nempe Facilis, facillimus; Docilis, docillimus; Agilis, agillimus; Gracilis, gracillimus; Humilis humillimus; Similis, simillimus.

Derivativa à dico, &c.

Quæ derivantur à Dico, loquor, volo, facio, ad hunc modum comparantur. Maledicus, maledicentior, maledicentissimus, à dico. Magniloquus, magniloquentior, magniloquentissimus, à loquor.

Plautus tamen à mendaciloquus, & confidentiloquus, usurpat mendaciloquius & confidentiloquius.

Bene-

Benevolus, Benevolentior, Benevolentissimus. } à volo.
Magnificus, Magnificentior, Magnificentissimus. } à facio.

Quoties vocalis præcedit us finale, comparatio fit per adverbia magis & maximè; ut Idoneus, magis idoneus, maximè idoneus. Arduus, magis arduus, maximè arduus. Comparatio nominum in us purum.

COMPARATIO INVSITATIOR.

Interim aere judicium adhibendum est, ut quæ in legendis authoribus raro occurrunt, raro itidem usurpentur.

Cujusmodi sunt quæ sequuntur.

Assiduior, strenuior, egregiosissimus, mirificissimus, pientissimus vel pissimus, ipsissimus.
perpetuissimus, tuissimus. } { exiguissimus apud Ovidium. multissimus apud Ciceronem.

COMPARATIO ANOMALA.

Bonus, melior, optimus. Malus, pejor, pessimus. Magnus, major, maximus. Parvus, minor, minimus. Multus, plurimus; multa, plurima; multum, plus, plurimum. Vetus, veterior, veterrimus. Deterior, deterrimus, ab antiquo deter. Nequam, nequior, nequissimus. Citra, citerior, citimus. Intra, interior, intimus. Infra, inferior, infimus. Extra, exterior, extimus vel extremus. Supra, superior, supremus vel summus. Post, posterior, postremus. Vltra, ulterior, ultimus. Prope, propior, proximus, à quo proximior, apud Ovidium. Pridem, prior, primus. Diu, diutior, diutissimus. Sæpè, sæpiùs, sæpissimè.

COMPARATIO DEFECTIVA.

Comparatio manca.

Inclytus,	Meritus,
Inclytissimus.	Meritissimus.
Opimus,	Sinister,
Opimior.	Sinisterior.
Ocyor,	
Ocyssimus.	ab ὠκὺς.
Novus,	
Novissimus.	Iuvenis,
Adolescens,	Iunior.
Adolescentior.	Senex,
Potior,	Senior. Maximus natu.
Potissimus.	
Longinquus,	Ante,
Longinquior.	Anterior.
Penè,	Nuper,
Penissimus.	Nuperimus.

Interdum autem à substantivis fit comparatio, sed

Comparatio abusiva. abusivè, ut { Neronior, Cinædior, Pœnior } à { Nerone. Cinædo. Pœno.

COM-

Comparationum Typus.

SINGVLARITER.

	POSITIVVS.					COMPA.	SVPER.
	Doctus.	Tener.	Dulcis.	Felix.	Prudens.		
Nom.	us,	er,	is,			ior	mus
	a	is	x	ns		or	ma
	um	e				ius	mum
Gen.	i					ioris	mi
	æ		is				mæ
	i						mi
Dat.	o					iori	mo
	æ		i				mæ
	o						mo
Accu.	um	em	em	em		iorem	mum
	am	em	em	em		iorem	mam
	um	e	x	m		ius	mum
Voc.	e,	er	is			ior	me
	a	is	x	ns		ior	ma
	um	e				ius	mum
Ablat.	o					iore	mo
	a	i		e		iori	mâ
	o			i			mo

Comparationum Typus.

PLVRALITER.

	POSITIVVS.		COMPA.	SVPER
	Docti. Teneri.	Dulces. Fœlices. Prudentes.		
Nom.	i	es	iores	mi
	æ	es	iores	mæ
	a	ia	iora	ma
Gen.	orum / arum / orum	ium	iorum	morum / marum / morum
Dat.	is	ibus	ioribus	mis
Accu.	os	es	iores	mos
	as	es	iores	mas
	a	ia	iora	ma
Vocat.	i	es	iores	mi
	æ	es	iores	mæ
	a	ia	iora	ma
Ablat.	is	ibus	ioribus.	mis

DE

DE PRONOMINE.

Pronomen eſt pars orationis, quâ in demonſtrandâ aut repetendâ re aliquâ utimur.

Pronomina ſunt quindecem; Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is, meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras.

Quibus addi poſſunt & ſua compoſita ut Egomet, ute, idem & ſimilia. Vt etiam qui, quæ, quod.

DE ACCIDENTIBVS PRONOMINI.

Accidunt pronomini, Species, Numerus, Caſus, Genus, Declinatio, Perſona, Figura,

Species pronominum eſt duplex, Primitiva & Derivativa.

Ad primitivam ſpectant iſta; Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is.

Ex primitivis alia ſunt demonſtrativa, alia Relativa.

Demonſtrativa dicuntur eadem, quæ & primitiva, nimirum, Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is.

Derivativa ſunt, meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras.

Derivativorum alia ſunt Poſſeſſiva, alia Gentilia.

Poſſeſſiva ſunt, Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter.

Gentilia ex eo dicuntur, quod gentem aut nationem, vel partes & ſectas ſignificent; ut Noſtras, veſtras, & cujas nomen.

DE NVMERO.

Numerus pronominum eſt duplex. Singularis, ut Ego. Pluralis, ut nos.

DE CASV.

Caſus autem ſunt ſex, quemadmodum in nomine.

Vocativo

Vocativo carent omnia pronomina præter hæc quatuor; Tu, meus, noster, nostras. *Martialis tamen pronomini ipse vocativum tribuere videtur, quum ait:

*Non nobis hoc videtur

Vt Martis revocetur amor, sævique tonantis.
A te Iuno petat Cestonem & ipsa Venus.

DE GENERE.

Genus pronominum

Genera sunt in pronominibus, perinde ut in adjectivis nominum. Alia enim ad tria genera referuntur; ut Ego, tu, sui. Alia per tria genera variantur; ut Meus, mea, meum.

DE DECLINATIONE.

Declinationes pronominum sunt quatuor.

pronominum declinatio prima

Genitivus autem primæ declinationis exit in i; ut Ego, tu. Genitivo Mei, tui, & sui, quod recto caret in utroque numero.

Secunda.

Genitivus secundæ definit in ius vel jus. Cujus formæ sunt ille, ipse, iste. Genitivus illius, ipsius, istius. Hic, is, qui Genitivo hujus, ejus, cujus.

Tertia.

Genitivus tertiæ declinationis exit in i, æ, i, quemadmodum nominum adjectivorum, quæ per tres terminationes variantur. Cujus sortis sunt,

Nō.	Meus, mea, meum.	G.	Mei, meæ, mei.
	Tuus, tua, tuum.		Tui, tuæ, tui.
	Suus, sua, suum (strā		Sui, suæ, sui, (stri.
	Noster, nostra, no-		Nostri, nostræ, no-
	Vester, vestra, vestrū		Vestri, vestrę, vestri

Quarta.

Genitivus quartæ habet ârtis, ex quo ordine sunt,

Nostras,	Genitivo	Nostrârtis.
Vestras,		Vestrârtis.
Cujas,		Cujârtis.

Cæteri obliqui in utroque numero ad formam nominum tertiæ declinationis inflectuntur.

DE

DE PERSONA.

Perſonæ pronominum ſunt tres. { Prima, Secunda, Tertia, } ut { Ego. Tu. Ille. }

Perſonæ pronominũ.

DE FIGVRA.

Figura eſt duplex; ſimplex, ut Ego. Compoſita, ut Egomet.

Figura.

Pronomina inter ſe componuntur; ut Ego ipſe, tu ipſe, ſuiipſius, meiipſius.

Pronominum compoſitio.

No.	Iſtic, Iſtæc, Iſtoc vel iſtuc.	Accuſ.	Iſtunc, Iſtanc, Iſtoc vel iſtuc.	Ablat.	Iſtoc, Iſtac, Iſtoc,		

Pluraliter Nominativo & Accuſativo Iſtæc. Eodem modo declinatur & Illic, Illæc, Illoc.

Componuntur etiam cum nominibus; ut Cujuſmodi, hujuſmodi, illiuſmodi, iſtiuſmodi.

Componuntur & cum præpoſitionibus; ut Mecum, tecum, ſecum, nobiſcum, vobiſcum, quicum, quibuſcum.

Componuntur & cum adverbijs; ut

Eccum, Eccam, Eccos, Eccas,	ab ecce & is	Ellum, Ellam, Ellos, Ellas,	ab ecce & ille, ut & idem quoq; ab is & demum.				

Cum Conjunctione quoque componuntur, ut Nominativo Hiccine, Hæccine, Hoccine. Accuſativo Huncine, Hancine, Hoccine. Ablativo Hoccine, Haccine, Hoccine. Pluraliter Hæccine neutrum.

Componuntur denique cum ſyllabicis adjectionibus; ut Met, te, ce, pte.

Met adjicitur primæ & ſecundæ perſonæ; ut Egomet, meimet, mihimet, memet, noſmet, &c. Sic ſibimet, quoque, ac ſemet dicimus.

Met.

Tumet autem in recto non dicimus, ne putetur eſſe

Tumet.

esse verbum à Tumeo. Sed Tuimet, tibimet, temet, nosmet, &c.

Te. Te adjicitur istis; Tu, ut Tute; Te, ut Tete.

Ce. Ce adjicitur obliquis horum pronominum, Hic, ille, iste, quoties in s desinunt, ut Hujusce, hisce, illiusce, istiusce, hosce, illosce, istosce.

Pte. Pte apponitur istis ablativis.

Meâ,	ut	Meâpte.
Tuâ,		Tuâpte.
Suâ,		Suâpte.
Nostrâ,		Nostrâpte.
Vestrâ,		Vestrâpte.

Interdum etiam masculinis & neutris adjici solet: ut Meopte marte, Tuopte labore, Suopte jumento, Nostropte domno, &c.

Quis & Qui ad hunc modum componuntur.

Quis. Quis in compositione hisce particulis postponitur.

En,	ut	Ecquis,
Ne,		Nequis,
Alius,		Aliquis,
Num,		Nunquis,
Si.		Siquis

Et hæc tam in fœminino singulari, quàm in neutro plurali, qua habent, non quæ; ut Siqua mulier, nequa flagitia, &c.

Ecquis. Præter Ecquis, quod utrunque in fœminino habere reperitur, Ecquæ & Ecqua.

His autem particulis præponitur quis in compositione.

Nam,	ut	Quisnam
Piam,		Quispiam,
Putas,		Quisputas,
Quam,		Quisquam,
Que.		Quisque.

Et hæc ubique (præterquam in ablativo singulari) Quæ habent, non Qua; ut Quænam doctrina; Negotia quæpiam; Optimaque quæque.

Quis etiam cum seipso componitur; ut Quisquis, quod in hunc modum variatur.

Nominativo Quisquis, Quicquid. Accusativo Quicquid. Ablativo Quoquo, Quaqua, Quoquo.

Qui

Qui in compositione præponitur his particulis.

Dam, Vis, Cunq; Libet, ut Quidam, Quivis, Quilibet, Quicunq; Et hæc ubique, præterquam in ablativo singulari, Quæ retinent, non Qua: ut Quædam puella. Quæcunque facinora.

DE VERBO.

VErbum est pars orationis quæ modis & temporibus inflexa, esse aliquid, agere ve aut pati significat: ut Sum, existo, moveo, movcor, tango, tangor.

Verbum dividitur inprimis in Personale, ut Doceo; & Impersonale, ut Oportet.

Personale est, quod certis personis distinguitur: ut Ego lego, tu legis, hic legit, illi legunt.

Contra impersonale dicitur, quod diversarum personarum vocibus non distinguitur, nec variatur; ut Pœnitet, tædet, miseret, oportet.

DE ACCIDENTIBVS VERBO.

Verbo quidem accidunt ista, Genus, Modus, Tempus, Figura, Species, Persona, Numerus, Conjugatio.

DE GENERE.

Quinque sunt Verborum genera. Activum, Passivum, Neutrum, Deponens, Commune.

ACTIVVM.

Activum est, quod agere significat, & in or finitum; passivum in or formare potest; ut Doceo, Doceor, Lego, legor. Activum.

PAS-

PASSIVVM.

Passivum. Passivum est, quod pati significat, & in or finitum, activi formam, r dempto resumere potest; ut Amor, amo, Afficior, afficio.

NEVTRVM.

Neutrum. Neutrum est, quod in o vel in m finitum, nec activam, nec passivam formam integrè induere potest: ut Curro, ambulo, jaceo, sum.

Neutrorum tria sunt genera.

Neutrum substantivũ. Nam aliud Substantivum dicitur: ut Sum es, est, sumus, &c. Aliud absolutum, sic dictum, quod ipsum per se sensum absolvat.

Neutrum absolutum. Atque hoc rursum duplex est. Nam alterum actionem completam in ipso verbo significat, nec in aliud transeuntem: ut Ambio, dormio, pluit, ningit. Alterum vero passionem in ipso completam indicat: ut Palleo, rubeo, albesco, nigresco.

Est præterea & aliud, cujus actio in rem cognatæ significationis transit, ac tertiam personam passivæ vocis usurpat: ut

Bibo vinum,		Vinum bibitur.
Curro stadium,		Stadium curritur.
Vivo vitam,		Vita vivitur.

Sunt denique, quæ simplicia quidem neutra sunt, composita vero agendi vim concipiunt: ut Eo, adeo. Mingo, commingo.

DEPONENS.

Deponens. Deponens quod in or finitum, vel activi significationem habet, ut Loquor verbum: vel neutri, ut Philosophor.

COMMVNE.

Commune. Commune, quod in or finitum, tam activam quàm passivam significationem obtinet: ut Veneror, criminor, consolor, stipulor, speculor, osculor, adulor, frustror,

ſtror, dignor, teſtor, interpretor, amplector, meditor, experior, ementior, mul áque id genus alia, quæ paſſim apud veteres reperias.

DE MODO.

Modi verborum ſex enumerantur.

Indicativus, qui ſimpliciter aliquid fieri, aut non fieri definit; ut *Probitas laudatur & alget*. Hic modus aliquando per interrogationem uſurpatur; ut *Quis legit hæc?* Aliquando per dubitationem; *An in aſtu venit aliud ex alio malum?* Indicativus.

Imperativus, quo inter imperandum utimur. Hic modus futurum non habet, ſed præſens duplex; ut apud Propertium; *Aut ſi es dura nega, ſin es non dura venito.* Imperativus

Virg. *Tityre dum redeo, brevis eſt via, paſce capellas;*
Et potum paſtas age Tityre, & inter agendum
Occurſare capro (cornum ferit ille) caveto.

Præteritum autem à ſubjunctivo mutatur. Cic. *Sed amabo te, nihil incommodo valetudinis tuæ feceris.*

Martial. *Dic quotus es, quanti cupias cœnare, nec ullum*
Addideris verbum, cœna parata tibi eſt.

Quin & illa paſſiva Præceptum ſit, Dictum ſit, Determinatum ſit, præteriti imperativi eſſe fatetur Priſcianus.

Hic modus etiam Permiſſivus dicitur, quod interdum per hunc permiſſio ſignificetur; ut
Si fine pace tuâ, atque invito numine Troës
Italiam petiere, luant peccata, nec illos
Iuveris auxilio:

Denique aliquando etiam Suppoſitivus aut Hortativus appellatur: ut Virgilius.

eamus & in media arma ruamus.

Optativus, quo optamus fieri rem aliquam, nec refert factâne ſit, an fiat, an ſit facienda; ut *Vtinam bonis literis ſuus detur honos.* Optativus

Modus

Modus Optativus, Potentialis, & Subjunctivus quinque separata eisdem vocibus tempora habere videntur, ut est author *Linacrus*. Præterea notandum est, præsens hujus modi assumere quandoque significationem futuri; ut *Vtinam aliquando tecum loquar.*

potentialis Potentialis, quo velle, posse, aut debere fieri aliquid significamus; ut *Expectes eadem à summo minimoq; poetâ*, pro potes expectare. *Non expectes, ut statim gratias agat, qui sanatur invitus*, pro non debes expectare. *Quis enim verum tam veterem pro certo affirmet*, pro vult affirmare.

Græcorum optandi modus. Græci hunc modum nunc per indicativum, nunc per optativum, & particulam *αὶ* exprimunt.

Subiunctivus. Subjunctivus, qui nisi alteri subjiciatur orationi, vel alteram sibi subjectam orationem habeat, per se sententiam non absolvit; ut

Si fueris fœlix, multos numerabis amicos.
Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Nota. Temporum igitur vocibus hi tres modi per omnia (sicut dictum est) conveniunt: discernuntur vero significatu & signis. Optativus enim semper adhæret adverbio cuipiam optandi; ut *Vtinam veniat aliquando tempus.* Potentialis vero neque ullum adverbium adjunctum habet, nec conjunctionem Subjunctivus autem semper aliquam conjunctionem annexam habet; ut, *Si venero. Vt taceas cum venero*

Infinitivus. Infinitivus, qui agere quidem aut pati significat, at citra certam numeri & personæ differentiam; ut *Malim probus esse, quam haberi.*

DE TEMPORE.

Tempora sunt quinque.

præsens. Præsens, quo actio nunc geri significatur; ut *Scribo.*

Imperf. Imperfectum, quo prius quidem aliquid in agendo fuisse significatur, non tamen absolutam tunc temporis fuisse actionem; ut

Virgil.

Virgil. *Hic templum Iunoni ingens Sydonia* Dido *Condebat.* Erat enim adhuc in opere.

perfectum, quo præterita absolutaq; significatur actio. Hoc in passivis deponentibus & communibus duplex est, & ob id duplici circuitione explicatum: Alterum, quo proximè præteritum exprimitur, ut *pransus sum.* Alterum, quo ulterius præteritum indicatur, ut *pransus sui.* Non enim si modo pransus sis, pransus sui commodè aptéve dixeris.

plusquam perfectum, quo actio jam diu præterita significatur.

Futurum quo res in futuro gerenda significatur. Hic promissivus modus à nonnullis vocatur, quòd videatur aliquid promittere, aut velle facere, ut Ovid *Ibimus ô Nymphæ monstrataq; saxa petêmus.*

Hujus aliud genus est, quod Exactum vocant: ut *Videro, Abiero.*

Ter. *Si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris*

Quod quidem exactum, futurum etiam in subjunctivo modo reperitur.

Plin. *Pro securior dum legam, stat imq; timebo cum legero*

DE FIGVRA.

Figura est duplex. Simplex, ut facio: Composita, ut calefacio.

Verba composita, quorum simplicia exoleverunt, sunt defendo, offendo, aspicio, conspicio, adipiscor, experior, cóperior, expedio, impedio, deleo, imbuo, expello, appello, incendo, accendo, ingruo, congruo, instigo, instigo, impleo, compleo, & id genus aliá.

Quædam etiam videntur à Græcis nata; ut Impleo à πλω; percelio à κέλλω.

DE SPECIE.

Species est duplex. primitiva, quæ est prima verbi positio, ut Ferveo. Derivativa, quæ à primitiva deducitur: ut Ferveſco. Derivativorum genera sunt quinque.

Inchoativa à Grammaticis appellata (quæ Valla meditativa potius & augmentativa appellat, in sco desinunt, ut Labasco, calesco, ingemisco, edormisco. Hæc autem inchoationem significant: ut Lucescit, id est, incipit lucere, aut certè glisscere & intendi; ut apud Virgilium, *Experimentem nequit, ardescitq; tuendo*, hoc est, magis magisque ardet. Ex his pleraque pro thematibus primarijs usurpantur; ut *Timesco, hisco, conticesco*, id est *timeo, hio, taceo*.

Frequentativa desinunt in to, so, xo, aut tor; ut Visito, attecto, scriptito, pulso, viso, quasso, nexo, texo, vexo, sector, scitor, scisscitor. Significant autem vel assiduitatem quandam, vel conatum; ut Dictito, id est, frequenter dico. Viso, id est, eo ad videndum.

Huc pertinent & illa, Vellico, fodico, albico, & similia id genus, quæ à Grammaticis etiam apparativa appellari solent.

Desiderativa finiunt in urio; ut lecturio, parturio, esurio, cœnaturio. Hæc ad significationem suorum primitivorum, studium atque appetentiam quandam adjiciunt; ut Lecturio, id est, legere cupio. Cœnaturio, id est, cupio cœnare.

Diminutiva in lo, vel sso exeunt; ut Sorbillo, cantillo, pitisso, id est, parum ac modicè sorbeo, canto, bibo.

Imitativa sunt, quæ imitationem significant; ut Patrisso, Atticisso, Platonisso. At Latini hâc formâ non adeo delectati sunt; unde pro Græcisso, Græcor usi sunt; ut Cornicor, à Cornice; Vulpinor à Vulpe; Bacchor à Baccho.

DE PERSONA.

Tres sunt verbi personæ; prima, ut Lego; secunda, ut Legis; tertia, ut Legit.

NVMERVS.

Numeri sunt item duo: Singularis, ut Lego: Pluralis ut Legimus.

DE CONIVGATIONE.

Quandoquidem de coniugandorum verborum ratione in Rudimentis Anglicis traditum est, quæ pueri tanquam vngues suos exactissimè callere debent: proximum fuerit, ut hæ *Gulielmi Lilij* de præteritis & supinis regulæ lucidissimæ quidem illæ, compendiosissimæq;, nec sanè minùs vtiles, pari aviditate imbibantur. Coniugatio

G. L. DE SIMPLICIVM verborum primæ conjugationis communi præterito.

AS in præsenti perfectum format in avi.
Vt no, nas, navi: vocito, vocitas, vocitavi.
Deme lavo, lavi: iuvo, iuvi, nexóque nexui.
Et seco quod secui, neco quod necui, mico verbũ
Quod micui, plico q^d. plicui, frico q^d. fricui dat:
Sic domo q^d. domui, tono quod tonui, sono verbũ
Quod sonui, crepo quod crepui, veto q^d. vetui dat.
Atq; cubo cubui. Raro hæc formantur in avi;
Do das ritè dedi sto stas, formare steti vult.

* Hypermeter versus plus iusto vnâ syllabâ constat, sed collidendâ cum primâ voce sequẽtis versus, id quod omnium commune est.

Secundæ conjugationis commune præteritum.

ES in præsenti perfectum format ũi dans.

Es, ũi ut nigreo nigrũi

Vt nigreo, nigres, nigrui: jubeo excipe jussi,
Sorbeo sorbui habet, sorpsi quoque, mulceo mulsi,
Lucco vult luxi, sedeo sedi, videoque
Vult vidi, sed prandeo prandi, strideo stridi,
Suadeo suasi, rideo risi, habet ardeo & arsi.
Quatuor his infra geminatur syllaba prima,
Pendeo namque pependi, mordeo vultq; momordi,
Spondeo habere spopondi, tondeo vultque totondi.

Geo. *L vel R ante geo si stet, geo vertitur in si:*
Tergeo ut tersi, mulgeo mulsi, dat quoque mulxi:
Frigeo frixi, lugeo luxi, habet augeo & auxi.

Leo. *Dat fleo flevi, leo les levi, indeque natum*
Deleo delevi, pleo ples plevi, neo nevi.
Emanco mansi formatur, torqueo torsi,
Hereo vult hasi. Veo fit vi, ut fervee fervi,
Veo *Niveo & inde satum, poscit conniveo nivi,*
Et nixi, cieo civi, vieoque vievi.

Tertia Coniugatio.

TErtia praeteritum formabit ut hic manifestum
Bo. *Bo fit bi, ut lambo lambi, scribo excipe scripsi,*
Et nubo nupsi, antiquum cumbo cubui dat:
Co. *Co fit ci, ut vinco vici, vult parco peperci,*
Et parsi, dico dixi, duco quoque duxi.
Do. *Do fit di, ut mando mandi, sed scindo scidi dat,*
Findo fidi, fundo fudi, tundo tutudique,
Pendo pependi, tendo tetendi; pedo pepêdi:
Pango cado cecidi, pro verbero cado cecidi.

Cedo

Excipias venio dans veni, cambio campſi, Exc veni, cambio.
Raucio rauci, farcio farſi, ſartio ſarſi,
Sepio ſepſi, ſentio ſenſi, fulcio fulſi,
Haurio item hauſi, ſancio ſanxi, vincio vinxi:
Pro ſalto ſalio, ſalui & amicio amicui dat.* *Pes proceleuſmaticus.
Parciùs utemur, cambivi, haurivi, amicivi,
Sepivi, ſanxivi, ſarcivi atque ſalivi.

De Compoſitorum Verborum præteritis.

PRæteritum dat idem ſimplex & compoſitivũ,
Vt docui e docui monſtrat. Sed ſyllaba ſemper
Quam ſimplex geminat compoſto non geminatur:
Præterquam tribus his, præcurro, excurro, repungo:
Atque à do, diſco, ſto, poſco rite creatis.
A plico compoſitum cum ſub, vel nomine, ut iſta, Plico
Supplico, multiplico, gaudent formare plicavi.
Applico, complico, replico et explico ui vel in avi:
Quamvis vult oleo ſimplex olui, tamen inde Oleo.
Quodvis compoſitum meliùs formabit olevi:
Simplicis at formam redolet ſequitur ſuboletque.
Compoſita à pungo formabunt omnia punxi, Pungo.
Vult unum pupugi, interdumque repungo repunxi.
Natum à do, quando eſt inflexio tertia, ui addo, Do.
Credo, edo, dedo, reddo, perdo, abdo vel obdo:
Condo, indo, trado, prodo, vendo, didi: at unum
Abſcondo abſcondi. Natum à ſto ſtas, ſtiti habebit. Sto.

Verba hæc simplicia, & præsentis præteritiq;,
Si componantur, vocalem primam in e *mutant:*
Damno, lacto, sacro, fallo, arceo, tracto, fatiscor,
Pario. *Partio, carpo, patro, scando, spargo, parioque*
Cujus nata peri, duo comperit & reperit dant;
Cætera sed perui, velut hæc aperire, operire.
Pasco. *A pasco pavi tantum composta notentur*
Hæc duo, compesco, dispesco, pescui habere:
Cætera, ut epasco, servabunt simplicis usum.

Mutantia primam Vocalem in *I*.

Posthabeo simplicis formam servat. *Hæc habeo, lateo, salio, statuo, cado, lædo,*
Pango dans pegi, cano, quæro, cædo cecîdi,
Tango, egeo, teneo, taceo, sapio, rapioque,
Si componantur, vocalem primam in I mutant:
Cano. *Vt rapio rapui, eripio eripui: à Cano natum,*
Præteritum per iii, ceu concino concinii dat.
Placeo. *A placeo, sic displiceo, sed simplicis usum*
Hæc duo complaceo, cum perplaceo bene seruant.
Pango. *Composita à pango retinent* a *quatuor ista,*
Depango, oppango, circumpango, atque repango.
Maneo. *A maneo mansi, minui dant quatuor ista,*
Præmineo, emineo, cum promineo, immineoque:
Scalpo. *Simplicis at verbi servabunt cætera formam.*
Calco, salto. *Composita à scalpo, calco salto,* a *per* u *mutant:*
Claudo, quatio, lavo. *Id tibi demonstrant exculpo, inculco, resulto.*
Composita à claudo, quatio, lavo, reijciunt a:

Id

Id docet à claudo, occludo, excludo: à quatioq;
Percutio, excutio: à lavo, proluo, diluo, nata.

Mutantia primam Vocalem in *I*, præterquam in præterito.

Hæc ſi componas, Ago, emo, ſedeo, rego, frango, Excipitur
Et capio, iacio, lacio, ſpecio, premo, ſemper Cœmo.
Vocalem primam præſentis in I *ſibi mutant,*
Præteriti nunquam, ceu frango, refringo, refregi. Sic Facio Lego.
A capio, incipio, incepi. Sed pauca notentur:
Namque ſuum ſimplex perago ſequitur ſataguq;
Atque ab ago, dego dat degi, cogo coegi, Ago
A rego, ſic pergo perrexi, vult quoq; ſurgo Rego.
Surrexi, mediâ præſentis ſyllabâ adempta.
Nil variat facio, niſi præpoſito præeunte, Facio.
Id docet elfacio, cum calfacio inficioque.
A lego nata, re. ſe, per, præ, ſub, trans, præeunte, Lego.
Præſentis ſervant vocalem, in I *cætera mutant,*
De quibus hæc intelligo, diligo, negligo, tantum
Præteritum lexi faciunt, reliqua omnia legi.

De Simplicibus Verborum Supinis.

NVnc ex præterito diſcas formare ſupinum.
Bi ſibi tum format, ſic namq; bibi bibitũ fit. Bi
Ci fit tum, ut vici victum, teſtatur & ici Ci.
Dans itum, feci, factum, jeci quoq; jactum.
Di ſit ſum, ut vidi viſum: quædam geminant S. Di.

Vt

Vt pandi passum, sedi sessum, adde scidi quod
Dat scissum, atque fidi fissum, fodi quoque fossum.
Hic etiam advertas, quod syllaba prima supini
Quam vult præteritum geminari, non geminatur.
Idque totondi dans tonsum docet, atque cecidi
Quod cæsũ, & cecidi quod dat casum, atq; tetẽdi
Quod tensum & tentum, tutudi tunsũ, atq; pepẽdi
Quod format peditum, adde dedi quod jure datum vult.

Gi. *Gi fit ctum, ut legi lectum, pegi pepigique*
Dat pactum, fregi fractum, tetigi quoque tactum,
Egi actum, pupugi punctum, fugi fugitum dat:

Li. *Li fit sum, ut salli stans pro sale condio, salsum;*
Dat pepuli pulsum, ceculi culsum, atque fefelli
Falsum: dat velli vulsum, tuli habet quoq; latum.

Mi, ni, pi, qui. *Mi, ni, pi, qui tum fiunt, velut hic manifestum,*
Emi emptum, veni ventum, cecini à cano cantum;
A capio cepi dans captum, à cœpio cœptum,
A rumpo rupi ruptum, liqui quoque lictum.

Ri. *Ri fit sum, ut verri versum; peperi excipe partum.*

Si. *Si fit sum, ut visi visum, tamen ss geminato*
Missi formabit missum; falsi excipe fultum,
Hausi haustum, farsi fartum farsi quoque fartum,
Vssi ustum, gessi gestum, torsi duo, tortum
Et torsum, indulsi indultum indulsumq; requirit.

Psi. *Psi fit tum, ut scripsi scriptum; campsi excipe campsum.*

Ti. *Ti fit tum, a sto namque steti, à sistoque stiti fit.*

Præterito

Irascor simul iratus, reor atque ratus sum,
Obliuiscor vult oblitus sum. Fruor optat
Fructus vel fruitus, misereri iunge misertus.
Vult tuor & tueor, non tutus, sed tuitus sum, Tuor & Tueor.
Quamvis & tutum & tuitum sit utriq; supinum.
A loquor adde locutus, & à sequor adde secutus:
Experior facit expertus. Formare paciscor
Gaudet pactus sum, nanciscor nactus. Apiscor Apiscor.
Quod vetus est verbum, aptus sum: unde adipiscor adeptus.
Iunge queror questus, proficiscor iunge profectus.
Expergiscor sum experrectus. Et hæc quoq; cōminiscor commentus, nascor natus, moriorque
Mortuus, atq; orior quod præteritum facit ortus.

De verbis geminum præteritum habentibus, viz. Activæ & Passivæ vocis.

PRæteritum activæ & passivæ vocis habēt hæc:
Cœno cœnavi & cœnatus sum tibi format:
Iuro iuravi & iuratus, potoque potavi * *Versus hypermeter.
Et potus, titubo titubavi vel titubatus.
Sic careo carui & cassus sum, prandeo prandi
Et pransus, pateo patui & passus, placeoque
Dat placui & placitus, suesco suevi atq; suetus,
Væneo pro vendor, venivi, venditus & sum,
Nubo nupsi nuptaque sum, mereor meritus sum,
Vel merui, adde libet libuit libitum. Et licet adde
Quod licuit licitum. Tædet quod tæduit, & dat
Pertæ-

Pertæsũ, adde pudet faciens puduit puditumque.
Atque piget, tibi quod format piguit pigitúmque.

De Neutropassivorum præteritis.

* Versus hypermeter.

NEutro passivum sic præteritum tibi format,
*Gaudeo gavisus sum, fido fisus, & audeo **
Ausus sum, fio factus, soleo solitus sum,
Mœreo sum mœstus, sed Phocæ nomen habetur.

De verbis præteritum mutuantibus.

Flauesco. Erubesco. Lucesco. Tepesco. Feruesco.

QVædam præteritum verba accipiunt aliundè,
Incœptivũ in sco stans pro primario, adoptat
Præteritum eiusdem verbi vult ergo tepesco
A tepeo tepui: fervesco à ferveo fervi.
A video cerno vult vidi: à concutio vult
Præteritum quatio concussi, à percutioque
Percussi ferio à mingo vult meïo minxi.
A sedeo sido vult sedi; à suffero tollo
Sustuli, & à fuo sum fui, & à tulo rite fero tuli.
A sto sisto steti, tantum pro stare, furoque
Insanivi, à verbo eiusdem significati.
Sic poscunt vescor, medeor, liquor, reminiscor,
Præteritum à pascor, medicor, liquefio, recordor.

De verbis præterito carentibus.

* Silnesco. Fruticesco. Sterilesco. Ditesco.

PRæteritũ fugiunt vergo, ambigo, glisco, fatisco,
Polleo, nideo: Ad hæc inceptiva, ut puerasco,

Et

Et passiva quibus caruere activa supinis,
Vt metuor, timeor. Meditativa omnia, præter
Parturio, esurio, quæ præteritum duo servant.

Desiderativa, ut Micturio, Scripturio, Iturio, Cacaturio.

Verba supinum raò admittentia.

HÆc raro aut nũquã retinebũt verba supinũ:
Lambo, mico micui, rudo, scabo, parco peperci
Dispeco, posco, disco, compesco, quinisco,
Dego, ango, fugo, lingo, ningo, fatagóque,
Psallo, volo, nolo, malo, tremo, strideo, stridi,
Flaveo, liveo, avet, paveo, conniveo, fervet,
A nuo compositũ, ut renuo, à cado, ut incido, præter
Occido quod facit occasum, recidoque recasum,
Respuo, linquo, luo, metuo, cluo, frigeo calvo,
Et sterto, timeo; sic luceo & arceo, cuius (tum:
Composita ercitum habent. Sic à gruo, ut ingruo na-
Et quæcunque üi formantur neutra secunda:
Exceptis oleo, doleo, placeo, taceóque,
Pareo item & careo, noceo, pateo, lateóque,
Et valeo, caleo, gaudent hæc namque supina.

De verbis Defectivis,

SEd nunc ut totum percurras ordine verbum,
Istis pauca dabis mutilata & anomala verba:
Quæ quia cianda quidẽ remanẽt, nec versibus apta
Quæ rectis pedibus pleniſque incedere gaudent,
Hisce sequens dabitur, quem cernis, sermo solutus.

Præsens

Præsens Indicativus, Aio, ais, ait. Plural. aiunt. Præteritum imperfectum, Aiebam, aiebas, aiebat. Pluraliter, Aiebamus, aiebatis, aiebant. Imperativus, Ai.

Præsens Optativus, potentialis & Subjunctivus: Aias, aiat. Pluraliter, Aiamus, aiant. Præsens participium, Aiens.

Præsens Optativus & Subjunctivus, Ausim, ausis, ausit. plu. Ausint.

Indicat. Salvebis. Imper. Salve, salveto. plu. Salvevete, salvetote. Infin. Salvere.

Imper. Ave, aveto. plu. Avete, avetote. Infin. avere.

Imperativus, Cedo. plu. Cedite, *id est*, *Dic*, vel *porrige*, *dicite* vel *porrigite*.

Futurum, faxo, faxis, faxit, pro *faciam* vel *fecero*. plu. faxint.

Imperfectum, Opt. potent. & Subjunct. Forem, fores, forer, pro *essem*, *esses*, *esset*. plu. Forent.

Infinit. Fore, id est, Futurum esse.

præsens Indicat. Quæso. plu. Quæsumus.

Infit sola vox est, *Dicit* seu *dixit* significans plural. Infiunt id est, *dicunt*.

Præsens Indicativus, Inquio vel inquam, inquis, inquit. plu. Inquiunt.

præterperfectum, Inquisti, inquit.

Futurum, inquies, inquiet.

Imperativus, Inque apud Terentium. Inquio apud Plautum.

præsens Optativus, potentialis & Subjunctivus, quiat participium, Inquiens.

Indicat. Valebis Imper. Vale, valeto plu. Valete, valetote, Infinit. Valere.

Hæc quatuor sequentia, Odi, Cœpi memini, novi, omnes voces præter imperfecti & plusquam perfecti omnium

omnium modorum integras habent: ut & futuri quoque, quoties a præterito indicativi formatur: in reliquis magnâ ex parte deficiunt, nisi quod Memini in Imperativo sing. memento. Plu. Mementote habet. Odi, novi & cœpi, carent imperativo.

Notabunt præterea pueri, Dor, furo, for, der, fer à for, simplicia non reperiri.

Præterea,	Dic, Duc, Fer, Fac,	pro	Dice, Duce, Fere, Face,	voces esse per apocopen concisas & decurtatas.

Denique notabunt Eo & queo, habere imperfectum, Ibam, quibam, in Futuro, Ibo, quibo.

DE VERBIS IMpersonalibus.

ET de personalibus quidem hactenus dictum esto, deinceps verò de Impersonalibus dicendum, quæ nominativum certæ personæ non recipiunt, sed mutatur nominativus personæ in obliquos: ut quod Anglicè personaliter dicimus, *I must read Virgil*, Latinè impersonaliter effertur Oportet me legere Virgilium.

Impersonalia igitur appellantur, non quòd personâ careant, (habent enim ut videmus, vocem tertiæ personæ tam activam quàm passivam quàm plurima) sed quia nullius personæ, aut numeri, certam significationem, nisi ex adiuncto nominis vel pronominis casu obliquo sortiantur. Nam Oportet me, primæ personæ esse videtur, numeriq; singularis. Oportet nos, primæ personæ pluralis. Oportet te, secundæ personæ singularis. Oportet vos, secundæ pluralis atq; itidem de reliquis. Impersonalia cur sic dicta.

Sunt igitur Impersonalia duplicia: Activæ vocis & Passivæ vocis.

Impersonalia activæ vocis sunt hæc & his similia:

Est,	Accidit,	Vacat,	Juvat.
Interest,	Contingit,	Præstat,	Constat.
Refert,	Evenit,	Restat,	Conducit.
Pœnitet,	Expedit,	Decet,	Miseret.
Libet,	Liquet,	Oportet,	Piget,
Fastidet,	Licet,	Potest.	Pudet,
Tædet.	Solet.		

Denique, nullum ferè verbum est tam personale, vt non idem impersonalis formam possit induere: nec è diverso. Horum tamen quædam personaliter usurpantur: vt *Virtus placet probis. Pecunia omnia potest: ars juvat egentes.*

Quædam verò semper manent impersonalia: vt Pudet, pœnitet, oportet. Tametsi legere est apud Terentium. *Quæ adsolent, quæq; oportent signa ad salutem esse, hujus omnia adesse video.*

Conjugantur autem in tertiâ personâ singulari per omnes modos. A liquet, non extat præteritum.

Tædet, pertæsum est format.

Miseret & miserescit, misertum est.

Invenitur etiam in usu,	Placitum est,	Placet.
	Libitum est,	Libet.
	Puditum est, præterit à	Pudet.
	Licitum est,	Licet.
	Pigitum est,	Piget.

Impersonalia passivæ vocis sunt ab omnibus verbis activis & neutris: ut Curritur, Turbatur.

Impersonalia Supinis & vocibus Gerundi jcarent.

DE GERVNDIIS.

Gerundia porrò voces participiales vocari possunt, quòd similia participijs sunt; sicut proverbiales dicimus

dicimus, quæ sunt proverbijs similia.

Proinde quia parùm videbamus convenire inter Grammaticos, utrùm ad verba, an ad participia propius pertineant, hîc in confinio utriusque partis relinquimus: ut utri velint, sese regno addicant.

Porrò à nomine casum, à verbo agendi, vel patiendi, vel neutrius significationem accipiunt.

Et quia temporum nec discrimen discretis vocibus recipiunt, neque numeros aut personas admittunt, ideò nec justa verba esse possunt, nec participia.

Gerundij terminationes sunt tres { Di, genit. casus. Do, dativ. & abl. Dum, nom. & ac. } Terminationes Gerundij.

Gerundia autem activè, majore ex parte, significare nulli dubium est, licèt interdum etiam passivè significent, cujus rei exempla erunt ista: *Athenas quoque missus erudiendi causâ*, id est: ut erudiretur. *Virtq; videndo fœmina*, id est, dum videtur. *Satis ad cognoscendum illustria. Ars ad discendum facilis*, id est, ut cognoscatur, ut discatur.

DE SVPINIS.

SVpina quoque meritò participialia verba dicuntur, omniáque cum gerundij vocibus communia habent. Exeunt autem, prius in um, Posterius in u: ut Visum, visu. Significant autem prius quidem ferè activè, (sicut in rudimentis dictum est,) Posterius verò passivè. Supina.

DE PARTICIPIO.

PArticipium est pars orationis inflexa casu, quæ à Nomine, genera, casus & declinationem: à verbo, tempora & significationes: ab utroque, numerum & figuram accepit. Participium

ACCIDENTIA PARTICIPIO.

Accidentia participium.

Accidunt Participio septem, Casus, Genus, Declinatio, Tempus, Significatio, Numerus, Figura.

De genere autem & casu & declinatione, idem hic statuendum, quod suprà in nomine est traditum.

TEMPVS.

Tempora participiorum.

Tempora Participiorum sunt quatuor.

Præsens.

Præsens in ans vel ens: ut Amans, legens.

Cæterùm ens participium ab Eo simplex, rarius legitur in nominativo, sed euntis, eunti, euntem, eunte, in obliquis.

Composita in ens.

Composita verò nominativum quidem in ens finitum habent, genitivum autem in euntis: ut Abiens abeuntis. Rediens, redeuntis. Præter unum ambiens, ambientis, &c.

Hanc formam sequuntur & horum gerundia, ut Abeundi, abeundo, abeundum. Præter Ambiendi, ambiendo, ambiendum.

Præteritum.

Præteritum verò in Tus, Sus, Xus, ut Doctus. Visus. Nexus.

Futurum.

Futurum autem duplex. Alterum quidem in Rus, activæ ut plurimùm significationis, aut neutralis; ut Lecturus, cursurus. Alterum verò in Dus, passivæ significationis semper: ut Legendus.

SIGNIFICATIO.

Activè significant ea participia, quæ ab activis cadunt: ut Docens, docturus. Verberans, verberaturus.

A neutris cadentia, neutraliter significant: ut Currens, Cursurus. Dolens, doliturus.

A qui-

A quibusdam neutris reperiuntur etiam participia in dus: ut Dubitandus, vigilandus, carendus, dolendus.

Passivè significant, quæ à passivis descendunt: ut Lectus, legendus. Auditus, audiendus.

Fiunt & participia passiva ab hujusmodi neutris, quorum tertiæ personæ passivæ usurpantur: ut *Aratur terra*. Hinc arata & aranda terra.

Participia formata à Deponentibus, imitantur significationem suorum verborum: ut Loquens, loquutus, loquuturus, à loquor.

Deponentibus, quæ olim communia fuerunt, manet participium futuri in Dus: ut

Sequendus,	Vtendus,	Obliviscendus,
Loquendus,	Patiendus,	& alia id genus.

Habent & deponentia præteriti temporis participia, quæ nunc activè, nunc passivè significant: ut Virgilius. *Nunc oblita mihi tot carmina.*
Terentius. *Meditata sunt mihi omnia mea incommoda.*
Virgilius. *Mentitáque tela Agnoscunt.*

Communium deniq; verborum participia, ipsorum significationem induunt: ut Criminans, criminatus, criminaturus, criminandus.

Ab impersonalibus nulla extant participia, præter Pœnitens, decens, libens, pertæsus, pœnitendus, pudendus.

Hæc participia præter analogiam à verbis suis deducuntur: Pariturus, nasciturus, sonaturus, arguiturus, luiturus, eruiturus, nosciturus, moriturus, oriturus, osurus, futurus.

Similia participiis sunt ista: Tunicatus, togatus, personatus, laruatus. Et innumera hujus sortis vocabula, quæ à nominibus, non à verbis deducuntur.

NVMERVS.

Est & numerus in participijs, ut in nomine: Singularis, ut Legens. Pluralis, ut Legentes.

DE FIGVRA.

Figura est duplex: Simplex, ut Spirans: Composita, ut respirans.

Participia aliquando degenerant in nomina participialia, vel cùm alium casum, quàm suum verbum regunt: ut

Abundans lactis. } { Patiens inediæ.
Alieni appetens. } { Fugitans litium.

Vel cùm componuntur cum dictionibus, cum quibus ipsorum verba componi non possunt: ut Infans, indoctus, innocens, ineptus.

Vel cùm comparantur: ut { Amans, Amantior, Amantissimus } { Doctus. Doctior. Doctissimus:

Vel cùm tempus significare desinunt: ut

Expectem, qui me nunquam visurus abisti? Hoc est, *Qui eo animo discessisti, ut me amplius non videres.*

Nullam mentionem fecit cometarum, nisi prætermissurus, si quid explorati haberet: id est, *Ita affectus, ut non prætermitteret.*

Amandus est doctissimus quisque. i. *dignus est, vel debet amari. Vita laudata.* i. *laudabilis.*

Ejicienda est hæc mollities animi, id est, *debet ejici.*

Participia præsentis temporis, non raro fiunt substantiva nomina. Modò in masculino genere, ut Oriens, occidens, profluens, confluens: Modò in fœminino: ut consonans, continens: Modò in neutro: ut contingens, accidens, antecedens, consequens: Modò in communi genere, pro verbalibus in tor vel trix: ut appetens, diligens, sitiens, indulgens.

Animans, modò fœmininum, modò neutrũ reperitur.

DE

DE ADVERBIO.

ADverbium est pars orationis non flexa, quæ adjecta verbo, sensum ejus perficit atque explanat.

Explanat etiam interdum & nomen: ut *Homo egregiè impudens. Ne parùm sis leno. Nimiùm philosophus.* Aliquoties & adverbium: ut *Parùm honestè se gerit.*

ACCIDENTIA ADVERBIO.

Adverbio accidunt, Significatio, Comparatio, Species, Figura.

Significationis varietas ex verborum circumstantijs colligenda est.

In loco significant: Hîc, illîc, istîc, intus, foris, usquam, nusquam, ubi, ubíq;, ubicunque, ubilibet, utrobíq;, ubivis, ubi, ibi, alibi, alicubi, necubi, sicubi, inibi, ibidem, inferius, superiùs. Aduerb. loci.

Ad locum respiciunt, Huc, illùc, istùc, intrò, aliò, quò, aliquò, nequò, quoquò, siquò, eò, eódem, quólibet, quóvis, quocúnque, foràs, hórsum, aliórsum, dextrórsum, sinistrórsum, sursùm, deórsum, utróque, neutrò, quoqueversum. Ad locum significa

A loco denotant, Hinc, illinc, istinc, intus, foris, inde, unde, aliunde, alicunde, sicunde, necunde, indidem, undelibet, undevis, undecunque, superne, infernè, celitùs, funditùs. A loco significantia.

Deniq; per locum innuunt, Hâc, illâc, istâc, quácunque, eâ, eâdem, aliâ, aliquâ, siquâ, nequâ, quaquâ. Per locum significantia.

Adverbia temporis sunt, Dum, quum, quando, aliquando, quamdiu, dudum, quamdudum, jamdudum. Temporis Aduerbia.

dum, quumpridem, jampridé, usque quousquè, toties quoties, aliquoties, herì, hodiè, cras, pridiè, postridiè, perindè, manè, vesperi, nudiustertius, nudiusquartus, nudiusquintus, nudiussextus, &c. Diû, noctû, interdiû, nunc, iam, nuper, aliâs, olim, item, pridem, tantisper, paulisper, parumper, sæpè, rarò, subinde, identidem, plerumq;, quotidie, quotannis, nunquam, unquam, adhuc, etiam pro adhuc, hactenus, in-dies, in-horas, primùm, quumprimùm, simulac, simulátque, identidem.

Vsque temporis & loci adverbium est: ut *Vsque sub obscurum noctis. Ab Aethiopiâ est usque hæc.* Est & ubi pro semper aut continuè ponitur: ut *Vsque metu mituêre sinus.*

Adverbia numeri, ut semel, bis, ter, quater, quinquies, sexies, septies, vigesies, vel vicies, trigesies, vel tricies, quadragies, quinquagies, sexagies, septuagies, octogies, centies, millies, infinities.

Ordinis sunt: Inde, deinde, hinc, dehinc, deinceps, novissimò, inprimis, postremò, primùm, jamprimùm, deniquè, demùm, tandem, ad summum.

Adverbia interrogandi, sunt: Cur, quamobrem, quare, quomodo, ecquid, quin pro cur, non, num, numquid, ita, quò, unde, quantùm.

Vocandi sunt: ô, heus, eho: & si qua sunt similia.

Negandi: ut Haud, non, minimè, nequaquam, ne pro non, & similia.

Affirmandi: ut Etiam, sic, quidni, sanè, prorsus, nempe, nimirum, certè, profectò, adeò, planè, scilicet.

Iurandi: ut Hercle, mehercule, medius fidius, dius fidius, Pol, ædepol, Castor, ecastor.

Hortandi: ut Agè, sodes, sultis, amabò, agedum, ehodum, eia, agite.

Pro-

Prohibendi: ut Ne, non.

Optandi: Vtinam, ſi, ô ſi, ô.

Excludendi: ut Modò, dummodò, tantummodò, ſolummodò, tantùm, ſolùm, duntaxat, demùm.

Congregandi: ut Simul, unâ, pariter, populatim, univerſim, conjunctim, &c.

Segregandi: ut Seorſim, ſegregatim, egregiè, nominatim, viritim, oppidatim, vicatim, privatim, ſpeciatim, bifariam, trifariam, omnifariam, pluriſariam, paſſim.

Diverſitatis: ut Aliter, ſecùs.

Eligendi: ut Potiùs, potiſſimùm, immò, ſatiùs.

Intendendi: ut valdè, nimis, nimiùm, immodicè, impendiò, impenſè, prorſus, penitùs, funditùs, radicitùs, omnino.

Remittendi: ut, Vix, ægrè, paulatim, ſenſim, pedetentim.

Concedentis: ut Licèt, eſtò, demùs, ſicita, ſit ſanè.

Negatæ ſolitudinis: ut Non ſolùm, non tantùm, non modò, nedum.

Qualitatis: ut Doctè, pulchrè, fortiter, graviter.

Quantitatis: ut Parùm, minimè, maximè, ſummùm, adſummùm, & ſimilia.

Comparandi: ut Tàm, quàm, magis, minùs, maximè, minimè, æquè.

Rei non peractæ: ut Fermè, ferè, propè, propemodùm, tantùm, tantùm non, modò non.

Demonſtrandi; ut En, ecce, ſic. Vt cùm dicimus *Sic ſcribito.*

Explanandi: ut, id eſt, hoc eſt, quaſi dicas, putà, utpote,

utpotè.

Dubitandi. Dubitandi: ut Forsan, forsitan, fortassis, fortasse!

Eventus. Eventus: ut Fortè, casù, fortè fortunâ.

Similitudinis. Similitudinis: ut Sic, sicut, sicuti, ita, item, itidem, tanquam, quasi, ceu, uti, velut, veluti.

COMPARATIO.

Comparatio Aduerbia à nominibus adjectivis nata, & comparantur, & regunt casus comparativi & superlativi: ut *Doctè* doctius illo: doctissimè omnium.

Similiter & quædam alia: ut Benè, melius, optimè. Malè, pejus, pessimè. Sæpè, sæpius, sæpissimè. Nuper, nuperrimè, & similia.

SPECIES.

Species adverbiorum. Species est duplex: principalis, quæ ex se originem habet: ut *Heri, cras.*

Derivativa est eorum, quæ nata sunt aliundè: ut *Furtim, à furor. Strictim, à stringo. Humaniter, ab humanus.*

Nomin. fiunt adverbia. Aliquando nomina adjectiva induunt formam adverbiorum, ad Græcorum imitationem: ut Recens, pro recenter. Torvum, pro torvè.

FIGURA.

Figura est duplex. Simplex, ut Prudenter: composita, ut Imprudenter.

DE CONIVNCTIONE.

Conjunctio est pars orationis, quæ sententiarum clausulas aptè connectit.

ACCIDENTIA CONIVNCTIONI

Conjunctioni accidunt Figura, Potestas, & Ordo.

FIGVRA

FIGVRA.

Figura eſt duplex: Simplex, vt nam: Compoſita, ut námque. Figura.

POTESTAS.

Poteſtas, id eſt ſignificatio, eſt, varia: aliæ enim ſunt conjunctionibus copulativæ ſunt: ut Et, ac, que, atque, quoque, etiam, item, itidem, cum, et tum.

Tum item geminatum: ut *Vir tum probus, tum eruditus.* Huc ſpectant & his contrariæ: ut Nec, neque, neu, neve. Tum.

Hæ quatuor ſequentes, Et, que, nec, neque, cùm geminantur, ſuſpenſivæ etiam vocantur, quòd aliud ſemper expectari faciant: vt *Et fugit, & pugnat. Nec ſapit iſta, nec ſentit.*

Aliæ Diſunctiuæ: vt Aut, vel, ve, ſeu, ſiue.

At iſtæ, cum geminantur, Suſpenſiuæ etiam vocantur: vt *Vel ſcribit, vel dictat.*

Aliæ diſcretiuæ: ut Sed, ſed enim, at, aſt, atqui, quidem, autem, quoq;, ſcilicèt, cæterùm, verò, enimverò, quod ſi, verùm, porro, quin.

Aliæ rationales, ſeu illatiuæ: vt Ergò, ideò, igitur, itaque, idcirco, quare, quamobrem, quocirca, proindè propterea, ob eam rem, ea re. Cicero. *Ea re ſtatim ad te Artiſocritum miſi.*

Aliæ cauſales, id eſt, quæ rationem præcedentis orationis inferunt: vt Nam, námq;, enim, etenim, quòd quia, quippe, vtpotè, ſiquidem, quando, quandoquidem, propterea quòd, quoniam, quatenus, & pro quia: Virgilius. *Audierat, & fama fuit*, pro nam, vel quia fuit. Quô pro quia: vt Cicero. *Non quò quicquam deſit, ſed quia valde cupio.* Cauſales.

Ouid. *Credè mihi bene qui latuit, bene vixit, & intra Fortunam debet quiſque manere ſuam.* pro nam, vel quia.

Aliæ perfectiuæ, ſeu abſolutiuæ: vt Vti, quo, pro vt

Ne & ut, pro ne non. Terentius. *Sed patris vim ut queas ferre.*

Ne pro ut non. Cicero. *Opera datur, judicia ne fiant.*

Aliæ continuativæ: ut Si, sin, ni, nisi.

Dubitativæ. Aliæ dubitativæ: ut Ne, an, anne, num, nunquid, utrum, nécne.

Adversativæ Aliæ adversativæ: ut Etsi, quanquam, quamvis, licèt, tametsi, & aliæ id genus.

Redditivæ. Aliæ redditivæ earundem: ut tamen, attamen, sed tamen, veruntamen.

Diminutivæ Aliæ diminutivæ: ut Saltem, at, certè, velut *Ne vel latum digitum discesseris.*

Electivæ. Aliæ Electivæ: ut Quàm, ac, atque, ut, quando pro quàm accipiuntur.

Expletivæ. Expletivæ: ut Quidem, equidem, nimirum, autem, scilicet, quoque, nam, profecto, verò, enimverò, sed enim, enim pro certè.

Virgil. *Nam quis te juvenum confidentissime nostra*
Iussit adire domos? Ter. *At enim non sinam.*

Sunt dictiones, quæ nunc Adverbia, nunc Conjunctiones, nunc Præpositiones esse inveniuntur: ut

Cum. Cum, quoties casui jungitur, præpositio est.

In genere conjunctiones adeò tenui discrimine ab adverbijs discernuntur, ut quàm sæpissimè confundantur: ut Quando, proinde, & similia.

ORDO.

Ordo conjunctionum. Ordo conjunctionum est triplex: nempe

Præpositivus Præpositivus, earum scilicet, quæ in sententiarum exordio ponuntur.

Subjunctivus Subjunctivus, earum scilicet, quæ secundum in clausulâ, vel tertium, vel ad summum quartum locum occupant.

Communis Communis.

Præpositivæ. Ex conjunctionibus hæ inprimis præponi solent. Nam, quare, ac, ast, atque, &, aut, vel, nec, neque, si, quin,

quin, quatenus, sin, seu, sive, ni, nisi.

Subjunctivæ verò sunt, Quidem, quoque, autem, verò, enim. Subjunctivæ quæ.

Et tres Enclyticæ: ut Que, ne, ve, sic dictæ, quòd accentum in præcedentem syllabam inclinent, ut Horat. *Ludere qui nescit campestribus abstinet armis, Indoctúsq; pilæ, discive, trochive, quiescit.*

Sunt & aliæ quoq; voces aliquot Enclyticæ, ut Dum, sis, nam, &c.

Communes denique dicuntur, quæ indifferenter & præponi & postponi possunt, quales sunt reliquæ ferè omnes, præter prædictas: ut Equidem, ergo, igitur, saltem, tamen, quanquam, &c. Communes.

DE PRÆPOSITIONE.

PRæpositio est pars orationis indeclinabilis, quæ alijs orationis partibus, ut plurimùm, vel in compositione, vel in appositione præponitur.

Appositione: ut *Christus sedet ad dextram Patris.*

Compositione: ut *Adactum juramentum adhibendum admonuit.*

Quædam præpositiones postponi suis casibus inveniuntur: ut Præpositiones postpositæ suis casibus.

Cum,	ut	Quibuscum.
Tenus,		Pube tenus
Versus,		Angliam versus.
Vsque,		Ad occidentem usque.

ACCIDENTIA PRÆPOSITIONI.

Præpositioni accidit casuum regimen, siue constructio.

Cæterùm in ijsdem casibus mira est significationis varietas,

Secundum. varietas, quæ non tàm regulis quàm assiduo legendi atque scribendi usu discenda est. Exempli causâ: Secundùm aliud significat, cùm dico, *Secundùm aurem vulnus accepit*: id est, *juxta aurem*. Aliud verò hîc: *Secundùm Deũ parentes amandi sunt*: id est, *proximè post Deum*. Aliud in hâc oratione, *Secundùm quietem fatis mihi fœlix visus sum*, id est, *in quiete, vel inter quietẽ*.

Præpositiones accusativum regentes.

Ex præpositionibus istæ accusativo casui adjunguntur.

Ad. *Ad Calendas Græcas.*

Apud. Virg. *At benè apud memores veterũ fiat gratia* (facti.

Ante Ovid. *-dicique beatus Ante obitum nemo, supremaq; funera debet.*

Adversus. *Ne Hercules quidem aduersus duos.*

Cis. *Cis Thamesim sita est Aetona.* (fines;

Citra, ultra. Hor. *Est modus in rebus, sunt certi denig; Quos ultra citrà q; nequit consistere rectum.*

Intra. Ovid. *Crede mihi, bene qui latuit, benè vixit, & Fortunam debet quisque manere suam.* (intra

Extra. Plin. Ma. *Extra omnem imperij aleam positus*

Circum locale est: ut *Circum montem.* (Cicero.

Circa. *Circa forum, circa viginti annos.*

Circiter tempus & numerum significat: ut *Circiter horam decimam.*

Cæsar. *Circiter duo millia desiderati sunt.*

Contra. *Ne contra stimulum calces.*

Erga. *Princeps erga populum clemens.*

Inter. Ho. *Multa cadũt inter calicẽ supremaq; labra.*

Infra. Ter. *Quem ego infra omnes, infimum esse puto.*

Supra. Sal. *Dux hostium cũ exercitu supra caput est.*

Iuxta. Ter. *Cum lucubrando juxta ancillas lanam facves.*

Ob. *Fœda mors ob oculos versabatur.* (

Per. Hor. *Impiger extremos curris mercator ad Indos, Per mare, pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.*

Prop-

Prope. *Prope urbem. Prope mortem.*
Præter. Terent. *Ita fugias, ne præter casam.*
Propter. *Aliquid mali propter vinum malum.*
Post. Hor. *O cives cives, quærenda pecunia primùm est,*
Virtus post nummos
Pene. Ovid. *Me pontes est unum vasti custodia mundi.*
Trans. Horatius.
Cœlum, non animum mutant, qui trans mare currunt.

Præpositiones Ablativum regentes.

A. Terent. *A me nulla tibi orta est injuria.*
Ab. Hæc vocalibus præponitur. Mimus. *Ab alio expectes, alteri quod feceris.*
Abs. Teren. *Abs quovis homine beneficium accipere, cùm opus est, gaudeas.*
Absque. Terentius. *Absque eo esses. Absque pecuniâ miserè vivitur.*
Cum. Mimus. *Damnum appellandum est, cum malâ famâ lucrum.*
Clam. *Clam patre.* Et Plautus. *Clam patrem.*
Coram. *Coram senatores acta est.*
De. *Sophistæ rixantur de lanâ caprinâ.*
E. *Qui falsum testimonium dixisse convictus erat, è saxo Tarpeio dejiciebatur.*
Ex. *Ex malis moribus bonæ leges natæ sunt.*
Pro. Minius. *Comes facundus in viâ pro vehiculo est.*
Præ. Terent. *Huic aliquid præmandederis.*
Sine. Idem. *Sine Cerere & Baccho friget Venus.*
Tenus. Virg. *- capuloq; tenus ferrum impulit iræ.*

Præpositiones utrique casui servientes.

Hæ quatuor utrumque casum exigunt, sed diversâ ferè significatione. Variatas earum præpositiones,

In. Terent. *In tempore veni, quod omnium rerum est primum hujce modi.*

Ovidius

Ovidius. *Inque domos superas scandere cura fuit.* Morum quodammodo innuit.

Sub. Vir. *Sub lucẽ expertant calathis.* i. *paulò antè lucẽ.*

Idem. *Vasto vidisse sub antro.*

Super. Virg. *Super ripas Tyberis. Fronde super viridi.*

Subter. Vir. *Subter terrã. Densâ subter testudine cassus.*

Sunt & præpositiones, quæ numquam extra compositionem inveniuntur, nimirùm:

Am, Di, Dis, } ut { Ambio, Diduco, Distraho, } { Re, Se, Con, } ut { Recipio, Sepono, Cordono:

Con verò, quoties cum dictione à vocali incipiente componitur, amittit n: ut Coagmento, coërno, coïnquino, coöperio.

DE INTERIECTIONE.

INterjectio est pars orationis, quæ sub inconditâ voce subitò prorumpentem animi affectũ demonstrat.

Tot autem sunt interjectionum significationes, quot animi perturbati sunt motus.

Exultantis: ut, Evax, vah. Plaut. *Evax, jurgio tandem uxorem abegi.*

Dolentis: ut, Heu, hoi, hei, ô, ah. Ter. *Intro, hoi, hei.* Virgilius. *O dolor atque decus magnum!*

Timentis: ut Hei, atat. Terent. *Hei, vereor nequid Andria apportet mali.*

Admirantis: ut Papè. Ter. *Papè! nova figura oris.*

Vitantis: ut Apagé, apagésis. Terentius. *Apagésis, egon' formidolosus?*

Laudantis: ut Euge. Mar. *Cito, nequiter, eugè, beate.*

Vocantis: ut Eho, oh, io. Terent. *O, qui vocare.*

Deridentis: ut hui. Teren. *Hui, tu mihi illam laudas?*

Ex

Ex improuiso aliquid deprehendentis: ut Atat: Terentius. *Atat! data hercle mihi sunt verba.*

Exclamantis: ut Oh, proh, proh nefas: Seneca, *Oh paupertas felix!*

Imprecantis: ut Malum: væ malum. Teren. *Quid hoc (malum) infælicitatis est?*

Ridentis: ut Ha ha he. Terent. *Ha ha he, defessa jam misera sum te ridendo.*

Silentium injungentis: ut Au Terent: *Au, ne comparandus hic quidem ad illum est.*

Illud hic observandum est; nomina quoque & verba quandoque interjectionis loco poni: ut apud Virgilium, *Navibus, infandum amissis.* Cic. *Sed amabo te, oura.* Imo quævis orationis pars, affectum animi inconditum significans, interjectionis vice fungitur.

Atque hæc quidem de octo orationis partiũ Etymologia, quamlibet crassa (quod aiunt) Minerua, tradita sunt pueris, tantisper dum ordinariis in ludo operis ac pensis sub ferula defunguntur, abunde sufficere arbitramur. Quod si cui tamen adlubescit quicquam his altiùs exactiusq; pervestigare, hunc ad Grãmaticorum evolvenda perscrutandaque opera relegandum censemus. Quorum cum magnus sit numerus, & quidem egregiè doctorum, nullum tamen novimus, qui, vel propter eruditionis ac doctrinæ præstantiam, vel propter præcipiendi claritatem elegantiamq; Linacro nostro comparari posse videatur, nedum præponi.

DE CONSTRVCTIONE octo partium orationis.

ATque de octo quidẽ orationis partibus, earumq́, formis quatenùs ad Etymologiam attinet, hactenùs dictum esto: deinceps de eisdem, quatenùs ad Syntaxim, quæ Constructio dicitur, agemus.

Constructio quæ sit.

Est igitur Syntaxis, debita partium orationis inter se compositio connexiòque, juxta rectam Grammaticæ rationem.

Ea verò est, quâ veterum probatissimi tum in scribendo, tum in loquendo sunt usi.

Concordantiæ Grammaticæ.

Cæterùm, priusquam de partium orationis structurâ singulatim pertractemus, quædam in genere de tribus Grammaticæ concordantijs, sunt paucis edisserenda.

CONCORDANTIA I. Nominativi & Verbi.

Concordantia prima.

VErbum personale cohæret cum Nominativo numero & personâ: vt,

Nunquam sera [b] est ad bonos mores [a] via.

Fortuna nunquam perpetuò [b] est bona.

Nominativus primæ vel secundæ personæ raríssimè exprimitur, nisi causâ discretionis: vt [a] *Vos* [b] *damnosi estis*, quasi dicat præterea nemo: aut emphasis gratia, ut Terentius [a] *Tu* [b] *es patronus*, [a] *tu pater*, [b] *si deseris tu perimus*: quasi dicat præcipuè, & præ aliis tu patronus es. Ovidius. [a] *Tu dominus, tu vir*, [a] *tu mihi frater* [b] *eris.*

In verbis quorum significatio ad homines tantùm pertinet, tertiæ personæ nominativus sæpe subauditur: ut est, fertur, dicunt, ferunt, aiunt, prædicant, clamitant, & in similibus, ut,

Terentius. [b] *Fertur Atreia flagitia designasse.*

Ovid. *Teque* [b] *ferunt iræ potuisse tuæ.*

Non semper vox casualis est verbo nominativus, sed aliquando verbum infinitum: vt *Pl.* [a] *Mentiri non* [b] *est meum*: aliquando oratio.

Verbum infinitum nominativus verbo.

Ovid. *Adde quod* [a] *ingenuas didicisse fideliter artes*, [b] *Emollit mores, nec sinit esse feros.*

Aliquando adverbium cum genitivo, vt [a] *Partim verborum* [b] *ceciderunt in bello.* [a] *Partim signorum* [b] *sunt conflati.*

Exceptio

EXCEPTIO PRIMA.

Verba infiniti modi pro nominativo accusativum ante se statuunt: ut [a] *Te* [b] *rediisse incolumem gaudeo.* [a] *Te fabulam* [b] *agere volo.* Accusativus ante verbum infinit.

Resolvi potest hic modus per quòd & ut, ad hunc modum: [a] *Quòd tu* [b] *rediisti incolumis, gaudeo.* [a] *Ut tu fabulam* [b] *agas, volo.*

Verbum inter duos nominativos diversorum numerorũ positum, cum alterutro convenire potest: ut

Terent. *Amantium iræ, amoris* [a] *redintegratio* [b] *est.*

Ovid. *quid enim nisi* [a] *vota* [b] *supersunt?*

Idem. *pectora percussit, pectus quoque* [a] *robora* [b] *fiunt.*

Virgilius. *nihil hic nisi* [a] *carmina* [b] *desunt.*

Impersonalia præcedentem nominativum non habent: ut [b] *Tædet me vitæ Pertæsum est conjugij.* de [a] quibus suo loco. Excep.

Nomen multitudinis singulare, quandóque verbo plurali jungitur: ut [a] *Pars* [b] *abiere.* [a] *Uterq;* [b] *deluduntur dolis.*

CONCORDANTIA 2. SVBstantivi & Adjectivi.

ADjectivum cum Substantivo genere, numero & casu consentit: ut Iuvenal. [b] *Rara* [a] *avis in terris,* [b] *nigroq; simillima* [a] *Cygno.* Secunda Concord.

Ad eundem modum participia & pronomina substantiuis adnectuntur: ut

Ovid. *Donec eris fœlix,* [b] *multos numerabis* [a] *amicos;*
Nullus ad [b] *amissas ibit amicus* [a] *opes.*

Seneca. *Non* [b] *hoc primum* [a] *pectora* [a] *vulnus* [b] *mea senserunt; grauiora tuli.*

Aliquando oratio supplet locum substantivi: ut [b] *Auditor egem Deroborniam proficisci.*

3. CONCORDANTIA RElativi & Antecedentis.

Tertia concor.

RElativum cum Antecedente concordat genere, numero, & personâ: vt [a] *vir bonus est quis?* [b] *Qui consulta patrum,* [b] *qui leges juraq; seruat.*

Nec unica vox solùm, sed interdum etiam oratio ponitur pro Antecedente: ut

Ter. *In tempore ad eam veni,* [b] *quod omnium rerum est primum.*

Relativum inter duo Antecedentia diversorum generum collocatum, nunc cum priore convenit: ut Valerius Maximus. *Senatus assiduam stationem eo loci peragebat,* [b] *qui hodie Senaculum appellatur.*

Non procul ab eo [a] *flumine,* [b] *quod Saliam vocant.*

Cic. *Propius à terrâ Iouis* [a] *stella fertur,* [b] *quæ Phaëton dicitur.*

Nunc cum posteriore: ut *Homines tuentur illum gloriam,* [b] *quæ* [a] *terra dicitur.*

Est locus in carcere, [b] *quod* [a] *Tullianum appellatur.*

In cœtu iuuæ, [b] *quod* [a] *interlunium vocant.*

Aliquando relativum, aliquando & nomen adjectivum, respondet primitivo, quod in possessiuo subintelligitur: ut Terentius. *Omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas* [a] *meas,* [b] *qui filium haberem tali ingenio præditum.* Ovid. [a] *nostros vidisti* [b] *sicutis ocellos.*

Quotiés nullus nominativus interferitur inter relativum & verbum, relativum erit verbo nominativus: ut Boëtius. *Fælix* [a] *qui* [b] *potuit boni Fontem visere lucidum.*

At si nominativus relativo & verbo interponatur, relativum regetur à verbo, aut ab aliâ dictione, quæ cum verbo in oratione locatur: ut Ovid. *Gratia ab officio,* [b] *quod mora* [a] *tardat, abest.* Virg. [b] *Cujus* [a] *numen adoro.* [b] *Quorum* [a] *optimum ego habeo.* [b] *Cui* [a] *similem non vidi.* [b] *Quæ dignum te judicaui.* [b] *Quo* [a] *melius nemo scribit.* [b] *Quam* [a] *videndo obstupuit. Lego Virgilium,* [a] *præ* [illegible] *poëta sordent.*

SVB-

SVBSTANTIVORVM constructio.

QVum duo substantiva diversæ significationis sic concurrunt, vt posterius â priore possideri quodammodo videatur, tum posterius in genitiuo ponitur: ut Iuuenalis. *Crescit*[a] *amor*[b] *nummi, quantùm ipsa pecunia crescit. Rex*[a] *pater*[b] *patriæ.*[a] *Arma*[b] *Achillis*[a] *Cultor*[b] *agri.*

Proinde hic genitivus sæpissimè in adiectivum possessivum mutatur: ut [b] Patris [a] domus, [b] Paterna [a] domus, [b] Heri [a] filius, [b] Herilis [a] filius. Est etiam vbi in dativum vertitur: ut Luc. de Cat. [b] *Vrbi*[a] *pater est,* [b] *urbiq;* [a] *maritus.*

[a] *Herus* [b] *tibi,* [b] *mihi* [a] *pater.*

Excipiuntur, quæ in eodem casu per Appositionem connectuntur: ut Ovid. *Effodiuntur*[a] *opes*[b] *irritamenta malorũ.* Vir. *Ignavum*[a] *fucos*[b] *pecus a præsepibus arcent.*

Adjectivum in neutro genere absolutè, hoc est, absque substantivo positum, aliquando genitivum postulat: ut [a] *Paululum*[b] *pecuniæ.*[a] *Hoc*[b] *noctis.* Catul. *Non videmus*[a] *id*[b] *manticæ, quod in tergo est.*

Iuvenal.[a] *Quantum quisque sua*[b] *nummorum servatio arcæ,* [a] *Tantum habet &*[b] *fidei.*

Ponitur interdum genitivus tantùm, nempe priore substantiuo per Eclipsim subaudito: ut in hujusmodi locutionibus:

Teren. *Vbi ad*[b] *Dianæ veneris, ito ad dextram. Ventum erat ad*[b] *Vestæ.* Vtrobiq; subauditur[a] templum. Vir. *Hectoris Andromache,* subauditur[a] *vxor.* Idem. *Deiphobe*[b] *Glauci,* subauditur[a] *filia.* Terent. [b] *Hujus video Byrrhiam,* subaudi[a] *servum.*

LAVS ET VITVPERIVM.

Laus & vitupe:ium rei variis modis effertur, at frequentius

quentius in ablativo, vel genitivo: ut [a] *Vir* [b] *nulla fide.*
Ovidius. *Ingenui vultus* [a] *puer, ingenuiq; pudoris.*

OPVS ET VSVS.

Opus & Vsus, ablativum exigunt: ut: Cic. [b] *Authoritate tua nobis* [a] *opus est.* Gelli. *Pecuniam,* [b] *quâ sibi, nihil esset* [a] *usus, ab ijs, quibus sciret usui esse, nõ accepit.*

Opus Adjective.

Opus autem adiectivè, pro necessarius quandoq; poni videtur, variéque construitur: ut
Cicero. *Dux* [b] *nobis & author* [a] *opus est.*
Idem. *Dicis nummos* [b] *mihi* [a] *opus esse ad apparatum triumphi.*
Terentius. *Alia quæ opus sunt para.*
Cicero. *Sulpitij operam intelligo ex tuis literis,* [b] *tibi multùm* [a] *opus non fuisse.*

ADIECTIVORVM constructio. Genitivus.

Adiectivorum constructio.

ADiectiva quæ desiderium, notitiam, memoriam atque iis contraria significant, genitivum adsciscunt: ut
Plinius. *Est natura hominum* [b] *novitatis* [a] *avida.*
Vir. *Mens* [b] *futuri* [a] *præscia.* Id. [a] *Memor esto brevis* [b] *ævi.*
Ter. [a] *Imperitos* [b] *rerum, eductos libere, in fraudem illicis.*
Sillius. *Non sum* [b] *animi* [a] *dubius, sed* [a] *devius* [b] *æqui.*
Cicero. *Græcarum* [b] *literarum* [a] *rudes.*

Verbalia in ax.

Adiectiva verbalia in *ax*, etiam in genitivum feruntur: ut, [a] *Audax* [b] *ingenij.* Ovi. *Tempus* [a] *edax* [b] *rerum.*
Sen. *Virtus est* [b] *vitiorum* [a] *fugax.* Hor. [b] *Vtilium* [a] *sagax.*
Idem. [b] *prepositi* [a] *tenax.* Virgilius [b] *Tam ficti pravique tenax, quam nuncia veri.* Pl. [b] *Pecuniarum* [a] *petax, &c.*

Ingens præterea adiectivorum turba nullis certis regulis obstricta, casum patrium postulat. Quorum farraginem satis quidem amplam congesserunt Linacrus & Despauterius. Tu verò crebrâ lectione ea tibi reddes admodum familiaria.

Nomina

Nomina partitiua, aut partitivè posita, Interrogativa quædam, & certa numeralia, genitivo, à quo & genus mutuantur, gaudent: ut Cicero. *Quanquam te Marce filiannum jam audientem Cratippum idque Athenis, abundare oportet præceptis institutisque philosophiæ, propter summam & doctoris authoritatem & urbis: quorum* [a] *alter te scientiâ augere potest, altera exemplis.*

[a] *Verum* [b] *horum mavis accipe.*

Ovidius, [a] *Quisquis fuit ille* [b] *deorum.*

Teren. *An* [a] *quisquam* [b] *hominum est equè miser ut Ego?*

Virgilius [b] *Divûm promittere* [a] *nemo auderet.*

[a] *Tres* [b] *fratrum.* [a] *Quatuor* [b] *iudicum Sapientum octauus quis fuerit, nondum constat.*

[a] *Primus* [b] *regum Romanorum fuit Romulus.*

In alio tamen sensu ablativum exigunt cum præpositione: ut, [a] *Primus* [b] *ab Hercule.* [a] *Tertius* [b] *ab Æneæ.*

In alio verò sensu dativum: ut, Virgilius, [b] *Nulli pietate* [a] *secundus.*

Vsurpantur autem & cum his præpositionibus: E, de, ex, inter, ante: ut, Ovidius, *Est deus* [b] *è vobis* [a] *alter.* Idem. [a] *Solus* [b] *de superis.* Virgilius [a] *Primus* [b] *inter omnes.* Idem: [a] *primus ante* [b] *omnes magnâ comitante caterva Laocoon ardens summâ decurrit ab arce.*

Interogativum & eius redditivum eiusdem casus & temporis erunt: ut, [a] *Quarum rerum nulla est satietas* [b] *diuitiarum. Quid rerum nunc geritur in Anglia? consulitur de religione.* Interrogat.

Fallit hæc regula, quoties Interrogatio sit per cujus, ja; ium: ut, [a] *Cuium* [b] *pecus?* [b] *2 Laniorum.* Aut per dictionem variæ syntaxeos. ut, [a] *Furtine accusas, an homicidij?* [b] *An utroque?*

Fallit denique cum per possessiva, Meus, tuus, suus, &c. respondendum est: ut [a] *Cuius est hic codex?* [b] *Meus.*

Comparativa & superlativa accepta partitivè, genitivum Compara. & superla.

nitivum, undè & genus sortiuntur, exigunt.

Comparativum autem ad duo, superlativum ad plura refertur: ut [b]*Manuum* [a]*fortior est dextra.* [b]*Digitorum medius est* [a]*longissimus.* Accipiuntur autem partitivè, cum per E, ex, aut inter exponuntur: ut *Virgilius* [b]*poetarum* [a]*doctissimus.* id est, [b]ex poëtis, vel [a]inter poëtas.

Comparativorum constructio.

Comparatiua, cum exponuntur per quàm, ablativum adsciscunt: vt Horatius. [a]*Vilius argentum est auro,* [b]*virtutibus aurum,* id est, *quàm aurum,* [b]*quam virtutes.* Adsciscunt & alterum ablativum, qui mensuram excessus significat: ut Cicero. [b]*Quanto doctior es,* [b]*tanto te gerus* [a]*submissius* Tantò, quantò, multo, longe, ætate, natu, vtrique gradui apponuntur: vt Catul. [b]*Tanto tu* [a]*pessimus omnium poëtæ,* [b]*Quanto tu* [a]*optimus omnium patronus.* Erat. *Nocturnæ lucubrationes* [b]*longe* [a]*periculosissimæ habentur.* [b]*Longè cæteris* [a]*peritior es, sed non* [b]*multo* [a]*melior tamen.* Iuvenal. *Omne animi vitium,* [b]*tanto* [a]*conspectius in se.*

Crimen habet, [b]*quanto* [a]*maior qui peccat, habetur.* [a]*maior &* [a]*maximus* [b]*ætate.* [a]*maior &* [a]*maximus* [b]*natu.*

DATIVVS.

Commodum & incommodum.

Adiectiua quibus commodum, incommodum, similitudo, dissimilitudo, voluptas, summissio, aut relatio ad aliquid significatur, in dativum transeunt: ut Virgilius. *Sis* [a]*bonus ò* [a]*felixq;* [b]*tuis.*

Martial. *Turba* [a]*grauis* [b]*pacis, placidæq;* [a]*inimica* [b]*quiete.* *Est* [a]*finitimus* [b]*oratori poeta.* Ovi. *Qui color albus erat, nunc est* [a]*contrarius* [b]*albo.*

Martial. [a]*Iucundus* [b]*amicis.* [b]*Omnibus* [a]*supplex.*

Horatius. *Si facis vt patriæ sit* [a]*idoneus,* [a]*vtilis* [b]*agro.*

Composita cum con.

Huc referuntur nomina ex Compræpositione composita, ut [a]Contubernalis, [a]commilito, [a]conservus, cognatus, &c.

Quædam ex his quæ similitudinem significant, etiam genitivo gaudent: ut

Lucanus. *Quem metuit, par*[b] *huius erat.*

Terentius. *Patres æquum esse censent, nos iamiam à pueris id nos nasci sentis, neque illarum*[a] *affines esse horum, quas fert adolescentia.*

Item. [b]*Domini*[a] *similis es.* Auson. *Mens*[a] *conscia*[b] *recti.*

Virgilius *Prætereà regina*[b] *tui*[a] *fidissima dextra*
Occidit ipsa sua.

Communis, alienus, immunis, variis casibus serviunt: ut Cicero, [a]*Commune*[b] *animantium omnium est coniunctionis appetitus, prouocandi causa Mors*[b] *omnibus*[a] *communis. Hoc*[b] *mihi*[c] *tecum*[a] *commune est.*

Salust. *Non*[a] *alsena*[b] *consilij.* Sen. [a]*Alienus*[b] *ambitioni.*

Cicero. *Non*[a] *alienus*[b] *à Scenolæ studys.*

Ouid. *Vobis*[a] *immunibus huius Esse*[b] *mali dabitur.*

Plinius. *Caprificus*[b] *omnibus*[a] *immunis est.*

[a]*Immunes*[b] *ab illis malis sumus.*

Natus, commodus, incommodus, utilis, inutilis, clemens, aptus, interdũ etiam accusativo cum præpositione adiunguntur: ut Cicero: [a]*Natus*[b] *ad gloriam*

Verbalia in bilis: accepta passiuè, ut & participia, seu potius participialia in dus, dativo adiecto gaudent: ut

Martialis. [c][b]*mihi post nullos Tuli*[a] *memorande sodales*

Statius. *nulli*[a] *penetrabilis*[b] *astro Lucus erat.*

ACCUSATIVUS.

Magnitudinis mensura subjicitur adiectiuis, in accusativo: ut *Gnomon*[b] *septem pedes*[a] *longus, umbram non amplius*[b] *quatuor pedes*[a] *longam reddit.* Magnitudinis Mensura.

Interdum & in ablatiuo: ut

Columella. *Fons*[a] *latus*[b] *pedibus tribus,*[c] *altus*[b] *triginta.*

Interdum etiam & genitiuo: ut Columel. *In mo-*

re-

rem horti areas [a] latas [b] pedum denûm, longas pedum quinquagenûm facito.

ABLATIVVS.

Copia & inopia. Adiectiua quæ ad copiam egestatemve pertinent, interdum ablativo, interdum & genitivo gaudent: ut Plautus. *Amor &* [b] *melle & felle est* [a] *fœcundissimus.*
Horat. [a] *Dives* [b] *agris,* [a] *dives positis in fœnore* [b] *nummis.*
Virgil. *At fessæ multa referunt se nocte minores. Crura* [b] *thymo* [a] *plena.*
Idem *Quæ regio in terris nostri non* [a] *plena* [b] *laboris*
Idem. [a] *Dives* [b] *opum, dives victaï vestis & auri.*
Persius. *O curvæ in terras animæ,* & [b] *cœlestium* [a] *inanes*
[a] *Expers* [b] *fraudis.* [b] *Gratia* [a] *beatus.*

Diversitas. Nomina diversitatis ablativum sibi cum præpositione subijciunt: vt Vergilius. [a] *Alter* [b] *ab illo.* [a] *Aliud* [b] *ab hoc.* [a] *Diversus* [b] *abisto.*
Nonnunquam etiam dativum: ut, [b] *Huic* [a] *diversum.*

Causa rei. Adiectiva regunt ablativum significantem causam, ut, [a] *Pallidus* [b] *ira.* [a] *Incuruus* [b] *senectute.* [a] *Liuida* [a] *armis brachia.* [a] *Trepidus* [b] *mortis futura.*

Modus rei. Forma vel modus rei adjicitur nominibus in ablativo: ut, *Facies* [b] *miris modis* [a] *pallida.* [b] *Nomine* [a] *Grammaticus,* [b] *re* [a] *barbarus.*
Cic. *Sum tibi* [b] *natura* [a] *parens,* [a] *præceptor* [b] *consilijs.*
Virgilius. [a] *Troianus* [b] *origine Cæsar.* [b] *Spe* [a] *dives* [b] *re* [a] *pauper.* [b] *Syrus* [b] *natione.*

Dignus &c. Dignus, indignus, præditus, captus, contentus exteris, auferendi casum adjectum volunt: vt,
Ter. [a] *Dignus es* [b] *odio. Qui filium haberem tali* [b] *ingenio præditum.* Vir. *Atque oculis* [b] *capti fodere cubilia talpæ.*
Idem [b] *Sorte tua contentus abi.*
Horum nonnulla genitivum interdum vendicant: ut
Ouidius. *Militia est operis altera* [a] *digna tui*
Vir. *Descendâ magnorum haudquaquam* [a] *indignus auorum.*

PRO

PRONOMINVM constructio.

MEi, tui, sui, nostri, vestri, genitiui primitiuorum, ponuntur, cùm passio significatur: ut Primitiua.

Languet [a] *disiderio* [b] *tui.*

Ovid. *Parsque* [b] *tui latitat corpore clausa meo.* [a] *Imago* [b] *nostri.*

Meus, tuus, suus, noster, vester, adijciuntur, cùm actio, vel possessio rei denotatur: ut, *Fauet* [a] *desiderio* [b] *tuo. Imago* [b] *nostra*, id est, *quam nos possidemus.* Derivativa.

Nostrûm & vestrûm genitivi sequuntur distributiua, patitiva, comparativa & superlativa: ut, [a] *Vnusquisq;* [b] *vestrûm.* [a] *Nemo* [b] *nostrûm. Ne* [a] *cui* [b] *vestrum sit mirum. Maior* [b] *vestrum.* [a] *Maximus natu* [b] *nostrum.*

Hæc possessiva, Meus, tuus, suus, noster, & vester, hos genitivos post se recipiunt: Ipsius, solius, unius, duorum, trium, &c. omnium, plurium, paucorum, cuiusque: & genitiuos participiorum, quæ ad genitivum primitivi in possessivo inclusum referuntur: ut Possessiva.

Ex [a] *tuo* [b] *ipsius animo coniecturam feceris.*

Cic. *Dico* [a] *meâ* [b] *unius operâ Rempublicam esse liberatâ.*

Idem. [a] *Meum* [b] *solius peccatum corrigi non potest.*

Era. *Noster duorũ euentus ostendat, utra gens sit melior. In sua* [b] *cuiusq; laude præstantior.* [a] *Nostra* [b] *omnium memoria.* Brutus ad Ciceronem. [a] *Vestras* [b] *paucorum respondet laudibus.* Horatius. *Scripta cùm* [a] *mea nemo legat, vulgo recitare* [b] *timentis.*

Sui & suus reciproca sunt, hoc est, semper reflectuntur ad id, quod præcessit in eadem oratione: ut [a] *Petrus nimium* [a] *admiratur* [b] *se.* [a] *parcit* [b] *erroribus suis.* Aut annexa per copulam: ut *Magnopere* [a] *Petrus rogat, ne* [b] *se deseras.* Sui & suus reciproca.

Ipse ex pronominibus solum trium personarum significationem repræsentat: ut, Ipse.

Ipse

[a] *Ipse* [a] *vidi*, [a] *ipse* [b] *videris*, [a] *Ipse* [b] *dixit*.

Ex nominibus pariter ac pronominibus adjungitur, ut, [a] *Ipse* [b] *ego*, [a] *Ipse* [b] *ille*, [a] *Ipse* [b] *Hercules*.

Idem. Idem etiam omnibus personis jungi potest: ut [a] *Ego* [b] *idem adsum*.

Terentius. [a] *Idem has nuptias* [b] *perge facere*.

Virgil [a] *idem* [b] *jungat vulpes, & mulgeat hircos*.

Demonst. Hic, ille, iste. Hæc, demonstrativa, Hic, ille, iste, sic distinguũtur. Hic, mihi proximum demonstrat Iste, eum qui apud te est:

Ille, eum qui ab utroque remotus est, indicat.

Ille & Iste. Ille, tum usurpatur, cùm ob eminentiam rem quampiam demonstramus: ut *Alexander* [b] *ille magnus*. Iste verò ponitur, quando cum contemptu rei alicujus mentionem facimus: ut Terentius. [b] *Istum æmulum quoad poteris, ab eâ pellito*.

Hic & Ille. Hic & ille, cùm ad duo anteposita referuntur, hic ad posterius & propius; ille ad prius & remotius propriè ac usitatissimè referri debet: ut Colum. [a] *Agricolæ contrarium est* [aa] *pastoris propositum*: [b] *ille quàm maxime subacto & puro solo gaudet*, [bb] *hic novali graminosoq;* [b] *ille fructum è terrâ sperat*, [bb] *hic è pecore*. Est tamen ubi è diverso pronomen Hic ad remotius suppositum referri invenias, & ille ad proximius.

VERBORVM CONSTRVCTIO.

Nominativus post verbum.

Nominativus. Verba Substantiva, ut Sum, forem, fio, existo: verba vocandi passiva, ut nominor, appellor, dicor, vocor, nuncupor, & ij similia: ut Scribor, salutor, habeor, existimor: item verba gestus: ut Sedeo, dormio, cubo, incedo, curro, prinque nominativum expectant: ut [a] *Deus est* [b] *[illegible]* [a] *bonum*. [a] *perpusilli vocantur* [c] *nani* [a] *Fides religionis* [c] *nostræ fundamentum*

entum[b] *habetur. Malus*[a] *pastor*[b] *dormit*[c] *supinus.*
Lactantius, [a]*Homo*[b] *insedit*[c] *erectus in cœlum.*
Denique omnia fere verba post se nominativum habent adiectiui nominis, quod cum supposito verbi, casu, genere, numero concordat: ut
[a]*Rex*[b] *mandauit*[c] *primus ex tirpari hæresin.*
[a]*Pii*[b] *orant*[c] *taciti.* [a]*Boni*[b] *discunt*[c] *seduli.*
Infinitum quoque utrinque eosdem casus habet, præcipue cum verba optandi, eisque similia accedunt: [a]*Hypocrita*[b] *cupit*[c] *videri*[d] *justus. Hypocrita cupit*[a] *se*[b] *videri*[c] *justum. Malo*[b] *diues*[b] *esse, quam haberi.* [a]*Malo me*[c] *diuitem*[b] *esse, quam haberi.*
Claudianus. *Viuitur exiguo melius, natura beatis.*
[a]*Omnibus*[b] *esse dedit, si quis cognouerit uti.*
Martialis, [a]*Nobis non licet*[b] *esse tu disertus, vel diserto:*
Terentius, *Expedit*[c] *bonas*[b] *esse vobis.*
Ouidius, *Quo mihi commisso non licet esse*[c] *piam.*
Quamvis in his postremis exemplis subaudiuntur accusatiui ante verba infinita. [a]*Nos*[b] *esse*[c] *disertos.*
[a]*Vos*[b] *esse*[c] *bonas.* [a]*Me*[b] *esse piam.*

GENITIVVS POST VERBVM.

Cum genitiuum postulat, quoties significat possessionem, aut ad aliquid pertinere: ut
Virgilius, *pecus*[a] *est*[b] *Milibui.*
Cicero. [b]*Adolescentis*[b] *est majores natu reuereri.*
Virgilius. [b]*Regum*[a] *est, Parcere subiectis, & debellare superbos.*
Excipiuntur hi nominativi, meum, tuum, suum, nostrum, vestrum, humanum, belluinum, & similia: ut, *Non*[a] *est*[b] *meum contra authoritatem Senatus dicere.*
Terentius. *Eja, haud*[b] *vestrum est iracundos esse.*
[a]*Humanum*[a] *est irasci.*
At hic subintelligi videtur officium, quod aliquando

do etiam exprimitur: ut Terent. [b]*Tuum* [a]*est officium. has bene ut adsimules nuptias.*

Æstimandi Verba Gen.

Verba æstimandi genitivo gaudent: ut [b]*pluris* [a]*sit pecunia. Pudor* [b]*parvi* [a]*penditur.* [b]*Nihili*, vel [b]*pro nihilo* [a]*habentur literæ.*

Hor. [b]*pluris opes nunc* [a]*sunt quã prisci tempori, annis.*

Æstimo vel genitivum vel ablativum adsciscit: ut Valerius Maximus. *Non* [b]*hujusce* [a]*æstimo.* [b]*Magno aliq; virtus* [a]*æstimanda est.*

Flocci, nauci, nihili, pili, assis, hujus, teruntij, his verbis, æstimo, pendo, facio, peculiariter adjiciuntur: ut *Ego illum* [b]*flocci* [a]*pendo. Nec* [b]*hujus* [a]*facio, qui me* [b]*pili* [a]*æstimat.* Singularia sunt ista, [b] *Æqui boni* [a] *consulo.* [b] *Æqui boni facio, id est, in bonam accipio partem.*

Accusandi Verba.

Verba accusandi, damnandi, monendi, absoluendi, & consimilia genitivum postulant; qui crimen significet: ut

Pl. *Qui alterũ* [a]*incusat* [b]*probri, ipsũ se intueri oportet.*

Cicero. *Etiam* [b]*sceleris condemnat generum suum.*

Ovid. *Parce tuum vatem* [b]*sceleris* [a]*damnare Cupido.*

[a] *Admoneto illũ pristinæ fortunæ.* [b] *Furti absolutus est.*

Vertitur hic genitivus aliquando in ablativum, vel cum præpositione, vel sine præpositione: ut Cicero *Si in me iniquus es iudex,* [a]*condemnabo ego te* [b]*crimine.* Gellius. *Vxore* [b]*de pudicitia grauiter accusauit.*

Cicero. *Putaui* [b] *ea de re* [a] *admonendum esse te.*

Vterque, nullus, alter, neuter, alius, ambo, & superlatiuus gradus, non nisi in ablatiuo id genus verbis subduntur: ut [a] *Accusas* [b] *furti, an stupri, an* [b] *utroque,* siue [b] *de utroque:* [b] *Ambobus* vel [b] *de Ambobus? Neutro,* vel [b] *de neutro?* [b] *De plurimis simul* [a] *accusaris.*

Satago &c.

Satago, misereor, misereſco, genitivum admittunt, ut: Terent. *is* [b]*rerum suarum* [a]*satagit.*

Virgil. *oro* [a]*miserere* [b]*laborum*
Tantorum, [a]*miserere* [b]*animi non digna ferentis.*

Statius

Statius *Et* [b] *generis* [a] *miseresce tui.*

At misereor, & miseresco, rarius cum dativo leguntur: ut Seneca *Huic* [a] *succurro,* [b] *huic* [a] *misereor.* Boëtius. *Dilige jure bonos, &* [a] *miseresce* [b] *malis.* Misereseo &c.

Reminiscor, obliuiscor, memini, genitivum aut accusativum desiderant. ut *Dat.* [b] *fiaci* [a] *reminiscitur. Proprium est stultitiæ aliorum vitia cernere,* [a] *obliuisci* [b] *suorum.* Ter. *Faciam vt* [b] *meiq; ac huius* [b] *die* [b] *ac* [b] *loci semper* [a] *memineris.* Plautus. *Omnia quæ curant senes,* [a] *meminerunt.* [a] *Memini* [b] *de hac re, de armis, de te,* id est, *mentionem feci.* Reminiscor, &c.

Potior, aut genitivo aut ablativo jungitur, ut Plaut. *Romani signorum & armorum* [a] *potiti sunt.* Virg. *Egressi optata Troes* [a] *potiuntur* [b] *arena.* Potior Gen. aut Ablat.

DATIVVS POST VERBVM.

Omnia verba acquisitivè posita, adsciscunt dativum eius, ei, cui aliquid quocunq; modo acquiritur: ut Plautus *Mihi istic nec* [a] *seritur, nec* [a] *metitur.* Virg. *Nescio quis teneros oculus* [b] *mihi* [a] *fascinat agnos.* Verba acquisitiue posita Dat.

Huic regulæ appendent varii generis verba,

In primis verba significantia commodum aut incommodum, regunt dativum: ut Virgilius, *Illa seges demum* [b] *votis* [a] *respondet auari Agricolæ.*

Non potes [b] *mihi* [a] *commodare, nec* [a] *incommodare.*

Idem. *Validis* [a] *incumbite* [b] *remis.*

Suam eruditionem [a] *tibi acceptam* [a] *fert.*

Ex his quædam efferuntur etiam cum accusativo, ut Cicero. [b] *Vnum* [a] *studetis omnes, unum sentitis.* Plautus. *Si ea memorem, quæ* [b] *ad ventris victum* [a] *conducunt, mora est.*

Cic. [b] *In hac studia* [a] *incumbite. Nata rane plus* [b] *ad eloquentiam*

quentiam, [a] *conferat, an doctrina.*
[b] *fessum quies plurimum* [a] *juvat.*

Verba comparandi. Verba comparandi regunt dativum: vt Virg. *Sic* [b] *parvis* [a] *componere magna solebam.*
[b] *Fratri se & opibus & dignatione* [a] *adæquauit.*

Interdum additur ablativus cum præpositione: ut [a] *Comparo Virgilium* [b] *cum Homero.*

Aliquando accusativus cum præpositione Ad: ut *Si* [b] *ad eum* [a] *comparatur, nihil est.*

Verba dandi. Verba dandi & reddendi, regunt dativum: ut *Fortuna* [b] *multis nimium* [a] *dedit,* [b] *nulli satis: ingratus est qui gratiam benè* [b] *merenti non* [a] *reponit.*

Hæc variam habent constructionem: [a] *Dono* [b] *tibi hoc munus:* [b] *dono* [b] *te hoc munere.*

Cicero. [b] *Huic res aliquid temporis* [a] *impertias.*

Teren. *Plurima salute* [b] *Parmenonem summum suum impertit Gnato.* [a] *Aspersit* [b] *mihi labem:* [a] *Aspersit* [b] *me labe.* [a] *Instrauit* [b] *equo penulam.* [a] *Instrauit* [b] *equũ penula.*

Ovid. *Vt piget infido* [a] *consuluisse* [b] *viro:* id est, *dedisse consilium,* vel etiam *prospexisse.*

Lucan [b] *Rectoremq; ratis de* [a] *cunctis consulit astris,* id est, *petit consilium.* [a] *Consule* [b] *saluti tuæ,* id est, *prospice.*

Ter. *Pessimè istuc* [b] *in te atque in illum* [a] *consulis.* [a] *Metuo,* [a] *timeo,* [a] *formido* [b] *tibi,* vel [b] *de te.* [a] *sum sollicitus pro te.* [a] *metuo,* [a] *timeo,* [a] *formido* [b] *te,* vel [b] *à te,* scilicet *ne mihi noceas.*

Verba promittendi. Verba promittendi ac solvendi, regunt dativum: ut Cicero. *Hæc* [b] *tibi* [a] *promitto, ac recipio sanctissimè esse obseruaturum.*

Cicero. *Aes alienum* [b] *mihi* [a] *numerauit.*

Verba imperandi. Verba imperandi, & nuntiandi, dativũ requirunt: ut Horat. [a] *Imperat aut servit collecta pecunia* [b] *cuiq;*

Idem. *Quid de quoque viro, &* [b] *cui* [a] *dicas, sæpe caueto.*

Dicimus, [a] tẽpero, [a] moderor [b] tibi, & [b] te. [a] Refero [b] tibi et [b] ad te. Itẽ. [a] *Refero* [b] *ad senatum,* id est, propono: scribo, [a] Mitto [b] tibi & [b] ad te. [a] Do [b] tibi literas, ut ad aliquẽ fera-

feras. [b]Do [b] ad te literas, id est, mitto ut legas.

/ Verba fidendi dativum regunt: ut Horatius.

-Vtcuis [a] *committere* [b] *venis, Nil nisi lene decet.*

[a] *Mulieri ne* [a] *credas, ne mortuæ quidem.*

[b] Verba obsequendi & repugnandi, dativum regunt: ut, *Semper* [a] *obtemperat pius filius* [b] *patri. Quæ homines arant, navigant, ædificant,* [b] *virtuti omnia* [a] *parent. Ipsum hunc orabo,* [b] *huic* [a] *supplicabo.*

Persius. *-Venienti* [a] *occurrite* [b] *morbo.*

-Ignavis [b] *precibus fortuna* [a] *repugnat.*

At ex his quædam cum alijs casibus copulantur: ut [b] *Ad amorem nihil potuit* [a] *accedere. Hoc* [a] *accessit meis* [b] *malis: Illud* [a] *constat* [b] *omnibus,* seu [b] *inter omnes.*

Terentius. *Hæc* [b] *fratri mecum non* [a] *convenient.*

Iuvenal. *-Sævis inter se* [a] *convenit* [b] *ursis.* [a] *Ausculto* [b] *tibi,* id est, *obedio.* [a] *Ausculto* [b] *te,* id est, *audio. Adamas* [a] *dissides* [b] *magneti,* seu, [b] *cum magnete.*

[a] *Certat* [b] *cum illo,* & Græcanicè, [b] *illi.* Catullus. *Nolo* [a] *pugnare* [b] *duobus,* id est, *contra duos.*

Virgilius. *Tu dic,* [b] *mecum quo pignore* [a] *certes.*

/ Verba minandi, & irascendi regunt dativum: ut, [b] *Vtrique mortem* [a] *minatus est.* Terentius. [b] *Adolescenti nihil est quod* [a] *succenseat.* Verba minandi.

&um, cum compositis, præter possum, exigit dativum: ut *Rex pius* [a] *est* [b] *Reipublicæ ornamento,* [b] *Mihi nec* [a] *obest nec* [a] *prodest.*

Horat. *Multa* [b] *petentibus* [a] *desunt multa.*

Dativum postulant quædam verba composita cum his præpositionibus.

Præ. Cicero. *Ego meis* [b] *majoribus virtute* [a] *præluxi.*

Sed Præeo, Provinco, præcedo, præcurro, præverto, accusativo junguntur.

Ad. *Albo* [a] *gallo ne manum* [a] *admoliaris.*

Con. a *Conducit hoc tuæ laudi.* a *Convixit* b *nobis.*

Sub. Terent. a *Subolet jam* b *uxori, quod ego machinor*

Ant. Cic. *Iniquissimâ pacem, justissimo* b *bello* a *antefero.*

Post. a *Posthabeo,* a *posto uno* b *famæ pecuniam.*

Virgil. a *postposui tamen illorum mea seria* b *ludo.*

Terentius dixit. *Qui suum commodum* a *posthabuit* b *præ meo commodo.*

Ob. Ter. *Quum* b *nemini* a *obtrudi potest, itur ad me.*

In. a *Impendet* b *omnibus periculum.*

Inter. Cicer. *Ille huic* b *negotio non* a *interfuit modo, sed etiam præfuit.*

Pauca ex his mutant dativum aliquoties in alium casum: ut Quint. Plinius. a *Præstat ingenio alius* b *alium.* b *Multos virorum* a *antecessit sapientiâ.* Terent. b *In amore hæc* a *insunt vitia.* Plinius. *Interdico* b *tibi aquâ & igne.*

Est, pro habeo, dativum exigit; ut

Persius. *Velle suum* b *cuique* a *est, nec voto vivitur uno.*

Virg. a *Est* b *mihi namq; domi pater, est injusta nouerca;*

Huic confine est suppetit: ut

Horat. *Pauper enim non est,* b *cui rerum* a *suppetit usus.*

Sum, cum multis alijs, geminum adsciscit dativum: ut, b *Exitio* a *est avidis mare* b *nautis.*

Speras b *tibi* b *laudi* a *fore, quod* b *mihi* b *vitio* a *vertis.*

Nemo b *sibi Mimos* a *accipere debet* b *fauori.*

Est ubi hic dativus, tibi, aut sibi, aut etiam mihi, nullâ necessitatis, at festivitatis potiùs causâ additur: ut

Ego b *tibi hoc effectum* a *dabo.*

Ter. a *Expedi* b *mihi hoc negotium. Suo* b *sibi hunc* a *jugulo gladio.*

ACCVSATIVVS POST VERBVM.

VErba transitiua cujuscunque generis, sive activi, sive communis, sive deponentis, exigunt accusativum: ut Horatius. b *Percontatore* a *fugito, nam garrulus idem est.* Idem. *Nec* a *retinent patulæ* b *commissa fideliter*

iter aures. Virgil. *In primis* [a] *venerare deos. Aper agros* [a] *depopulatur.*

Quinetiam verba, quamlibet alioqui intransitiva atque absoluta, accusativum admittunt cognatæ significationis: ut

Cicero. *Tertiam* [b] *ætatem hominum* [a] *vivebat Nestor.*
Virgil. *Longam incomitata videtur* [a] *Ire viam.*
Plautus. *Duram* [a] *servit* [b] *servitutem.*

Hunc accusativum mutant autores non raro in Ablativũ: ut Plaut. *Diu videor* [b] *vitâ* [a] *vivere.* [a] *Ire rectâ via,*
Suetonius. [b] *Morte* [a] *obijt repentinâ.*

Sunt, quæ figuratè accusativum habent; ut
Virgil. *Nec vox hominem* [a] *sonat, ô Dea certè.*
Iuvenal. *Qui Curios* [a] *simulant, & Bacchanalia* [a] *vivunt.*
Horat. [b] *Pastillos Rufillus* [a] *olet, Gorgonius hircum.*

DVO ACCVSATIVI.

Verba rogandi, docendi, vestiendi, duplicem regunt accusativum: ut *Tu modò posce* [b] *Deum* [b] *veniam.* [a] *Dedocebo* [b] *te istos* [b] *mores. Ridiculum est te* [a] *me* [a] *admonere* [b] *istud.* Verba rogandi.
Teren. [a] *Induit* [b] *se* [b] *calceos, quos prius exuerat.*

Rogandi verba, interdum mutant alterum accusativum in ablativum: ut
Vir. [b] *Ipsum* [a] *obtestemur,* [b] *veniamq;* [a] *oremus* [b] *ab ipso.*
Terent. [b] *Suspicionem istam* [b] *ex illis* [a] *quære,*

Vestiendi verba interdum mutant alterum accusativum in ablativum vel dativum: ut [a] *Induo* [b] *te* [bb] *tunicâ,* vel [bb] *tibi* [b] *tunicam.*

ABLATIVVS POST VERBVM.

QVodvis verbum admittit ablativum significantem instrumentum, aut Causam, aut Modum actionis.

INSTRVMENTVM.

Vt. *Dæmonæ non* [b] *armis, sed morte subegit Iesus.*

Horat. *Naturam* [a] *expellas* [b] *furcâ licèt, usque recurret.*
Virg. *His* [b] *jaculis, illi certant* [a] *defendere* [b] *saxis.*

CAUSA.

Terent. [a] *Gaudeo (ita me dij ament) gnati* [b] *causâ.*
Vehementer [b] *irâ* [a] *excanduit.*
Horat. *Invidus alterius* [b] *rebus* [a] *macrescit opimis.*

MODUS ACTIONIS.

Vt, *Mirâ* [b] *celeritate rem* [a] *peregit.*
Iuvenal. *Invigilate viri, tacito nam tempora* [b] *gressu*
[a] *Diffugiunt, nulloq; sono* [a] *convertitur annus.*
Ovidius. *Dum vires annique sinunt, tolerate laborem:*
Iam [a] *veniet tacito curva senecta* [b] *pede.*

Ablativo causæ & modi actionis aliquando additur præpositio: ut [a] *Baccharis* [b] *præ ebrietate.*
Summâ [b] *cum humanitate tractavit hominem.*

Quibuslibet verbis subjicitur nomen pretij in ablativo casu: ut [b] *Teruntio, seu vitiosâ nuce non* [a] *emerim.*
Livius. *Multo* [b] *sanguine ac vulneribus ea victoria* [a] *stetit.*

Vili, paulo, minimo, magno, nimio, plurimo, dimidio, duplo, adjiciuntur sæpè sine substantivis: ut
Terent. [a] *Redime te captum quàm queas* [b] *minimo.* [b] *Vili* [a] *venit triticum.*
Seneca [a] *Constat* [b] *parvo fames,* [b] *magno fastidium.*

Excipiuntur hi Genitivi sine substantivis positi: Tanti, quanti, pluris, minoris, tantivis, tantidem, quantilibet, quanticunq; : ut Cicer. [b] *Tanti* [a] *emis alijs,* [b] *quanti libet* [a] *fueris. Non* [a] *vendo* [b] *pluris quàm alij, fortasse etiam* [a] *minoris.*

Ovidius. *Vix Priamus* [b] *tanti, totaq; Troja fuit.*
Sin addantur substantiva, in ablativo efferuntur: ut
Aul. Gel. [b] *Tanta mercede docuit,* [b] *quantâ hactenus nemo.*
[b] *Minori pretio* [a] *vendidi, quàm emi.*

Valeo, etiam interdum cum accusativo junctum reperitur;

reperitur, ut Varro. *Denarij dicti, quòd* b *denos æris* a *valebant: quinarij, quòd* b *quinos.*

Verba abundandi, implendi, onerandi, & his diversa, ablativo gaudent: ut

Terentius. b *Amore* a *abundas Antipho.*

Malo virum b *pecuniâ, quàm pecuniam* b *viro* a *indigentẽ.*

Salustius. *Sylla omnes suos* b *divitijs explevit.*

Terentius. *Hos te* b *crimine* a *expedi.*

Cic. *Homines nequissimi, quibus te* a *oneraut* b *mendacijs?*

Virgilius. *Ego hoc te* b *fascè* a *levabo.*

Salust. *Aliquem familiarem suo* b *sermone* a *participavit.*

Ex quibus quædam nonnunquam etiam in genitivum feruntur: ut Virgilius.

Quàm dives nives pecoris, quàm b *lactis* a *abundans?*

Terent. *Quasi tu hujus* a *indigeas* b *patris.*

Quid est, quod in hac causâ b *defensionis* a *egeat?*

Virg. a *Implentur veteris* b *Bacchi, pinguisq; ferinæ.*

Idem. *Postquam dextra fuit* b *cædis* a *saturata.*

Terent. *Omnes mihi labores leves fuêre, præterquàm* b *tui* a *carendum quod erat.*

Paternum servum sui a *participavit* b *consilij.*

Fungor, fruor, utor, & similia, ablativo junguntur: ut

Cice. *Qui adipisci veram gloriam volunt, justitiæ* a *fungantur* b *officijs. Optimum est alienâ* a *frui* b *insania. In re mala,* b *animo si bono* a *utare, juvat.*

Virg. *Aspice venturo* a *lætentur ut omnia* b *sæclo.*

Cæsar. *Qui suâ* b *victoriâ tam insolenter* a *gloriarentur.*

Hora. *Dirnit, ædificat, mutat quadrata rotundis.* a *Vescor carnibus.* Virg. *Haud equidem tali me* a *dignor* b *honore.*

Terentius. *Ut* b *malis* a *gaudeat alienis.*

Plaut. *Exemplorum* b *multitudine* a *supersedendum est.*

Macrobius. *Regni eum* b *societate* a *numeravit.*

Plautus. a *Communicabo te semper* b *mensâ meâ.*

† Prosequor te b *amore,* b *laude,* b *honore,* &c. i. amo, laudo,

laudo, honoro. Affici etc [b] gaiudo, [b] supplicio, [b] dolore, &c. id est, exhilaro, punio, contristo.

Mereor, cum aduerbijs, bene, malè, meliùs, pejùs, optimè, pessimè, ablativo ad adhæret cum præpositione de: vt [b] *De me nunquam benè meritus es.*

Afficio. Verba accipiendi.

Erasmus [b] *de lingua Latina optimè meritus est.*

Catilina pessimè [b] *de Republica meruit.*

Quædam accipiendi, distandi, & auferendi Verba ablativum cum præpositione optant: vt *Istuc* [b] *ex multis jampridem audiveram.* Luc. *A trepido vix abstinet ira magistro. Nasci à principibus fortuitum est. Procul abest* [b] *ab urbe imperator.*

Aliquando, dat.

Vertitur hic ablativus aliquando in datiuum: ut Horat. *Vivere sic ectè nescis, discede peritis.*

Ovid. *Est virtus placitis abstinuisse bonis.*

Vir. *Heu fuge nate Dea, teque his, ait, eripe* [b] *flammis.*

Verba comparandi.

Verbis quæ vim comparationis obtinent, adijcitur ablativus significans mensuram excessus: ut *Deforme existimabat, quos dignitate præstaret, ab ijs* [b] *virtutibus superari.*

Ablat. absolutus.

Quibuslibet verbis additur ablativus absolutè sumptus: ut [b] *Imperante Augusto natus est Christus:* [b] *Imperante Tyberio, crucifixus.* Iuvenalis. *Credo pudicitiam. Saturno rege, moratam in terris.*

Nil desperandum, Christo [b] *duce, &* [b] *auspice Christo Iam Mariæ* [b] *audito Christum venisse, cucurrit.*

Synecdoche.

Verbis quibusdam additur auferendi casus per Synecdochen, & poëticè accusativus. ut *Aegrotat* [b] *animo magis, quam corpore.* [b] *Candet* [b] *dentes. Rubet* [b] *capillos.*

Diversi casus.

Quædam tamen efferuntur in gignendi casu: ut *Absurde facis, qui angas te* [b] *animi.*

Exanimatus, pendet [b] *animi.* [a] *Desipiebam* [b] *mentis.* Plautus. *Discrucior* [b] *animi, quia ab domo abeundum est mihi.*

Eidem verbo diversi casus diversæ rationis apponi possunt;

i Dedit

Dedit 3 mihi 2 vestem 4 pignori, 6 te præsente 5 propria manu.
Passivis additur ablativus agentis, sed antecedente præpositione, & interdum dativus: ut
Horatius *Laudatur* [b] *ab his, culpatur* [b] *ab illis.*
Cicero *Honesta bonis* [b] *viris, non occulta petuntur:*
Quorum principia sequentiùs dativi gaudent: ut
Virg. *Nulla tuarum audita* [b] *mihi, nec visa sororum.*
Hora. *Oblitusq; meorum, obliviscendus & illis.*

Cæteri casus manent in passiuis qui fuerunt activorum, ut *Accusaris à me* [b] *furti. Habeberis* [b] *ludibrio: Dedoceberis à me istos* [b] *mores. Privaberis* [b] *magistratu.*

Vapulo, venæo, liceo, exulo, fio, neutro-passiva, passivam constructionem habent: ut *A præceptore* [a] *vapulabis. Malo à cive spoliari, quam* [b] *ab hoste venire. Quid fiet* [b] *ab illo? Virtus parvo pretio licet* [b] *omnibus. Cur* [b] *à conviuijs exulat philosophia?*

Quibusdam tùm verbis, tùm adiectivis, familiariter subjiciuntur verba infinita? vt
Virg. *Iuuatque* [b] *morari, & conferre gradum.*
Ovid. [b] *dicere quæ* [b] *puduit,* [b] *scribere iussit amor.*
Martial. *Vis* [b] *fieri dives Pontice? nil cupias.*
Virgil. *Et erat tum dignus* [b] *amari.*
Horat. *Audax omnia* [b] *perpeti. Gens humana ruit per vetitum nefas.*

Ponuntur interdum figuratè, & absolutè verba infinita, ut *Hæccine* [b] *fieri flagitia,* subauditur, decet, oportet, par est, æquum est aut aliquid simile.
Virg. *Criminibus* [a] *terrere nouis,* [a] *inc* [b] *spargere voces.*
In vulgum ambiguas, & quærere conscius arma. id est. *Terrebat, spargebat, quærebat.*

DE GERVNDIIS.

Gerundi sive Gerundivæ voces, & supina, regunt casus suorum verborum, ut
Cicero. *Efferor studio* [a] *videndi* [b] *parentes.*

Ovidius, a *Vtendum est* b *ætate, cito pede præterit ætas.*
Virgil. a *Scitatum* b *oracula Phœbi Mittimus.*

Gerundia in Di pendent à quibusdam, tum substantivis tum adjectivis: ut Virgilius.

Et quæ tanta fuit Romam tibi a *causa* b *videndi?*
Idem *Cecropias innatus apes* a *amor urget* b *habendi.*
Idem. *Aeneas celsâ in puppi jam* a *certus* b *eundi?*

Poëticè infinitivus modus loco Gerundij ponitur: ut Virgil. a *studium quibus arva* b *tueri.* a *Peritus* b *medicari.*

Interdum non invenustè adjicitur Gerundij voci ablativus etiam genitivus pluralis: ut *Quum* b *florum* a *videndi gratiâ me in forum contulissem.* Terent. *Date* a *crescendi copiam* b *novarum. Concessa est* a *dissipendi* b *pecuniæ, atque opsoniorum licentia.*

Gerundia in Do pendent ab his præpositionibus A, ab, abs, de, e, ex, cum, in, pro: ut
Cicero. *Ignavus* a *ab* b *discendo citò deterrentur.*
Amor & amicitia, utrunque a *ab* b *amando dictum est.*
Cicero. a *Ex* b *defendendo, quàm* a *ex accusando, uberior gloria comparatur.*
Consultatur a *de* b *transeundo in Galliam.*
Quint. *Recte scribendi ratio,* a *cũ* b *loquendo conjuncta est.*
Plaut. a *Pro* b *vapulando ab hoste mercedem petam.*

Ponuntur & absque præpositione: ut
Virgilius. *altur vitium, crescitq; tegendo.*
b *Scribendo discis scribere.*

Gerundia in Dum, pendent ab his præpositionibus, Inter, ante, ad, ob, propter: ut
a *Inter* b *cœnandum hilares esse.*
Virgilius. a *Ante* b *domandum. Ingentes tollent animos.*
Cicero. *Locus* a *ad* b *agendum amplissimus.*
Idem. a *Ob* b *absolvendum munus ne acceperis.*
Veni a *propter te* b *redimendum.*

Cùm significatur necessitas, ponuntur citra præpositionem.

sitionem, addito verbo Est. ut,
Iuven. [b] *Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.*
Vigilandum est ei, qui cupit vincere.

Verruntur gerundij voces in nomina adjectiva: ut Virg. *Tantus amor florum, & [b] generandi gloria [a] mellis.* *Ad [b] accusandos [a] homines duci præmio, proximum latrocinio est.* *Cur adeò delectaris [a] criminibus [b] inferendis.*

DE SVPINIS.

PRius Supinum activè significat, & sequitur Verbum aut Participium, significans motum ad locum: ut Ovidius.
[b] *Spectatum [a] veniunt, veniunt spectentur ut ipsæ.*
Milites sunt [a] missi [b] speculatum arcem.

Illa verò, do vænum, do filiam nuptum, latentem habent motum: at hoc supinum in neutropassivis, & cum infinito iri, passivè significat: ut Plautus.
Cœlum ego, non [b] vagulatum, dudum conductus sum.
Terent. *Postquàm audierat non [b] datum sri uxorem filiæ.*
Poëticè dicunt: [a] *Eo [b] visere.* [a] *Vado [b] videre.* Nota.

Ponitur & absolutè cum verbo est: ut, Posteri supi passi. et sequi nom: adje:
Terentius. [b] *Actum est, ilicet, periisti.*
Ovidius. [b] *Itum est in viscera terræ,* [b] *Cessatum est satis.*

Posterius supinum passivè significat, & sequitur nomina adjectiva: ut,
Sum extra noxam, sed non est [a] facile [b] purgatu.
Quod [b] factu [a] fœdum est, idem est & [b] dictu [a] turpe.
Qui pecuniâ nõ mouetur, hunc [b] dignitu spectatu arbitramur.
In istis verò, [a] *Surgit [b] cubitu,* [a] *Redit [b] venatu:* Cubitu & Venatu, nomina potiùs censenda videntur, quàm supina.

DE TEMPORE ET LOCO.

Tempus.

QVæ significant partem temporis, in ablativo frequentiùs usurpantur, in accusativo rarò: ut *Nemo*

mo mortalium omnibus [b] *horis sapit.* [b] *Nocte latent mendæ.* [b] *id tempus creatus est consul.*

Quanquam hic eclipsis videtur esse præpositionis per vel sub.

Duratio temporis. Quæ autem durationem temporis, & continuationem denotant, in accusativo, interdum & in ablativo efferuntur: ut Virgilius:

Hic jam tercentum totos regnabitur [b] *annos.*

Idem. [b] *Noctes atque dies patet atri janua Ditis.*

Idem. *Hic tamen hac mecum poteris requiescere* [b] *nocte.*

Suet. *Imperavit* [b] *triennio, & decem mensibus, octoq; diebus.*

Phrases peculiares de tempore. Dicimus etiam, *In paucis diebus. De* [b] *die. De* [b] *nocte. Promitto in* [b] *diem. Commodo in* [b] *mensem. Annos ad quinquaginta natus. Per tres* [b] *annos studuij.*

Puer [b] *id ætatis Non plus* [b] *triduum, aut* [b] *triduo.*

[b] *Tertio, vel* [a] *d* [b] *tertium calendas, vel calendarum.*

SPACIVM LOCI.

Spacium loci. Spacium loci in accusativo effertur, interdum & in ablativo: ut Virgilius.

Dic quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo)

[b] *Tres pateat cœli spacium non amplius* [b] *ulnas.*

Nota. *Iam* [b] *mille passus processeram.* [a] *abest bidui,* subintelligitur [b] spacium vel [b] spacio, [b] itinere vel [b] iter.

[a] *Abest ab urbe* [b] *quingentis millibus passuum.*

APPELATIVA LOCORVM.

Appellativa. Nomina appellativa, & nomina maiorum locorum adduntur ferècum præpositione, verbis significantibus motum aut actionem in loco, ad locum, à loco, aut per locum ut *In foro versatur. Meruit sub rege* [b] *in Gallia.*

Virg. [b] *Ad templum non æquæ Palladis* [a] *ibant Iliades.*

Salust. *Legantur* [b] *in Hispaniam majoris natu nobiles.*

[b] *E Sicilia discedens, Rhodum veni. Per mare ibis ad Indos*

Propria nomina. Omne verbum admittit genitivum, proprij nomi-

nis

nis loci, in quo fit actio, modò primæ, vel secundæ declinationis, & singularis numeri sit.

Iuven. *Quid* b *Romæ faciam? mentiri nescio.*

Terentius. *Samia mihi mater fuit, ea habitabat* b *Rhodi.*

Hi genitivi, Humi, domi, militiæ, belli, propriorum sequuntur formam, ut Ter. b *Domi* b *belliq; simul* b *viximus.*

Cicero. *Parua sunt foris arma, nisi est consilium* b *domi.*

Domi, non alios secum patitur genitivos, quam Meæ, tuæ, suæ, nostræ, vestræ, alienæ; ut *Vescor domi* b *meæ, non* b *alienæ.*

Verùm si proprium loci nomen, pluralis duntaxat numeri, aut tertiæ declinationis fuerit, in dativo, aut ablativo ponitur: ut *Colchus, an Assyrius,* b *Thebis* a *nutritus an* b *Argis?* Suet. *Lentulli Getulicus* b *Tyburi* a *genitum scribit.* Livius. a *Neglectum* b *Anxuri præsidium.*

Cicero. *Cum unâ solâ legione* a *fuit* b *Carthagini.*

Horat. *Romæ, Tyburi amo, ventosus,* b *Tybure Romam.*

Cicero. *Quum tu* b *Narbone mensæ hospitii convomeres.*

Idem. *Commendo tibi domum ejus, quæ est* b *Sycione.*

Sic vtimur ruri vel rure, in ablativo: ut b *Ruri ferè se tenet.* a Persius. *Rure paterno*

Est tibi far modicum.

AD LOCVM.

Verbis significantibus motum ad locum, apponitur proprium loci in accusativo: ut *Concessi* b *Cantabriam, ad capiendum ingenij cultum.* A Locum

Eo b *Londinum ad merces emendas.*

Ad hunc modum utimur rus & domus: ut *Ego* b *rus ibo.*

Virgil. *Ite* b *domum saturæ, venit Hesperus, ite capellæ.*

A LOCO PER LOCVM.

Verbis significantibus motum à loco, aut per locum adijcitur proprium loci in ablativo, vt, *Nisi ante* b *Romæ* a *profectus essis, nunc eâ relinqueres,* b *Eboraco (sic* b *per Eboracum* Ad Locum.

boracum)[a] *sum profecturus iter.*

Ad eundum modum vsurpantur Domus & Rus: ut *Nuper*[a] *exyt*[b] *domo.* Ter. *Timeo ne pater*[b] *rure*[a] *redierit.*

IMPERSONALIVM CONstructio. GENITIVVS.

HÆc tria impersonalia, interest, refert, & est, quibuslibet genitivis annectuntur, præter hos ablativos fœmininos, meâ, tuâ, suâ, nostrâ, vestrâ, & suiâ: ut

[a] *Interest*[b] *magistratus tuerì bonos, animaaduertere in malos. Refert multũ Christianæ*[b] *reipublicæ, episcopos doctos & pios esse.*[b] *Prudentis*[a] *est multa dissimulare,*[b] *Tuâ*[a] *refert te ipsum nosse.* Cic. *Ea cædes crimini potissimùm datur ei,*[b] *cuiâ*[a] *intefuit, non ei, cuiá nihil interfuit.*

Adijciuntur & illi genitivi: tanti, quanti, magni, parvi, quanticunque, tantidem: ut[b] *Magni*[a] *refert quibuscum vixeris.*[b] *Tanti*[a] *refert honesta agere. Vestra*[b] *parui*[a] *interest.* Et, *interest ad laudem meam.*

DATIVVS.

In dativum feruntur hæc impersonalia: Accidit, certum est, contingit, constat, confert, competit, conducit, conuenit, placet, displicet, dolet, expedit, euenit, liquet, libet, licet, nocet, obest, prodest, præstat, patet, stat, restat, benefit, malefit, satisfit, superest, sufficit, vacat, pro otium est: ut[a] *conuenit*[b] *mihi tecum.* Salust. *Emori per virtutem*[b] *mihi*[a] *præstat, quàm per dedecus viuere.*

Ovid. *Non*[a] *vacat exiguis rebus adesse*[b] *Iovi.*

Terent. [a] *Dolet dictum imprudenti*[b] *adolescenti & libero. Anonuercâ*[a] *male fit*[b] *priuignis. A Deo*[b] *nobis*[a] *benefit.* Virg. [a] *Stat*[b] *mihi casus renouare omnes.* id est, *statutum est.*

ACCVSATIVVS.

Hæc impersonalia accusandi casum exigunt. [a] Iuvat, decet,

decet, cum compositis, delectat, oportet; ut,
[b]Me [a]juvat ire per altum. [b]Uxorem ædes curare [a]decet.
[a]Dedecet [b] viros muliebriter rixari.
Cato. [b] Patremfamilias vendacem, non emacem esse oportet.

His verò, Attinet, pertinet, spectat, proprie additur præpositio Ad: ut *Me nevis dicere, quod [b]ad te [a]attinet?*
[a] Spectat [b] *ad omnes benè vivere.*
Quintilianus. [a] *Pertinet* [b] *in utramque partem.*

His Impersonalibus subjicitur accusativus cum genitivo. Pœnitet, tædet, miseret, misereſcit, pudet, piget: ut Cicero. *Si ad centesimum vixisset annũ,* [bb] *senectutis* [b] *cum suæ non* [a] *pœniteret.* [bb] *Tui nec* [a] *misereat nec* [aa] *pudeat.* [bb] *Fratris* [b] *me quidem* [a] *piget,* [aa] *pudeat*;
Nonnulla impersonalia remigrant aliquando in personalia: ut Virgilius.
Non omnes [a] *arbusta* [b] *juvant, humilesq; myricæ.*
Ovid. *Namque* [b] *decent animos mollia* [a] *regna meos.*
Seneca. *Agricolam* [a] *arbor ad frugem prodncta* [b] *delectat.*
[a] *Nemo miserorum* [b] *commiseresceat.*
Te non [b] *pudet* [a] *istud? Non te* [a] *hæc* [b] *pudent?*
Quin. *Ubi primum* [a] *cœperat non* [b] *convenire, quæstio oriebatur.* Idem. [b] *Tædere* [a] *solet avaros impendij.* [a] *Desinat illum studij* [b] *tædere. Sacerdotem insectari* [b] *pudere* [b] *debet.*
Quin. [b] *Pervenire ad summum, nisi ex principijs, non potest.*

Verbum impersonale passivæ vocis, similem cum personalibus passivæ casum obtinet:
Cæsar. [b] *Ab hostibus constanter* [a] *pugnatur.*

Qui quidem casus interdum non exprimitur; ut Virgilius. *Strato* [a] *discumbitur ostro.*
Verbum impersonale passivæ vocis, pro singulis personis utriusque numeri indifferenter accipi potest; ut *Statur*, id est, *sto, stas, stat, stamus, statis, stant.*

ridolfus

videlicet ex vi adjuncti obliqui: ut *Statur* [b] *à me*, id est, [ab] *sto*. *Statur* [b] *ab illis*, id est, [b] *stant*.

PARTICIPIORVM CONstructio.

Participiorũ constructio

PArticipia regunt casus Verborum à quibus derivantur: ut Virgil. *Duplices* [a] *tendens ad sydera palmas, Talia voce refert.*

Idem. *Vera* [b] *lacte domum referent distenta capella.*

Part. passi, usitatior dat.

[a] *Diligendus* [b] *ab omnibus.*

Quamvis in his usitatior est dativus: ut Terentius. *Restat Chremes, qui* [b] *mihi* [a] *exorandus est.*

GENITIVVS.

Genitivus

Participiorum voces, cùm fiunt nomina, genitivum postulant: ut Salust. [b] *Alieni appetens.* [b] *Sui profusus.* [a] *Cupientissimus* [b] *tui.* [a] *Inexpertus belli.* [a] *Indoctus* [b] *Pilæ.*

ACCVSATIVVS.

Exosus, perosus, pertæsus, activè sign. accusa.

Exosus, perosus, pertæsus, activè significant, & in accusativum feruntur: ut *Immunda* [b] *segnitiem perosæ.*

Astronomus perosus ad unum [b] *mulieres.*

Suetonius. *pertæsus* [b] *ignaviam suam.*

assime dativum.

Exosus, & perosus, etiam cum dandi casu leguntur, videlicet passivè significantia; ut *Germani* [b] *Romanis* [a] *perosissunt.* [a] *Exosus* [b] *Deo & sanctis.*

ABLATIVVS.

Natus, prognatus, satus, cretus, creatus, ortus, editus, in ablativum feruntur: ut Terent. *Bona a bonis* [b] *prognata parentibus.* Virgil. [a] *sate* [b] *sanguine divûm.*

Idem. *Quo* [b] *sanguine cretus?* Ovidius. *Venus orta* [a] *mari ore præstat cunctis. Terra editus.*

ADVER-

ADVERBII CONSTRVCTIO.

Nominativus.

EN & a ecce, demonſtrandi adverbia, Nominativo frequentiùs junguntur, accuſativo rariùs: ut Virgil. a En b *Priamus, ſunt hîc etiam ſua præmia laudi.* Cicer. a *Ecce tibi* b *ſtatus noſter.* Vir. a *En quatuor* b *aras:* a *Ecce duo tibi Daphni, duoq; altaria Phœbo.* Adverbiorũ conſtructio.

a En & b Ecce exprobrantis, ſoli accuſativo nectuntur: ut a *En animam & mentẽ.* Iuvenalis. a *En* b *habitum.* Terentius, a *Ecce autem* b *alterum.*

GENITIVVS.

Quædam adverbia loci, temporis, & quantitatis, genitivum poſt ſe recipiunt.

Loci: ut a ubi, a ubi tã, a nuſquam, a eò, a longè, a quò, a ubivis, a hucciné: ut a *ubi* b *gentiũ?* a *Quò terrarum abiit.* *Nuſquam* b *loci inveniuntur.* a *Eò* b *impudentiæ ventum eſt.* Loci.

Temporis: ut a Nunc, a tunc, a tum, a interea, a pridiè, a poſtridiè: ut *Nihil* a *tunc* b *temporis amplius quàm fieri poterat.* a *Pridie* b *ejus diei pugnam inierunt.* a *Pridiè* b *calendarum, ſeu* b *calendas.* Temporis.

Quãtitatis: ut a Parùm, a ſatis, a abũdè, &c. ut a *Satiũ* b *elo-quentiæ, ſapientiæ parùm.* a *Undè* b *fabularũ audivimus.* Quãtitatis.

Inſtar, a quæ parationem, menſuram, aut ſimilitudinem ſignificat: ut Virgil. a *Inſtar* b *montis equum divinã Palladis arte Aedificant.* *Mittitur Philippus ſolus, in quo* a *inſtar omnium* b *auxilium erat.* Inſtar.

Ovidius *Sed ſceleris hoc* b *meritipœnas &* a *inſtar habet.*

Hîc apponitur interdum præpoſitio b ad: ut *Vallis* b *ad inſtar* b *caſtrorum clauditur.*

Populus Romæ parùm a *origine,* a *ad tantæ* b *magnitudinis in-* a *crementum venit.* Tor. *abhorrens enim* b *gentium non faciam.*

Hîc genitivus b *gentium,* teſtimonii cauſſâ additur.

D'A-

DATIVVS.

Quædam dativum admittunt nominum unde deducta sunt: ut *Venit* [a] *obviàm* [b] *illi.* Nam obvius illi dicitur. *Canit* [a] *similiter* [b] *huic.* Et, [b] *Sibi* [a] *inutiliter vivit. Propinquiùs* [b] *tibi sedet, quàm mihi.*

Sunt & hi dativi adverbiales, [a] Tempori, [b] lucí, [b] vesperi: ut [b] *Tempori* [a] *venit, quod omnium rerum est primũ.* [b] *Luci* [a] *occîdit hominem. Vidi ad vos* [a] *afferri* [b] *vesperi.*

ACCVSATIVVS.

Sunt quæ accusandi casum admittunt præpositionis, unde sunt profecta: ut,

Castra [a] *propiùs* [b] *urbem moventur.*

Salust. [a] *Proximè* [b] *Hispaniam sunt Mauri.*

Cedò, flagitantis exhiberi, accusativum regit: ut Terent. [a] *Cedò quemvis* [b] *arbitrum.*

ABLATIVVS.

Adverbia diversitatis, aliter, secùs, & illa duo, ante, post, cum ablativo non rarò inveniuntur:

[b] *Multò* [a] *aliter.* [b] *Paulo* [a] *secus.* [b] *Multò* [a] *ante.* [b] *Longè* [a] *secus.*

Virgilius. *Longo* [a] *post* [b] *tempore venit.* [b] *Paulò* [a] *post.*

Nisi & ipsa adverbia potiùs censenda sint.

Adverbia comparativi & superlativi gradus, admittunt casus comparativis & superlativis assuetos subsservire, sicut antè præceptum est tit.

Accessit [a] *propiùs* [b] *illo.* [a] *Optimè* [b] *omnium dixit.*

Cicero. *Legimus* [a] *propiùs* [b] *ad deos, &* [a] *propiùs* [b] *à terris.*

Livius. [b] *Paulò* [a] *plùs trecenta vehicula sunt amissa.*

Idem. [b] *Hominum eo die cæsa* [a] *plùs duo millia.*

Plùs nominativo, genitivo, accusativo, & ablativo junctum reperitur: ut Livius. [a] *Plùs quàm quinquaginta* [b] *hominum cæciderunt.*

Abierat acies paulò [a] *plùs quingintos* [b] *passus.*

Terent. *Dies triginta, aut* [a] *plùs* [b] *eo, in nave fui.*

Quibus

Quibus verborum modis, quæ congruant adverbia.

Vbi, postquam & cùm, temporis adverbio, interdum Indicativis, interdum verò subiunctivis verbis appenuntur: ut Virgilius, *Hæc*[a] *ubi dicta*[b] *dedit.*

Terentius. [a] *Vbi nos*[b] *laverimus, si voles, lavato.*

Vir. [a] *Cùm*[b] *faciam vitula pro frugibus, ipse venito.*

Id. [a] *Cum*[b] *canerem reges & prælia Cynthius aurem vellit.*

Hîc prius adverbium, posterius coniunctio esse videtur.

Donec pro Quamdiu, indicativo gaudet: ut Ovidius, [a] *Donec*[b] *eram sospes.* Nota. Donec.

Donec eris felix, multos[b] *numerabis amicos,*

Pro quousque nunc indicativum, nunc subiunctivum exigit: ut Virgilius:

Cogere[a] *donec oves stabulis, numerumq; referre*[b] *iussit.*

Colum. [a] *Donec ea aqua, quam adieceris, decocta*[b] *sit.*

Dum, de re præsenti, non perfecta, aut pro quamdiù, fatendi modum poscit: ut Dum.

Terentius, [a] *Dum*[b] *apparatur virgo in conclavi.*

Idem, *Ego te meum dici tantisper volo,* [a] *dum quod te dignum est,*[b] *facis.*

Dum pro dummodo, alias potentiali, alias subiunctivo nectitur: ut [a] *Dum*[b] *prosim tibi.*

[a] *Dum ne ab hoc me falli*[b] *comperiam.*

Dum pro donec, subiunctiuo tantum: ut Virgilius, *Tertia*[a] *dum Latio regnet*[b] *viderit æstas.*

Quoad, pro Quamdiù, vel indicativis, vel subiunctivis; pro donec subiunctivis solis adhibetur: ut

[a] *Quoad*[b] *expectes contubernalem.* Cic. [a] *Quoad*[b] *possem & liceret, ab ejus latere nunquam discederem.*

Omnia integra servabo, [a] *quoad exercitus huc*[b] *mittatur.*

Simulac, simulatq; indicativo & subiunctivo adhærent, ut, [a] *Simulac belli patiens*[a] *erat.* Simulac.

Virgil.—[a]*Simulatque* [b] *adolevit ætas.*

Quemadmodum, &c. Quemadmodum, vt, vtcunque, sicut, vtrunque modum admittunt: ut Eras. [a]*Vt* [b]*salutabis, ita & resalutaberis.* Horat. [a]*Vt sementem* [b]*feceris, ita & metes.*

Vt pro postquam, indicatiuo iungitur: ut [a]*Vt* [b]*ventum est in urbem.*

Quasi, &c. Quasi, ceu, tanquam, perinde-acsi, haud-secus-acsi, quum proprium habent verbum, subiunctivo apponuntur: ut [a]*Tanquam* [b]*feceris ipse aliquid.*

Terent. [a] *Quasi non* [b] *norimus nos inter nos.*

Aliàs copulant consimiles casus: ut, *Novi hominem* [a]*tanquam* [b]*te. Arridet mihi,* [a]*quasi* [b]*amico.*

Nè. Nè prohibendi, vel imperativis, vel Subiunctivis præponitur: ut Virgil. [a]*Nè* [b]*sævi magna sacerdos.*

Terent. *Hic nebulo magnus est,* [a]*nè* [b] *metuas.*

Nè pro non, cæteris modis inservit.

Adverbia, Præpositiones formam induunt. Adverbia, accedente casu, transeunt in Præpositiones: ut Iuven. *Cantabit vacuus* [a]*coram* [b] *latrone viator.*

DE CONIVNCTIONVM *Constructione.*

Coniunctiones copulant similes casus. Conjunctiones copulativæ & disjunctivæ, cum his quatuor, quàm, nisi, præterquam, an, similes omnino casus nectunt: vt, *Socrates docuit* [b] *Xenophontem &* [b] *Platonem. Vtinam* [b]*calidus esses, aut* [b] *frigidus.* [b]*albus an* [b]*ater homo sit, nescio. Est* [b]*minor natu quam* [b]*tu.* [b]*Nemini placet nisi (vel præterquam)* [b] *sibi.*

Excepti. Exceptio si casualis dictionis ratio aliqua privata repugnet, vel aliud poscat: vt [a]*Emi librum* [b]*centussi &* [b]*pluris.* [a]*Vixi* [b]*Romæ & Venetijs.* Hor. *in Metii descendat iudicis* [a]*aures, et* [b]*patris &* [b]*nostras.*

Coniunctiones copulativæ & disiunctivæ aliquoties similes modos & tempora conglutinant: vt

Recto

Recta [b] *stat corpore,* [b] *despicitq, terras.*

Aliquoties autem similes modos, sed diuersa tempora: ut Terentius. *Nisi me* [b] *lactasses amantem, & vana spe* [b] *produceres.*

Tibi gratias [b] *egi, & te aliquando collaudare* [b] *possum.*

Etsi, tametsi, etiamsi, quanquam, in principio orationis indicatiuos modos, in medio subiunctiuos sæpius postulant. Etsi, tametsi, &c.

Quamuis & licet, subiunctivos frequentiùs: vt [a] *Etsi nihil noui* [b] *afferebatur.* [a] *Quanquam animus meminisse* [b] *horret.*

Virg. [a] *Quamuis Elysios* [b] *miretur Græcia campos.*

Ouid. *Ipse* [a] *licet* [b] *venias Musis comitatus Homere,*
Nil tamen attuleris, ibis Homere foras:

Ni, nisi, siquidem, quod, quia, quam, postquam, posteaquam, vbi pro postquam, nunquam, priusquam, & indicatiuis & subiunctivis adhærent: vt [a] *Quod* [b] *redieris incolumis, gaudeo. Castigo te, non* [a] *quod odio* [b] *habeam, sed* [a] *quod* [b] *amem. Aliud honestum judicas,* [a] *quam Philosophi statuunt.* Plinius. *Graui is accusas,* [a] *quam* [b] *patitur tua consuetudo.* Ni nisi, &c.

Si, vtrique modo iungitur, atsi pro quamvis, subiunctivo tantum. vt Si.

Terent *Redeam? non* [a] *si me* [b] *obsecret.*

Siquis, tantum indicativo: vt [a] *Si-quis* [b] *adest.*

Quando, quandoquidem, quoniam, indicatiui iunguntur: vt Virg. *Dicite* ([a] *quandoquidem in molli* [b] *consedimus herba*) [a] *Quoniam mihi non* [b] *credis, ipse facito periculum.* Quando, &c.

Quippe, cùm proprium habet verbum, gaudet Indicativo, vt *Danda est huic venia,* [a] *quippe* [b] *ægrotat.* Quippe.

Si addideris Qui, vtrunque admittit modum, vt *Non est huic dando venia,* [a] *quippe qui iam bis* [b] *peierauit, siue* [a] *peierauerit.*

Qui, cum habet vim causalem, subiunctivum postulat: vt *Stultus es,* [a] *qui huic* [b] *credas* Qui.

Cum. Cum pro quamvis, pro quandoquidem vel quoniam, subiunctivis semper adhæret: ut

Cicero, [a] *Nos cùm præcipi nihil posse* [b] *dicamus, tamen alijs de rebus disserere solemus.*

Virgil, [a] *Cùm* [a] *sis officijs Gradive virilibus aptus.*

Cum & tum. Cum & tum, item tum geminatum similes modos copulãt. Est autem in Cùm, quiddam minus, atque ideo in priore clausulæ parte statuitur: in Tum quiddam maius, ac proinde in posteriore clausulæ parte collocatur: ut

[b] *Amplectitur* [a] *tum eruditos omnes* [a] *tum in primis Marcellum. Odit* [a] *tum literas,* [a] *tum virtutem.*

Ne, an, num. Ne, an, num, interrogandi particulæ, indicativum amant: ut Virgilius,

[b] *Superat* [a] *ne & vescitur aurâ Æthereâ?*

At cùm accipiuntur dubitativè aut indefinitè, subiunctivum postulant: ut *Vise* [a] *num* [b] *redierit.*

Nihil refert [b] *feceris* [a] *ne,* [a] *an* [b] *persuaseris.*

Vt, causalis seu perfectiva coniunctio, & ut pro ne non, post verba timoris, nunc potentiali, nunc subiunctivo iungitur: ut Terentius.

Filium perduxere illuc secum, [a] *ut unâ* [b] *esset meum.*

Idem, *Te oro Dave,* [a] *ut* [b] *redeat iam in viam.*

Idem, *Metuo* [a] *ut* [b] *substet hospes,* id est, *ne non substet.*

Vt, concedentis, seu positum pro quanquam, & ut pro utpote, subiunctivo seruit: ut,

[a] *Vt omnia* [b] *contingant quæ volo, leuari non possum,*

Non est tibi ficendum, ut qui toties [b] *fefelleris.* [a] *Vt qui solus relictus* [b] *fueris.*

Vt pro postquam, pro quemadmodum, vel sicut, & interrogativum, indicatiuis nectitur: ut

Cicero, [a] *Vt ab urbe* [b] *discessi, nullum intermisi diem, quin scriberem.*

Terent, *Tu tamen has nuptias perge facere,* [a] *ut* [b] *facis.*

Idem, *Credo* [a] *ut* [b] *est dementia,*

Virgil.

Virgil. [a] *Vt* [b] *valet?* [a] *Vt* [b] *meminit nostri?*
Quanquam de hoc in duerbij quoq; constructione paulò suprà est dictum.

PRAEPOSITIONVM constructio.

Præpositionum constructio.

PRæpositio subaudita interdum facit ut addatur ablativus: ut *Habeo te* [b] *loco parentis*, id est, *in loco*.
Apparuit illi humanæ [a] [b] *specie*, i. *sub humanæ specie*.
Discessit [a] [b] *magistratu*, id est, [a] *à* [b] *magistratu*.

Præpositio in compositione, eundem nonnunquam casum regit, quem & extra compositionem regebat: ut Virgilius.
Nec posse [b] *Italiâ Teucrorum* [a] *auertere regem.*
Præterea [b] *te insalutatum.*
Idem. [a] *emoti procumbunt* [b] *cardine postes.*
Idem. [a] *Detrudunt naues* [b] *scopulo.*

Verba composita cum à, ab, ad, con, de, e, ex, in, nonnunquam repetunt easdem præpositiones cum suo casu extra compositionem, idq; eleganter: ut
[a] *Abstinuerunt* [b] *à viris.* Ter. *Amicos* [a] *aduocabo* [b] *ad hanc rem.* [b] *Cum legibus* [a] *conferemus.* Cic. [a] *De tua fama nunquam cogitaui.* *Cum* [b] *ex insidijs* [a] *exieris.*
Terentius. *Postquam* [a] *excessit* [b] *ex ephebis,*
[a] *In Rempublicam cogitationes curasq;* [a] *incumbe.*

Verba composita cum a, ab, &c.

In, pro, erga, contra & sub accusativum habet: ut Virg. *Accipit* [a] *in* [b] *Teucros animum mentemq; benignam.*
Idem. *Quid meus Aeneas* [a] *in* [b] *te committere tantum?*
Quid Troës potuere?
Idem. *Quò te Mæri pedes? an quò via ducit in urbem?*
Item cum accusativo jungitur, quoties divisio, mutatio, aut incrementum rei cum tempore significatur: ut Virgilius.
Est locus [b] *parteis ubi se via findit* [a] *in ambas.*

In pro erga &c.

Quid. *Ver, aest* [a] *in annos sospite Troja tuo.*
——amor mihi crescit [a] *in* [b] *horas.*

In cum ablativo. In cum significatur actus in loco, ablatiuum postulat: vt Quid. *Scilicet ut fulvum spectetur* [a] *in* [b] *igniculus aurum.*

Sub cum accusatiuo. Sub pro ad, per & ante, accusatiuo iunguntur: ut [a] *Sub* [b] *umbram properemus.* Liuius. *Legati ferè* [a] *sub id* [b] *tempus ad res repetendas missi,* id est, [a] *per id* [b] *tempus.* Virg.—[a] *sub* [b] *noctem cura recursat;* id est, *paulo* [a] *ante* [b] *noctem,* vel *instante nocte.* Alius ablatium admittit: ut *Quicquid sub* [b] *terra est, in apricum proferet ætas.* Virgil.—[a] *sub* [b] *nocte silenti,* id est, [a] *in* [b] *nocte silenti.*

Sub cum ablatiuo.

Super pro vltra, accusatiuo iungitur: ut Vir. [a] *Super* [b] *Garamantas & Indos proferet imperium.*

Super cum accusat. Super prode & in, ablatiuo: ut Tacitus. *Multus* [a] *super* [b] *re, vanus que rumor.* Virgil. [b] *Fronde* [a] *super viridi.*

Subter. Subter, vno significatu vt iq; casui apud authores iungitur: vt Liuius. *pugnatum est super* [a] *subter que* [b] *terras.* Virg.—*omnes Ferre libet* [a] *subter* [b] *densa testudine casus.*

Tenus. Tenus, gaudet ablatiuo & singulari & plurali: ut [b] *Pube* [a] *tenus.* [b] *Pectoribus* [a] *tenus.* At Genitiuo tantùm plurali. vt [b] *Crurum* [a] *tenus.*

Præpositiones migrant in Aduerbia. Præpositiones, cùm casum amittunt, migrant in aduerbia: ut Virg.—*longo* [a] *post tempore* [a] *venit.*
Idem. [a] *pone subit coniux, ferimur per opaca locorum.*
Idem.—[a] *coram quem quæritis adsum, Troius Æneas.*

INTERIECTIONVM *Constructio.*

INterjectiones non rarò absolutè, & sine casu ponuntur, vt Virgilius.
Spem gregis (a-b!) silice in nuda connixa reliquit.
Terent. *Quæ (a-h!) aliena insimulamus?*
O exclamantis. Nominatiuo, Accusatiuo, & Vocati-

vo iungitur: ut [a]*O festus* [b]*dies hominis!*
Vir, [a]*O fortunatos nimium, bona si sua norint,* [b]*Agricolas!*
Idem, [a]*O formose* [b]*puer, nimium ne crede colori.*

Heu & [a]prô, nunc nominativo, nunc accusativo adhærent: ut [a]*Heu* [b]*pietas!* Virgil. [a]*Heu prisca* [b]*fides!*
Idem, [a]*Heu stirpem invisam!*
Terentius, [a]*Prô* [b]*Iupiter! tu homo adiges me ad insaniam.*

Idem, [a]*Prô deum atq; hominum* [b]*fidem! a Prô* [b]*sancte Iupiter!* apud Plaut. Hei & væ, dativo apponuntur: ut Ouid. [a]*Hei* [b]*mihi quod nullis amor est medicabilis herbis.* Terent. [a]*Væ misero* [b]*mihi, quanta de spe decidi!*

DE FIGVRIS.

Figura quid sit.

FIgura est nota arte aliqua dicendi forma. Cuius duo tantùm genera. Dictionis scilicet & Constructionis hoc loco trademus.

FIGVRÆ DICTIONIS.

Figuræ dictionis sunt sex, { Prothesis, Aphæresis, Epenthesis, } { Syncope, Paragoge, Apocope. }

Prothesis est appositio literæ vel syllabæ ad principium dictionis: ut *Gnatus*, pro *natus*, *Tetuli*, pro *tuli*.

Aphæresis est ablatio literæ vel syllabæ à principio dictionis: ut *Ruit*, pro *eruit*, *Temnere*, pro *contemnere*.

Epenthesis est interpositio literæ vel syllabæ in medio dictionis: ut *Relliquias*, *religio*, addita *l*. *Iudaperatorem*, pro *Imperatorem*.

Syncope est ablatio literæ vel syllabæ è medio dic-

ctionis: ut *Abijt*,[a] *petijt*,[a] *dixti*,[a] *repôstum*, &c.

Paragoge, est appositio literæ vel syllabæ ad finem dictionis: ut *Dicier* pro *dici*.

Apocope, est ablatio literæ vel syllabæ à fine dictionis: ut *Peculi* pro *peculij*, *Dixtin*, pro *dixtine*. *Ingeni* pro *ingenij*.

FIGVRAE CONSTRVCTIONIS.

Figuræ constructionis sunt octo. [a] Appositio, [a] Evocatio, [a] Syllepsis, [a] Prolepsis, [a] Zeugma, [a] Synthesis, [a] Antiptôsis, [a] Synecdoche.

APPOSITIO.

Appositio quid sit.

APpositio, est duorum substantivorum ejusdem casus, quorum altero declaratur alterum, continuata sive immediata conjunctio: ut [a] *Flumen* [b] *Rhenus*. Potest autem Appositio plurium substantivorum esse: ut *Marcus*,[b] *Tullius*[bb] *Cicero*.

Interdum apud authores in diuersis casibus ponuntur substantiva, perinde quasi ad diversa pertinerent: ut [a] *Vrbs* [b] *Patavij*, apud Virgilium. [a] *Vrbs* [b] *Antiochiæ*, apud Ciceronem.

In appositione, substantiva non semper ejusdem generis aut numeri inveniuntur. Nam quoties alterum substantivorum caret numero singulari, aut est nomen collectivum, diversorum numerorum esse possunt: ut [a] *Vrbs* [b] *Athenæ*.

Ovid. *In me* [b] *turba ruunt luxuriosa* [a] *proci*.

Virgil. *Ignavum* [a] *fucos* [b] *pecus à præcepibus arcent*.

Triplici nomine fit Appositio.

Restringendæ generalitatis gratiâ: ut: [a] *Vrbs* [b] *Roma*. [c] *Animal* [b] *equus*.

Tollendæ æquivocationis causa: ut [a] *Taurus* [b] *mons Asiæ*, [a] *Lupus* [b] *piscis*.

Et ad proprietatem attribuendam: ut [a] *Erasmum* [b] *viro exactissimo iudicio.*

[a] *Nereus* [b] *adolescens insigni formâ.*

[a] *Timotheus* [b] *homo incredibili fortunâ.*

EVOCATIO.

CVm prima vel secunda persona immediatè ad se evocat tertiam, ambæ fiunt primæ vel secundæ personæ: ut [a] *Ego* [b] *pauper laboro.* [a] *Tu* [b] *dives ludis.* Evocatio.

Est ergo evocatio, immediata tertiæ personæ ad primam vel secundam reductio.

Observandum verò est, verbum semper convenire cum personâ evocante: ut [a] *Ego pauper* [b] *laboro,* [a] *Tu dives* [b] *ludis.*

Nam in evocatione quatuor sunt notanda: Persona evocans, quæ semper est primæ vel secundæ: Evocata, quæ semper est tertia. Verbum, quod semper est primæ vel secundæ personæ, & absentia coniunctionis. In evocatione persona evocans & evocata, aliquando sunt diversorum numerorum, vtpote vel cum persona evocata caret numero singulari: ut [a] *Ego* [b] *tuæ delitiæ istuc veniam.* Aut cùm est nomen collectivum: ut *Magna* [a] *pars studiosorum amœnitates* [b] *quærimus.* hic subauditur *nos.* Aut denique cum est nomen distributivum, ut *In magnis* [b] *læsi rebus uterq;* [b] *sumus,* subintelligitur *nos.* Evocata varia.

Duplex autem est Evocatio: Explicita, ubi tam persona evocans quam evocata exprimitur: & Implicita, ubi persona evocans subintelligitur: ut [a] *Sum pius* [b] *Aeneas,* subintelligitur *Ego.*

[a] *Populus* [b] *superamur abunde,* subauditur *nos.*

SYLLEPSIS.

SYllepsis, seu conceptio est comprehensio indignioris sub digniore, à συν, con, & λαμβανω sumo, Sylleps.

Duplex autem est conceptio. Perfecta, cum [illegible]

quoties perſona concipitur cum perſona: & Generum quoties genus indignius cum genere digniore concipitur. Cujus declarandæ rei gratiâ, hæc quæ ſequuntur obſeruabis.

Copulatum per coniunctionem, Et, nec, neque, & cum pro Et acceptum, eſt pluralis numeri: ac proinde verbum, aut adiectiuum, aut relatiuum exigit plurale. Quod quidem verbum, aut adiectiuum, aut relatiuum, genere & perſona cum digniore ſuppoſito ac ſubſtantiuo quadrabit: ut *Quid*[a] *tu & ſoror*[b] *facitis?*
[a]*Ego & mater*[b] *miſeri*[b] *perimus.*
[a]*Tu & vxor,*[b] *qui*[b] *adſuiſtis, teſtes eſtote.*

Conceptio Perſonarum.

Dignior perſona.

Dignior enim eſt perſona prima quam ſecunda aut tertia, & dignior ſecunda quam tertia, ut [a]*Ego & pater*[b] *ſumus in tuto.* [a]*Tu atque frater*[b] *eſtis in periculo.*
Neque[a] *ego neque tu*[b] *ſapimus.*
Virgil. *Diuellimur inde Iphithus & Pelias*[a] *mecum.*
Idem. [a]*Roemus cum fratre Quirino Iura*[b] *dabant.*

Cum.

Cum tamen ſingulare verbum magis amat: ut *Tu quid ego &*[a] *populus mecum*[b] *deſidere', audi.*

Conceptio Generum.

Dignius genus.

Dignius etiam eſt maſculinum genus quam fœmininum aut neutrum, & dignius fœmininum quam neutrum: ut [a]*Rex & regina*[b] *beati.* [a]*Chalybs & aurum ſunt in fornace*[b] *probati.* Hinc *per vim*[a] *legis & plebiſcita*[b] *coactæ.*

Exceptio.

At cum ſubſtantiua res inanimatas ſignificant, adiectiuum aut relatiuum vſitatius in neutro genere ponitur, ut Virgilius, *-cum Daphnidis*[a] *arcum*
Fregiſti &[a] *calamos,*[b] *quæ tu peruerſe Menalca,*
Et cum vidiſti puero[bb] *donata, dolebas.* Saluſt. *Ira & egreſſudo*[b] *permiſta ſunt.* Idem *Hinc*[a] *bella ciuilia,*[a] *cædes, & diſcordiæ*

[a] *discordia ciuilis*, [b] *grata fuerunt.*
[a] *Virga tua, &* [a] *baculus tuus*, [b] *ipsa me consolata sunt.*

Porrò conceptio alias directa est, nempe cùm concipiens, id est dignius, & conceptum, id est indignius copulantur per Et, vel atque, vel que: aliàs indirecta, cum copulantur per Cum: ut [a] *Ego cum fratre sumus candidi*, vbi vtraque conceptio est indirecta. Conceptio duplex

Est etiam quædam Conceptio generum implicita, nempe quando nec genus concipiens, nec genus conceptum explicantur, sed de mare, atque fæmina perinde loquimur, ac de solo mare: ut si dicam, vterque est formosus: loquens de sponso & sponsa. Syllepsis implicita.

Sic Ouid. *Impliciti laqueis nudus vterque iacet*: loquens de Marte & Venere, reti implicitis à Vulcano.

PROLEPSIS.

Prolepsis seu præsumptio, est pronuntiatio quædam rerum summaria. Fit autem quum congregatio sive totum, cum verbo vel adiectiuo aptè cohæret. deinde partes totius ad idem verbum vel adiectivum reduuntur, cum quo tamen fere non concordant, ut [a] *Duæ aquilæ* [b] *volauerunt*: [ab] *hæc ab oriente*, [ab] *illa ab occidente*. Hic congregatio seu totum, *Duæ aquilæ*, cum verbo *volauerunt*, per omnia concordant: cum quo partes *hæc & illa*, ad idem verbum relatæ, in numero non concordant. Prolepsis Nota

Congregatio sive totum, est dictio pluralis numeri, ut [b] *Duæ aquilæ*, aut plurali æquivalens: vt *Corydon & Thyrsis*.

Nam copulatum æquiualet plurali: ut Virg.
[b] *Compulerantque greges* [a] *Corydon & Thyrsis in unum*,
[ab] *Thyrsis oves*, [ab] *Corydon distentas lacte capellas*.

Aut congregatio est nomen collectiuum; ut
[a] *Populus* [b] *viuit*, [ab] *alij in penuria*, [ab] *alij in delicijs*.

Sulpicius

Sulpitius & Aldus quinq; dicunt in Prolepsi esse necessaria. Congregationem, vt in priore exemplo, *duæ aquilæ*: Veritm, vt *volaverunt*: Partes vt *hæc & illa*: Partium determinationem, vt *ab oriente & occidente*: & Ordinem, videlicet quòd totum præcedat, partes sequantur.

Duplex autem est Prolepsis. Explicita, vbi omnia exprimuntur, quæ in Prolepsi esse oportet: ut [a] *Equi* [b] *concurrunt*: [ab] *hic à dextra*, [a] *ille à sinistra Hypodromi*: & Implicita in qua aliquid tacetur: vt Ouidius.

5 *Alter* 3 *in alterius* 1 *iactantes* 2 *lumina* 4 *vultus*,
6 *Quærebant taciti nostrer vbi esset amor.*

Deest altera partium cum determinatione, videlicet, *Et alter in alterius*. 3 Et *Alter* 4 *alterius* 2 *onera portate*. Vbi deest [a] *nos*: & altera pars cum determinatione, videlicet, *Et* [ab] *alter alterius*.

Terent. [a] *Curemus æquam* [b] *uterq; partem*. hic totum *nos* subintelligitur, & partes, *alter & alter*, includuntur in distributiuo *vterque*.

Diomedes prolepsim dicit esse, quoties id quod posterius gestum est, antè describimus: vt Virgilius. [a] *Laviniaq; venit littora*. Lauinium enim nondum erat, quum Aeneas veniret in Italiam.

Dicitur verò prolepsis à προ' quod est ante & λάμβανω sumo.

ZEVGMA.

ZEugma, est vnius verbi vel adiecti, viciniori respondentis, ad diuersa supposita reductio: ad vnum quidem expressè, ad alterum vero per suppletionem: vt Cicero. *Nihilne nocturnum* [a] *præsidium Palatii, nihil vrbis* [a] *vigiliæ, nihil timor populi, nihil concursus bonorum omnium, nihil hic munitissimus habendi Senatus locus, nihil horum* [a] *ora vultusq;* [b] *mouerunt?* Hic mouerunt expressè

expressè reducitur ad *ora vultusq;*, at ad *cætera* per suppleméntum. Subintelligendum est enim, *præsentia* movit, vigiliæ moverūt, timor populi movit, *bonorum* concursus movit, habendi senatus locus movit. Attamen quando est comparatio vel similitudo, verbum vel adiectivum convenit cum remotiore: ut [a] *Ego melius quam tu* [b] *scribo*, [a] *Ego sicut fecisti* [b] *alii. Hoc ille ita prudenter, atque ego,* [b] *fecisset.*

Item per nisi, ut Terentius, *Talem filium* [a] *nulla* [a] *nisi tu* [b] *pareret.*

Licèt Poëtæ interdum aliter loqui soleant: ut Ovid. *Quid nisi fleret* [a] *Heleni* [b] *lachrymabilis ales Hylla?*

De quibus in concordantia Verbi & Nominativi suprà est dictum, ut Cicero, *Quare ut arbitrer, prius hic te nos, quàm ille* [a] *tuos* [b] *videris.*

Tribus modis fit Zeugma, In persona: ut *Ego & tu* [a] *tu* [b] *studes.* Zeugma triplex.

In genere: ut *Maritus & mater est* [b] *lecta.*

In numero: ut *Hic illius arma, Hic* [a] *currus* [b] *fuit.*

Ponitur aliquando verbum vel adiectivum in principio, & tum vocatur Protozeugma: ut [b] *Dormio* [a] *ego & tu*, Quandòq; in medio, vocaturque Mesozeugma: ut *Ego* [b] *dormio & tu.* Quandóque in fine, & vocatur Hypozeugma: ut *Ego & tu* [a] *tu* [b] *dormis.*

Requiruntur autem in zeugmate quatuor, Duo substantiva: ut *Rex & Regina.* Coniunctio, quæ vel copulativa, vel disiunctiva, vel etiam expletiva esse potest: ut *Et, vel*, &c. Verbum vel adiectivum: ut *Irata est*, & quod verbum vel adiectivum viciniori suppositorum respondeat. Fit autem quoddam Zeugmatis genus per adverbia: ut [b] *Cubas* [a] *ubi ego.* [b] *Cana* [a] *quamvis.*

Quando verbum ad duo supposita reducitur, & cum utróque convenit, est Zeugma, ut dicunt Locutionis, non Constructionis: ut [a] *Ioannes* [b] *fuit piscator & Petrus.*

Dicitur autem Zeugma, quasi copulatum, à Græco verbo

verbo ζευγνυμι vel ζυγνυμι, quod est copulo.

SYNTHESIS.

Synthesis quid sit.

SYnthesis, est oratio congrua sensui, non voci: vt Virgilius. [a] *Pars in frusta* [b] *secant.* [a] *Gens* [b] *armata.*

Fit autem Synthesis, nunc in genere tantum, idq; aut sexus discernendi causa: ut [a] *Anser* [b] *fœta.* [a] *Elephantus* [b] *grauida:* aut supplementi gratia: ut [a] *Preneste sub* [b] *ipsa,* subauditur vrbe.

[a] *Centauro in* [b] *magna,* subintelligitur *nau.*

Nunc in numero tantùm: ut, [a] *Turba* [b] *ruunt.* [b] *Aperite* [a] *aliquis ostium.*

Nunc verò in genere & numero simul: ut, [a] *Pars* [b] *mersi tenuêre ratem.*

Virg. *Hæc* [a] *manus ob patriam pugnando vulnera* [b] *passi.*

Dicitur autem Synthesis, à συν, quod est con, & θεσις positio; quia est compositio, id est, constructio facta gratiâ significationis.

ANTIPTOSIS.

Antiptosis quid sit.

ANtiptôsis, ab ἀντὶ quod est pro, & πτῶσις casus, est positio casus pro casu, idque interdum non inuenustè: ut Virg. [a] *Vrbem quam statuo vestra* [b] *est.* Ter. *Populo vt* [b] *placerent quas fecisset* [a] *fabulas.* [a] *Sermonem quæ audistis, non* [b] *est meus.* [a] *Eius non* [b] *venit in mentem,* pro *id.* Quanquam hic *venit,* impersonaliter potiùs vsurpari existimandum est. *Aristotelis libri sunt omne* [b] *genus* [a] *elegãtia referti,* pro omnis generis. Sic *id* [b] *genus, quod* [b] *genus, &c.* [b] *Idne estis* [a] *authores mihi?* pro *eius.* Interdum autem fit durior Antiptôsis: ut [a] *Iuue* [b] *primus omnium parens patriæ* [a] *appellate,* pro *prime. Habet duos gladios,* [b] *quibus* [a] *altero te occisurum minatur, altero vllicum,* pro *quorum altero.*

SYNEC-

SYNECDOCHE.

SYnecdoche est, cùm id quod partis est, attribuitur toti: ut, *Aethiopus*[a] *albus*[b] *dentes*. Hic *albus*, quod solis dentibus conuenit, toti attribuitur Æthiopi.

Per Synecdochen omnia nomina adiectiva, aliquam proprietatem significantia; item verba passiva, & neutralia, significantia aliquam passionem, possunt regere accusativum, aut ablativum, significantem locum in quo est proprietas aut passio: ut, [a]*Aeger*[b] *pedes*, vel [b]*pedibus*. [a]*Saucius*[b] *frontem*, vel [b]*fronte*. [a]*Doleo*[b] *caput*, vel[b]*capite*. [a]*Redimitus*[b] *tempora lauro*. [a]*Truncatus*[b] *membra biperni*. *Effusus*[a] *laniata*[b] *comas*, [a]*contusaque*[b] *pectus*. Tota.

Nam illæ Græcæ phrases sunt: [b]*Excepto*[a] *quòd non simul esses*, [b]*cætera*[a] *lætus*. [b]*Cætera*[a] *similes*, *uno differunt*.

Dicitur autem Synecdoche à σύν, quod est *con*, & ἐκδέχομαι, *suscipio*: videlicet, quòd totum cum sua parte capiatur.

Si cui lubet figuratæ constructionis elegantias pernoscere, legat Thomam Linacrum *de* Ecclipsi, Pleonasmo, *&* Enallage, *deq; aliis figuris erudite, dilucidè, ac copiose differentem.*

DE PROSODIA.

Prosodia est, quæ rectam vocum pronuntiationem tradit, Latinè accentus dicitur. Prosodia quid sit.

Diuiditur autem Prosodia in { Tonum, Spiritum, & Tempus.

Tonus, est lex vel nota, qua syllaba in dictione eleuatur, vel deprimitur. Tonus.

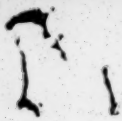

Est autem Tonus triplex, { Acutus. Gravis. Circumflexus.

Tonus acutus. Tonus acutus, est virgula obliqua, ascendens in dexteram, sic [´]

Gravis. Gravis, est virgula obliqua, descendens in dexteram, ad hunc modum [`]

Circumflexus. Circumflexus, est quiddam ex utrísq; conflatum, hac figura [῀]

Apostrophus. Huc addatur etiam Apostrophus, qui est quædam circuli pars in summo literæ appósita, quam sic pinges᾽.

Hâc notâ ultimam dictionis vocalem deesse ostenditur: ut, *Tantor᾽ me crimine dignũ dixisti?* pro *tantore*.

Spiritus duo sunt, Asper & lenis.

Asper, quo aspirata profertur syllaba: ut *Homo, honor*.

Lenis, quo citra aspirationem syllaba profertur: ut *Amo, onus*.

TONORVM REGVLA I.

Monosyllaba. MOnosyllaba dictio brevis, aut positione longa acuitur: ut, *Mél, fèl, párs, pácx*. Natura longa circumflectitur: ut, *Spês, flôs, sẽl, tũs, rũs*.

REGVLA II.

Dissyllaba. In dissyllabâ dictione, si prior longa fuerit natura, posterior brevis, prior circumflectitur: ut, *Lũna, Mũsa*. In cæteris acuitur: ut, *Citus, látus, sólers, sátur*.

REGVLA III.

Polysyllaba Dictio polysyllaba, si penultimam habet longam, acuit eandem: ut, *Libértas, penátes*. Sin brevem habet penultimam, acuit antepenultimam: ut, *Dóminus, póntifex*.

Excipiuntur composita à facio: ut, *Benefácis, malefácis*,

cis, calefácit frigefacit.

At si penultima longa fuerit naturâ, & vltima brevis, circumflectitur penultima: ut *Románus, amátor.*

Composita à fis, fit, ultimam acuunt: ut *Malefit, calefit, benefit, satisfit.*

APPENDIX.

Quia hodiè propter hominum imperitiam, circumflexus ab acuto vix prolatione discernitur, Grammatici circumflexum cum acuto confuderunt. Nota, Accentum confusio.

REGVLA IV.

Quinque sunt, quæ tonorum regulas perturbant. Quæ tonos perturbant

DIFFERENTIA.

Differentia tonum transponit: ut Vná adverbium ultimam acuit, ne videatur esse nomen. Sic eó, alió, aliquó, cótinuó, seduló, porró, forté, quá, siquá, aliquá, nequá, illé, falsó, ciró, feré, plané, & id genus alia: putá pro sicut, poné pro post, corám, circúm, aliás, palám, ergò coniunctio, sed ergô pro causâ, circumflectitur: Virgil. *illius ergô Venimus.* Hæc igitur omnia sicut Græca acutisona, in fine quidem sententiarum acuuntur, in consequentia verò grauantur. Differentia

Sic differentiæ causâ antepenultima suspenditur in his, Déinde, próinde, périnde, aliquando, siquando, néquando, húcusq;, álonge, delonge, déinceps, dúntaxat, deorsum, quápropter, quínimo, enímverò, propémodum, ádmodum, áffabre, intereá loci, nihilóminus, paulóminus, cùm non sunt orationes diversæ: uti sunt, Pube tenus, crurum tenus: non enim composita sunt, velut hactenus, quatenus, & ejus generis reliqua.

TRANSPOSITIO.

Transpositio

Transpositio tonum inuertit, id quod vsu venit in Præpositionibus, quæ postpositæ grauantur: ut, Virgilius. *Transtra per & remos. Te penès impetum.* in

ATTRACTIO.

Attractio.

Attractio tonum mutat, cùm post vocabulum aliquod sequitur coniunctio inclinatiua: ut Que, ne, ve. Attrahunt enim hæ particulæ accentum syllabæ præcedenti, eámque acuunt: ut, *Lumináq; lautúsq; Dei.* Sic, dum, sis, nam, parelca.

Vbi autem est manifesta compositio, non variatur tonus: ut, dénique, útique, ítaque, úndique, híccine, & huiusmodi.

Vbíque & Vbiuis.

Vbíque tamen temporis sui tonum seruat, & Vbiuis.

CONCISIO.

Concisio.

Concisio transfert tonum, cùm dictiones per syncopen aut apocopen castrantur. Tunc enim tonum retinent integræ dictionis: ut Vírgili, Váleri, Mércuri: pro Virgilij, Valerij, Mercurij.

Nomina & pronomina syncopata.

Sic quædam nomina & pronomina syncopata circumflectunt ultimam: ut Arpinâs, Rauennâs, nostrâs, vestrâs: cuiás: ab Arpinâtis, Rauennâtis, nostrâtis, &c. Sic Donêc, à donecum. Sic hûc, illûc, istûc, adhûc, &c. pro hucce, illucce &c. Et composita à dic, duc, fac; ut, benedic, redûc, calefâc.

Idio-

IDIOMA.

IDioma, hoc est linguæ proprietas, tonum variat, adeo ut, si dictiones Græcæ integræ ad nos veniant, servent tonum suum: ut Symóis, periphas, penultimam acuunt: at facta Latina, antepenultimam elevant, quia corripiunt penultimam. *Idioma.*

Quæ autem prorsus Latina fiunt, Latinum quoque tonum seruant: vt Geórgica, Bucólica, antepenultimâ acutâ, licèt apud Græcos in ultimâ tonum habeant.

Sic & comœdia, tragœdia, sophia, symphonia, tonum recipiunt in antepenultimâ, licèt in suâ linguâ habeant in penultimâ.

Porrò, si ignoretur proprius peregrinæ vocis tonus, utilissimum fuerit iuxta Latinum accentum illam enuntiare. *Nota.*

Syllabæ communes in prosa oratione semper corripiuntur: ut Célebris, Cáthedra, Mediocris. *Syllabæ communes.*

DE CARMINVM RATIONE.

HActenus de Tonis & spiritibus; deinceps de syllabarum tempore, & carminis ratione pauca adjiciemus. *De syllabarum tempore.*

Tempus est syllabæ pronuntiandæ mensura.

Syllaba breuis vnius est temporis, longa verò duorum.

Tempus breve sic notatur, ∪.
Longum autem sic –: ut – Terrā.
Ex syllabis justo ordine dispositis, fiunt pedes.

Pes. Est autem Pes duarum syllabarum pluriumve constitutio, ex certa temporum observatione:

Pedum alij dissyllabi, alij trissyllabi.

Diuisio pedum. De tetrasyllabis autem non multum attinet ad hoc nostrum institutum differere.

Dissyllabi sunt,
- Spondæus, ut – – *Virtus.*
- Pyrrhychius, ut ∪ ∪ *Deus.*
- Trochæus, ut – ∪ *Panis.*
- Iambus. ut ∪ – *Amans.*

Trissyllabi octo,
- Molossus, ut – – – *Magnates.*
- Tribrachus, ut ∪ ∪ ∪ *Dominus.*
- Dactylus, ut – ∪ ∪ *Scribere.*
- Anapæstus, ut ∪ ∪ – *Pietas.*
- Bacchius, ut ∪ – – *Honestas.*
- Antibacchius, ut – – ∪ *Audire.*
- Amphimacer, ut – ∪ – *Charitas.*
- Amphibrachus ut ∪ – ∪ *Venire.*

Porrò pedes justo numero atque ordine concinnati, carmen constituunt.

Est enim Carmen, oratio justo atque legitimo pedum numero constricta.

Carmen. Carmen composituro in primis discendum est, pedibus ipsum ritè metiri, quam Scansionem vocant.

Scansio. Est autem Scansio, legitima carminis in singulos pedes commensuratio.

Scansioni Accidentia.

Scansioni accidunt, Synalœpha, Eclipsis, Synæresis, Diæresis & Cæsura.

Synalœpha.

Synalœpha, est elisio quædam vocalis ante alteram in diuersis dictionibus: ut Synalœpha.

Sera nimis vit' est crastina, viu' hodie.

Fit autem interdum in his dictionibus: ut Dii, diis, iidem, iisdem, deinde, deinceps, semianimis, semihomo, semiustus, deest, deero, deerit, & similibus.

Atheu & ô, nunquam intercipiuntur.

Eclipsis est quoties m cum suâ vocali perimitur, proxima dictione à vocali exorsa: ut Eclipsis.

Monstr' horrend' inform' ingens, cui lumen ademptum:

pro *Monstrum, horrendum, informe, &c.*

Synæresis est duarum syllabarum in unam contractio: ut Synæresis.

Virg. *Seu lembo fuerint* alvaria *vimine texta.*

pro aluearia.

Diæresis est, ubi ex vna syllaba dissecta, fiunt duæ: ut Diæresis.

– ∪ ∪ – – – ∪∪ – ∪∪ –

Ouid. *Debuerant fusos* euoluisse *suos* pro evolvisse.

Cæsura est, cùm post pedem absolutum, syllaba brevis in fine dictionis extenditur. Cæsura.

Cæsuræ species sunt.

Tricimeris, ex pede & syllaba: ut Tricimeris.

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – – ∪ ∪ – ∪ ∪ – –

Virgilius. *Pectoribus inhians spirantia consulit exta.*

Penthemimeris, ex duobus pedibus & syllabâ: ut Penthemimeris.

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – – – – ∪ ∪ –

Virgilius. *Omnia vincit* amor, *& nos cedamus amori.*

Hepthemimeris, ex tribus pedibus & syllabâ: ut Hepthemimeris.

– – ∪ ∪ – ∪ ∪ – – ∪ ∪ – –

Idem. *Ostentans artem pariter arcumq; sonantem.*

Enneemimeris constat ex quatuor pedibus & syllabâ: – ∪ ∪ – ∪ ∪ – – ∪ ∪ – ∪ ∪ – – Enneemimeris.

Idem. *Ille latus niveum molli fulvus hyacintho.*

DE GENERIBVS CARMINVM.

CArminum genera vſitatiora, de quibus nos hoc loco potiſſimùm tractare decreviimus, ſunt Heroicum, Elegiacum, Aſclepiadæum, Sápphicum, Phaleucium, Iambicum.

Carmen Heroicum.

Hexame. Carmen Heroicum, quod idem Hexametrum dicitur, conſtat pedibus numero quidem ſex, genere verò duobus, dactylo & ſpondæo. Quintus locus dactylum, ſextus ſpondæum peculiariter ſibi vendicat: reliqui hunc vel illum, prout volumus.

- ∪∪ - ∪∪ - ∪∪ - - - ∪∪ - -

ut Virgil. *Tityre tu patulæ recubans ſub tegmine fagi.*

Reperitur aliquando ſpondæus etiam in quinto loco: ut - ∪∪ - ∪∪ - - - ∪∪ - - - -

Idem. *Chara Deûm ſoboles, magnum Iouis incrementum.*

Vltima communis. Vltima cujuſq; verſus ſyllaba habetur communis.

Carmen Elegiacum.

Pentame. Carmen Elegiacum, quod & Pentametri nomen habet, è duplici conſtat Penthemimeri, quarum prior duos pedes, dactylicos, ſpondaicos, vel alterutros comprehendit, cum ſyllabâ longâ: altera etiam duos pedes, ſed omninò dactylicos, cum ſyllabâ item longâ.

- - ∪∪ - ∪∪ - ∪∪ -

ut Ovidius. *Res eſt ſolliciti plena timoris amor.*

Carmen Aſclepiadæum.

Carmen Aſclepiadæum, conſtat ex penthemime-

ri

i, hoc est, spondæo & dactylo, & syllabâ longâ, & duobus deinde dactylis: ut

- -- ∪∪- -∪∪- ∪ ∪

Horatius. *Mecœnas atavis edite regibus.*

Sapphicum.

Carmen Sapphicum, constat ex trochæo, spondæo, dactylo, & duobus demum trochæis: ut, Sapphicum.

- ∪ - - - ∪∪ - ∪ - -

Horatius. *Iam satis terris nivis, atque diræ.*

In hoc tamen carminis genere, post tres versus additur Adonicum, quod constat ex dactylo & spondæo: ut Adonicum & unde.

- ∪ - - - ∪ ∪ - ∪ - -

Horatius. *Integer vitæ, scelerisq; purus,*

- ∪ - - - ∪ ∪ - ∪ - -

Non eget Mauri iaculis, nec arcu,

- ∪ - - - ∪ ∪ - ∪ - -

Nec venenatis gravidâ sagittis,

Fusce, pharetra. - ∪ ∪ - -

Phaleucium, sive Hendecasyllabum.

Carmen Phaleucium, siue Hendecasyllabum, constat ex spondæo, dactylo, & tribus tandem trochæis: ut Phaleucium

-- - ∪∪ - ∪ - ∪ - ∪

Quoquò dissugias pauens Mabili,

Nostrum non poteris latere nasum.

Iambicum Archilochium.

Legitimus versus Iambicus è solis constat Iambis: Carmen Iambicum

∪ -∪ - ∪ - ∪ -∪ - ∪ -

ut, *Suis & ipsa Roma viribus ruit.*

Recipit tamen interdum in locis imparibus, pro Iambo, tribrachum, spondæum, dactylum, anapæstum, at in paribus tribrachum, spondæum rarius.

Hoc carmen in duo genera deducitur, Dimetrum, & Trimetrum, sive Senarium.

Dimetrum constat ex quatuor pedibus: ut

O Carminum dulces notæ, - - ⏑ - - ⏑ -
Quas ore pulchra melleo - - ⏑ - ⏑ - ⏑ -
Fundis lyræq, succinis. - - ⏑ - ⏑ - ⏑ -

Trimetrum, sive Senarium.

Trimetrum senis constat pedibus: ut

- - - - - - ⏑ - - - ⏑ -
Qui nos damnant, sunt bistriones maximi.
- ⏑ ⏑ - ⏑ ⏑ - - - - - - - ⏑ -

Juvenalis. *Nam Curios simulant, vivunt Bacchanalia*

DE QVANTITATE primarum syllabarum.

PRimarum syllabarum quantitas, octo modis cognoscitur:

Positione, vocali ante vocalem, Diphthongo, Derivatione, Compositione, Præpositione, Regulâ, Exemplo, seu Authoritate.

POSITIO. REGVLA I.

I. Vocalis ante duas consonantes, aut duplicem in eadem dictione, ubique positurâ longa est: ut

Ventus, a vi, patrizo.

II. Quòd si consonans priorem dictionem claudat, sequente item à consonante inchoante, vocalis præcedens eandem positione longa erit: ut

Major sum, quàm cui possit fortuna nocere.

Syllaba

Syllabæ ior, ſam, quàm & ſit, poſitione longæ ſunt.

At ſi prior dictio in vocalem brevem exeat, ſequente à duabus conſonantibus incipiente, interdum ſed rariùs producitur:

– ⏑ – ⏑⏑ – – – – – ⏑⏑ – –

ut Virg. *Occulta ſpolia, & plures de pace triumphos.*

Vocalis brevis ante mutam, ſequente liquidâ, communis redditur: ut *Patris, volucris.* Longa verò non mutatur: ut *Arâtrum, ſimulâcrum.* III.

Vocalis ante alteram.

Vocalis ante alteram in eadem dictione ubique brevis eſt: ut Dĕus mĕus, tŭus, pĭus. Vocalis ante alteram.

Excipias genitiuos in ĭus, ſecundam prononinis formam habentes: ut Vnius, illius, &c. Vbi i communis reperitur, licet in alterĭus ſemper ſit brevis, in alius ſemper longa.

Excipiendi ſunt etiam genitiui & dativi quintæ declinationis, ubi e inter geminum i, longa ſit: ut Faciēi: alioqui non: ut Rĕi, ſpĕi, fidĕi.

Fi etiam in fio longa eſt; niſi ſequantur E & r, ſimul ut Fĭerem, Fĭeri. Fi in Fio.

Iuven. *Sic fiunt octo mariti.* – – – – ⏑⏑ – –

Idem. *Quod fieri non poſſe putes.* – ⏑⏑ – – ⏑⏑ –

Obſ. Interjectio, priorem ſyllabam ancipitem habet.

REGVLA II.

Vocalis ante alteram in Græcis dictionibus ſubinde longa ſit: ut Dicite Pīerides. Reſpice Lāërten, Et in poſſeſſivis: ut Aenēia nutrix. Rhodopēius, Orphēus.

DIPHTHONGVS. Regula III.

Omnis Diphthongus apud Latinos *longa* eſt: ut aūrum, neūter, muſæ, niſi ſequente vocali: ut præire, præuſtus, præamplus. Diphthongus.

DE PE-

DERIVATIO. *Regula* IV.

Derivativa. Derivativa eandem cum primitivis quantitatem sortiuntur: ut ămator, ămicus, ămabilis, primâ breui ab ămo. Excipiuntur tamen pauca, quæ à breuibus deducta, primam producunt.

Cujus generis sunt,

Vox vōcis, à vŏco.
Lex lēgis à lĕgo.
Rex rēgis, à rĕgo.
Sēdes & sēdile, à sĕdeo.
Iūmentum, à jŭvo.
Fōmes & fomētū, à fŏveo.

Iūcundus, à Iŭvo,
Iūnior, à jŭvenis.
Mōbilis, à mŏveo.
Hūmanus, ab hŏmo.
Vōmer, à vŏmo.
Pēdor à pĕde.

Sedile sæpius habet brevem in antepenultima.

Sunt & contrà, quæ à longis deducta, corripiuntur: qualia sunt,

Dux dŭcis, à dūco.
Dĭcax, maledĭcus & id genus multa, à dīco.
Fĭdes, à fīo.
ărena, ărista, } ab āreo.
Pŏsui, à pōno.

Gĕnui, à gīgno.
Frăgor, Frăgilis, } à frāngo.
Nŏto, as, à nōtu.
Năto, as, à nātu.
Dĭsertus, à dīssero.
Sŏpor, à Sōpio.

Et alia nonnulla ex utroque genere, quæ relinquuntur studiosis inter legendum obseruanda.

COMPOSITIO. *Regula* V.

Composita. Composita simplicium quantitatem sequuntur: ut Pŏtens, impŏtens, Sôlor, Consôlor, Lĕgo, is, Perlĕgo, Lēgo as, Allēgo.

Exc. hæc bre. à long. Excipiuntur tamen hæc brevia à longis enata: ut

Innŭba, Pronŭba, } à nūbo.
Deiĕro, Peiĕro, } à jūro.

PRAEPOSITIO. *Regula* VI.

Ex præpositionibus hæ ubíque producuntur: A, de, præ, se, è, nisi vocali sequente: ut *Vnda dehiscens.*

Sudibúsue præustis, apud Virgilium.

Pro

Pro quoque longa est, præterquam in istis,
Prŏcella, prŏfugus, prŏteruus, prŏnepos, prŏpago prostirpe, prŏfanus, prŏfiteor, prŏfundus, prŏficiscor, prŏfari, prŏpero, prŏfugio, prŏfectò.

Procuro, profundo, propello, propulso, propago, as, primam syllabam habent ancipitem.

Prŏpheta, & prŏpino Græca sunt per o parvum, & proinde primam brevem habent,

Di, etiam producitur, nisi in { Dĭrimo & Dĭsertus.

Reliquæ præpositiones, si positio sinat, corripiuntur Cujusmodi sunt, Ad, ob, ab, sub, re, in, &c.

REGVLA VII. Canon I.

Omne præteritum dissyllabum priorem habet longam: ut Lēgi, ēmi. Excipias tamen Fĭdi à sindo, bĭbi, dĕdi, scīdi, stĕti, tŭli.

Canon II.

Primam præteriti geminantia, primam itidem breuem habent: ut

Pĕpendi,	Pépedi,	Pŭpugi,
Tĕtendi,	Tŭtudi,	Dĭdici,
Tŏtondi,	Fĕfelli,	Cĕcĭdi, à cado.
Mŏmordi,	Tĕtigi	Cĕcīdi, à cædo.

Quin & supinum dissyllabum priorem quoque producit: ut

Mōtum, Lātum, Lōtum, Crētum. Excipe Quĭtum, Sĭtum, Lĭtum, ĭtum, Rŭtum, Rătum, Dătum, Sătum.

Et cĭtum, à cieo es: nam scītum à scio, scis, quartæ, priorem habet Longam.

Exemplum seu authoritas.

Regula VIII.

Quarum verò syllabarum quantitas, sub prædictas rationes non cadit, à Poëtarum usu, exemplo atque authoritate

Authoritas regula certissima.

thoritate petenda est certissima omnium regula. Discant ergo pueri obseruare ex poëtis communes primarum syllabarum quantitates, cuius sortis sunt

Britannus, Bythinus, Cacus, Cosyra, Crathys, Pachinus, Palatium, Pelion, Criticus, Curetes, Diana, Fidene, Gradivus, hynulus, pyrene, rubigo, Rutilius, Hymen, Italus, liquor, liquidus, Lycas, Orion, rudo, Sychæus, Sicanius, & similia.

DE MEDIIS SYLLABIS.

MEdiæ syllabæ partim eâdem ratione qua primæ, partim etiam ex incrementis genitivi, atque conjugationis analogiâ cognosci possunt.

De incrementis genitivi nominum polysyllaborum suprà in generibus nominum abundè dictum arbitramur, vnde petere licebit, si quid de hac re hæsitaveris. Cætera frequens lectio & optimorum Poëtarum obseruatio facilè suppeditabunt.

Coniugationum analogia.

Coniugationis analogiam ex imbibitis rudimentis pueri didicerunt, nempe A, indicem primæ conjugationis longam esse naturâ, præterquam in do & eius compositis, quando huius sunt coniugationis: ut Dămus, circumdămus, Dăbis, circumdăbis, Dăre, circumdăre.

Præterea syllabas rimus & ritis, in præterito perfecto modi subiunctivi, ubique pro breuibus habendas animadvertant, in futuro autem in oratione prosâ longas esse debere, in carmine verò indifferentes reperiri, quemadmodum contendit Aldus: ut Præterito Amavérimus, amaveritis: Futuro, Amaverímus, amaveritis.

Est

Est & ubi mediæ syllabæ variant apud Poëtas, ut in his quæ subiunximus, connubium, Ficedula, Malea, Pharsalia, Bathauus, Sidonius & in similibus. Med. syl. var.

Adiectiua in *inus* Latina penultimam producunt: ut Clandestīnus, mediastīnus, parietīnus, matutīnus, vespertīnus, repentīnus. Adiect. in inus.

Præter hæc frequentia.

Diutīnus,	Serotīnus.
Crastīnus,	Oleagīnus.
Pristīnus,	Fagīnus.
Perendīnus,	Cedrīnus.
Hornotīnus	Carbasīnus.

Et reliqua materialia, siue à metallorum nominibus formata in *inus*, qualia sunt permulta à Græcis vocibus deducta in *inus*: Chrystallīnus, myrrhīnus, byacinthīnus, adamantīnus, &c.

Cætera fœliciùs docebit vsus & Poëtarum obseruatio, quàm ullæ Grammaticorum regulæ, quas sine vllo aut modo aut fine de mediarum syllabarum quantitate tradere solent. Quare illis prætermissis, ad vltimarum syllabarum quantitates aperiendas, iam accingamur.

DE VLTIMIS SYLLABIS.

QVanquam vltimæ syllabæ ipsum literarum numerum aut æquant, aut etiam superant, non tamen pigebit illas etiam ordine percurrere. Vlt. syl.

Primùm a finita producuntur: ut Amā, contrā, ergā. Excipias intrā, itā, quiā.

Item nominatiuos, & omnes casus in *a*, cuiuscunque fuerint generis, numeri, aut declinationis præter vocatiuos in *a*, à Græcis in *as*, ut ô Æneā, ô Thomā, & ablatiuum primæ declinationis: ut ab hâc Musâ.

Nume-

Numeralia in ginta, *a* finalem habent communem, sed frequentiùs longam: ut, Trigintā, quadragintā.

In *b*, *d*, *t*, desinentia, breuia sunt: ut ăb, ăd, capŭt.

In *c* desinentia, producuntur, ut āc, sīc, & hīc aduerbium. Sed tria in *c*, semper contrahuntur: vt Lăc, nĕc, donĕc. Duo sunt communia: Fac & pronomen hic, & neutrum hoc, modò non sit ablativi casus.

E finita, breuia sunt: ut Marĕ, penĕ, legĕ, scribĕ.

Excipiendæ sunt omnes voces quintæ inflectionis in *e*: ut Diē, fidē, unà cum aduerbiis indè enatis: ut Hodiē, quotidiē, pridiē, postridiē, qua rē, qua de rē, ea rē: & si qua sunt similia. Et secundæ item personæ singulares imperatiuorum actiuorum secundæ conjugationis: ut Docē, mouē, manē, cauē.

Producuntur etiam monosyllaba in *e*: ut Mē, tē, sē, præter Quĕ, nĕ, vĕ, conjunctiones encliticas.

Quin & adverbia quoque in *e*, ab adiectivis deducta, *e* longum habent: ut pulchrē, doctē, valdē, pro validē. Quibus accedunt Fermē, ferē. Benĕ tamen & malĕ, corripiuntur omninò.

Postremò, quæ à Græcis per *ȣ* scribuntur, naturâ producuntur, cujuscunque fuerint casus, generis, aut numeri: vt Lethē, Anchisē, cetē, tempē.

I finita, longa sunt: ut Dominī, magistrī, amarī, docerī. præter Mihi, tibi, sibi, tubi, ibi, quæ sunt communia.

Nisi verò & quasi corripiuntur. Cujus etiam sortis sunt datiui & vocatiui Græcorum, quorum genitiuus singularis in Os breue exit: ut

Huic	Palladĭ,	Vocat. ô	Amaryllĭ.
	Phyllidĭ,		Alexĭ.
	Minoidĭ,		Daphnĭ.

I finita corripiuntur: ut Animăl, Annibăl, mĕl, pugĭl, [illegible]ăl, [illegible]sŭl, præter nīl contractum à *nihil* & Sōl. Et, [illegible] quædam in *l*: ut Michaēl, Gabriēl, Raphaēl,

N finita,

N finita, producuntur: ut Pœān, Hymēn, quīn, Xenophōn, nōn, dæmōn. N.

Excipe, torsăn, torsităn, ăn, tamèn, attamen, veruntamĕn.

Corripitur & *in* cum compositus: ut Exĭn, subĭn, indeĭn, proĭn.

Accedunt his & voces illæ quæ per apocopen efferuntur: ut Mĕn? Vidĕn? Audĭn? Nemŏn?

Nomina item in *en*, quorum genitivus ĭnis correptum habet: vt Carmen, crimen, pecten, tibicen, ĭnis. Græca etiam in *On*, per *o* parvum, cuiuscunque fuerint casus: ut, Nominativo Illiŏn, Peliŏn. Accusativo Caucasŏn, pylŏn.

Quædam etiam in In, ut Alexĭn, In *yx* ut Ityn, in An quoque à Nominativis in A: ut

Nom. { Iphigenia, / Ægina, } Accusat. { Iphigeniăn, / Æginăn.

Nam in *am*, à Nominativis in *a*, producuntur: ut

Nom. { Æneas / Marsyas. } Accusat. { Æneān, / Marsyān.

O finita communia sunt: ut, Amo, virgo, porrò, docendo, legendo, euntio, & aliæ gerundij voces in Do. O finita.

Præter obliquos in *o*, qui semper producuntur: vt Huic Dominō, servō. Ab hoc templō, damnō.

Et aduerbia ab adiectiuis derivata: ut Tantō, quantō, liquidō, fallō, primō, manifestō, &c.

Præter sedulò & mutuò, crebrò, serò, quæ sunt communia.

Cæterùm modŏ, & quomodŏ, semper corripiuntur.

Citò quoque, ut & ambo, duo, ego, atque homo, vix leguntur producta.

Monosyllaba tamen in O producuntur: ut Dō, stō, & ergô, pro causâ.

Item,

Item. Græca per ω, cuiuscunque fuerint casus: ut hæc Sapphō, Didō. Huius Androgeō, Apollō, Hunc Athō, Apollō.

R finita corripiuntur: ut Cæsăr, torcŭlăr, pĕr, vĭr vxŏr, turtŭr.

Cor semel apud Ovidium productum legitur: ut,

– ◡ ◡ – ◡◡ – – – ◡◡ – ◡◡ – –

Molle meum levibus cor est violabile telis.

Producuntur etiam Fār, lār, nār, vēr, fūr, cūr, Pār quoq; cum compositis: ut Compār, impār, dispār.

Græca quædam in Er, quæ illis in ηρ desinunt: ut Aēr, craterē, characterē, æthēr, sotēr.

Præter pāter & matĕr, quæ apud Latinos vltimam brevem habent.

S finita pares cum numero vocalium habent terminationes, nempe, As, es, is, os, us.

Primò *as* finita producuntur: ut Amās, musās, majestās, bonitās.

Præter Græca quorum genitivus singularis in *ădis* exit: ut Archăs, Pallās. Genitivo Archadŏs, Palladŏs.

Et præter accusativos plurales nominum crescentium: ut Heros, Heroos, Phyllis, phillidos, Accusativo, plurali, Heroăs, Phyllidăs.

Es finita longa sunt: ut Anchisēs, sedēs, docēs, patrēs. Excipiuntur nomina in es tertiæ inflectionis, quæ penultimam genitivi crescentis corripiunt: ut Milĕs, segĕs, limĕs. Sed Ariēs, abiēs, pariēs, Cerēs, & pēs, una cum compositis: ut Præpēs, bipēs, tripēs, quadrupēs, longa sunt.

Es quoque à Sum vnà cum compositis, corripitur: ut Potĕs, adĕs, prodĕs, obĕs.

Quibus penĕs adiungi potest, vnà cum neutris ac nominativis pluralibus Græcorum, ut Hippomanĕs, cacoethĕs, Cyclopĕs, Naiadĕs.

Is finita

Is finita, breuia sunt: ut Patrĭs, panĭs, tristĭs, hilarĭs,

Excipe obliquos plurales in is, qui producuntur; ut *Musis, mensis, a mensa*, dominīs, templīs.

Item quīs pro quibus, cum producentibus penultimam genitivi crescentis: ut Samnīs, Salamīs. Genitivo Samnītis, Salamīnis.

Adde huc quæ in Eis diphthongum desinunt, sive Græca, sive Latina, cuiuscunque fuerint numeri aut casus, vt Symoeīs, pyrocīs: parteīs omneīs.

Et monosyllaba item omnia: ut, vīs, līs: præter īs & quīs nominativos, & bīs apud Ouidium.

Istis accedunt secundæ personę singulares verborum in *is*, quorum secundæ personæ plurales desinunt in *ītis*, penultimâ productâ, unâ cum futuris subjunctivi, in *rīs*: ut Audīs, velīs, dederīs. Pl. Audītis, velītis, dederītis.

Os finita producuntur: ut Honōs, nepōs, dominōs, seruōs. Os.

Præter compŏs, Impŏs, & ŏs ossis. Et Græca per o parvum: ut Delŏs, Chaŏs, palladŏs, Phyllidŏs.

Vs finita, corripiuntur: ut Famulŭs, regiŭs, rempŭs, amamŭs. Vs

Excipiuntur producentia penultimam genitivi crescentis: ut Salūs, tellūs, Genitivo salūtis, telluris.

Longæ sunt etiam omnes voces quartæ inflexionis in *us*, præter nominativum & vocativum singulares: ut Huius manus, hæc manus, has manus, ô manus.

His accedunt etiam monosyllaba; ut Crūs, thūs, mūs, sus, &c.

Et Græca item per *ous* diphthongum cuiuscunque fuerint casus: ut Hic Panthūs, Melampūs. Huius Sapphus Clius.

Atque vtinam cunctis venerandum nomen Iesus.

Postremò, *u* finita, producuntur omnia, ut Manū, genū, amatū, dīū. V.

Grammatices finis.

OMNIVM NOMINVM IN regulis Generum contentorum, tum *Heteroclitorum ac Verborum, interpretatio aliqua.*

Abdo,
Abscondo, } *To hide.*
occulto.

Abyssus, immẽsa quędam profunditas impenetrabilis. *A depth that by sounding cannot be found.*

Acarnan, gens ex quãdam regione Graciæ. *The people of Acarnania in Greece.*

Acer, Arbor. *A Maple tree.*

Accerso, co ad vocandum, vel voco. *To go to call.*

Acies, acumen rerum secantium, exercitus instructio, oculi lumen. *An edge. The array of an army. The sight of the eye.*

Acus instrumentum sartoris, ac mulieris ornamentum. *A needle, or an instrument wherewith women did set their haire.*

Adeps, omnis pinguetudo sue carnis sive alterius rei. *Fat.*

Adipiscor, assequutus sum. *To obtaine.*

Adolescens inuenis adultus. *A stripling from twelue to one and twenty.*

Ador, frumenti genus vel farris. *Wheat.*

Adrem, qui non est civis, sed externus. *A Stranger.*

Aether, tota cœli syderumque substantia ac compago. *The whole substance of the spheares, from the fire unto the extremest circuit of heauen.*

Aequor, mare, pelagus. *The sea, because nothing more plaine then it: for* Aequor *doth generally signifie a plaine in any part of the world. It is taken for the aire also, as* Aspice bis senos volitantes æquore cygnos.

Aes, species metalli rubro colore. *Brasse, and because that in old time money was made of it,* Aes *sometime doth signifie money.*

Affinis, cognatus. *A kinsman by marriage.*

Agnosco, est noscere id, quod nobis olim aut visum fuit, aut alia quapiam ratione cognitũ. *To recognize, to know anew, or to come to remembrance of.*

Ago, facio. *To doe.*

Agragas, vibs Siciliæ. *A towne in the Ile of Sicilie, called now Gergenti.*

Agricola, qui exercitat rem rusticam, *An Husbandman.*

Alcyon, auis marina, hyemepullos educans. *A certaine sea bird that hatcheth in the sands, and hatcheth in Winter.*

Ales, quælibet auis, aut velox. *A bird, or swift.*

Alnus, genus arboris. *An alder tree.*

Alo, nutrio. *To nourish.*

Alter, *The other of the two.*

Alvus, quã sordes deponuntur, aut lauantur. *The paunch, and sometimes the belly without.*

Amazones, Scythicæ fœminæ, eo quòd mammis careant. *Certaine women of Scythia, so named for lacking a dugge.*

Ambigo, circumago, circundo. *To compasse or doubt.*

Amicio, vestio. *To cloath.*

Amnis, fluuius. *A River.*

Anas, avis in aquis degens. *A duck or a drake.*

Angi

Ango, crucio, premo, vexo. *To trouble and vexe.*

Anguis, serpens in aquis degens. *A dry, or a water snake.*

Animus, consilii principium. *The mind.*

Anna nomen mulieris. *Anne.*

Annuo, assentior. *To assent and agree vnto.*

Annus, tempus 365 dierum, & 6 horarum. *A yeere.*

Anus, vetula. *An old wife.*

Antes, ab ante eminentes lapides, sive vltimæ columnæ, quibus sustinetur fabrica. *The pillars or sailing stones, that saile ouer the walls to beare the frame, or the dry stone wall that incloseth a vineyard, or the first set or frontier of vines.*

Antidotus, medicamentum contra venena datum. *A preseruatiue against poyson.*

Antiæ, muliebres capilli in fronte demissi. *A womans foreloeks.*

Antistes, in aliqua re summus. *A president or chiefe ruler, man or woman.*

Anxur, nomen vrbis Italiæ, quæ nunc Tarentina dicitur. *Tarentine.*

Aperio, indico, refero. *To open, to shew, or to declare.*

Apes & apis, animal mellificum. *A Bee.*

Apiscor, assequor, acquiro. *To obtaine.*

Apollo, deus, quem Græci solem appellant. *The God of wisedome and Physicke, and of Prophesie, and the God that carrieth the Swine about.*

Appendix, quod aliis adiunctum, quasi ex alio pendeat. *An appentise, or an addition to increase a thing.*

Applico, iungo, & advenio. *To apply vnto or to arriue.*

Aptoton, nomen invariabile, sed nullo defectum casu. *A Noune vndeclined, hauing one termination in all the cases.*

Aqualis, vasis genus, quo aqua tenetur ad præbendum eam manibus. *A Lauer, or an Ewer.*

Arbor, vel arbos notæ significationis. *A tree.*

Arceo, pello, & aduenire non sino. *To keepe away.*

Arcesso, voco & accuso. *To call or to accuse, or to goe to accuse.*

Arcas, ex Arcadia populus. *The people of Arcadie.*

Arctus, vasa, quam nostri septentrionem dixerunt, signum cœleste. *A signe called the Beare or the wagon.*

Ardeo, vror, inflammor. *To be hot.*

Argos, oppidi nomen. *A towne of Peninsula of Greece, called Peloponnesus.*

Arma, munimenta, scutum, gladius telum, & ea quibus præliamur. *A mour, or any kind of weapon.*

Aruspex, qui victimas inspicit. *He or she that seeketh destinies by the bowels of beasts.*

As est libra, id est, duodecim vnciæ. *A pound of xii. ounces, or the whole summe of any thing.*

Assecla, qui continue & semper aliquem sequitur. *A Page, or Lackey, or continuall waiter.*

Athamas, nomen viri. *A mans name which should bee sacrificed for his sonne Phryxus.*

Astu, dolo, fallaciis. *By deceit or guile.*

Athenæ, civitas Græciæ, inter Achaiam & Macedoniam. *The City of Athens.*

Athletes, pugil & luctator. *A champion, or he that striueth for a game.*

Atomus, corpus insecabile. *A mote so small that it cannot be parted.*

Auceps, qui vel quæ aves capit. *A fowler man or woman.*

Audeo, sum ausus. *To be bold, to enterprise.*

Aueo, cupio. *To desire, or to couet.*

Augeo, majus facio, amplifico. *To increase.*

Augur, qui futura prænunciat. *A Southsayer man or woman.*

Auernus, lacus Campaniæ propè Baias, quem Plutoni dicatum opinabantur veteres. *A lake in Italie, whereinto they thought was descent into hell.*

Auriga, qui vel quæ currum ducit. *A waggoner, or a carman, or carter.*

Auster, ventus flans a meridie. *The south wind.*

Author, qui vel quæ aliquod opus facit. *The worker or doer of any thing, man or woman.*

Axis, diametros mundi, & dicitur lignum teres, circa quod rota currus vertitur. *An axeltree: and by translation, the streight line that may be imagined from the one pole to the other pole.*

B

Bacchanalia Dionysii, Bacchi festa. *The feast of Bacchus.*

Bacchar, herba in Indicis odoratæ. *An herbe that the French men call our Ladies gloues.*

Bacchus, deus vini. *The drunken god, the god of wine.*

Baculus, bacillus & Baculum, & hinc baculum, Scipio. *A staffe.*

Balneum, locus publicus vel privatus, in quo aut sanitatis aut abstergendarum sordium causâ lauamur. *A bath.*

Barathrum, erat locus profundior Athenis, patri modo vel formâ. *A certaine pit by Athens. Now it is taken for hell. It is also the hole where any water entreth, and falleth into the earth.*

Barbiton, instrumentum musicum, quod pulsatur plectro vel calamo. *The lute, or any like that is plaid on with a quill. It is also* Barbitos, *both masculine and feminine.*

Bellaria, cibi secundæ mensæ. *Junkets.*

Bes, vnciæ octo. *Eight ounces.*

Bibo, potum haurio, humorem attraho. *To drinke.*

Bidens, instrumentum duorum dentium, vel ovis. *Any instrument with two teeth, or a sheepe of two teeth, in the feminine gender.*

Bifrons, habens duas frontes. *Hee or shee that hath a face before, and another behind.*

Bilis, humoris genus. *It is with this word* atra, *melancholy, and with* flava, *Choler, and being used alone, is the same disease that* Cholera *is after* Cor. Celsus. *See* Cholera.

Bombyx, vermis, & pro materiâ sumitur, A *silke worme, or silke.*

Bos, nota est significatio, An *Oxe, Bull or Cow.*

Britannia, Insula quam nunc Angli & Scoti incolunt. *The Ile which is inhabited of Englishmen, and Scottish men and is called* Britannia maior.

Britannia minor. *Is Brittain in France.*

Bubo, avis nomen, a bovis mugitu. An *Owle.*

Bucephalus, nomen equi Alexandri Magni. *Alexander the Great his horse.*

Byssus, tenuissimi lini genus. A *most fine sort of fine flaxe, whereof a precious kind of linnen cloth is made: It may be taken for silke also.*

C

Cacoethes, malus mos. An *euill custome, or a bils hard to be cured.*

Cadaver, corpus mortuum. A *carcas.*

Cado, corruo, præcipitor, vel labor,

To fall, and sometime to happen, to chance.

Cædo, percutio, ferio, verbero. *To strike or to beate, and sometime to cut or to loppe, or to prune trees, sometime to kill, sometime to sacrifice, and sometime to breake,* as cædere ianuam saxis, instare ferro.

Cællo, percutio, aut frango. *To smite or to breake,* antiquum verbum. *The compounds whereof bee in vse onely.* Cello *is read also without a diphthong.*

Cælum vel Cœlum, extrema mundi determinatio cum spheris, quas ambit ad elementum ignis. *Heauen, or with a difference any of the spheres. It signifieth weather also.*

Calco, pede comprimo. *To tread vpon, and by a translation vnto the mind, to despise and set nought by*

Calendæ, dies primus cuiusq; mensis *The first day of euery moneth.*

Caleo, feruco, calidus sum. *To be hot, or to glow.*

Callis, via perdurata, id est, via trita. *A pathway.*

Caluo, decipio, frustror. *To deceiue, and to beguile, to trumpe.*

Calx, pes imus, & pro cuiusvis rei fine ponitur, vel pro materia quâ lapides in muro conglutinantur. *An heele, or last end of a race, or lime.*

Cambio, commuto. *To exchange, and of the old writers it is taken for to fight.*

Canalis, per quod aqua confluit in viis lapide stratis. *A chanell.*

Cancelli, ligna inter se modicis intervallis in transversum instar retis invicem annexa. *A lattice, or the lists of a game, place, or of a spectacle.*

Canis, animal latrabile, & pisces marinus, & signum cœleste. *A dog, or a dogfish, and a starre or signe in the firmament, called* Canis.

Cano. *To sing, to endite poetically, to play vpon Instruments. Sometime it is to praise or to prophesie.*

Capesso, capio, siue ad capiendum eo. *To take, or to goe to take, and sometime* recipio me, *to goe, as* Nunc pergam heræ imperium exequi, & me domum capessam.

Capio. *To take, to delight, to deceiue, to chuse, to abide and suffer:* as Capio dolores. *To hold or containe. To inuade and catch:* as Navem cepimus. *To inflame with loue. And it is lightly of such signification as the ablatiue is that commeth with it.*

Capistrum, capitis vinculum, adhibitum ne animalia aufugiant. *An halter.*

Capital, quod olim sacerdotes gestabant in capite. *An ornament that the Nunnes were wont to beare vpon their heads.*

Capra, animal a carpendis virgultis dictum. *A Goat.*

Car, aliquis ex Caria. *A man of* Caria.

Cardo, quo ianua mouetur. *An hooke or hinge.*

Careo, est rem desideratam non habere. *To lacke, or to be without, and specially such a thing as once we had.*

Carex, herba, acuta, dariissima. *Sedge.*

Caro, quod anima carent, non solùm de animalibus, sed etiam de piscibus & fructibus. *The meat of any thing, but most commonly flesh.*

Carpo, decerpo. *To crop, to bite off, to reproue, to gather. It is also to teare, or to chuse out, and sometime to taunt or rebuke.* Carpere viam. *To begin to iourney.* Carpere vitales auras, Carpere lucem. *To leese wooll.* Carpere linum. *To hatchell flaxe.* Carpe diem. *Take.*

Castra, locus in quo milites tentoria fixerunt. *The campe, the pauilions or the army.*

Cassis, reticulum, & pro galeâ fœminini est cassis, dis, & hæc cassida. *A net. Or an helmet, in the feminine gender.*

Cato, nomen viri. *A certaine Romans name.*

Caueo, diligentiam adhibeo, prouideo, consulo, prospicio ne aliquid præter spem eueniat. *To beware, or to bee warie and heedfull.* Cauere, *is also to put in assurance, and to saue harmelesse by caution or suretie.*

Caulis in herbis dicitur ipsum robur, siue stipes. *A stalke.*

Cedo. *To giue place, to depart and goe away.*

Cedrus, arbor ingens & procera. *A Cedar tree.*

Cella. *See.* Cœllo.

Censeo, existimo, puto arbitror. *To deeme, to iudge, to suppose, to thinke, to tell ones mind. Some take it for to be angry.* Censeri, *is also to be in bookes of subsidies, & to be tasked or valued.*

Centum. *A hundred.*

Centussis, centum librarum, *An hundred pound.*

Cera, illud, quod melle ex fauis expresso, remanet. *VVax.*

Cerno, video. *To see. And by translation, to perceiue and vnderstand. Sometime to decree and appoint. To sift, yerge or bowlt, to seuer and part, to fight, to goe vnto; as,* Cernere hæreditatem.

Cetus, piscis maximus. *A VVhale.*

Cholera est ventriculi immodica perturbatio, supra & infra per vomitum facta. *The Cholicke. It is also choller the hot and dry humour.*

Cicer, genus leguminis. *A certaine Italian pease.*

Cieo, turbo, commoueo. *To trouble, to shake and stirre, and sometime for* Cio, *it is to call.*

Cinis, vel ciner, puluis. *Ashes.*

Cinis est auis, quam alio nomine alaudam dicimus. *A Larke.*

Claudo, obstruo, obsero. *To shut or cloze, to make fast, to stop or to stay, not to suffer to passe further: as,* Ecce maris magna claudit nos obice pontus.

Clivus, locus molliter arduus, & pro colle ponitur. *A banke, arising, and it is vsed for a little hill.*

Clunis, natium tumor. *The buttocke.*

Cluo, splendeo. *To shine, to glister, sometime to fight.*

Clypeus & Clypeum, scuta maiora & propriè peditum. *A buckler.*

Cœlum. *A grauing toole, the skie, that is, as much of the world as is aboue the element of fire, which is called æther, or Quintum elementum.* Cœlum *also sometimes is taken for the aire, as* In hoc cœlo, qui dicitur aër.

Cœno cœnam sumo. *To sup, or to take supper.*

Cœpio, pro incipio, antiquum est. *To begin.*

Cognosco, nosco eos qui prius incogniti erant. *To know that which we knew not before, sometime diligently and attentiuely to consider or to vnderstand, to search by an inquiry, and to sit in iudgement.*

Collis, monticulus. *An hillocke.*

Colo, adoro, veneror. *To honour or worship with prayer, sometime to make much of, to exercise, to inhabit, to loue, &* vitam colere, *is to leade a life. Sometime to plough or till the ground, sometime to decke and trim.*

Colus, instrumentum quod pensa continet. *A distaffe or spindle.*

Comes, comitans aut sequens. *A companion*

companion by the way, either a man or woman.

Comminiſcor, fingo, excogito. *To imagine, to faine, to inuent and deuiſe, to aſſay, to bring a man to the beliefe of that that is not.*

Como, comam compono. *To kembe to dreſſe the buſh with a combe, or to decke and adorne.*

Compago, compactio, & coniunctio. *A ioynt.*

Compedes, vinculi genus. *A paire of fetters or giues.*

Congrus, conger, genus piſcis. *A Congre.*

Coniux, maritus vel vxor. *A husband or wife.*

Coquo, cibum vſui aptum reddo. *To dreſſe meat, to play the Cooke, to prepare and goe about: as* bellum coquere. *To vexe and trouble, as* Coquit me cura. *To concoct, to bring our nutriment vnto a naturall foment, or iuyce.*

Conſulo. *To aske counſell with an accuſatiue: to giue counſell, or prouide for, with a datiue: to take in good worth, with a genitiue. Sometime it is to ſit in counſell, and to deliberate, but vſed plurally, as* conſulunt Senatores.

Cor, præcipuum inter viſcera, & vitæ ſedes, & arteriarum, ac caloris nativi, quo animal regitur quaſi fons quidam & domicilium. *The heart, and ſometime it is vſed for the mind.*

Cornus, vel cornum, aut cornu, munimentum capitis quorundam animalium. *An horne. By tranſlation the turning of riuers be called* Cornua. *It ſignifieth all the wing of an army, and the end of a thing.*

Cornus, arbor ramos habens duritiâ & rigiditate cornibus ſimiles, fructum, ex ea ſolſtitium ferens, primò candidum, poſtea ſanguineum. *A certaine tree vnknowne among vs.*

Coſſus, radix magni odoris. *A ſhrub growing in Arabia, Iury and Syria, hauing a root of very fragrant ſauour, the which antiquity burned to their gods, as they did frankincenſe.*

Coxendix, coxarum vertex, quo femora vertuntur. *The Hip.*

Crater, vel cratera, vas amplum, cui vinum aut oleum imponimus. *A Goblet or ſtanding peece.*

Crepo, ſono. *To cracke. Sometimes to complaine, lament and accuſe, as* Quis poſt vina, grauem pauperiem crepat?

Crepundia, prima munuſcula quę pueris dantur. *All manner of things that are giuen children in their infancie, as Corrals, ſwadling-bands, daggers, timbrels, and ſuch like.*

Creta, inſula eſt. *The Ile called Candy.*

Cres, Cretenſis. *A man of Candy.*

Crinis, capillus. *Haire.*

Chryſtallus, glacies ex gelu vehementer concreta. *Chryſtall.*

Crus, pars a genibus vſque ad inferiorem pedem. *A Leg.*

Conditor, qui aliquid facit. *A maker or builder.*

Corbis, vas ex viminibus factum. *A basket.*

Cubo, incubo. *To lie, and ſometime to be ſicke in bed.*

Cucumis. *A Cucumer, the which is called alſo in Latine* Cucumer.

Cumbo. *The ſame that* Cubo *is.*

Culex, vermiculus alatus. *A gnat.*

Cunabula, cunæ. *A Cradle.*

Cunæ, Cunabula, idem.

Cupio, opto, deſidero. *To couet, to deſire, to luſt for, and ſometime with a datiue, to fauour.*

Cupreſſus, arboris nomen. *A Cipreſſe tree.*

Cures, oppidi nomen. *A townes name.*
Curculio, animal parvum, frumentum corrodens. *A VVeeuil.*
Curro, celeriter eo, gradum præcipito, impetu celeritate viam quasi voro. *To run, and sometime to flow, that is, to run as riuers doe.*
Cuspis, acutior pars hastæ. *The point of a speare, pike, partisane, or any other like.*
Custos, qui vel quæ rem aliquam uetum & curat. *A Keeper man or woman.*
Cyprus, insula diues. *Cyprus the Ile.*

D

DAma, animal timidum. *A Bucke, or a Doe.*
Damno, damno afficio, vel condemno. *To dammage, or to condemne.*
Dedo, in perpetuum do, vel totum subdo, siue in manus & arbitrium do. *To yield.*
Defrutum, a deferendo, vinum decoctum ad medium partem. *VVine sodden to the halfe.*
Dego, ago. *To liue.*
Deleo, expungo, proprie lineas aut regulas. *To put out and to cancell.*
Delicium, oblectamentum quod nobis voluptati est. *The thing wherein we take pleasure.*
Delphin, vel delphinus, vel delphis, piscis maris, & signum cœleste. *A Dolphin.*
Demo, aufero. *To pull away, and to exempt.*
Dens; notum est per similitudinem, capitur pro omni, quo aliquid teritur. *A teeth.*
Depango, defigo. *To fasten downe, and to plant.*
Desidia, ignauiæ vitium. *Slothfulnes.*
Dico, loquor, nomino. *To speake, or to call.*
Dies, tempus viginti quatuor horarum. *A day.*
Diffiteor, inficias eo, nego. *To denie.*
Digredior, discedo. *To go from.*
Diligo, amo. *To loue.*
Diluo, aquâ vel quovis humore aliquid purgo. *To purge with washing.*
Dipthongus, vnus duarum vocalium sonus, *A double sound. A dipthong.*
Diptoton, nomen flexum duobus in casibus quibuscunque. *A Noune declined with two cases whatsoeuer.*
Dindimus, iugum montis Phrygiæ, Idæ matri deum dicatum. *The top of Ida, the hill by Troy.*
Diræ, imprecationes, execrationes, & inferorum furiæ. *Curses, banning, and the furies of hell.*
Disco, capio doctrinam. *To learne.*
Disgrego, separo, dirimo. *To sunder.*
Displiceo. *To displease.*
Ditionis, imperii, dominii. *Of my right and title. VVe need not scrupulously to refuse.* Ditio, *the Nominatiue.*
Dimido, partior. *To diuide.*
Divitiæ, opes amplæ fortunæ. *Riches.*
Do, dono. *To giue.*
Doceo, alicuius rei cognitionem alteri trado. *To teach, and sometime to shew and to declare, to warne and to ascertaine.*
Dodrans, unciæ nouem. *Nine ounces.*
Doleo, tristis sum. *To be sorrowfull.*
Domo, mansuetum facio. *To tame.*
Domus, ædificium ad habitandum factum. *An house.*
Duco, notum est. *To leade, to marry, to account.*
Dulcedo, suauitas. *Sweetnesse.*
Dux, qui vel quæ ducit aliquem. *A guide, man or woman.*

E

ECquis. *VVhether any.*
Edo, comedo. *To eate.*
Edo, i. emitto, & quasi extrudo. *To*

set

set out, and to euulgate, and sometime to exhibite and shew: as Edere spectacula. Edere animam, *is to die. The signification of it in all other phrases may bee reduced to the first signification.*

Edoceo, diligenter doceo. *Thoroughly or perfectly to teach.*

Effata, sunt ultimæ precationes augurum, post finem auspiciorum extra urbem dictæ. *The prayers that Southsayers sayd, after notes taken of birds flying, before they entred the Citty.*

Egeo, careo. *To need.*

Elephas, elephantus, animal fama notum. *An Elephant.*

Elis, civitas Arcadiæ. *A Citty in* Arcadia, *or a country in Peloponnesus.*

Emineo, præ aliis appareo vel excello. *To appeare before others, and to passe them.*

Emo, comparo, mereor. *To buy.*

Ensis, gladius. *A sword.*

Epasco. *To eat vp, to consume with feeding, and to leaue nothing.*

Epulum, quasi edipulum, est celebre convivium. *A banquet or feast.*

Eques, homo equo insidens. *An horseman, or he or she that rideth.*

Eremus, locus desertus. *A desart or wildernesse.*

Eripio, extra rapio. *To pull out.*

Esurio, famem patior. *To hunger.*

Eventus, euentum, quod casu aut fortuna nobis euenit. *Hap, or that that commeth to passe.*

Excludo, extra claudo. *To shut out.*

Excubiæ vigiliæ diurnæ & nocturnæ. *VVatchings and wardings.*

Exculpo, perfecte scalpo, vel scalpendo conficio. *To carue, to graue, to cut out, to scratch out, as* Oculum exculpere. *To wrest or wring out; as* Verum exculpere.

Excurro, extra curro, vel præcurro. *To run out, or to outrun before, to amount to a great deale, to make an outrode, or an excursion.*

Exequiæ, funebre officium. *The ceremonies of the buriall.*

Excuso, extra culpam reddo. *To excuse.*

Excutio, eiicio, emitto. *To smite out.*

Exlex, sine lege viuens. *A lawlesse man or woman.*

Expergiscor, evigilo. *To awake.*

Experior, tento, vel tentor. *To proue or to be proued.*

Explico, extendo, & declaro. *To stretch out, and to declare.*

Exta, propriecor, iecur, & pulmo dicuntur. *The intrailes.*

Extorris, exul. *A banished man or woman.*

Exul, qui vel quæ exulat. *A banished man or woman.*

Exuo, exolvo, denudo. *To put off, to vnclothe.*

Exuviæ, ab exuendo. *The things that are put off.*

F

FAcies. *A face.*

Facio, aliquid ago. *To make.*

Facesso, facio, vel eo ad faciendum. *To make, or to go to make.*

Fallo, decipio. *To deceiue.*

Fames, edendi cupiditas. *Hunger.*

Far, *Once a generall word for any kinde of graine, or corne, as* Triticeum far, hordeaceum, siligineum, &c. *But now is signifieth one certaine kinde alled* Ador, *which is bread corne.*

Farcio, saturo, impleo, pinguefacio, sagino. *To stuffe, to fill, to satisfie and make fat.*

Fas, pium, religiosum, & dignum factu. *Lawfull, right, godly and worth the doing.*

Fasci-

Fascis, lignorum aut alicuius rei congeries. *A faggot.*

Fasti, libri in quibus totius anni res populi Romani scriptæ continebantur, et causæ festiuitatum explicabantur. *A Register for the order of things, for the whole yeere.*

Fasti dies, *were dayes wherein the Iudges might giue sentence without offence of the Gods, with these three solemne words of the law,* Do, dico, addico. Nefasti dies, *were their contrary dayes.*

Fateor, annuo, concedo. *To grant and assent vnto.*

Fatisco, defício, aut defatigor. *Abundantly to gape.*

Fatiscor, tessus sum. *To bee weary, to be faint, to be weake.*

Faveo, recte alicui opto. *To fauour.*

Fel, purgame tum sanguinis. *The gall.*

Ferix, dies cessationum ab opere. *Holydaies, or times of pastime vsed.*

Ferio, percutio. *To strike.*

Fero. *To beare, or to suffer, to leade or tell, to giue, to couet, to aduance, to bring forth, to haue, to take away to obtaine, to aske aduice, as* Pompeius tulit ad populum.

Ferveo, vaide calco. *To be hot.*

Ferveſco, caleſco. *To wax hot.*

Ficus, arbor vel morbus. *A figge tree, or a certaine bile rising in the fundament*

Fides, constantia in omnibus rebus. *Faith and truth.*

Fido, fiduciam & spem habeo. *To haue trust.*

Figo. *To fasten, to plant, to smite with arrow or such like.*

Filum, illud subtile quod ex lino lanave trahendo ducitur. *A thred.*

Filix, herba sine caule, sine flore, sine semine. Ferna, *whereof there be two kinds, as in her barrenyou shall see.*

Fimus, letamen & excrementa animalium, quibus agri stercorantur. *Dung. It is also* Fimum *in the neuter gender.*

Findo, disseco, diffindo. *To cleaue.*

Fingo, formo. *To fashion.*

Finis, extremitas sive terminus in vnaquâque re. *An end.*

Fio, efficior. *To be made.*

Flaveo, flavus sum. *To be yellow.*

Flecto, inclino, volvo, duco, moveo. *To bow, to moue, and to cause to follow.*

Fleo, lachrymor. *To weepe.*

Flo, spiro. *To blow.*

Flos, dictus, qui ex arboribus vel herbis colligitur. *A flower.*

Fluo, decurro, proprie ut liquores. *To flow.*

Fodio, terram eruo. *To digge.*

Follis, instrumentum quo attrahitur atque emittitur ventus. *A paire of bellowes.*

Fons, scatebra. *A well.*

Forceps, instrumentum quo tenetur aliquid. *A paire of tongs.*

Forfex, instrumentum sartorium, quo aliquid scinditur. *A paire of sissers.*

Fors, fortuna, casus. *Happe.*

Forum, a ferendo, quia lites & venalia illuc feruntur. *The iudiciall place, and then it is named* Forum iudiciale: *or the market place, and is called* Forum venale.

Frango, rumpo, destruo. *To breake.*

Frenum vel frænum, instrumentum quo equum insessor coërcet. *A bridle.*

Frico, scalpo. *To rubbe.*

Frigeo, frigidus sum *To be cold.*

Frugi, indeclinabile omnis generis, utilis, necessarius, frugalis. *Good, profitable and thrifty.*

Frugi,

Frugis, eius quod ex terræ fructu in alimoniam vertimus. *Of corne or pulse. Some make the Nominatiue hereof* Fruges, *and some* Frux, *the former is not to be misliked.*

Fruor, delectationem, & fructum capio, & alor. *To take pleasure, or fruit and profite of, and to be fed.*

Fundo, liquefacio, vel liquidum spargo. *To melt or to powre.*

Fugio, vito, currendo relinquo. *To fly from, to auoid.*

Fulcio, sustineo, munio. *To vnderprop, and to shore.*

Fuga, fugiendi actus. *Flying, or running away.*

Funis, restis. *A rope.*

Fur, qui vel quæ alteri subtrahit. *A man or woman theefe.*

Furfur, purgamentum farinæ. *Braune or scunse.*

Furo, insanio. *To be mad.*

Fustis, baculus. *A club.*

G

GAbii, Volscorum vrbs. *A towne in Italy seuenty miles from Rome.*

Gallia, Europæ pars sita intra Pirenæos montes, inter Hispaniam, Germaniámque, et duo Maria, Oceanum Britannicum, & mare nostrum. *France.*

Garamas, Libiæ incola. *A certaine inhabitant of Africke.*

Gargarus, vnus ex collibus montis Idæ. *A very high top of the hill* Ida. *There is also a towne of that name at the foot of the same hill.*

Gaudeo, lætor. *To reioyce.*

Gelu, proprie glacies. *Frost or ice.*

Genu, curuatura qua crus & femur connectuntur. *A knee.*

Gero, porto. *To beare.*

Gibbus & gibber, solidus in dorso tumor. *A knob or a bunch.*

Gigas, vir altissimæ staturæ. *A Giant.*

Gigno, genero. *To beget.*

Gingiber, herba in Arabia nascens. *Ginger.*

Glisco, cresco, augeor, invalesco. *To increase and grow, to waxe strong, to waxe fat, and much to desire, and soreto couet.*

Glis, animal muri simile. *A dormouse.*

Gluten, glutinum, aut colla. *Glue.*

Gorgon, nomen mulieris. *A certaine terrible woman.*

Gradior, eo, incedo, progredior. *To goe.*

Græcia. *The country of Greece, a great piece of Europe, which is now vnder the Turke.*

Graiugena, Græcus. *A Grecian borne.*

Grando, gutta aquæ in aëre congelata *Haile.*

Grates, gratiæ relatæ pro accepto beneficio. *Thanke.*

Grex, pecudum multitudo. *A flocke.*

Gryps, animal pennatum, omni ex parte leoni simile. *A Gryffon.*

Grossus, ficus abortiua, quæ non maturescit. *A rathe ripe fig.*

Gruio, ut grues gruere dicuntur. *To cry like a Crane.*

Grus, avis nota. *A Crane.*

Gummi, liquor glutinosus ex arboribus resudans. *Gumme.*

Gurgulio, pars gutturis à naribus ad pulmonem, vel animal. *The weasand, or a weasell.*

H

HAbeo, possideo, teneo. *To haue.*

Hæreo, arcte alicui rei infigor. *To cleaue vnto.*

Hæres, qui succedit in hæreditatem alterius. *An heire.*

Halec

Halec, piſcis qui ſolâ aquâ nutritur. *A herring.*

Heros, vir illuſtris & nobilis. *A noble man, a man of great excellency in worthy facts, and therein more like a god than a man.*

Heſperus, ſerotina ſtella. *The euening ſtarre.*

Heteroclitum, nomen ſecus quam, declinationum canones poſcunt, flexum. *A word declined otherwiſe than the bare rules of the declenſions doe require.*

Haurio, extraho humorem, & educo ex profundo aliquo loco. *To draw.*

Hilaris vel hilarus, jucundus, lætus. *Merry.*

Hippomanes, virus ab equâ collectum, vel caruncula in fronte pulli equini hominem ad inſaniam rediens. *Poyſon to procure loue withall, or a little piece of fleſh growing in the colts forehead, when it is firſt foaled.*

Hirundo, avis notiſſima. *A ſwallow.*

Hiſtrix, animal exherinaceorum genere. *A porcupike.*

Homo, notæ ſignificationis. *A man or woman.*

Honor, vel honos, eſt reuerentia quam alicui exhibemus in virtutis teſtimonium. *Honour, worſhip.*

Hordeum, ab horrore, quoniam hordeo quam frumento ariſta eſt mordacior. *Barley.*

Hoſpes, qui vel quæ ad hoſpitium recipit, aut recipitur, & capitur pro peregrino. *An hoſt, or an hoſteſſe, or a gueſt, man or woman.*

Hoſtis, inimicus, vel peregrinus. *An enemy.*

Huber, fertilis, abundans, & mamma pecoris & hominis. *Plentifull, or a cow, or the vdder of any beaſt.*

Humus, terra humefacta. *The ground.*

Hydrops, aqua intercus. *The dropſie.*

Hyems, bruma. *VVinter.*

I

IAceo, decumbo. *To lie.*

Iacio, emitto, ac vi impello. *To caſt, to whurle, to laie,* as Iacere fundamentum, *or by tranſlation it is to make a beginning:* Iacio, *is ſometime to ſpread abroad by rumour, and ſometime to obiect againſt one with an accuſatiue, with this Prepoſition,* in.

Iaſpis, lapis precioſus. *A greene precious ſtone, whereof there bee diuers kinds and degrees of diuers colours.*

Ico, ferio, percutio. *To ſtrike, to ſmite.* as Icere colaphum. Icere fœdus *is to ſtrike vp a bargaine.*

Icon, Imago. *An Image.*

Ida, mons altiſſimus Troici ſoli. *An hill in the country of Troy.*

Idus, dies qui dividunt menſem. *In March, May, Iune, and October, it is the fifteenth day, in the reſt the thirteenth.*

Iecur, hepar. *The liuer.*

Ignis, unum ex quatuor elementis. *Fire.*

Illex, qui ſine lege viuit. *A lawleſſe body, man or woman.*

Imber, agmen aquarum largius ex nubibus effuſum. *A ſhowre.*

Imbrex, canalis, vel regula curva & obtorta, per quam imber defluit. *A gutter tile.*

Immineo, inſto. *To hang ouer.*

Impetis, violentiæ, inuaſionis. *Of violence and boiſterouſneſſe.*

Inceſſo, accuſo, impeto. *To accuſe, to prouoke, to reuile, to inuade and enter into.*

Incido, ferio, ſeco. *To cut, to graue in,*

Incido

Incido in aliquid, vel ſuper aliquid cado. *To fall into by hap, to run into.*

Incipio, inchoo. *To begin, to take in hand, to enterprize.*

Inculco, eadem ſæpius iteraudo ingero. *Often to repeat.*

Indo, impono. *To put in.*

Indoles, facilis ſignificatio futuræ probitatis. *Towardneſſe, or likely diſpoſition.*

Indulgeo, obſequor. *To ſet much by, and to give to.*

Induciæ, pax in paucos dies. *A truce.*

Inermus, vel inermis, qui armatus non eſt. *Vnarmed.*

Infans, homo per ætatem nondum ſciens fari. *A babe.*

Inferiæ, ſacrificia, quæ inferis ſolvuntur. *Sacrifice done vnto ſpirits in hell. Hereof* Inferias facere, *u* Manes ſacrificiis placare, *that is,* To *celebrate Obites and Obſequies.*

Inficias, negationem ſe vel debere quod actor poſcit, vel commiſiſſe quod accuſator objicit. *A denial: and it followeth onely the Verbe* Eo.

Inficio, intingo, vitio, ceu maculo, *To die, or to infect.*

Ingruo, inuado, impetum facio. *To giue an onſet, and to inuade.*

Injuſſu, abſque authoritate, & temere ſine juſſione. *Without bidding.*

Iraſcor, irâ ſtimulor. *To be angry.*

Iſmarus, mons Thraciæ, aſper & incultus ex vnâ parte, ex alia fertilis vinetis & oliuetis. *A certaine hill in Thracia ſonamed.*

Inſidiæ, doloſa expectatio ad hominem aggrediendum, fallacia. *A laying in wait for, or a deceit.*

Inſtar, ſignificat vel ſimilitudinem, vel æquiparationem & menſuram. *Like, or as big, or the ſwage.*

Intelligo, capio. *To vnderſtand.*

Interpres, qui authores declarat, aut aliquid ex linguâ in linguam transfert. *An interpreter, man or woman, or a tranſlatour.*

Invidia, mœror ex alienâ proſperitate. *Enuie, ſorrow for another mans welfare, or elſe the euill will and ſpight of a man.*

Iocus, eſt quidam lepor & feſtiuitas in verbis. *A merry ſcoffe.*

Iter, itio, actus eundi. *A iourney.*

Iubar, ſol, vel ipſius ſplendor. *The Sunne beame.*

Iubeo, impero. *To command.*

Iudex, qui vel quæ judicat. *A Iudge, he or ſhe.*

Iugeris, agri tantum quantum ab vno pari aut jugo boum uno die arari poteſt. Plinius. *We call it an acre. The Author doe varie in the meaſure of it. For the commodite of the Nauigatione and other Caſes, wee may vſe* Iugerum.

Iungo, copulo, & quaſi in unum ago. *To ioyne.*

Iugum, vertex, ſiue cacumen montis. *The toppe of an hill. It is alſo a yoke, or a yoke of oxen, that is, a couple. By metaphore it is a ſeruitude or a bondage. It is alſo a weauers beame, or paire of gallowes, ſuch as ſir ſubmitte the Romanes were vnder. Tribus haſtis jugum fit, humi fixis duabus, ſuperque eas transverſa una deligata.*

Iuno, dea, Iovis vxor. *The goddeſſe, Iupiters wife.*

Iuro, jamentum facio. *To ſweare.*

Ius, quod natura, aut civitas aut gens jubet, & ſignat eorum quæ coquuntur. *The law and right, and the broth of any thing ſodden.*

Iuſſu, imperio, iuſſione. *By commandement.*

Iuſta,

Iusta, idem quod exequiæ.
Institium, iuris dicendi intermissio. *No terme.*
Iuvenis, qui adolescentium excessit ætatem. *One come to mans age.*
Iuventus, ætas iuvenilis. *Mans state.*
Iuuo, auxilium do. *To helpe.*

L

LAbes, hiatus, macula, defectus. *A great chap, a spot, a dishonor, or reproch.*
Labor, vel labos, opera, defatigatio. *Labour and toile, paines taking, sometime it is misery, calamity, perill, danger, travell.*
Lac, succus maternus, quo animalia nutriuntur. *Milke.*
Lacesso, vexo, incito, provoco. *To trouble, to provoke.*
Lacio, in fraudem duco. *To allure, or to entise.*
Lactes, graciliora intestina. *The small guts.*
Lacto, lac emitto, vel per blanditias decipio. *To give milke, or to deceive.*
Lacus, locus profundus cum aquis perpetuis ibidem natis, qui efficit riuos. *A lake, a weare, or a myre.*
Lædo, verbo factove aliquem offendo. *To hurt.*
Lælaps, nomen cuiusdam de canibus Actonis. *One of Actæons dogges called* Lælaps, *for speedy suriousnes. For* Lælaps *signifieth a whirlewind, a tempest, and a storme.*
Lambo, lingua lingo. *To licke.*
Lampas, ignis aut solis splendor. *A fire, or brightnesse of the Sunne or a lampe.*
Lanista, qui domi gladiatores docet, & populo vendit. *A Master of defence.*
Laquear, pars superior cubiculi parum convexa. *A vaulted roofe of a parlour*
Laser, herba quædam, & succus qui ex cuiusmodi laserpitij exudat. *The herbe out of the which commeth the iuice that the Apothecaries doe call* Asa dulcis, *and* Belzoe, *or* Belzoin, *the common people call it* Beniamin.
Lauo, aqua purgo. *To wash.*
Lateo, abscondor, non compareo. *To lurke or to be hidden.*
Laurus, genus arboris. *A Bay tree.*
Lebes, vas æneum. *A caldron or a panne.*
Lecythus, ampulla olearia. *A box for oyle and ointment. It is taken also for eloquence in writing.*
Lego, notum est. *To reade.*
Lemures, larvæ nocturnæ, & terrificationes imaginum. *Hobgoblins or nightsprights.*
Leo, animal ferox. *A Lion.*
Leo, imprimo, formo. *To imprint, to forme.* Abusivum.
Lethum, mors, interritus. *Death.*
Liberi, pignora. *Children. One sonne or one daughter, may bee called* Liberi, *and so may Nephewes and their successours.*
Libet, placet. *It pleaseth.*
Libs, ventus Aphricus. *The south-west winde, by west.*
Licet, fas est. *It is lawfull.*
Lichen, herba vel grauissimum morbi genus. *Liuerwort, the Apothecaries call it* Hepatica. *It is also the kind of lepry, called a saucefleame, in Latine* Impetigo.
Lien, splen. *The melt.* Dicitur & licenis in nominativo.
Ligur, incola Liguriæ. *An Italianes the countrey of* Liguria.
Limax, testudo & cochlea sine testa.

stris. *The shelled snaile, and the dew snaile.*

Limus, vestis genus ab umbilico ad pedes, ceu lutum aut cœnum mollius. *A kind of garment, or else slime or mud.*

Lingo, lambo, id est, aliquid linguâ molliter tango. *To licke.*

Lino, aliquid alicui rei superinduco. *To dawbe.*

Linquo, committo, peccо. *To leaue, to trespasse.*

Linter, navicula ê cauata arbore facta. *A cocke-boat.*

Linx, animal maculosum, acutissime videns. *Our men call this beast an Ounce.*

Liquesio, liquesco. *To be molten.*

Liquor, liqueo, idem.

Liveo, lividus sum, id est, sordidus. *To be wan, or filthy.*

Lixa, coquus in exercitu, vel qui sequitur quæstus gratia. *The Skullion that waiteth on an army.*

Locri, urbs in Brutiis. *A towne in Italy.*

Locus, proprie illud quod aliquid continet. *A place.*

Logos, sermo, ratio, verbum. *Speech, reason a word.*

Loquor, verba qualiacunque profero. *To speake.*

Luceo, lucem emitto. *To be light.*

Ludo, ludum exerceo, iocor. *To play or to sport.*

Lues, cum in vrbe aut in agro febris aliúdve morbi genus, homines aut pecora, aut utrosque corrumpit. *A common disease or murren.*

Lugeo. *To bewaile, to lament a thing, or else absolutely to mourne, and sometime to be a mourner in apparell.*

Luo, soluo, pœnas do. *To redeeme, to clense, to pay for.*

Lustre, habitacula ferarum. *Dennes of Wild beasts, or brothell houses, and petty tippling houses of bawdry.*

M

Mænalus, mons quidam Arcadiæ. *A hill of that name in Arcadia.*

Magnes, lapis ferrum attrahens. *A stone that draweth Iron vnto it. It is called also* Heraclius lapis, *or* Sideritis.

Maiores, avi, abavi, proavi, atavi, tritavi: & quicunque ante hos in infinitum. *Our auncestors.*

Malo, magis velim. *To will rather.*

Mando, comedo, vel committo. *To eate, or to commit.*

Maneo, sisto, & expecto. *To tarry, or to tarry for.*

Manes, dii inferi inter numina læva. *Spirits or diuels.*

Manubiæ, quę manu capiuntur ab hostibus. *Spoiles taken in Warres.*

Manus, membrum notum. *A hand.*

Mapalia, agrestes casæ. *Sheep-coates or small cottages.*

Mare, pelagus. *The Sea.*

Margo, cuiusque rei extremitas. *The brinke, or skirt of any thing, or the banke of a riuer or sea.*

Marmor, lapidis genus. *Marble.*

Mars, deus belli. *The name of the god of warre.*

Martyr, testis. *A witnesse man or woman.*

Mas, vir. *A man.*

Massicus, mons Campaniæ optimi vini ferax. *An hill in that part of Italy that is called* Campania, *fruitfull of pleasant wines.*

Mater, nota est significatio. *A mother.*

Medeor, do medelam. *To cure.*

Medicor, medeor, remedium adfero. Idem.

Meio, mingo. *To pisse.*

Mel, liquamen dulce. *Hony.*
Meleager, vel meleagrus, Oenei Aetoliæ regis filius. *A mans name.*
Menda, & mendum, error, erratum. *A fault.*
Menses, mulierum profluvium. *Womens flowers.*
Mensis, tempus lunæ curriculo confectum. *A moneth.*
Mereor, aliquid facio, quamobrem, dignus sum, qui obtineam præmium, vel pœnam patiar. *To deserue.*
Meridies, dies medius. *Noone or the noonesteed.*
Metior, pondero, mensuro, considero. *To measure.*
Meto, seco, amputo herbam, vel segetem. *To mow.*
Metuo, timeo. *To feare.*
Metuor, timeor. *To be feared.*
Meus. *Mine.*
Mico, fulgeo, cum motu vel tremore. *Often with certaine intermissions to shine, and likewise to bee moued, to put forth fingers to him with whom we play, will put forth, which is called,* Micare digitis.
Miles, qui vel quæ militiam exercet. *A warrier or souldier.*
Mingo, vrinam facio. *To pisse, or to make water.*
Minæ, metus incussiones per verba aut signa. *Threatnings.*
Minores, posteri, etiam post trinepotes futuri. *Our successours.*
Misceo. *To mingle, to serue drinke, sometime to trouble.*
Misereor, misericordiâ afficior. *To take pity on.*
Mitto, ad aliquem do. *To send.*
Mœnia, muri vrbis. *The walles of a towne, and figuratiuely the towne it selfe.*
Mœreo, tristor dolore afficior. *To bee heauy, sadde, in a dumpe or a mourning.*
Monoptoton, nomen non flexum, sed carens omni casu præterquam uno & eo obliquo. *A noune hauing one termination, and that in one oblique case.*
Mons, terræ tumor altissimus. *An hill.*
Mordeo, dentibus lædo. *To bite.*
Morior, è vitâ discedo. *To die.*
Mos, vitæ institutum consuetudine firmatum. *A custome.*
Mulceo, lenio. *To assuage.*
Mulgeo, lacte mammis exprimo. *To milke.*
Mulier, quæ non est virgo. *A woman.*
Mulsum, potus ex vino & melle. *A certaine wine confect with hony.*
Multiplico, adaugeo. *To multiply, to increase.*
Munia, onera, legi dedita, & officia quæ publicè præstantur. *A duty or office.*
Mus, exiguum animal. *A Mouse.*

N

NAnciscor, acquiro. *To get, and to obtaine.*
Nascor, orior, in mundum venio. *To be borne.*
Natales, conditio sanguinis & familiæ. *The degree of blood and gentrie, as* generosi natales, natales obscuri. *It is also taken for yeers.* Sex mihi natales ierant. *There were passed sixe yeeres. It is also vsed for the origine or first spring of a thing.*
Natalis, dies alicui natalis. *A birth day.*
Natrix, serpens aquaticus. *A water serpent that with poison in-*

setteth the water.

Natu, ærate, partu. *By age, or birth.*

Neco, quascunque res occido. *To kill.*

Necto, ligo, conjungo. *To knit.*

Negligo, contemno, non curo. *To neglect, to set at nought, to shut one.*

Nerens, [illegible] *Neptune.*

Nigitor, [illegible]

Nimis, ne [illegible] *to much, more than enough.*

Neco, [illegible] *to spin.*

Nexter. *Nature of flesh.*

Nervus, motus & sanguine instrumentum. *A sinew.*

Nexo, ligo vel necto. *To bind.*

Nycticorax, corvus nocturnus. *A night raven.*

Niteo, splendeo. *To shine.*

Nihil, rei cujusvis privatio. *Nothing.*

Nihilum, rei cujusvis privatio.

Nil, vide nihil.

Nitor, conor, operam dedo. *To endeavour, to endeavour.*

Nitor, eit [illegible] & aliorum membrorum [illegible] conari. *To give a help with the feet, to wriggle, to endeavour.*

No, nato. *To swim.*

Nocco, malum infero. *To hurt or to harme.*

Noctu, nocte. *By night.*

Nolo, nemo, non volo. *To will.*

Nonæ, quasi novæ, propter initium observationis. Erant autem in Martio, Maio, Iulio, & Octobri, sex illi dies, qui erandas reqeuebantur, in reliquis quatuor. *The nones of a moneth.*

Noleo, rem certam habeo. *To know.*

Nostri. *Of our country, kin, or fellow.*

Notus, ventus meridionalis, quem nos austrum appellamus. *The south wind.*

Nubes, vapor humidus, sublime e[illegible] *A cloud.*

Nubo, uxor eo. *To be married to a man: Ferre in the Neuter passive.*

Nugæ, ridiculi ageres. *Trifles.*

Nullus. *None.*

Nundinum, dies & conventus fiebat rerum mercatui. *A fayre.*

Nuo [illegible] *to beckon with the eye, or with the head, and it signifieth to nodde.*

Nuptiæ, legitima conjunctio maris & fœminæ in vitæ societatem. *Marriage.*

Nurus, filii uxor. *A daughter in law.*

O

Obdo, oppono, sive appono. *To set against.*

Obex, obstaculum aliquod, vel obstaculum, ut pessulus, sera. *A barre or stop.*

Obliviscor, è memoriâ aliquid excidere sino. *To forget.*

Obses, qui vel quæ traditur in fidem alteri. *An hostage, a pledge, man or woman.*

Occido. *To fall or fly.*

Occido. *To kill or slay.*

Occiput, posterior pars capitis. *The hinder part of the head.*

Occludo, claudo. *To shut.*

Occulo, abscondo, abdo. *To hide.*

Occuno. Idem.

Odor vel odos, quasi olor ab oleo, est autem infectus aer. *A savour.*

O Odeo,

October, mensis octavus à Martio. *The tenth moneth in our yeere, called October.*

Oleaster, olea sylvestris. *A certaine shrub like the Olaue tree: the Greeks call it the wilde Olaue, or the ground Olaue for the lownesse.*

Oleo, odorem spiro & emitto. *To giue a smell, and that indifferently, so that the differences be made with* benè *and* malè.

Olfacio, odoror, *To smell, or to sauour a thing: by translation it is to perceiue, and finde, to foresee.*

Omen, augurium quod fit ore. *Haisoning, and fore-speaking.*

Omnis. *Euery one.*

Onus, pondus alicui injunctum. *A burden.*

Onyx, unguis, & gemma. *The naile of a mans hand, a precious stone, white like a naile, the haue in a mans eye.*

Operio, tego. *To couer.*

Opis, adminiculi, præsidij. *Of ayde and helpe.*

Opifex, qui opus facit. *A workeman.*

Oppango, circumfigo, circumplanto. *To fasten, or to ioyne vnto, or to plant about.*

Opus Opuntis, nomen civitatis in Locris. *A townes name in the countrey of Locris.*

Orbis, circulus mundi, res rotunda. *A Globe or a bowle, and thereof the world is called* Orbis, *because it is euery way round like a bowle.*

Ordior, incipio. *To begin, or to commence.*

Ordior, id est, texo. *To weaue.*

Oriens, regio orientalis. *The East.*

Orior, nascor, surgo, incipio. *To spring, to rise, to begin.*

Oronies, nomen viri & fluvij. *A mans name, or a certaine riuer in Syria, now called Tarfaro.*

Os oris, concavum illud intra quod sunt dentes & lingua. *A mouth.*

Os ossis, solidamentum corporis durum. *A bone.*

Ostreum, conchæ species. *An Oister.*

Ovum. *An egge.*

P

PAciscor, pactum facio, convenio. *To make a bargaine, to fall to an accord, sometime to promise.*

Palleo, partim albeo. *To be pale.*

Pampinus, vitis ramus. *A vine-branch.*

Pando, aperio, patefacio. *To open.*

Pango, paciscor, cano, jungo, plango, figo. *To bargaine, to sing, to ioyne, to waile, to fasten.*

Panis, quo pascimur. *Bread.*

Panther & panthera, animal quoddam pardo simile. *A certaine beast.*

Papaver, genus herbæ soporiferum. *Poppy.*

Papyrus, charta quâ utimur in literis scribendis. *A certaine sort of Rush growing in the marish of Ægypt, somewhat high, whereof they made a kinde of Paper, and called it* Papyrus, *whereof our Paper is now called likewise.*

Paradisus, locus amœnissimus. *A place of pleasure.*

Partio, divido, & quasi partes facio. *To part, or diuide.*

Parco, abstineo ab ultione. *To spare.*

Pareo, obedio. *To obey.*

Pario, prolem produco. *To bring forth.*

Parens,

Parens, pater aut mater, avus aut avia. *A father or mother: a grandfather or grandmother.*

Parnassus, mons in Phocide, duos vertice habens. *An hill in Phocis a country of Greece.*

Parturio, cupio aut conor parere. *To be toward labour.*

Pasco, nutrio. *To feed, to nourish.*

Pascor, nutrior, alor. *To be fed.*

Passer, avis salaciſſima. *A sparrow.*

Pateo, apertus ſum. *To be open.*

Patior, ſuſtineo, tolero. *To ſuffer, or to abide.*

Patro, aliquid mali committo. *To commit ſome euill.*

Patrueles, patruorum filij. *Brothers children.*

Paveo, timeo. *To feare.*

Pecten, inſtrumentum textorum, & dentatum. *A combe, or a Weauers ſley.*

Pecto, orno capillos. *To combe the haire.*

Pecus, cudis, oris, omne animal quod ſub hominis imperio pabulo terræ paſcitur. *All cattell.*

Pedes, qui pedibus incedit. *A footman.*

Pedo, ventris crepitum facio. *To fart.*

Pelagus, mare. *The ſea.*

Pellex, mulier impudica. *An harlot.*

Pello, ejcio, removeo. *To driue, or to put away.*

Penates, dij domeſtici, quod penes nos nati ſunt. *Houſhold gods.*

Pendeo, ſuſpenſus ſum. *To bee hanged.*

Pendo, ſuſpendo, vel pondero, æſtimo. *To hang to weigh, to prize.*

Penis, canda. *A taile, and at the laſt it was taken for a mans yard.*

Penus, vel penum, omne eſculentum, poculentum, quo homines veſcuntur. *All manner of victuals.*

Perago, perficio. *To finiſh, and to perfect buſineſſe.*

Perlego, totum lego. *Wholly and thoroughly to reade.*

Percutio, ferio. *To ſmite.*

Perdix, avis nota. *A Partridge.*

Perdo, amitto. *To loſe.*

Perduellis, hoſtis. *An enemy in the warre.*

Pergamus, civitas inſignis Aſiæ in ditione Trojanorum. *The cittie of the Troians, otherwiſe called* Ilium, *or* Ilion.

Pergo, in re procedo, abeo. *To goe forward.*

Permiſſu, Permiſſione, cum nemo adverſatur. *By ſufferance, with leaue and licence.*

Perpetior, multum cum labore ac dolore patior. *Thoroughly to beare or ſuffer.*

Perplaceo, valde placeo. *To pleaſe very much, or thoroughly to pleaſe.*

Perſis, orientalis regio. *The countrey of Perſia.*

Pes, ima pars corporis quâ gradimur. *A foot.*

Peto, oro, obtecro, rogo. *To aske.*

Phaleræ, ornamenta equorum. *Horſe trappings.*

Pharus, turris altiſſima in portu, quæ lucet navigantibus. *A watch tower.*

Phaſelus, navicula velox & oblonga. *A brigandine.*

Philotis, nomen mulieris. *A womans name.*

Phœnix, avis in oriente, à Phœniceo pennarum colore dicta, toto orbe celeberrima, in Arabiâ naſcens, aquilæ magnitudine. *Phœnix the bird.*

Phryx, vir Phrygiæ. *A Troiane.*

Pietas, pius cultus. *Godlineſſe.*

Figet, dolet, seu molestum est. *It vexeth.*

Fingo, formam alicui rei ductis lineis repræsento. *To paint.*

Pinso, tundo, panem conficio. *To bruise with a beate, to beate in a morter, as one doth the corne, and to make bread.*

Pinus, arbor est picem gignens, nuces ferens omnium maximas, quas Latini pineas vocant. *A fine tree.*

Piper, herba. *Pepper.*

Piscis, animal quod continuè sub aquis degit. *A Fish.*

Pix, resina ex arboribus fluens. *Pitch.*

Python, serpens è putredine natus. *A Serpent.*

Placeo, gratus sum. *To please.*

Plagæ, retia rariora ad capiendas feras. *Hunting nets, or wide weathers nets to take beasts.*

Plaudo, manibus percutio, ac gestu lætitiam indico. *To clap hands for joy.*

Plebs vel plebis, idem quod vulgus. *The common people.*

Plecto, supplicio afficio, punio, reprehendo. *To punish, to beate.*

Pleo, [illegible] *To fill.*

Plico, contrahi, & rugas facio. *To fold, or plait.*

Pluo, aquam demitto. *To raine.*

Polleo, valeo. *To be able, to be of power, and sometime it is taken for to be, or to be better, or more esteemed.*

Pons, ligni, vel quodvis aliud pro quod super aquas transmittitur. *A bridge.*

Pono, colloco, constituo. *To set, or put.*

Pontus, mare. *The sea.*

Porticus, ampla domus propter repentinos imbres deambulationis gratia ædificata. *A Gallery, or an ambulatory.*

Posco, peto. *To aske, to require.*

Postis, latus portæ sive ianuæ. *A post.*

Poto, bibo. *To drinke.*

Præcordia, quæ exta separant ab inferiore viscerum parte. *The midriffe.*

Præcurro, antecurro, sive citò ante eo. *To run before.*

Prælego, ante lego, ut solent præceptores suis discipulis. *To bee an Interpreter, or a Reader, and sometime to cut, or to fayle by.*

Præmineo, præcello. *To excell other.*

Præsul, qui vel quæ præest. *He or she that superintendeth.*

Præses, qui vel quæ præsidet. Idem.

Prandeo, prandium sumo, vel ante prandium cibum sumo. *To dine.*

Precis, precationis, obsecrationis, *Of prayer, of petition.*

Premo. *To presse, to bee against, and to vexe, to pursue, and to bee hard at hand with, to drive, to hide, to expell, to spot, to deflowre, or kill, &c.*

Præneste, nomen urbis. *A towne in Italy.*

Præs, fidejussor aliis obligátur, id est, sicut fides in re nummaria. *A surety.*

Præceps, qui vel quæ principatum obtinet. *The prince, or princesse.*

Primitiæ, primi fructus ex agro percepti, qui deo offeruntur. *The first fruits of a man, or beast, or the first thing of any thing.*

Problema

Problema, propositio interrogationem annexam habens. *A demaund.*

Prodo, manifesto. *To betray, to make manifest.*

Proficiscor, eo aliò *To goe forth.*

Proluo, multum sive multo tempore lavo. *To all to wash.*

Promineo, procul appareo. *To hang out in sight.*

Promo, profero, eloquor. *To set a broach or to vtter.*

Promptu, paratè, sine mora. *With readinesse and speed.*

Psallo, cano instrumento musico. *To sing, or to play on an instrument.*

Puber vel pubes, proprie lanugo quæ maribus decimoquarto anno, fœminis duodecimo circa pudenda oriri incipit. *Ripenesse of age.*

Pudet, pudore afficior. *It shameth.*

Puerasco, exactâ infantiâ pueritiam inchoo. *To waxe a child.*

Pugil, qui vel quæ pugnandi artem novit. *A Champion, man or woman.*

Pulvis & pulver. *Dust.* notum est.

Punctus & punctum, minima individuaque lineæ pars. *A [illegible] point, a little centre.*

Pungo, stimulo, morsum ac aculeum infigo. *To pricke, or sting.*

Pumex, lapis cavernosus. *A [illegible] stone.*

Pus, sanies & quicunque humor in putredinem versus. *Matter [illegible] Core.*

Q

QVæro, investigo, interrogo. *To [illegible], to search.*

Quatio, moveo, concutio. *To [illegible]*

Quercus. *An O[illegible]*

Queror, lamentor. *To [illegible] lament.*

Qui. *The which.*

Quies, vacatio à labore, aut cessatio à quovis opere. *Rest [illegible] appertaineth to the body.* Tranquillitas, *unto the [illegible].*

Quilibet, *Every one, or whosoever yee will.*

Quinisco, caput inclino, moveo. *To nang the head.*

Quisquiliæ purgamenta, & quicquid ex arboribus, surculorum, foliorum, aut florum [illegible]. *Things of no weight. [illegible] thy regard, or chippings.*

Quot. *How many,*

R

RAbula, homo futilis. *A [illegible] a smatter [illegible]*

Rado, cultro vel [illegible] Scarpo. *To [illegible]*

Ramex, rupturæ. & [illegible] norum *Burstness.*

Rapio, [illegible] *To [illegible]*

[illegible] dentatum, [illegible] dendum [illegible]

[illegible]

Recico, [illegible]

[illegible]

Redeo, acce[illegible] tuo. *To [illegible]*

Redolvo, odorem [illegible] vel mult[illegible]

[illegible]

Refringo, iterum frango. *To breake open.*
Rego, gubernō. *To rule, or to gouerne.*
Relego, rursus lego. *To reade againe.*
Reminiscor, recordor, memini. *To remember.*
Ren, viscus quoddam. *The kidney.*
Renuo, refuto, rejicio. *To refuse*
Reor, arbitror, puto. *To suppose.*
Repango, dissolvo, rejungo. *To vnloose, to disioyne.*
Reperio, invenio. *To finde.*
Replico, dissolvo. *To vnfold.*
Repetundarum, alienarum pecuniarum, de quibus præses provinciæ, à provincialibus accusatur, siquas viam dolo exercuit. *Of bribery and pillage, or of extortion.*
Repungo, iterum stimulo, vicem reddo. *To prick againe.*
Res, omnia sive corporalia, sive incorporalia comprehendit. *A thing.*
Rescio, rursum percipio. *To know againe.*
Respuo, repudio, spretno. *To refuse.*
Restis, funis vel lorum. *A rope, or a Withe.*
Resulto, resilio, revertor, in contrarium salio. *To rebound.*
Rete, instrumentum quo pisces capiuntur. *A net.*
Rex, nota est significationis. *A King.*
Rideo, cachinno. *To laugh.*
Ringo, os torqueo ut canis. *To make an euill fauoured face like a mannerdog, and to vexe.*
Robur, species quercus durissimæ. *An oake.*
Rodo, mordeo, comedo. *To gnaw.*
Roma, urbs Italiæ quondam a pastoribus condita, olim gentium domina, cum floreret, quarta & postrema Monarchia. *Rome.*
Ros, humor qui sereno tempore è cœlo fluit. *A dew.*
Rostra, templum seu forum judiciale, ante curiam Hostiliam, in quo erat pulpitum, ex quo concionari solebant. *The place where matters be declaimed.*
Rudens, funis nauticus. *A cable.*
Rudo, graviter sono ut asinus. *To cry like an asse.*
Rumpo, frango. *To breake.*
Ruo, cado. *To fall.*
Rus, locus extra urbem, ubi agri sunt & villæ. *The country.*

S

Sacer, quod venerabile. *Holy.*
Sacerdos, deo dicatus ad sacrificia facienda. *A Priest or a Nunne.*
Sacro, deo dedico, sacrum facio. *To dedicate.*
Sal, quo utimur in cibis condiendis. *Salt.*
Salio, saltō. *To leape, or to leape as brute beasts doe, when the male couereth the female.*
Sallo, sale condio, ac conspergo. *To salt, to powder, or to season with salt.*
Salto. *To leape or to dance.*
Salum, mare, à sapore salis. *The sea.*
Salus, incolumitas. *Health.*
Samnis, nomen gentis. *A Samnite.*
Sancio, firmo, & propriè effuso sanguine per hostiæ immolationem. *To make sure, and to establish.*
Sanguis, cruor qui ex vulnere spargitur. *Blood.*
Saphirus, pretiosus lapis. *A Saphire.*
Sapientia, rerum divinarum atque humanarum scientia. *Wisdome.*

Sapio,

Sapio, saporem habeo. *To haue a taste.*
Sarcio, purgo, reficio, integrum facio. *To patch and amend.*
Sardonyx. *A certaine pretious stone.*
Satago, satis ago, laboro, sollicitus sum. *To doe, endeauour.*
Satrapas, princeps. *A Prince.*
Scabo, frico. *To scratch, or to rub.*
Scalpo, sculpo, & fodio unguibus ac manibus. *To claw, or to scratch.*
Scando, in altum tendo. *To climbe.*
Scindo, seco, findo. *To cut, or to diuide.*
Scio. *To know.*
Scobis & scobs, id est, quod ab aliquâ materiâ decidit per serram, terebram, aut limam. *Dust.*
Scriba, qui literas, vel gesta, vel tabellas & similia scribit alterius nomine. *A Scribe, or Notary.*
Scribo, literas formo. *To write.*
Scrobs, fossa aut puteus. *A ditch, or a pit.*
Scurra, qui risui ab auditoribus captat, non habitâ ratione verecundiæ, aut dignitatis. *A scoffer, a iester, a parasite.*
Secerno, abiungo, separo. *To diuide, to separate.*
Seco, divido. *To cut.*
Sedeo, quiesco. *To sit.*
Segos, frumentum in spicis. *Corne yet standing.*
Selego, seorsum colligo. *To gather apart.*
Senecta vel senectus, senium, ætas. *Old age.*
Senex, senio confectus. *An old man.*
Senio, quod sex puncta continet. *The iuse.*
Senium, idem quod senecta.
Semis, id est, tentas, sex unciæ, dimidium assis. *Halfe a pound, or the halfe of any whole summe.*
Sentio, aliquo sensu percipio, pro intelligo ponitur. *To perceiue by some sense, or to vnderstand.*
Sentis, spina. *A thorne.*
Sepelio, defunctum terrâ condo. *To bury.*
Sepio obstruo, circundo, munio. *To compasse, to hedge.*
Seps, serpens parvus. *A little serpent, after whose stroke the members doe rot.*
Sequor, abeuntem subsequor. *To follow.*
Sermo, loquela. *Speech.*
Ser, populus Asiæ. *One of a certaine people in Asia called Seres.*
Sero, semino, planto. *To sow, or plant, or ingraft, and sometime by translation to beget, by translation also to say, ferere bella, ferere certamina, id est, mouere lites & pugnas.*
Serpens, anguis. *A dragon, or serpent, or a snake.*
Sensus & sensum, organum sentiendi & quod mente concipimus. *Any of the fiue wits, or the sense, or vnderstanding, or conceit.*
Sibilus, [illegible] *Hisse.*
Sido, [illegible] *To sit.*
Silenus, [illegible] *Siluanus, that [illegible] Latines called Sylli.*
Silex, lapis durissimus, unde ignis excutitur. [illegible]
Sinapis, [illegible] ferens, [illegible] chrymas cibus condiendus. *Mustard.*

Singultio, graviter tussio, & singultum. *I sobbe.*

Sino, i. emitto. *To suffer.*

Sinus & sinum, genus vasis sinuosi. *A bowle, or a dish for milke or wine to drinke in.*

Siren, monstrum maris. *A Meare-maid.*

Sisar, herba cujus radix præcipuè est in usu. *A parsnip.*

Situlo, i. lare facio. *To bring before.*

Stirps, truncus vel progenies. *The stocke of a tree, or a kindred.*

Siris, detildgerium; o. *Thirst.*

Syndon, velum sabtilissimum. *Syndell.*

Synodus, conventus. *A councell or assembly.*

Sinus, flexus. *A bay.*

Serum, humor vel aqua. *Whey.*

Sitis, eadem fere notione. *Thirst.*

Solarium. *The Sonne.*

Solea, herba. *Sengreene.*

Solium, sedile regium, regalis dignitatis indicium. *A throne or chaire of state.*

Solve, vel dilige rem erat dissolvo, ac expedio. *To loose.*

Sonus, sonor, sonitus. *A sound.*

Sonat, sonum facit. *It soundeth.*

Sorbeo, deglutio quicquam molle. *I sup.*

Sordes, orum est. *Ayle.*

Spargo, late propago, or pellim facio. *To sprinkle, or strike.*

Species, effigies, ornatus, genus, visio. *A forme, shape, the habite of a thing, or an appearance.*

Species, aris. *Spice.*

Spectaculum, unde spectare licet. *A place to behold at.*

Splen, lieu, viscus quoddam. *The Spleene.*

Sperno, dispicio, contemno. *To despise.*

Spinus, agrestium prunorum arbor. *A sloe tree.*

Spondeo, sponte promitto. *To promise, and sometime to betroth.*

Sponsalia, promissio sive stipulatio futurarum nuptiarum. *Betrothing or the contract taken.*

Sportis, naturæ & ingenij propij. *Of nature and owne disposition.*

Statuo, pono, colloco, erigo. *To place, to set up, sometime to decree and appoint, sometime to dedicate and set before.*

Sterno, projicio in terram. *To throw downe, or to spread.*

Sterto, dormio, & somnum altum dormiendo capio. *To sleepe full sweet.*

Stipi & stips, pecuniæ genus, quod per capita colligere solent. *A money gathered by the poll, for the use of the godes, or for the poore: and therefore it signifieth also a reward, or a profit.*

Stirps, origo, progenies, soboles. *A stocke, or tribe, a discent, and sometime it is the body of a tree.* Idem quod truncus.

Sto, erectus sum, vel maneo. *To stand.*

Strepo, sonum facio. *To make a noise.*

Strido, strepitum edo. *To make a noise, a whistling, or a rushing.*

Stridco, facio stridorem, sonum violentum. *To make a great noise, or to gnash with the teeth. It is applied also to wheeles, to doore lockes, to serpents, to the Sea, and such other things.*

Stringo, premo, arcto. *To make straite, to pull, sometime to strike.*

Struo,

Struo. *To build, to pile up, and sometime to endeauour and to goe about, or to set in aray.*

Stultitia imprudentia, stoliditas. *Foolishnesse.*

Suadeo, hortor ad id quod intendo. *To counsell.*

Suber, genus ligni, quod nautis utile est, ut supernatent retia. *A Corke tree.*

Sublego, furto aliquid surripio. *privily to steale away.*

Suboleo, leviter oleo, sive odoratu, sentu leviter percipio. *To sauour or to smell a thing a little, and by translation to bee espied, and to bee smelled out.*

Suffero, sustineo, patior. *To sustaine, or abide.*

Suesco, soleo. *To be accustomed.*

Sugo, spiritu attraho liccum. *To suck.*

Sulmo, oppidum in Brutijs. *A towne.*

Sum. *To be.*

Sumo, multum & penè nimium mihi. *To take.*

Supellex, res domestica. *Houshold stuffe.*

Supplico, humiliter & cum reverentia precor. *To entreat.*

Supperiæ, auxilium, sub. subsidium. *Aid, helpe, succour.*

Surgo, erigo me. *To rise, spring, or to grow, transitiue. It is also to arise by house and field, as buildings do in building.*

Sus, animal notissimum. *A Boare, Sow, or Hogge.*

T

TAceo, sileo, non loquor. *To keepe silence.*

Tædet, pertæsum est, displicet. *It irketh, or weareth.*

Tænarus, locus umbrosus in radice Maleæ promontorij Laconi. juxta Spartam civitatem, in quo quia hiatus magnus est, & saeptus quasi progredientium sententiæ, dixerunt veteres per hunc esse descensum ad inferos. *A promontory in Laconia, wherein is supposed to bee the entrance to the lowe to hell.*

Tagus, fluvius Lusitaniæ habens arenas aureas. *A certaine riuer in Portugall.*

Talio, vindicta, hostis in eum. *Amendement, or like for like.*

Talpa, animal caprum oculis, nasi simile. *A Mole, or Want.*

Tango, percutio. *To touch.*

Tartarus, dimissior inferni locus. *Hell.*

Tantundem, æquè tantum. *As much.*

Tapes, vel Tapetum, vel Tapete, id est, panni depicti texmen, mirè pictum variis coloribus. *A carpet, or a coath of Arras.*

Taygetus, mons in Laconide, Baccho sacer, sub quo Sparta & Amiclæ. *Are both in Lacedæmonia, where Sparta and Amiclæ the cities doe stand.*

Teges, vile stragulum, matta sarcipia. *A mat.*

Thebæ, nomen quarundam urbium. *The name of a cittie in Egypt, and of another in Boeotia, now both stande also in ruthes.* Thebæ and Theba.

Thermæ, loca aquis habentia, aut naturâ fervore calentes, aut fornace calefactas, sudandi lavandi-ve usibus servatas. *Hot bathes.*

Temno, sperno. *To despise.*

Tempe, pulcerrimus ager in Thessaliâ, quem Peneus alluit. *A very fayre field in Thessalia most pleasant*

...to behold, and therefore appellatively it may bee vsed for a place of delight, as Paradise and Elizium is. There is also Tempe in Bœotia, called Temnesia Tempe: another in Sicily, named for difference, Helorix: the first is called Thessala Tempe.

Tendo, expando. *To stretch and to bend.*

Teneo, apprehendo. *To hold.*

Tepeo, in medio inter calidum & frigidum sum. *To be warme.*

Tepefio, tepidus fio. *To waxe hot.*

Ternio, numerus ternarius. *The three.*

Tero, comminuo, consumo, tundo. *To weare by diminishing.*

Tesqua, loca edita, aspera.

Teucrus, Teucer, nomen proprium viri ad Trojam. *A name of a certaine Greeke at Troy.*

Trado, in potestatem alterius transfero. *To deliuer vnto another.*

Tros, nomen viri. *A Troian.*

Testis, qui vel quæ testimonium profert. *A witnesse, man or woman.*

Texo, telam struo ac paro. *To weaue.*

Tignus, tignum, trabs quâ variè dispositâ domus extruitur. *A rafter.*

Tonitrus, & tonitru, nubis ictæ, seu potius diruptæ sonus. *Thunder.*

Torqueo. *To wreath, to wrest, to winde or turne about, to gouerne, to torment, to spinne, to vexe and trouble, to whorle, &c.*

Tot, *So many, or many.*

Thorax, pectus & pectoris munimentum. *The breast and breast plate.*

Thrax, vir Thraciæ. *A Thracian.*

Thus, incensum, libamen quo deum veneramur, aliquando ipsa arbor. *Frankincense, and the tree.*

Tybris, fluvius Italiæ. *Tyber.*

Tibur, oppidum Italiæ.

Tigris, animal velocissimum & truculentum. *A Tygre.*

Timeo, metuo. *To feare.*

Timeor, metuor. *To be feared.*

Titubo, linguâ vel pedibus vacillo. *To stumble or stammer.*

Tollo, elevo, sublevo. *To lift vp, to bring vp as children are by nursing, or else to slay or take away.*

Tondeo, crines vel lanam seco forcipe. *To clip or sheare.*

Tono, valdè sono, ac facio tonitrum. *To thunder.*

Torpeo, languidus sum & remissus. *To be sluggish and weake.*

Torquis, circulus aureus collique ornamentum. *A chaine to adorne the neck.*

Torreo, uro, asso. *To roste.*

Torrens, fluvius per pluviam collectus. *A lake without spring begun by raine.*

Torris, lignum ardens vel adustum. *A fire brand.*

Tracto, traho, vel sursum traho. *To pull and draw vp, or to handle by faire or foule meanes.*

Traho, vi ad me rapio ac duco. *To draw.*

Translego, legendo transcurro ac perlego. *To read ouer.*

Tremo, commoveor, agitor. *To tremble.*

Tres. *Three.*

Tribus, progenies. *A kindred.*

Tricæ, capilli pedibus pullorum gallinaceorum involuti, *Lets or stops, or hinderances of that, that chickens so vsed could but euill goe.*

Tiptoton, nomen quod tribus quibuscunque casibus inflectitur. *A Nowne declined with three cases.*

Trudo, manibus pelibusve impello. *To thrust.*

Tu,

Tu. *Thou.*

Tuber, dictum à tumendo, & priore longâ, terræ callus. *A swelling in any thing, a mushrom, or that whereof the pith is.*

Tueor, defendo. *To defend.*

Tuor, video. *To see.*

Tundo, decutio, pulso. *To beat or to knock.*

Tussis, vehemens spiritus eruptio, ex quæ meatum suum obstructum excutere conantis. *The cough.*

V

VAdo, eo. *To goe.*

Valeo, possum, validus ac fortis sum. *To be in good health or to be able.*

Valvæ, sunt fores geminas habentes partes in se coeuntes. *A two leaf'd dore.*

Vannus. *A vanne to winnow corn withall.*

Vas vadis, vadimonium. *A surety in a matter of debt.*

Vas vasis, instrumentum ad aliquid capiendum idoneum. *A vessell.*

Vates, poëta, & qui futura prædicit. *A prophet, or a prophetesse.*

Veer. *The adiective signifieth plentifull, abundant, or prone: the substantive signifieth a hap or daie, or an whole; and for vertitur it is found for plenitudo est, as* Vber agri, *for* fertilitas agri.

Verberis, hoc non videtur deficere ullo casu. Vide verber.

Vectis, instrumentum quo claudimus ostium. *A dore barre.*

Veho, navi, plaustro, quadrupede portio. *To carry.*

Vello, trahe, extirpo. *To pull, or to pluck up.*

Vendo, venundo, alieno. *To sell.*

Vænes, vendor. *To be sold.*

Venio, ad aliquem accedo. *To come.*

Venter, qui à pectore ad pubem terminatur. *A belly.*

Venus, dea amoris & venustatis. *The goddesse of love and beauty.*

Ver, anni pars temperatior. *The spring time.*

Verber, instrumentum longum verberandi. *Any thing that we beate withall, as rod, whip, wand, or other. It signifieth also the stripe.*

Vergo, tendo, declino. *To bend, to go, or to encline some way.*

Vernis, à vertendo, quia sese torquendo repit. *A worme.*

Verna, ex ancillâ domi natus servus. *A child in the house of a bond woman at home. It is vsed adiectiuely for that that is domesticall or not strange, as* vinum verna.

Verres, porcus non castratus. *An hogge.*

Verro, purgo, traho. *To sweepe.*

Verto, muto, volvo. *To turne, or to change.*

Vervex, mas inter oves, cui aderepti sunt testiculi. *A Weather.*

Vescor, utor cibo, & pasco. *To eat.*

Vesper, idem quod Hesperus. *It is called also* Vesperugo, *and it is taken for the euening tide.*

Veto, prohibeo. *To forbid.*

Vicem, vicissitudinem. *An interchange when turnes be.*

Video, oculis intueor. *To see.*

Vieo, ligo tenuiflecto. *To binde or to bowe, whereof* Victores *be called coupers, qui vasa vinaria religant.*

Vigil, qui vel quæ vigilat. *A watcher man or woman.*

Vincio, ligo. *To binde.*

Vinco, fuvero. *To ouercome.*

Vindex, qui vel quæ vindicat. *An auenger, man or woman.*

Vir, notum est. *A man.*

Virgilius

Virgilius, poëta. *A poets name.*

Virgo, quæ non est passa virum. *A Virgine.*

Vitrum, materia translucida, quæ ex arena & cinere fit. *Glasse.*

Virtus, ars recte beneque vivendi. *Virtue or great power.*

Virus, venenum, & gravis odor. *poison, or stench.*

Vis, victus, robur, fortitudo, natura, violentia. *Strength, power, nature, violence.*

Viso, eo ad videndum. *To goe to see.*

Viscum, vel viscus, id est, glutinum ad aucupium. *Birdlime.*

Vivo, vitam ago. *To live.*

Viciscor, vindico. *To auenge.*

Vnguis, durities digitorum, tam in avibus cæterisque bestijs, quàm in homine. *A naile, an hoose, and a talent.*

Vocito, frequenter voco. *Often to call.*

Volo, as. *To flee, or to goe apace, as* Navis volat: Fama volat. *But* volo, vis, *is to will, or to be willing.*

Volvo, verto. *To rowle.*

Vomis, vel vomer, nomen habet, quod teram vomat. *The plow share.*

Vomo, per os ejicio. *To vomit, or to parbreake.*

Vrgeo, premo, compelio. *To thrust.*

Vro, adore aut frigore, nonnunquam alia vi lædo. *To burne, and by translation to hurt or to grieue.*

Vtor, usum rei habeo. *To use.*

Vulgus, multitudo ignobilis. *The base and common people.*

Vulpes, animal astutum. *A Fox, or a Dixen.*

Vxor, viri coniux. *A wife.*

Finis interpretationis omnium Nominum & Verborum Grammatices Regiæ.

Magiſter Diſcipulos ad ſtudia literarum cohortans.

VOs ad ſe pueri primis invitat ab annis,
Atque ſuâ Chriſtum vos venire jubet,
Promiſque oſtendit vobis venientibus ampla,
Sic vos, ô pueri, curat amatque Deus.
Vos igitur læti properate, occurrite Chriſto,
Prima ſic hoc Chriſtum noſcere cura Deum.
Sed tamen ut Dominum poſſis cognoſcere Chriſtũ,
Ingenuas artes diſcito parve puer.
Hoc illi gratum officium eſt, hoc gaudet honore,
Infantum fieri notior ore cupit.
Quare nobiſcum ſtudium ad commune venite,
Ad Chriſtum monſtrat nam ſchola noſtra viam.

Puer ante lectionem.

ÆTerno ſobules amata Patri,
Quem vox athere miſſa, mandat unum
Audiríque colíque, Chriſte: qui nos
Ad te voce jubes venire blandâ,
Affirmans pueros Deo placere:
Da ſanctum mihi ſpiritum, magiſtro
Ut monſtrante viam queam, Redemptor
Ad te, quâ liceat, venire poſſem.
Da cum moribus artibuſque honeſtis,
Sacri dogmata parvus verbi
Addiſcam: ſapientiámque & annis

Vt creſcens, tibi plurimos & ipſe
Olim adducere, quæ facit beatos,
Doctrinámq; alios docere poſſim.
Hæc eſt ſumma mei, capútque voti,
Quod ratum iubeas ut eſſe per te
Ipſum, Chriſte, rogo, tuíque nomen.

Puer orans ante cibum.

COnditor & rector magni Pater optime mundi,
Huc ades, & dapis auxiliare tuis.
Nate Deo, noſtræ reparator Chriſte ſalutis,
Vt cibus, ut poſitus fac bene potus alat.
Et tu ſancte comes, dux ſolatorque piorum
Spiritus, huic menſæ mitis adeſſe velis.
Corpora ſic recte paſcentur noſtra, nihilque
Languida ſic poterit ædere membra mali.

Poſt Cibum.

COrpora qui ſolito ſatiaſti noſtra cibatu,
Quis ſatias toto quicquid in orbe manet:
Paſce tuo, Genitor, mortalia pectora verbo,
Noſtráque cœleſti nectare corda riga:
Quo pariter membris, pariter quoq; mente refectis,
Vſque tuâ liceat nos bonitate frui.
Tandem etiam placido vectos ſuper æthera curſu,
Inter fœlices aſtra tenere choros.

Oratio

CHriſte, Dei æterni ſoboles æterna parentis,
Ex illibatâ virgine natus homo:
Morte tuâ qui devictâ de morte triumphas,
Et peccata tuo ſanguine noſtra lavas:
Ah vitam largire pijs ſine fine beatam,
Qui te cunque fide non dubitante colunt.
O da peccati tangat mea pectora ſenſus,
Delicti ut pigeat, pœniteatq; mei.
Vtq; petens veniam credam tibi vera profeſſo,
Et ſtudium de te pendeat omne meum.
Te ſolum venerer, tibi diſcam fidere ſoli,
Unicum & agnoſcam te Dominum atq; Deum:
Néve tuo à cultu veſana mente recedam,
Réſque prior mihi ſit nomine nulla tuo.
Nec me quicquã in vitâ aut in nece ſeparet abs te,
Sed ſemper famulus ſim maneámque tuus.
Amen.

LONDINI,
Apud BONHAMVM NORTONVM,
Sereniſſimæ Regiæ Majeſtati
in Latinis, Græcis & Hebraicis
Typographum.

M, DC. XXXI.